T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI
FARS DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI DİVANI
(İnceleme-Metin)

Hacer TOTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. İbrahim KUNT
İkinci Danışman
Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ

Konya 2013

İÇİNDEKİLER

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin		
	Adı Soyadı	Hacer TOTAN
	Numarası	104209021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Doğu Dilleri ve Edebiyatları / Fars Dili ve Edebiyatı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ■ Doktora ☐
	Tezin Adı	ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI DİVANI (İNCELEME-METİN)

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı

Hacer TOTAN

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hacer TOTAN
	Numarası	104209021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Doğu Dilleri ve Edebiyatları / Fars Dili ve Edebiyatı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ■ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. İbrahim KUNT Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ (İkinci Danışman)
	Tezin Adı	ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI DİVANI (İNCELEME-METİN)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI DİVANI (İNCELEME-METİN) başlıklı bu çalışma 25/06/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı   Danışman ve Üyeler   İmza

ÖN SÖZ

Abdülbâkî Gölpınarlı, yaptığı önemli araştırmalarla ilim âlemine katkıda bulunmuş, birçok kıymetli çalışmaya imzasını atmış ve döneminin mütebahhiri olarak adlandırabileceğimiz değerli bir ilim adamıdır. Gölpınarlı, Türk ve Fars edebiyatlarında yaptığı özenli çalışmalarıyla, İran edebiyatının önde gelen şairlerinden Hâfız, Hayyâm, Attâr, Şebüsterî gibi isimlerin Türkiye'de yeniden hayat bulmasına katkıda bulunmuş, ince Türk zevki ve hayaliyle yükselen dîvân edebiyatı onun araştırmalarıyla canlanmış, bu edebiyatın Fuzulî, Bâkî, Nedîm ve Şeyh Gâlib gibi büyük şairleri onun titiz çalışmaları ile yeniden değerlendirilmiştir.

Yazdığı birçok eserle ilim yolunu aydınlatan Abdülbâkî Gölpınarlı'nın Türkçe ve Farsça şiirlerinden oluşan bir Dîvânı da bulunmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan bu eser Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde Nr: 218'de kayıtlı olup, Gölpınarlı'nın hayatı boyunca kaleme aldığı 320 manzumeyi içermektedir.

Eserin transkripsiyonlu olarak yeni yazıya aktarılmasıyla birlikte, bir giriş ve iki bölümden oluşan çalışmamızda, şair hakkında bugüne kadar bilinen bilgilerin yanı sıra eserinden hareketle hayatı ve edebî kişiliği hakkında elde ettiğimiz bilgilerin de ortaya konulması amaçlanmıştır.

Dîvân'da öne çıkan konular; şairin ehl-i beyt sevgisi, hayatı boyunca bağlı kaldığı Şii mezhebi, Mevlânâ'ya ve mevlevîliğe duyduğu aşk ve melâmîliğidir.

Metni günümüz harflerine aktarırken Dîvân'ın XX. yy. eseri olması sebebiyle Türkçe şiirlerde günümüz imlasını esas kabul ettik. Ayrıca, metnin daha net anlaşılmasına yardımcı olabilmek maksadıyla hazırladığımız âyet, hadîs, özel ad ve mekân isimleri fihristleriyle okuyucuya fayda sağlamak istedik.

Hazırlanan bu çalışmanın gösterdiğimiz bütün özen ve dikkate rağmen, elbette kusur ve eksiklikleri görülecektir. Bu hususta, ehlinin ve ilgilenenlerin yapacakları tenkitler bizi teselli edecek hatta ilerleyen dönemlerde benzeri konularda yapacağımız çalışmalarda da daha iyiye teşvik edecektir. Bu tezi yöneten, sabır ve şefkatle yardımlarını esirgemeden her aşamasıyla özenle ilgilenen kıymetli danışmanlarım Yrd. Doç. Dr. İbrahim Kunt ve Yrd. Doç. Dr. Semra Tunç'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca bana her zaman destek olan aileme ve arkadaşlarıma minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

Hacer TOTAN

KONYA-2013

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hacer TOTAN	Numarası: 104209021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı / Fars Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. İbrahim KUNT	
Tezin Adı		ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI DİVANI (İNCELEME-METİN)	

ÖZET

Bu çalışma, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde Nr: 218'de kayıtlı Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nın incelenmesi ile Türkçe manzumelerin transkripsiyonlu metni ve Arapça-Farsça manzumelerin tercümelerinden oluşmaktadır.

Müellif hattı olan eser 152 yapraktır. Dîvân'da yaklaşık olarak 320 adet şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin 244'ü Türkçe 76'sı Farsça'dır. Şiirlerin 106'sında çeşitli olaylar için tarih düşürülmüştür. Eserde en çok gazel nazım şekli yer almakta olup kaside, kıt'a, rubâî gibi diğer nazım şekilleriyle yazılmış şiirlere de yer verilmiştir.

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın ulaşılabilen bütün şiirlerinin bu çalışmaya dâhil edilmesi amacıyla Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları arasında tespit ettiğimiz 16 varaklık mecmua ve Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde Nr: 120'de kayıtlı mecmuada bulunan ve şaire ait olduğunu tespit edilen şiirlerde dâhil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Abdülbaki Gölpınarlı, Abdülbaki Gölpınarlı Dîvânı, Mevlânâ Müzesi, Türkçe-Farsça Dîvân

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hacer TOTAN	Numarası: 104209021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Doğu Dilleri ve Edebiyatları / Fars Dili ve Edebiyatı	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. İbrahim KUNT İkinci Danışman: Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ	
Tezin İngilizce Adı		DIVAN OF ABDULBAKI GOLPINARLI (INVESTIGATION-TEXT)	

SUMMARY

This study is composed of the examination of the Divan of Abdulbaki Golpınarlı, registered at Nr: 218 in the Mevlana Museum Abdulbaki Golpınarlı Library and the transcribed text of the Turkish poems and the translations of Arabic-Persian poems

The work, which is an original manuscript, is 152 sheets. There are approximately 320 poems in the Divan, 244 of which are in Turkish and 76 are in Persian. There are dates noted for some historic events in 106 of the poems. There are mostly lyric verses as well as poems written in other forms, such as odes, stanzas and rubais.

In search of covering all of Abdulbaki Golpınarlı’s accessible poems into the study, a 16 sheet magazine, found in Ataturk Library - Osman Ergin Manuscripts and the poems found in a magazine registered at Nr: 120 in Mevlana Museum Abdulbaki Golpınarlı Library are included in this study.

Keywords: Abdulbaki Golpınarlı, Abdulbaki Golpınarlı Divan, Mevlana Museum, the Turkish-Persian Divan

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Bu çalışmada şu transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır:

Sesliler: آ , ـا , ـَي : ā, ـِي : ī, ـُو : ū, ـَ : a-e, ـِ : i, ـُ : u, ü

Sessizler:

ء : ’	ر : r	ف : f
ب : b	ز : z	ق : ḳ
پ : p	ژ : j	ك : k
ت : t	س : s	گ : g
ث : s̱	ش : ş	ل : l
ج : c	ص : ṣ	م : m
چ : ç	ض : ż	ن : n
ح : ḥ	ط : ṭ	و : v
خ : ḫ	ظ : ẓ	ـه : h
د : d	ع : ‘	ی : y
ذ : ẕ	غ : ġ	

BİBLİYOGRAFYA

ALGAR, Hamid, *"Hasan el-Askeri", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 30, İstanbul, 1997.

ALPARSLAN, Ali, *Abdülbâki Gölpınarlı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1996.

ATEŞ, Süleyman, *"Cüneyd-i Bağdâdî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 8, İstanbul, 1993.

AYCAN, İrfan, *"Muâviye b. Ebû Süfyân", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 30, İstanbul, 2005.

AYVERDİ, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük,* C. I-III, Kubbealtı Neş., İstanbul, 2006.

AZAMAT, Nihat, *"Dîvâne Mehmed Çelebi", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 9, İstanbul, 1994.

BAHADIROĞLU, Mustafa, *"İbrâhim Zâhid-i Geylânî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 21, İstanbul, 2000.

BAYRAKTAR, Nail, *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Alfabetik Kataloğu* I-IV, İstanbul 1995.

ÇIPAN, Mustafa, *Dîvâne Mehmed Çelebi Afyon Mevlevîhânesi Şeyhi,* Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., Konya, 2002.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Akın Kitabevi Yay., Ankara, 2008.

GÖLPINARLI, Abdülbâkî, *Dîvân-ı Bâkî*, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi, Nr: 218.

______________________, *Sarullah Fî Meşhedi Ebi Abdillah*, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi, Nr: 32.

______________________, *Mecmua*, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi, Nr: 146.

______________________, *Mecmua*, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi, Nr: 120.

______________________, *Mecmua,* Atatürk Kitaplığı Osman Ergin YazmalarıMevlânâ, Nr: 362.

______________________, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğu,* TTK., Ankara, 2003.

HATİBOĞLU, İbrahim, *"Selmân-ı Fârisî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 36, İstanbul, 2009.

KANDEMİR, M. Yaşar, *"Câbir b. Abdullah", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 6, İstanbul, 1992.

KAPAR, Mehmet Ali, *"Ebû Cehil", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 10, İstanbul, 1994.

KARA, Mustafa, *"Dâvûd et-Tâî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 9, İstanbul, 1994.

KILAVUZ, A. Saim, *"Ali el-Hâdî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 2, İstanbul, 1989.

__________________, *"Ali er-Rızâ", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 2, İstanbul, 1989.

MUTÇALI, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük,* Dağarcık Yay., İstanbul, 1995.

ÖNGÖREN, Reşat, *"Ma'rûf-i Kerhî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 28, Ankara, 2003.

________________, *"Sühreverdî, Ebü'n-Necîb", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 38, İstanbul, 2010.

ÖZ, Mustafa, *"Ca'fer es-Sâdık", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 7, İstanbul, 1993.

__________, *"Mehdî el-Muntazar", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 28, Ankara, 2003.

__________, *"Muhammed el-Bâkır", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 30, İstanbul, 2005.

__________, *"Muhammed el-Cevâd", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 30, İstanbul, 2005.

__________, *"Mûsâ el-Kâzım", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 31, İstanbul, 2006.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,* C. I-II, Akçağ Yay. Ankara 1989.

SARI, Mevlüt, *Arapça-Türkçe Lûgat,* Bahar Yay., İstanbul, 1980.

STEINGASS, Francis Joseph, *Persian-English Dictionary,* Routledge and Kegan Paul Ltd., London, 1957.

ŞEMSEDDİN SAMİ, *Kâmûsu'l-A'lâm,* Kaşgar Neşriyat, Ankara, 1996.

TÜLÜCÜ, Süleyman, *"Hâtem-i Tâî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 16, İstanbul, 1997.

TÜMER, Günay, *"Budizm", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 6, İstanbul, 1992.

ULUDAĞ, Süleyman, *"Hasan-ı Basrî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 16, İstanbul, 1997.

__________________, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Kabalcı Yay., İstanbul, 2002.

YETİK, Erhan, *"Dîneverî, Ebü'l-Abbas", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 9, İstanbul, 1994.

__________, *"Habîb el-Acemî", DİA,* Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. 14, İstanbul, 1996.

YILDIRIM, Nimet, *Fars Mitolojisi Sözlüğü,* Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2008.

YILMAZ, Mehmet, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler-Ansiklopedik Sözlük*, Enderun Yay., İstanbul, 1992.

KISALTMALAR

Ank: Ankara

bk: bakınız

c: Cilt

Çev: Çeviren

Der: Derleyen

G: Gazel

Haz: Hazırlayan

Hz: Hazret-i

İst: İstanbul

İÜ: İstanbul Üniversitesi

K: Kaside

M: Musammat

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MÖ: Milattan Önce

Neş: Neşriyat

O.E: Osman Ergin

R: Rubâî

Res: Resim

s: sayfa

S: Sayı

TTK: Türk Tarih Kurumu

vb: ve benzeri

Yay: Yayınları

GİRİŞ

ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI'NIN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

A. ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI'NIN HAYATI

1. Doğum Tarihi ve Yeri

Abdülbâkî Gölpınarlı 10 Ramazan 1317 (12 Ocak 1900) yılında, İstanbul'da, Sultanahmet civarında Dizdâriye'de Kâtip Sinan Mahallesinde dünyaya gelmiştir. (Alparslan, 1996: 3)

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın babası "şeyhü'l-muhâbirîn" veya "baba" lakapları ile anılan Ahmet Âgâh Efendi, oğlunun doğumuna şu tarihi düşürmüştür: (Alparslan, 1996: 3)

Hikmet-i pîr-i mugânla feyzim

Ehl-i tevhîde benim sâkîdir

Elf-i kâmil dedi târîh-i güzin

Minnet Allâh'a gelen Bâkî'dir[1]

10 Ramazan 1317 (12 Ocak 1900)

İbnü'l-Emin M. Kemal İnal'ın Son Asır Türk Şairleri adlı matbu eserinin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki nüshasının, Gölpınarlı'dan bahseden 160. sayfasında dipnotun altına, Abdülbâkî Gölpınarlı'nın el yazısıyla yazdığı kıt'anın ilk beyti şu şekildedir:

Hamdulillah ki cihanda feyzim

Himmet ehline benim sâkîdir[2]

Elf-i kâmil dedi târîh-i güzin

Minnet Allâh'a gelen Bâkî'dir

10 Ramazan 1317 (12 Ocak 1900)

2. Adı ve Mahlası

Abdülbâkî Gölpınarlı'ya başlangıçta dedesinin adı olan Mustafa İzzet ismi verilmişse de ailenin çocukları çok yaşamadığı için uzun ömürlü olsun diye adı Abdülbâkî olarak değiştirilmiştir. (Erol, 2012: 19)

---

[1] Bu kıt'a, Abdülbâkî Gölpınarlı tarafından Dîvân'ına alınmıştır. Dîvân'da vr. 67^{a}'da bulunan bu şiir eserin sonunda oluşturduğumuz "**Ekler**" bölümüne alındı.

[2] Bu beyit Gölpınarlı tarafından Dîvân'ı içerisine alınmamış, "Hikmet-i pîr-i mugânla feyzim   Ehl-i tevhîde benim sâkîdir" şeklinde kaydedilmiştir. Gölpınarlı'nın yakın arkadaşlarından olan Erdoğan Erol'da Konya Ansiklopedisi'nde kaleme aldığı "*Gölpınarlı, Abdülbaki*" (Konya Ansk., C. IV, s.19) başlıklı makalesinde Ahmed Âgâh Efendi'nin oğlunun doğumuna düşürdüğü tarih kıt'asını İnal'ın dipnotta kaydettiği şekli ile yazmıştır.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal'ın Son Asır Türk Şairleri adlı eserinde Abdülbâkî Gölpınarlı'ya ayırdığı bölümde verdiği bilgi ise şu şekildedir: "Mehmed İzzet Bâkî Bey[3], Rusçuk Eytam Müdürü Kıyâmî Mustafa İzzet Efendi-zâde Ahmed Âgâh Efendi'nin oğludur. 1319 Ramazan'ında[4] İstanbul'da doğdu. Asıl isim ve mahlası "Mustafa İzzet" iken babasının çocukları yaşamadığından teyemmünen "Abdülbâkî" tesmiye edilerek asıl ismi unutuldu." (İnal, 1999: 240)

Abdülbâkî Gölpınarlı, 21 Haziran 1934 tarihinde soyadı kanunun kabul edilmesi ile "Gölpınarlı" soyadını alır. Gölpınarlı soyadını almasının nedeni ise büyük babası Mustafa İzzet Efendi'nin dedesi Abbas Ağa'nın Gence'deki Gökçay bucağının Gölpınar (Gökbulak) köyünden olması dolayısıyla ailesinin Gölpınarlı-zâdeler diye tanınmasındandır. (Akün, 1996: 146)

Abdülbâkî Gölpınarlı, Dîvân'ı içerisinde bulunan şiirlerinde "Bâkî" mahlasını kullanmıştır. Gölpınarlı, Dîvân'da tespit ettiğimiz bazı şiirlerinde mahlas kullanmamıştır. Şairin mahlas kullanmadığı şiirleri şunlardır: 1 kaside (İkinci Kısım: K. 4), 1 mesnevi (İkinci Kısım: M.1), 1 tahmis (İkinci Kısım: T. 1), 2 Türkçe 6 Farsça gazel (Birinci Kısım: G. 56-70; İkinci Kısım: G. 3-5-6-11-12-13), 5 Türkçe 9 Farsça kıt'a (Birinci Kısım: K. 46-53-57-94-104; 1-2-12-49-52-64-93-103-106).

Çalışmamıza dâhil etmediğimiz ancak içerisinde Gölpınarlı'ya ait şiirleri tespit etmek için kullandığımız Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Nr:32'de kayıtlı "*Sârullâh fî Meşhed-i Ebî Abdillâh*" adlı eserde şair yine "Bâkî" mahlasını kaydetmiştir. Gölpınarlı bu yazma eseri "*Yeni Gülzâr-ı Haseneyn: Vak'a-i Kerbelâ*" ismiyle ve Remzi Aczî takma adını kullanarak 1955 tarihinde yayımlamıştır. Şair yayımladığı bu eserde kendine ait şiirlerinde "Aczî" mahlasını kullanmıştır. Yazma eserde tespit edilen şiirlerin çoğu *Yeni Gülzâr-ı Haseneyn: Vak'a-i Kerbelâ* adlı eserde beyit sayıları azaltılarak ve zaman zaman bazı kelimelerde değişiklik yapılarak yayımlanmıştır. (Aczî, 1955) Şair, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde Nr:32'de kayıtlı "*Sârullâh fî Meşhed-i Ebî Abdillâh*" adlı yazmanın 2a-b, 8b-11a, 32a-33a, 63b, 66a-b, 71a-73a, 77a-78a 131b-134b varakları arasında tespit ettiğimiz manzumelerin tümünde "Bâkî" mahlasını kullanmıştır.

---

[3] Abdülbâkî Gölpınarlı'nın asıl adının Mustafa İzzet olduğu birçok kaynakta belirtilmiştir. Ancak Son Asır Türk Şairleri'nde Mustafa İzzet yerine Mehmed İzzet Bâkî Bey yazılmıştır.
[4] Abdülbâkî Gölpınarlı'nın doğum tarihi 1317 Ramazan (12 Ocak 1900)'dır. Ancak İnal'ın verdiği bilgi bu tarih ile uyuşmamaktadır.

3. Bâkî Mahlaslı Diğer Şairler

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın yakın dostlarından Yenikapı Mevlevîhânesi'nin son şeyhi Mehmed Abdülbâkî (Baykara) Dede'de aynı dönem şairlerinden olup, şiirlerinde "Bâkî" mahlasını kullanmıştır. Abdülbâkî Gölpınarlı bu durumun ilerleyen dönemlerde karışıklık oluşturabileceğini düşünmüş olmalıdır ki Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde bulunan 120 numarada kayıtlı şiir mecmuasına kendi şiirlerinin yanı sıra Abdülbâkî Dede'ye ait şiirleri de kaydetmiştir. Abdülbâkî Dede'ye ait şiirlerin altına "Abdülbâkî Efendi", "Şeyh-i Dergâh-ı Bâb-ı Cedîd", "Mehmed Abdülbâkî Şeyh-i Dergâh-ı Bâb-ı Cedîd" ve "Mehmed Abdülbâkî Şeyh-i Dârü'l-Mevlevî-yi Bâb-ı Cedîd" şeklinde notlar düşerek kaydetmiştir. Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nda vr.79[a]'ya eklenmiş 5 sayfada Abdülbâkî Dede'nin bizzat kendi el yazılarıyla kaydedilmiş şiirleri bulunmaktadır. Bu şiirler Dîvân'ın sonunda oluşturduğumuz "Ekler" bölümüne kaydedilmiştir.

4. Tahsili ve Sosyal Durumu

Abdülbâkî Gölpınarlı, Bâbıâli'de Hoca Tahsin Medresesi'ndeki Yûsuf Paşa İlkmektebi'nde ilköğrenimini tamamlamıştır. Özel Menbaülirfan İdâdîsi'nin rüşdiye (ortaokul) kısmını bitirip devam etmekte olduğu Gelenbevî İdâdîsi'nin (lise) son sınıfında iken babası Ahmed Âgâh Efendi'nin 1915'de vefatı üzerine tahsilini tamamlayamadan çalışma hayatına atılmak zorunda kalmıştır. (Akün, 1996: 146) Menbaülirfan İdâdisi'nin rüşdiye kısmında üç sene Türkçe, Tahrir (kompozisyon) ve Farsça öğretmenliğinde bulunmuştur. 1920'de annesi Aliye Şöhret Hanım ile birlikte gittiği Çorum'un Alaca (Hüseyinâbâd) ilçesinde Kenzülirfan İlkmektebi'nde başmuavin, daha sonra da başmuallim olarak görev yapmıştır. (Alparslan, 1996: 4) Gölpınarlı İstiklâl Harbi sırasında Anadolu'da gördüğü vazifeden sonra 1923'de Cumhuriyet'in ilanı ile 1924'te İstanbul'a geri dönüp yarım bıraktığı eğitim hayatına Erkek Muallim Mektebi'nin son sınıfına imtihanla kabul edilmiş, 15 Ağustos 1926'da lise tahsilini bitirmiştir. 24 Aralık 1928'de, yeni harfler kursundan diploma almış, 25 Şubat 1930'da, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Okul numarası 839, diploma numarası 84'tür. "*Melâmîlik ve Melâmîler*" adlı eseri lisans bitirme tezidir, daha sonra yaptığı ama unvanını bir defa olsun kullanmadığı doktorasının konusu da, sonradan kitap halinde yayımladığı *Yunus Emre*'dir ("*Yunus Emre*", İkbal Kitabevi, İstanbul 1936). (Bardakçı, 1995: XII)

Abdülbâkî Gölpınarlı, 1930'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra Konya, Kayseri ve Kastamonu liselerinde Edebiyat dersleri vermiştir. Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okulu'nda ve Balıkesir lisesinde Edebiyat öğretmeni olarak çalışmıştır.

1939'da Yunus Emre-Hayatı adlı tezi ile Doktora imtihanını vererek Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine Bakanlar Kurulu Kararı ile doçent olarak atanmış ve Türk Edebiyat Tarihi ve Metinler Şerhi derslerini vermiştir. 1942'de rahatsızlığı sebebi ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine tayin edilerek Türk Tasavvuf Tarihi ve Edebiyatı derslerini vermeye başlamıştır. Gölpınarlı, aslen Edebiyat Fakültesi'nin Şarkiyat Enstitüsüne bağlı olmakla birlikte Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerine de ders vermiştir. (Alparslan, 1996: 5-6) Gölpınarlı, 1945'de Marksist faaliyette bulunmak isnadı ile tutuklanıp on ay süren bir yargılanma sonunda beraat ederek 26 Şubat 1946'da görevine dönmüştür. 1949'da kendi isteğiyle emekliye ayrılmıştır. (Akün, 1996: 146)

Murat Bardakçı, Gölpınarlı'nın bulunduğu resmî görevlerle tarihlerini, bizzat kendi el yazısıyla olan bir belgeden ve resmî sicil özetinden faydalanarak şu şekilde aktarmıştır (Bardakçı, 1995: XIII):

Menbâü'l-irfân İdâdîsi coğrafya ve Farisî muallimliği	1333-1336
Hüseyinâbâd Kenzu'l-irfân başmuallim muavinliği	11.4.1337-15.8.1340
İstanbul Erkek Muallim Mektebi Tatbikat Muallim Vekilliği	4.11.1341-31.12.134
Üsküdar 36. Mekteb Muallimliği	3.4.1926-18.9.1926
İstanbul 45. Mekteb Muallimliği	19.9.1926-21.11.1927
İstanbul 28. Mekteb Muallimliği	22.11.1927-10.12.1927
İstanbul 42. Mekteb Muallimliği	29.1.1928-3.4.1930
Konya Erkek Lisesi Edebiyat Muallimliği	6.4.1930-31.8.1932
Kayseri Lisesi Edebiyat Muallimliği	30.1.1933-2.9.1933
Balıkesir Erkek Muallim Mektebi ve Lisesi	
Edebiyat Muallimliği	16.10.1933-30.10.1933
İstanbul Üniversitesi Kütübhane Müdür Muavinliği	19.12.1933-30.9.1934
Balıkesir Lisesi ve Muallim Mektebi Edebiyat Muallimliği	1.10.1935-4.2.1936
Gazi Osman Paşa Ortaokulu Türkçe Muallimliği	15.2.1936-25.9.1936
Vefa Lisesi Türkçe Muallimliği	(Tarihi, sicil özetinde yazılmamış)
Kastamonu Lisesi Edebiyat Muallimliği	30.9.1936-12.8.1938
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi	1939-1942
Türk Edebiyatı Tarihi Metinler Şerhi Lektörlüğü	
Bakanlar Kurulu Kararıyla, İstanbul Üniversitesi	1942-1946[5]

[5]Murat Bardakçı'nın Gölpınarlı'nın resmi sicil özetinden aktardığı bilgiye göre, Gölpınarlı İstanbul Üniversitesi'ndeki görevinden 1946'da ayrılmıştır. Ancak hem Ali Alparslan'ın "*Abdülbâki Gölpınarlı*" adlı

Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü İslâm-Türk Tasavvuf Tarihi Doçentliği

Gölpınarlı, 21 Aralık 1957'de Milli Kütüphane'nin yazarlara gönderdiği bir anket formunun, öğrenimiyle ilgili bölümünü doldururken, bitirdiği okulların isimlerinin hemen altına "*...ve bilhassa, beni asıl yetişdiren Bahâriye Mevlevîhanesi ve hususî sohbet ve mahabbet meclisleri...*" ifadesini yazmıştır. (Bardakçı, 1995: XII)

Gölpınarlı, 1945 yılında bir yanlış anlaşılma yüzünden Marksist faaliyetlerde bulunma suçlamasıyla 10 ay süre ile tutuklu kalmış, konunun aydınlığa kavuşması ile masumiyeti ispat edilip 1946'da beraat ederek (26 Şubat 1946) görevine dönmüştür. (Akün, 1996: 146)

Kültürlü bir aile muhitinde yetişen, çok küçük yaşlardan itibaren Bahâriye Mevlevîhânesi'ne devam edip tasavvuf ve tarikat kültürü ile yoğrulan Abdülbâkî Gölpınarlı, edindiği birikimini Dîvân'ına ustalıkla nakşetmiştir.

Gölpınarlı henüz yedi yaşındayken Bahâriye Mevlevîhânesi'nde katıldığı bir âyin sırasında Veled Çelebi (İzbudak) (ö. 1953) tarafından başına mevlevî sikkesi giydirilmiş ve resmen mevlevîliğe kabul edilmiştir. Mevlevî tarîkatının âdetine göre bu basit törenden sonra şeyh, nev-niyâz da denen muhibbi, yani tarîkate intisab etmiş olan kişiyi dergâhtaki dedelerden birine teslim ederdi. Dede, muhibbe tarîkat âdâbını ve semaı öğretirdi. (Alparslan, 1996: 8)

Gölpınarlı, Mevlevî tarikatının âdâb ve erkânını İbrahim Zuhûrî Dede (ö. 1935)'den öğrenip çile çıkarmış, Hüseyin Fahreddin Dede (ö. 1911)'den de Farsça öğrenmiştir. (Akün, 1996: 146)

5. Yaşadığı Çevre

Abdülbâkî Gölpınarlı çocukluğundan itibaren Mevlevî muhibbi olan babasıyla Kulekapısı ile Eyüp'te Bahariye Mevlevîhâneleri'nin âyinlerine katılarak tasavvufun manevî havası içerisinde yetişmeye başlamıştır. Gölpınarlı, Mevlevî tarikatının âdâb ve erkânını İbrahim Zuhûrî Dede (ö. 1935)'den öğrenip çile çıkarmış, Hüseyin Fahreddin Dede (ö. 1911)'den de Farsça öğrenmiştir. 1912 yılında İstanbul'daki Mevlevîlerle birlikte Konya'yı ve Mevlânâ'nın türbesini ziyaret etmiş, 1960 yılında Mevlevî Ali Celâl Çelebi'den (ö. 1962) hilâfet-nâme alarak Mevlevî târikatında önemli bir mertebe olan halîfeliğe yükselmiştir. Bektâşî tekkesi kurmuş olan Büyük Abdullah Baba'ya (ö.1923) kısa bir süre intisap etmişse de Bektâşîlikte fazla kalmamıştır. Mevlevîliği bir yaşayış tarzı ve hayatının bir parçası

---

eserinde hem de Ömer Faruk Akün'ün "*Gölpınarlı, Abdülbaki*" adlı makalesinde emeklilik tarihi 1949 olarak bildirilmiştir.

saymış, Mevlevîlikten ömrünün sonuna kadar ayrılmamıştır. Bu bağlılık nedeniyle kitaplarını Mevlânâ Müzesi'ne bağışlamıştır. (Akün, 1996: 146)

Abdülbâkî Gölpınarlı, çok genç yaşta dâhil olduğu tasavvuf halkasında kendini yetiştirmeye çalışırken, üniversite sıralarında yalnız dersleri ile yetinmemiş, hocası Ali Fuad Köprülü'den (ö.1966) edebiyat ve tasavvuf, Ömer Ferid Kam'dan metin şerhi, Ahmet İzzet'ten felsefe, Ahmed Naîm'den dinî bilgiler edinerek kendini geliştirmeye devam etmiştir. Bayezid Kütüphanesi müdürü İsmail Saib Sencer'den, Fatih Camii'nde dinî dersler veren Tikveşli Yusuf Efendi ve Hoylu Hacı Şeyh Ali'den de istifade ederek kendisini geniş bir İslâmî bilgi hazinesiyle zenginleştirmiştir. Mensubu olduğu Bahâriye Mevlevîhânesi'nin ileri gelenlerinden Firdevsî'nin *Şahnâme* adlı eserini okuyarak hem Farsça'sını ilerletmiş hem de edebiyat bilgileri için gerekli olan İran mitolojisini öğrenmiştir. (Alparslan, 1996: 9) Bütün bu birikimlerinin ilk mahsulü olarak da 1931'de mezuniyet çalışması olarak hazırladığı daha sonra da kitap olarak yayımladığı ve bugün alanında halen tek kaynak olarak kabul edilen *Melâmîlik ve Melâmîler* adlı eserini ortaya koymuştur.

Gölpınarlı, hocası İsmail Saib Sencer'in (ö. 1940) vefatının ardından 1944'te Ömer Ferid Kam'ı da kaybedince ilmî sohbetler yapacak ve müşkillerini giderecek kimselerin kalmadığından yakınmış (Bardakçı, 1995: IX), özlemini çektiği dost meclislerine ise 1943'te Güzel Sanatlar Akademisi hat hocası ve Üsküdar Yeni Camii hatibi müfessir Hamdi Efendi'nin arkadaşı, dinî bilgilere de vakıf olan Necmettin Okyay (ö. 1976) ile tekrar kavuşmuştur. Necmettin Okyay'ın Üsküdar'daki evinde hemen her ay yapılan toplantıların ağırlık noktasını tasavvufî konular oluşturmuştur. Bu dost meclisinde başta Gölpınarlı ve Okyay'ın yanı sıra Melâmî ileri gelenlerinden Eşref Efendi, Necmettin Okyay'ın oğlu Sâcid (ö. 1999) ve yeğeni ebru ustası, aktar ve Celvetiyye tarîkatının kurucusu Sûfî Aziz Mahmud Hüdâyî türbedârı Mustafa Düzgünman (ö. 1990) ve Ali Alparslan (ö. 2006) bulunmuşlardır. (Alparslan, 1996: 10)

Gölpınarlı, 21 Aralık 1957'de, Millî Kütüphane'nin yazarlara gönderdiği bir anket formunun öğrenimiyle ilgili bölümünü doldururken, bitirdiği okulların isimlerinin hemen altına yazdığı "*...ve bilhassa, beni asıl yetişdiren Bahâriye Mevlevîhanesi ve hususî sohbet ve mahabbet meclisleri...*" cümlesi onun aldığı eğitimin, yetiştiği ortamın ve Gölpınarlı kimliğinin özeti niteliğindedir. Gölpınarlı'yı Gölpınarlı yapan da, asıl bu "*meclis*"ler ve özellikle son Melâmî kutbu Seyyid Abdülkâdir-i Belhî'nin (ö. 1923) oğlu Seyyid Ahmed Muhtâr (ö. 1933), Ömer Ferid Kam (ö. 1944), İsmail Saib Sencer (ö. 1940), Ahmed Naim Bey (ö. 1934), Tikveşli Yusuf Efendi ve Hoylu Hacı Şeyh Ali'dir. (Bardakçı, 1995: XII)

Abdülbâkî Gölpınarlı, çocukluğundan beri muhibbi olduğu tarikat şeyhleri, hususî ders aldığı hocaları ve muhabbet meclislerinde birlikte soluklandığı dostlarını kaleme aldığı şiirlerinde yâd etmiş, birçoğunun vefatlarına ya da hususîyetlerine dair mücevher tarihler düşürmüştür.

6. İnancı ve Düşüncesi

Abdülbâkî Gölpınarlı, kendisini ilk defa gören ya da az tanıyan kimselerin üzerinde, sertliğin de ötesinde gayet huysuz ve aksi bir kişiymiş intibaı bırakmasının yanı sıra onu çocukluğundan, ilk gençliğinden itibaren tanıyanlar, bir özelliğine her zaman dikkat çekmişlerdir: "Artist ruhlu" oluşundan, monoton hayattan sıkılınca her an yeni bir şeyler arayıp, bulduğu her yeniliğin peşinden koşmasından. Gölpınarlı bu durumu şu sözleriyle özetlemiştir: "*Çalmadığım kapı kalmadı*", "*Önce Bektaşî oldum, başka başka kapıları da çaldım; icazetler, hilâfetler bile aldım… Hatta dinsiz bile oldum bir ara… Ama, bunları iyi ki yapmışım, yoksa bugünkü halime gelemezdim.*" (Bardakçı, 1995: VIII-IX)

Gölpınarlı'nın bu özelliği şiirlerine de yansımıştır. Dîvân'nında kaleme aldığı şiirlerine peygambere na't ile başlamış, ehl-i beyt ve on iki imama duyduğu sevgi ve bağlılığı kasidelerinde dile getirmiştir. Bu kasidelerden öne çıkan beyitler şu şekilde örneklendirilebilir:

Yoḳ fütūrum dayanır göklere dād-ı āhım
Şī'ayım şāfi'-i maḥşer şeh-i kevs̱er şāhım *(Birinci Kısım: M. 20/VIII-5)*

Abdülbâkî Gölpınarlı, çabuk parlayan, bir görüşten tam tersi bir görüşe geçebilen bir mizaca sahip olmakla birlikte, bütün hayatı boyunca Şiîlik ve Mevlevîliğe büyük bir sadakatle bağlı kalmıştır. Şiî usulünce namaz kılarken secdede başını koyduğu Necef taşını gözyaşları ile ıslatmış, Mevlânâ'dan bahsederken ona duyduğu sevgi ve sadakati her zaman dile getirmiş, ayrıca girdiği tarikatlarda tasavvuf ve bu tarikatların âdâbı hakkında geniş bilgiler edinmiştir. (Akün, 1996: 146)

Dîvân'da birçok yerde de ifade ettiği gibi Gölpınarlı bir Mevlânâ aşığıdır ve mevlevîliğe büyük bir hürmetle bağlıdır. Gölpınarlı mevlevîliğinin yanına bir de melâmî kimliğini eklemiştir. Şair, hem mevlevî hem de melâmî olduğunu şu dizeleri ile dile getirmektedir:

H̬āk-i pāy-ı Mevlevī rind-i Melāmī-meşrebim
Bāḳiyā ondan bütün ṭab'ımda isti'dādlar *(Birinci Kısım: G., 35/7)*

Gölpınarlı eskiyi yaşamak, yaşatmak yahut tasavvufun ve bağlı olduğu yolların gerektirdiği hayatı yaşama heveslisi bir kimse değildir. Ona göre bütün bunlar geçip gitmiş,

artık bir zevk olmuştur ve gereken tek şey, o zevki sadece gönülde tutmak ve bunu yaparken derinlemesine araştırmaktır. (Bardakçı, 1995: XVIII) Gölpınarlı, bu konudaki düşüncelerinin bazı kitaplarında şu şekilde dile getirmiştir:

"*... Bizce tarikatler ve tasavvuf, bugün bir irfan zevkidir; devrini yaşamış, artık gönüllere malolmuş, tarihe intikal etmiştir; son sözümüz de ancak budur…*" (Gölpınarlı, 1997: 289)

"*Tasavvuf tarihi, dinî tarihin bir dalıdır; dinî tarih, sosyal tarihin bir dalıdır ve bu dalların mutlaka bilinmesi, öğrenilmesi, okutulması, bunlara ait biyografiler, araştırmalar, eleştirmelere yapılması gerekir…*

…Tasavvufun insanî görüşü, ileri görüşü, hoşgörürlüğü, intikaadî hüviyeti, mistisizmin *reel bir ifadesi olan şiiri, elbette yaşayan yönleridir; fakat bizce artık o yönlerin de eski törenlerle yürütülmesine imkân yok; o terbiye sisteminin, o edepler bütününün bugünkü şartlarla yürütülmesi, artık mümkün değil…*

... Bu inancı benimseyenlerin, büyük insan ve eşsiz mütefekkir Mevlânâ'nın buyurduğu gibi, "Rûzhâ ger ref gû rov bâk nîst/Tu bimon iy on ki çun tu pâk nîst" –Gam değildir günler eylerse güzer/Sen hemân bâkıy ol ey pâkîze-ter (Nahifî Tercümesi) deyip dünyayı boşlamamak şartıyla gönül âlemine dalmaları gerekir, gerçek dinin buyruğu da ancak budur; çünkü Allah, gönüllerimizin niyetlerine bakar." (Gölpınarlı, 2004: 261-262)

7. Ailesi

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın büyük babası Mustafa İzzet Efendi'nin dedesi Abbas Ağa, Gence'deki Gökçay bucağının Gölpınar (Gökbulak) köyündendir. Bu sebeple aile Gölpınarlı-zâdeler diye tanınmıştır. Aile zamanla Rusçuk'a yerleşmiş, büyük babası Mustafa İzzet Efendi'nin oranın Eytam müdürü oluşunun yanı sıra babası Ahmed Âgâh Efendi de Vilâyet Mektubî Kalemi'nde hizmette bulunmuştur. 1877-1878 Türk-Rus Savaşı sırasında İstanbul'a gelen Âgâh Efendi, burada Dağıstan göçmenlerinden Aliye Şöhret Hanım ile evlenmiştir. Ahmed Âgâh Efendi Evkaf Nezâreti'nde yürüttüğü vazifesinin haricinde Ahmet Midhat Efendi'nin çıkardığı Tercümân-ı Hakîkat gazetesinde çalışmış, gazeteye verdiği üstün hizmetlerinden dolayı kendisine "şeyhülmuhâbirîn", "baba" gibi unvanlar verilmiştir. "Kıyâmî" mahlası ile şiirler yazan büyük babası gibi şairlik tarafı olan babası Ahmed Âgâh Efendi kendi gayretiyle Çağatayca ve Farsça öğrenmiş, Rusçuk'ta iken Bektaşîliğe intisap etmiş, İstanbul'a gelişinde ise Nakşîbendi tarîkatının müntesibi olmuştur. (Akün, 1996: 146)

Şairlik yönünden bahsettiğimiz Abdülbâkî Gölpınarlı'nın babası "şeyhü'l-muhâbirîn" veya "baba" lakapları ile anılan Ahmet Âgâh Efendi, oğlunun doğumuna şu tarihi düşürmüştür: (Alparslan, 1996: 3)

Hikmet-i pîr-i mugânla feyzim

Ehl-i tevhîde benim sâkîdir

Elf-i kâmil dedi târîh-i güzin

Minnet Allâh'a gelen Bâkî'dir[6]

10 Ramazan 1317 (12 Ocak 1900)

Abdülbâkî Gölpınarlı Gelenbevî İdâdîsi'nin son sınıfında iken babası Ahmed Âgâh Efendi 1915 tarihinde vefat etmiştir. Babası Ahmed Âgâh Efendi'nin ölümüne biri Farsça diğeri Türkçe olmak üzere iki mücevher tarih düşüren Gölpınarlı'nın Farsça tarih düşürme şiiri Dîvân'da 63[b]'de, Türkçe tarih düşürme şiiri ise 65[a]'da kayıtlıdır. Türkçe düşürdüğü tarih kıt'asının son beyti şu şekildedir:

Yürüdü menzil-i cānāna o cān-ı āmāl

Oldu lebbeyk-zen-i da'vet-i Aḥmed Āgāh *(Birinci Kısım: Tarihler, 6)*

Farsça kıt'anın son beyti ise şu şekilde kaydedilmiştir:

رفته و مظهرِ غفران کشته «غفر احمد» شده تاریخِ تمام[7]

(Birinci Kısım: Tarihler, 2)

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın annesi Aliye Şöhret Hanım hakkında kaynaklarda Dağıstan göçmeni bir ailenin kızı olduğu haricinde detaylı bilgiye rastlanmamaktadır. Aliye Şöhret Hanım, Gölpınarlı'nın Çorum'un Alaca ilçesinde önce başmuavin daha sonra başmuallim olarak çalıştığı yıllarda (1920-1923) oğlu ile birlikte yaşamıştır. İstanbul'a geri döndüklerinde de durum değişmemiş ve Ahmed Âgâh Efendi'den kalan evlerini satıp, elde ettikleri paranın bir kısmıyla ev kiralamışlar kalan kısmıyla da Gölpınarlı Vezneciler'de küçük bir kırtasiye dükkânı açmıştır. (Alparslan, 1996: 4) Gölpınarlı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirip çeşitli illerde edebiyat öğretmenliği yaptığı sıralarda annesi Aliye Şöhret Hanım İstanbul'da yaşamına devam etmiştir. Gölpınarlı'nın Mevlânâ Müzesi'ne bağışladığı evrakları arasında Nr: 146'da kayıtlı mecmuada annesi Aliye Şöhret Hanım'ın Gölpınarlı'ya yazdığı mektuptan edindiğimiz bilgiler ise şu şekildedir: Aliye Şöhret Hanım, Gölpınarlı'nın *Melâmîlik ve Melâmîler* adlı lisans bitirme tezini yazarken tanıştığı Melâmî-Hamzavî şeyhi

---

[6] Bu kıt'a, Abdülbâkî Gölpınarlı tarafından Dîvân'ına alınmıştır. Dîvân'da vr. 67[a]'da bulunan bu şiir eserin sonunda oluşturduğumuz "**Ekler**" bölümüne alındı.

[7] "Gitti ve affa mazhar olup öldü, Ahmed'in affı tam tarih oldu."

Seyyid Ahmed-i Muhtâr ve ailesi ile dost olmuştur. Gölpınarlı çeşitli illerde görev yaparken annesi, Seyyid Ahmed-i Muhtâr'ın evine gidip gelmiş ve oğlunun çeşitli talep ve ricalarını Ahmed-i Muhtâr'a iletip, kitap ve bilgi alışverişi gibi hususlarda onlara yardımcı olmuştur. Yine aynı mektupta Gölpınarlı'nın bir ablası olduğu bilgisine rastlamaktayız. (Mecmua 146, vr. 13^{b}-14^{a})

Gölpınarlı'nın annesi Aliye Şöhret Hanım'ın vefatına düşürdüğü tarih manzûmesinden anladığımıza göre Aliye Şöhret Hanım 1357'de (1940) vefat etmiştir. Gölpınarlı Dîvânı'nda varak 63^{b}'de Farsça düşürdüğü tarih şu şekildedir:

«شیعهٔ قُدْسِ عالیه خاتنم » شده تاریخِ رحلتش ز جهان

1357

Gölpınarlı'nın hayatını anlatan kaynaklarda adına rastlamadığımız ancak Dîvân'ının içerisinde varak 64^{a}'da kaydettiği tarih düşürme şiirinde ismi geçen kimsenin Gölpınarlı'nın ninesi Fatma Sebîle Hanım olduğu anlaşılmaktadır. Fatma Sebîle Hanım'ın vefatına düşürdüğü kıt'anın son beyti şu şekildedir:

Üç er gelip dediler bu du'ā ile tārīẖ
Sebīle Ḫānım*'a sen selsebīl ḳıl i'ṭā* *(Birinci Kısım: Tarihler, K. 4)*

8. Ölümü

Abdülbâkî Gölpınarlı, emekli olduğu 1949 tarihinden vefat ettiği 1982'ye kadar İstanbul'da yaşamış, zamanını kitap telif etmekle geçirmiştir. Bir defa evlenip ayrılan Gölpınarlı, evlat edindiği Yüksel Gölpınarlı ile Çiçekçi semtindeki evinde yaşamıştır. 25 Ağustos 1982'de 82 yaşında vefat eden Abdülbâkî Gölpınarlı, Üsküdar'da Seyyit Ahmet Deresi mezarlığına defnedilmiştir. (Erol, 2012: 19-20)

B. ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI'NIN ESERLERİ

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın büyüklü küçüklü sayısı 114'e varan kitabı ve 400'ün üzerinde ilmî makalesi vardır. Gölpınarlı başlangıçta, 1927-1933 yılları arasında ilk mektepler için epey zaman okutulmuş çeşitli ders kitapları da yazmıştır. Bunlar arasında din derslerine ait olanlar başta gelir. (Akün, 1996: 147)

Gölpınarlı, yazı hayatına Ocak 1925 yılında Tedrisat Mecmuası'nda yayımladığı "*İmtihan: Monolog*" adlı yazısıyla atılmıştır. 1976'da kendisi ile yapılan bir mülakatta ilk kitabının Müsahabat-ı Ahlakiyye olduğundan ve okullarda ders kitabı olarak kullanıldığından

bahsetmektedir. Bu kitabın hangi yılda yayımlandığı bilinmemekle birlikte eldeki verilerden 1926 ya da 1927 yılında yayımlanmış olabileceği anlaşılmaktadır. Telif kitaplarının çoğunluğu başta Mevlânâ olmak üzere Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Bâkî, Pir Sultan Abdal, Şeyh Gâlîb, Fuzulî, Nedîm gibi önemli şairlerin yaşamını, eserlerini tanıtan biyografi niteliğindeki eserlerdir. Tercüme ve şerh ettiği kitaplar arasında Mevlânâ'nın eserleri önemli bir yer tutmaktadır. Başta Hayyam, Hâfız, Attâr olmak üzere önemli İran şairlerinin eserlerini Türkçe'ye aktarmıştır. Makalelerinin büyük çoğunluğu yine Mevlânâ ile ilgilidir. İslam Ansiklopedisi, Aylık Ansiklopedi ve Türk Ansiklopedisi'ne[8] birçok madde yazmıştır. 1965-1967 yılları arasında Yeni Tanin ve 1975-1979 yılları arasında Milliyet gazetelerinde Ramazan ayı boyunca yazılar yazmıştır. İran'da çıkan Nigîn, Huner-i Merdum ve Telaş dergilerinde Gölpınarlı'nın yazılarının neşredildiği bilgisini ise oğlu Yüksel Gölpınarlı ve Murat Bardakçı vermektedir. (Aynur, 1995: XXI)

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın telif ve tercüme olmak üzere 114 kitabı ve 404 ilmî makalesi bulunmaktadır. Bu çalışmada Gölpınarlı'nın eserleri; Telif Eserleri, Tercüme Eserleri, Yayımlanmamış Eserleri ve Eski Dilden Türkçe'ye Aktardığı Eserleri olmak üzere dört başlık altında sunulacaktır. Yayımlanan eserleri, yayımlandıkları yılların sırası gözetilerek verilecektir. Gölpınarlı'nın telif ve tercüme eserlerinin bibliyografik bilgileriyle birlikte bazı eserleri hakkında bilgilendirme yapılmış, kitap isminden eserin ne olduğu hakkında fikir edinilebiliyorsa bilgilendirme gereği görülmemiştir. Sayısı dört yüzü aşan ilmî makaleleri, daha önce Hatice Aynur tarafından hazırlanan "*Abdülbaki Gölpınarlı Bibliyografyası*" adlı çalışmada yıllarına göre verildiğinden çalışmamıza dâhil edilmemiştir.[9]

1. TELİF ESERLERİ

1. *Müsâhabât-ı ahlâkiyye*. İstanbul: 1926-27
2. *Yurt Bilgisi: 4. Sınıf.* İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1927-28. 148s. (2.bs. İstanbul: Ahmed Kâmil Matbaası, 1927. 149s.)
3. *Yurt Bilgisi: 5. Sınıf.* İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1927-28. 117s.
4. *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri: İlk Mektep Üçüncü Sınıf.* İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi, 1928-29. 53s.

---

[8] Hatice Aynur'un verdiği bilgiye göre, Gölpınarlı Türk Ansiklopedisi'ne birçok madde yazmış ancak bazı maddelere imzasını atmamıştır. Fakat Aynur tarafından yapılan araştırmaya göre Türk Ansiklopedisi yazı heyeti tarafından Gölpınarlı'ya gönderilen mektuplar görülmüş ve Gölpınarlı tarafından yazılması istenen maddeler ansiklopediden kontrol edilerek Gölpınarlı'ya ait olan makaleler tespit edilmiş ve Aynur'un hazırladığı bibliyografya çalışmasına dâhil edilmiştir.

[9] Gölpınarlı'nın makaleleri hakkında geniş bilgi için bk: Hatice Aynur, "*Abdülbaki Gölpınarlı Bibliyografyası*", *JTS. In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hâtıra Sayısı I*, C. XIX (1995), s. XXI-L.

5. *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri: İlk Mektep Dördüncü Sınıf.* İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi, 1928-29. 72s.
6. *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri: İlk Mektep Beşinci Sınıf.* İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi, 1928-29. 42s.
7. *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri: İlk mekteplerle köy mekteplerinin beşinci sınıflarına mahsus.* İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi, 1929-30. 42s.
8. *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri: İlk Mektep 4. 5. Sınıf.* İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi, 1929. 60s.
9. *Yurt Bilgisi: İlk Mektep 4.sınıf.* İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1929. 246s.
10. *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri: İlk Mektep 3. Sınıf.* Sabri Esat [Siyavuşlugil] ile. İstanbul: Tefeyyüz Kütüphanesi, 1930. 46s.
11. *Yavrumun Tarih Kitabı.* Sabri Esat [Siyavuşlugil] ile. İstanbul: Tefeyyüz Kütüphanesi, 1930. 163s.
12. *Yavrumun Tarih Kitabı.* Sabri Esat [Siyavuşlugil] ile. İstanbul: Tefeyyüz Kütüphanesi, 1930. 168s.
13. *Amme.* Sabri Esat [Siyavuşlugil] ile. İstanbul: Hilmi Kütüphanesi, 1931. 48s. (2.bs. İstanbul: Hilmi Kütüphanesi, 1932.28s.)
14. *Amme hocası.* İstanbul: 1931.
15. *Melâmîlik ve Melâmîler.* Önsöz Fuad Köprülü. İstanbul: İÜ. Türkiyat Enstitüsü, 1931. 381s. XX fot. 3 hrt. VIII nota. (Önsöz Murat Bardakçı. İstanbul: Gri Yayın, 1992. IX, 381, [38, res.]
16. *Amme ve Kunut vesaire.* Sabri Esat [Siyavuşlugil] ile. İstanbul: M. Şakir Kütüphanesi, 1932. 22s.
17. *Bâkî: Edebî Şahsiyeti, Bâkî'de Tasavvuf, Müntahap Parçalar.* İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1932. 111s.
18. *Fuzûlî.* İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1932. 162s.
19. *Amme ve Salâvatı Şerife: Ettehiyyatü ve Kunut Duası.* Sabri Esat [Siyavuşlugil] ile. İstanbul: Emniyet Kütüphanesi, 1933. 24s.
20. *Kaygusuz, Vizeli Alâeddin: Hayatı ve Şiirleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Remzi Kitaphanesi, 1933 [iç kapak 1932]. 202s. 3 nota.
21. *Yunus Emre: Hayatı.* İstanbul: İkbal Kitabevi, 1936. 339s. res. ve nota (Barak Baba risalesi, Şerh, Yunus muakkibleri Said Emre ve Kasım'ın şiirleriyle bir şecere vardır).
22. *Yunus ile Âşık Paşa ve Yunus'un Bâtınîliği.* İstanbul: Kenan Basımevi, 1941. 52s.

23. *Pir Sultan Abdal. Pertev Naili Boratav ile.* Ankara: AÜ. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak., 1943. 196s. (2.bs. İstanbul: Der Yayınevi, 1991. 350s.)
24. *Yunus Emre Divanı.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. 3c. İstanbul: A. Halit Kitabevi, 1943-48. 831s.; 46 nota.
25. *Divan Edebiyatı Beyanındadır.* İstanbul: Marmara Kitabevi, 1945. 171s.
26. Fuzuli. *Fuzuli Divanı: Ön söz, Gazeller, Terkipler, Kıt'alar, Rubâîler, Lûgatçe, İndeks, Fihrist.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkilâpKitabevi, 1948. CXXVII,432s. (2.bs. İstanbul: İnkilâp Kitabevi, 1961. CXXVIII, 234s.; 3.bs. İstanbul: İnkilâp Kitabevi, 1985. CXXVIII, 233s.)
27. *Mevlânâ Celâleddin: Hayatı, Felsefesi, Eserleri ve Eserlerinden Seçmeler.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkilâp Kitabevi, 1951. [6], 294, 2s. 10 planş. (Kitapta Mevlânâ'nın müellif tarafından yapılmış renkli bir resmi vardır. Mevlânâ'dan örnekler A. Kadir [Meriçboyu] tarafından çevrilmiştir]. (2.bs. 1952, 3.bs. 1959, 4.bs. 1985)
28. Nedim. *Nedim Divanı.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1951. XL, 470s. (2.bs. 1972. İnkılâp ve Aka Kitabevleri)
29. *Yunus Emre: Hayatı, Sanatı, Şiirleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1952. 123+5s. (2.bs. 1954, 3.bs. 1957, 4.bs. 1960, 5.bs. 1963, 6.bs. 1968, 7.bs. 1971, 8.bs. 1975, 9.bs. 1979)
30. *Kaygusuz Abdal, Hatâyî, Kul Himmet: Hayatı, Sanatı, Eseri*. Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1953. 120s. (2.bs. 1962)
31. *Mevlevi Albümü.* Toplayan Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, [1953?] 56s.
32. *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1953. VI, [2], 572s. 28 planş. 1 renkli res.; 31 nota (2.bs. 1983)
33. *Nailî-i Kadîm: Hayatı, Sanatı, Şiirleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1953. 112s.
34. *Nesimî-Usulî-Ruhî-i Bağdâdî: Hayatı, Sanatı, Şiirleri.* İstanbul: Varlık Yayınevi, 1953. 128s.
35. *Pir Sultan Abdal: Hayatı, Sanatı, Eserleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1953. 123s. (2.bs. 1963, 3.bs. 1969, 4.bs. 1976, 5.bs. 1981)
36. *Şeyh Gâlîb: Hayatı, Sanatı, Şiirleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1953. 127s.

37. *Divan Şiiri: XV-XVI. Yüzyıllar.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1954. 143s.
38. *Divan Şiiri: XVII. Yüzyıl.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1954. 143s.
39. *Hâfiz*. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1954. 127s.
40. *Mevlânâ: Hayatı, Sanatı ve Eserleri.* İstanbul: Varlık Yayınevi, 1954. 157s. (2.bs. 1958, 3.bs. 1963, 4.bs. 1973)
41. *Divan Şiiri: XVIII. Yüzyıl.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1955. 128s.
42. *Divan Şiiri: XIX. Yüzyıl.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1955. 128s.
43. *Divan Şiiri: XX. Yüzyıl.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1955. 120s.
44. *Yeni Gülzâr-ı Hasaneyn: Vak'a-i Kerbelâ*. Remzî Aczî takma adıyla. İstanbul: Ergin Kitabevi, 1955. XVI+173s.
45. *Hacı Bayram Veli.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Ankara: Emek Basım-Yayımevi, 1957. 15s. (2.bs. 1959, 3.bs. 1960)
46. *Bugünün Diliyle Mevlânâ*. Yenileştiren A. Kadir. Ön söz Abdülbâkî Gölpınarlı. 2.bs İstanbul: İstanbul Matbaası, 1958. s.5-7. (3.bs. 1963, 4.bs. 1966, 5.bs. 1971, 6.bs. 1980, 7.bs. 1983)
47. *Kur'ân-ı Kerîm Hakkındaki Tartışmalar Münasebetiyle.* İstanbul: Yükselen Matbaası, 1958. 15s.
48. *Menâkıb-ı Hacı Bektâş-ı Velî: Vilâyetnâme.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1958. XXXVI,164s. 109s. tıpkıbasım. (2.bs. 1990)
49. *On İki İmam*. Ankara: Emek Basım-Yayımevi, 1958. 192s.
50. *Nasreddin Hoca*. Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı, Çizgiler Abidin Dino. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1961. 112s. (2.bs. 1963)
51. *Yunus Emre ve Tasavvuf*. Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1961. VII, 515s. (2.bs. 1992)
52. *Ramazan Geldi Hoş Geldi.* İstanbul: Ataç Kitabevi, 1962. 62s.
53. *Alevî-Bektâşî Nefesleri.* İstanbul: Remzi Kitabevi, 1963. 348s.
54. *Mevlevî Âdâb ve Erkânı:* [Terimler, semâ' ve mukabele evrâd ve tercümesi, âdâb ve erkân, mevlevîlikte dereceler, mesnevî okutmak, metinler.] İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevi, 1963. 190s.

55. *Yunus Emre ve Yattığı Yer.* Eskişehir: Eskişehir Yunus Emre Derneği, 1963. 31s.
56. Yunus Emre. *Risâlat al-Nushiyye ve Dîvân.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Eskişehir: Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği, 1965. LIII+417s. (2.bs. 1991)
57. Halil b. İsmail b. Şeyh Bedreddin Mahmûd. *Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin Menâkıbı.* Yayımlayan Abdülbâkî Gölpınarlı, İsmet Sungurbey. İstanbul: Eti Yayınevi, 1967. 205s.
58. *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. 4c. Ankara: MEB Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, TTK, 1967-1994. XII+299s.; XX+484; XXIII+488; XI+155s.
59. Şeyh Gâlîb. *Hüsnü Aşk:* [Ön söz, metin bugünkü dile çevirisi, lugatler, açıklama, Galib'in el yazısı ile Hüsnü Aşk'ı tıpkıbasımı.] Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1968. 349s.
60. *Sosyal Açıdan İslâm Tarihi I: Hz. Muhammed ve İslâm.* İstanbul: Milliyet Kültür Kulübü, 1969. 312s. (2.bs. 1975, 3.bs. 1991)
61. *100 Soruda Tasavvuf.* İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1969. 222s. (2.bs. 1985; Milenyum Yay. 3.bs. 2004)
62. *100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar.* İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1969. 304s. (2.bs. 1997 İnkılâp Kitabevi Yay.)
63. *Şeyh Gâlîb Divanı'ndan Seçmeler.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: MEB, 1971. 274s. (2.bs. 1985, 3.bs. 1986, 4.bs. 1988)
64. *Yunus Emre: Hayatı ve Bütün Şiirleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1971. 511s. (2.bs. 1974?, 3.bs. 1979, 4.bs. 1981, 5.bs. 1983, 6.bs. 1991)
65. *Yunus Emre'den Seçmeler: Uluslar arası Yunus Emre Semineri Hatıra Sayısı İstanbul, 6,7,8 Eylül 1978.* Derl. Abdülbâkî Gölpınarlı, İstanbul: Akbank, 1971. 87s. Fransızca baskısı; Yunus Emre Poémes. Choisis par Abdülbaki Gölpınarlı, Tradits par Tahsin Saraç. İstanbul: Akbank, 1971. 68s.
66. *Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi: Tasavvufî-Zühdî Edebiyat, Melâmî, Hamzavî Halk Edebiyatı, Alevî-Bektaşî Halk Edebiyatı.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. [İstanbul]: Milliyet Yayınları, 1972. 299s.
67. Şeyh Gâlîb. *Seçmeler ve Hüsnü Aşk:* Ön söz, metin, bugünkü dile çeviren açıklayan Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, 1976. 295s.

68. *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri.* Derl. ve haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1977. 419s.
69. *Mü'minlerin Emîri Hz. Ali (as.).* İstanbul: Zaman Yayınevi, 1978. 369s.
70. *On Dört Masum: Hz. Peygamber, Hz. Fatıma ve On İki İmam.* İstanbul: Der Yayınevi, 1979. 255s. (2.bs. 1989)
71. *Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiîlik.* İstanbul: Der Yayınevi, 1979. 733s. (2.bs. 1987)
72. *Hz. Mevlana.* Ankara: [Turizm Bakanlığı, Konya Turizm Müdürlüğü, 197?]. Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere 3 ayrı dilde hazırlanan 12'şer sayfalık broşürler.
73. *Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Kitapları.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, c. 1, s. 289, 2003.
74. *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, c. 2, s. 310, 2003.
75. Abdülkâdir-i Belhî. *Sünühat-ı İlahiyye.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. 1355 (1936). Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-145. 155y.[10]

2. TERCÜME ESERLERİ

1. Aruzî, Nizâmî-i. *Çehâr Makaleden İlm-i Tıp ve Meşhur Hekimlerin Mahareti= La science médicale et habilité des médecins célébres.* [Takriz ve Metni Farsçadan Türkçeye Çev.] Abdülbâkî Gölpınarlı; [Metni neşir ve izah eden] Süheyl Ünver. İstanbul: İÜ Tıp Tarihi Enstitüsü, 1936. 81s. Metin Türkçe ve Fransızca.
2. Reşîdüddîn. *Câmiu't-tevârîh.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Türk Tarih Kurumu, 1939. 196s. 10 forma basılmıştır.
3. *Tansuknâme-i İlhan der fünûnu ulûlu Hatâî mukaddimesi.* Ön söz ve Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. Giriş Süheyl Ünver İstanbul: İ.Ü. Tıp Tarihi Enstitüsü, 1939. 72s. 22 vesika.
4. Fuzûlî. *Sıhhat u Marâz.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İ.Ü. Tıp Tarihi Enstitüsü, 1940. 44s.; s.41-44 Fransızca özet.

[10] Abdülkâdir-i Belhi'ye ait bu eser Gölpınarlı tarafından nazmen tercüme edilmiş ve Mehmet Hilmi Alkan tarafından 2005 yılında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Eser hakkında geniş bilgi için bk: "*Abdülkâdir-i Belhî'nin Sunûhât-ı İlâhiyye Mesnevisi ve Abdülbâkî Gölpınarlı'nın Manzum Türkçe Çevirisi*", Mehmet Hilmi ALKAN, Selçuk Üniv. Sos. Bil. Enst., 2005, 307s. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

5. Mevlânâ. *Mesnevî.* Çev. Veled İzbudak. Ön söz ve muhtelif şerhlerle karşılaştıran ve esere bir açıklama ilave eden Abdülbâkî Gölpınarlı. 6c. İstanbul: Maarif Vekaleti, 1942-46. (2.bs. 1953-58; 3.bs. 1956-65; 4.bs. 1960-66; 5.bs. 1966; 6.bs. 1973-74)
6. Ferîdüddin-i Attâr. *Mantık al-tayr*. Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. 2c. İstanbul: Maarif Basımevi, 1944-45. 245s. (2.bs. 1962-63; 3.bs. 1968; 4.bs. 1990-91)
7. Hâfız-ı Şîrâzî. *Hâfiz Dîvânı.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Maarif Vekaleti, 1944. 788s.
8. Şebusterî. *Gülşen-i Râz.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Maarif Matbaası, 1944. 125s. (2.bs. 1968; 3.bs. 1989)
9. Mevlânâ Celaleddin. *Seçme Rubâiler.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1945. 52s.
10. Ferîddüddin-i Attâr. *İlâhinâme.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1947. 313s. (2.bs. 1967; 3.bs. 1971)
11. Hayyam. *Rubaîler ve Silsiletü't-tertîb: İbn-i Sinâ'nın tamcidi ve tercemesi*. Haz. ve çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1953. 200s.
12. *Türk Şiirine Gül ile Bülbül.* Toplayan ve bugünkü dile çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Ege Matbaası, 1953. (Tarihte Güzel Kadınlar İlavesi No: 3)
13. Mevlânâ Celâleddin. *Fihi mâ fîh.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Maarif Vekaleti, 1954. 395s. (2.bs. Remzi Kitabevi, 1958)
14. *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. 2c. İstanbul: Remzi Kitabevi, [1955]. 742s. (2.bs. 1958; 3.bs. 1968)
15. Mevlânâ Celâleddin. *Dîvân-ı Kebîr: Gül-deste.* [Çev.] ve haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1955. 398s.
16. *Hz. Muhammed ve Hadisleri*. Haz. ve çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Arkın Kitabevi, 1957. LXI,159s.
17. Mevlânâ Celâleddin. *Dîvân-ı Kebîr.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. 7c. İstanbul: Remzi Kitabevi (c. 1-5); Milliyet (c.6); İnkılap ve Aka Kitabevleri (c.7), 1957-74. XVI,471; VII,511; 503; VIII,462; XI,524; 536; VIII,720Ss.
18. Hazret-i Emîr Alî İbn-i Ebi Tâlib. *İmam-ı Alî Buyruğu: Nahc al-Balağa: hutbeleri, mektupları, hikmetleri, şiirleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Ankara: Emek Basım-Yayımevi, 1958. 253s.
19. Hazret-i Emîr Alî İbn-i Ebi Talib. *Nehcü'l-Belega: Hz. Alî'nin hutbeleri, vasiyyetleri, emirleri, mektupları, hikmetleri, şiirleri.* Metni tercüme eden ve şerhi

hazırlayan Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Yeni Şark Maarif Kütüphanesi, 1972. 459s.

20. Mevlânâ Celâleddin Rûmî. *Divân-ı Kebîr'den Seçme Şiirler.* Haz. ve çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Maarif Vekaleti, 1959. 247s. (*Divân-ı Kebîr'den Seçmeler* adı ile 2.bs. 1970; 3.bs. 1989)
21. Muhammed Husayn Kâşif al-Gatâ. *Caferi Mezhebi ve Esasları: Yeryüzü ve Huseyn'in toprağı.* Çev. ve haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Minnetoğlu Yay., 1960. 104s. (2.bs. 1966; 3.bs. 1979)
22. Mevlânâ Celâleddin. *Mektuplar*. Haz. ve çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi, 1963. XXIII,312s.
23. *Mevlânâ'dan Rubâiler.* Konya. Şahap Kitabevi, 1963. 56s.
24. Mevlânâ Celâleddin. *Rubâiler.* Haz. ve çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1964. 240s.
25. Mevlânâ Celâleddin. *Mecâlis-i Seb'a.* Haz. ve çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. Konya: Konya Turizm Derneği, 1965. 138s.
26. Şîrâzî Muhammed b. Mehdiyyi'l-Hüseynî. *Caferîler Kimlerdir ve Mısır el-Ezher müftüsü merhum Şeyh Saltut'un tarihi fetvası.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Garanti Matbaası, 1969. 23s.
27. Mevlânâ Celâleddin. *Fîhi mâ-fîh ve Mecâlis-i Seb'a'dan Seçmeler.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. [Ank.]: MEB, 1972. IV,282s.
28. Şebüsterî. *Gülşen-i Râz Şerhi.* Çev. ve şerh eden Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: MEB, 1972. 240s.
29. Tirmizî, Seyyid Burhâneddin Muhakkik. *Maârif.* Çev. ve şerh eden Abdülbâkî Gölpınarlı. Ankara: Türkiye İş Bankası, [1972?]. 1-99s.
30. Tirmizî, Seyyid Burhâneddin Muhakkik. *Muhammed Suresi ve Fetih Suresinin Tefsiri*. Çev. ve şerh eden Abdülbâkî Gölpınarlı. Ankara: Türkiye İş Bankası, [1972?]. 100-206s.
31. Hayyâm. *Hayâm ve Rubâileri.* Haz. ve çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1973. 238s.
32. Mevlânâ Celâleddîn. *Mesnevî Tercümesi ve Şerhi.* Şerh eden Abdülbâkî Gölpınarlı. 6c. [Ankara]: MEB, 1973-74. s.664, 520, 573, 540, 631, 814.
33. Murtaza'l-Askerî *Abdullah b. Sabâ masalı: bir yalancının düzmeleri.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. İstanbul: Baha Matbaası, 1974, 183s.

34. Abdülhüseyn Emînî. *Sünnete Uygun Secde.* [çev. Abdülbâkî Gölpınarlı]. İstanbul: 1976. 30s.
35. Sultan Veled. *İbtidâ-nâme.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. [Konya]: Konya Turizm Derneği, 1976. 512s.

3. YAYIMLANMAMIŞ ESERLERİ

1. *Bektâşîlik-Alevîlik.* Atatürk Kütüphanesi-Osman Ergin Kitapları 86/1. 1-60y.
2. *Bursa kütüphanelerindeki tasavvuf mecmualarına ait defter.* Rik'a. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-248. 46y.
3. *Darülfünun ders notlarına ait defter.* Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-172, 173, 175.
4. *Eimme-i Huda.* 1340 [1921-1922]. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-33. 88y. (1955 yılında basılan On İki İmam adlı kitaba esas teşkil etmiştir.)
5. *Fevâid Tercümesi.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. 1934. Atatürk Kütüphanesi-Osman Ergin Kitapları. 312/2. 23-49y.
6. *Hatayî Dîvânı.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Yüksel Gölpınarlı Koleksiyonu.
7. *İlm-i nücûm notları.* Yüksel Gölpınarlı Koleksiyonu.
8. *İran Edebiyatı Notları.* Yüksel Gölpınarlı Koleksiyonu.
9. *Mantık ve Felsefe Notları.* 1941. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-121. 89y.
10. *Mecdînâme Çevirisi.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. 1344[1925]. Atatürk Kütüphanesi-Osman Ergin Kitapları 86/1. 1-16y. (Abdülaziz Mecdî Tolun'un eserinin tercüme ve şerhidir.)
11. *Mecmua* (Mektup ve defter kağıtlarına yazılmış Melâmete ve Melâmîliğe dair notlar.) Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-138.
12. *Mecmua.* Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-134.
13. *Mecmua.* Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-120. 120y. 13a, 22a, 24b, 28b, 31b, 41a, 57b, 67a-b, 73a-b, 75b, 77b-78b, 88b'de Abdülbâkî Gölpınarlı'nın şiirleri vardır.
14. *Muallim Naci.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Yüksel Gölpınarlı Koleksiyonu.
15. *Mutalsımat Şerhi.* 1344 [1925]. Atatürk Kütüphanesi-Osman Ergin Kitapları 86/2. 21-22y. (Abdülazîz Mecdî Tolun'un eserinin şerhidir.)
16. Nizâmeddîn Şâhî. *Zafernâme.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. Türk Tarih Kurumu.

17. *Sârullah fî Meşhed Ebî Abdillah.* 1340 [1921]. Rik'a. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-32. 135y. (Abdülbâkî Gölpınarlı, bu eseri Remzi Aczî takma adıyla 1955 yılında *Yeni Gülzâr-ı Hasaneyn: Vaka-i Kerbelâ* adıyla yayımlamıştır.)
18. *Seyyid Abdülkâdir-i Belhî'nin hal tercümesi.* 1955. Mevlânâ Müzesi Koleksiyonu.
19. Seyyid Muhtar İbnü'l-Hüseyin. *Risâle-i Gavsiyye.* Şerh eden Abdülbâkî Gölpınarlı. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-142.
20. *Şark Edebiyatı Ansiklopedisi.* Yüksel Gölpınarlı Koleksiyonu.
21. Ubeydi Zakanî. *Tercüme-i Ta'rifat-ı Ubeydi Zakanî.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. 1340 [1922]. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-112. 11y.
22. *Tarih-i Cihan-gûşâ.* Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı. Türk Tarih Kurumu.
23. *Tarikat Taçları, Giyimleri, Cihazı ve Osmanlı Devri Serpuşları.* Resimleyen Abdülbâkî Gölpınarlı. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu-216. 21y.
24. *Yeniçeri Cemaat ve Bölük Remizleriyle Çeşitli Kavuk ve Sarık Resimleri.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu. 6y.
25. *Bâkî Dîvânı.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Mevlânâ Müzesi, Abdülbâkî Gölpınarlı Koleksiyonu. 218[11].

4. ESKİ HARFLERDEN YENİ HARFLERE AKTARDIĞI ESERLERİ

1. *Hazâ Vilâyetnâme-i Otman Baba.* Haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. Yüksel Gölpınarlı Koleksiyonu.

Gölpınarlı'nın bu çalışması Murat Bardakçı tarafından *Türklük Bilgisi Araştırmaları Abdülbaki Gölpınarlı Hâtıra Sayısı'*ında aşağıya aynen kaydettiğimiz ön söz ile yayımlamıştır.

"1478'in 11 Ekim'inde ölen (8 Receb 883) Kalenderî şeyhi Otman Baba'nın dervişlerinden Küçük Abdal tarafından yazılmış olan Otman Baba Vilâyetnâmesi, Abdülbâkî Gölpınarlı'ya göre "dinî bakımdan olduğu kadar, XV. yüzyılda, bilhassa Rumeli'nin sosyal durumu bakımından da birçok bilgiyi içeren çok önemli bir kaynak"tı ("*Yunus Emre ve Tasavvuf*", Remzi Kitabevi, İstanbul 1961, s. 31, dipnot 14).

[11] Eser hakkında daha geniş bilgi "Yazma Eserin Özellikleri" bölümünde verileceğinden burada bilgilendirme yapılmadı.

Bilim dünyası, yazmanın mevcudiyetinden, kütüphaneler eski genel müdürü Hasan Fehmi Turgal'ın Türk Yurdu Mecmuası'nda çıkan bir yazısıyla (cild:5, no: 27) haberdar oldu. Turgal, bu yazısında Hacıbektaş Kitapları arasında bulunan nüshayı tanıtıyor ama metin vermiyordu.

Abdülbâkî Gölpınarlı'nın evrakı arasında bulunan bir mektuptan anlaşıldığına göre, Gölpınarlı, Turgal'dan nüshanın bir kopyasını istemiş, Turgal risaleyi bizzat kendisi istinsah ederek göndermişti. Daha sonra Ankara Genel Kitaplığı'na 643 numarayla nakledilen yazmanın 20 Ocak 1954'te mikrofilmini alan Gölpınarlı, Otman Baba'yı konu alan uzun bir makale hazırlamaya başlamış ve bu arada Vilâyetnâme'nin tamamını yeni harflere aktarmıştı. 2b sonundan 9a'ya kadar devam eden sayfalarda yer alan müstensihin dibacesi ve şecere bahsi, metin ile ilgili görülmeyerek atlanmıştır.[12]

Aşağıda verilen ve bugüne kadar hiçbir yerde yayımlanmamış olan Otman Baba Vilâyetnâmesi'nin metni, Gölpınarlı'nın yine yayımlanmamış olan söz konusu makalesinde yer alması için transkripsiyonunu yaptığı çalışmasıdır."

C. ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI'NIN EDEBÎ ŞAHSİYETİ

1. Dil ve Üslûb

Genç yaşta şiir yazmaya başlayan Gölpınarlı, şekil ve türde klasik tarzı benimsemiştir. Zaman zaman kaleme aldığı şiirlerinden oluşan Dîvân'ında kaside, gazel ve rubâîlerin yanında ustaca düşürülmüş mücevher tarihler, ruh halini aksettiren içli koşmalar ve manzum bir tercüme bulunmaktadır. Birkaçı hariç şimdiye kadar yayımlanmamış olan şiirlerini öğrendiği ta'lik yazı ile yazmıştır.

Türkçe'nin yanında Farsça ve Arapça'yı da şiir söylecek kadar iyi bilen Abdülbâkî Gölpınarlı, Dîvân'ını Türkçe ve Farsça olmak üzere iki dilde kaleme almıştır. Abdülbâkî Gölpınarlı iyi derecede Arapça bilmekle birlikte Kur'ân-ı Kerîm mütercimi de olmasına rağmen Dîvân'ında hiç Arapça şiir kaleme almamıştır. Bu durumda Gölpınarlı'nın Türk ve Fars şairlerini yoğun olarak okuyup, onlardan etkilenerek bir üslup geliştirdiğini söylemek yanlış olmaz. Seçilen kelimeler ve üslup açısından klasik şiir geleneğinden farklı bir kullanımdan söz etmek pek mümkün değildir. Ancak zaman zaman şiir dilinde fazla kullanılmayan kelime ve mazmunları kullandığı görülmektedir:

Şāhidim şehdim şühūdum ṣanki olmuş bir serāb

[12] Eser hakkında geniş bilgi için bk: Abdülbâkî Gölpınarlı, *Otman Baba Vilâyet-nâmesi,* JTS. In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hâtıra Sayısı I, C. XIX (1995), s. LV-CVI.

Düştügüm bī-gānelik bezmindeki ***feyfā*** *ġarīb* (Birinci Kısım: G. 12/6)

Gölpınarlı Dîvânı'nda on yedisi Türkçe, altısı Farsça olmak üzere yirmi üç kasîde bulunmaktadır. Kasîdelerinde daha çok Hz. Peygamber, Ehl-i beyt ve On iki imama olan sevgisini dile getiren şair, hemen hepsinde başlık kullanmış ve kimler için kaleme alındığını belirtmiştir. Kasidelerinde daha çok lirizmin ağır bastığını söylemek mümkündür. Dîvân'da bulunan on yedi Türkçe kasidenin on üçü On iki imam için kaleme alınmıştır. On iki imamdan sonra büyük bir sevgi ile bağlı olduğu Hz. Mevlânâ'ya methiyeler yazmıştır. Mevlânâ'ya duyduğu sevgi ve bağlılığı gösteren bazı önemli beyitleri şu şekildedir:

'Āşıḳ-ı ġam-zede-i firḳat-i Mevlānā'yım
Şerer-i nā'ire-i ḥasret-i Mevlānā'yım
(Birinci Kısım: K. ve M., 21/1)

Ḳays'a minnet eylemem taḥṣīl-i fenn-i 'aşḳda
Ḥażret-i Monlā-yı Rūmī Bāḳiyā üstāddır (Birinci Kısım: G. 25/6)

Melâmîlik ve Melâmîler adlı lisans bitirme tezini hazırladığı dönemde tanıştığı son Melâmî kutbu Seyyid Abdülkâdir-i Belhî'nin oğlu Seyyid Ahmed Muhtâr Efendi ile dost olmuş ve Mevlevî kimliğinin yanına birde Melâmîliği eklemiştir. Gölpınarlı dizelerinde bu hususu şu şekilde dile getirmiştir:

Ḫāk-pāy-ı Mevlevī rind-i Melāmī-meşrebim
Bāḳiyā ondan bütün ṭab'ımda isti'dādlar (Birinci Kısım: G. 35/7)

Rind-i melāmetīlere bir yād-gār olur
Fānī cihānda Bāḳī bu naẓm-ı ġarībimiz (Birinci Kısım: G. 46/6)

Elimden uçtu o nā-yāb gevher-i ma'nā
Bu ḥāl-i zārıma giryānım āh Muḫtār'ım

Yetīmiñ oldu bu BĀḲĪ-yi bī-nevā raḥm et
Cemāliñ 'arż ile sulṭānım āh Muḫtār'ım (Birinci Kısım: G. 80/6-7)

Abdülbâkî Gölpınarlı zor ve tecrübe isteyen edebî sanatlardan biri olan tarih düşürme konusunda zirvedeki şahsiyetlerdendir. Dîvân'ında doğum, evlenme, çeşme ve cami tamiri tarihlerinin yanı sıra önemli kimselerin ölümlerine de tarih düşürmüştür. Tarih düşürülen önemli şahsiyetler arasında Ahmet Naîm, Rauf Yektâ, Mehmet Âkif, Ahmet Refik, hocası

İsmail Sâib Sencer, Refî Cevat Ulunay, Necmettin Okyay ve Mevlevî tarikatının ileri gelenlerinden Veled Çelebi, Abdülhalim Çelebi, Muhammed Bakır Çelebi, Yenikapı Mevlevîhânesi Şeyhi Mehmed Abdübâkî Dede ve Hüseyin Fahreddîn Dede; Melâmî silsilesinde isimleri geçen kutublardan Şeyh Seyyid Abdülkâdir-i Belhî ve oğlu Seyyid Ahmed Muhtâr sayılabilir.

Gazelleri genellikle kolay, akıcı ve anlaşılır olmakla birlikte, zaman zaman tekellüflü ve zor anlaşılır söyleyişlere rastlanmaktadır. Gölpınarlı'nın gazellerinin bir diğer önemli özelliği ise, şairin kimliğini ve benimsemiş olduğu düşünce sistemini idrâk edebilmemizde de bizlere önemli kaynak teşkil ediyor olmalarıdır.

Gölpınarlı'nın daha önce muhtelif eserler içerisinde yayımlanmış ve Kaya Bekat tarafından sûzidil makamında bestelenmiş olan 'garîb' redifli gazeli ise âdeta şairin ruh halini resmetmektedir. Bu gazel şairin ruh hâlini bizlere şu dizelerle yansıtmaktadır:

Ḥāl-i zār u bī-ḳarār u derd-i bī-dermānımı
Şanki vaḳtiyle demiş bir 'āşıḳ-ı şeydā ġarīb

"Gāh olur ġurbet vaṭan gāhī vaṭan ġurbetlenir"
İşte şimdi oldu BĀḲĪ ḥāliyā dünyā ġarīb

Göñlüm ister gitmeyi cānā bu mātemḫāneden
Ḳorḳarım ki gittigim yerde olur ammā ġarīb

(Birinci Kısım: G, 12/12-13-14)

Sayıca Türkçe gazelleri kadar çok olmasa da en az Türkçe gazelleri kadar akıcı ve anlaşılır bir üslûpla kaleme aldığı on yedi Farsça gazelin dokuzunun tercümesini de vermiştir. Ancak tercümesini verdiği gazeller içerisinde iki gazelin (İkinci Kısım: G, 16-17) tercümesini yarım bırakmış ya da aradan sayfa çıkararak eksik kalmasına neden olmuştur. Tercümesi eksik olan gazellerin tercümeleri tarafımızdan yapılmıştır.

Türkçe deyim ve atasözlerini pek kullanmayan Abdülbâkî Gölpınarlı'nın şiirlerinde az da olsa arkaik kelimelere rastlanmaktadır.

*Ḳapıñ yandı ḳāburġāñ **şındı** lāl olsun dilim ḥayfā*
Saña beytü'l-ḥazende nāle ḳılmaḳ mı muḳadderdir

(Birinci Kısım: K, 4/23)

Son dönem klasik Türk şiirinde, özellikle Lâle Devri şairlerinde eskiye nazaran çokça görülen redd-i matlalı bir söyleyiş biçimi olarak Abdülbâkî Gölpınarlı'nın da bazı şiirlerinde

görmekteyiz (Birinci Kısım: Kasideler ve Musammatlar, 20; Gazeliyât, 20, 33, 36, 48, 53, 57, 59, 70, 82, 98)

Hevā-yı vaṣla uyup tā nigāra dek gideriz
Eser eser yürürüz vaṣl-ı yāra dek gideriz   *(G. 53/1)*
…
Yavaş gelir bize BĀḲĪ şitāb-ı ʻömr bile
Hevā-yı vaṣla uyup tā nigāra dek gideriz   *(G. 53/5)*

2. Etkilendiği Şairler

Şiirlerinde fikre ve ince manaya önem veren Gölpınarlı, Mevlevî şairlerden Neşâtî, Nâilî ve Şeyh Gâlib'in yolundan gitmiştir. Sebk-i Hindî üslûbuna taraftardır. Sebk-i Hindî'nin kuvvetli temsilcilerinden biri olan Nâilî'ye yazdığı nazîrenin ilk beyti şu şekildedir:

Gülüz ki ġamze-i seḥḥār-ı yāra dek gideriz
Mülüz ki neşve-i vuṣlat-medāra dek gideriz (Birinci Kısım: G. 51/1)

Abdülbâkî Gölpınarlı, Dîvân'ında Şeyh Galîb, Pertev Paşa ve Dîvâne Mehmed Çelebi'nin şiirlerini tazmin; Nesîb Ahmed Dede, Mehmed Abdülbâkî (Baykara) Dede ve Neşâtî Ahmed Dede'nin şiirlerini tahmis etmiştir. Şah İsmail'in bir şiirine de taştîri vardır.

Dîvân'ından tespit edildiğine göre Abdülbâkî Gölpınarlı'yı en çok etkileyen şairlerden biri Şeyh Gâlîb'dir. Şeyh Gâlîb'in (ö. 1799) "*rûz u şeb*" redifli kasidesini örnek alarak ve bu durumu kendi şiirinin başlığında "*…be-ṭarz-ı Şeyḫ Ġālīb…*" ifadesiyle belirterek On iki imamdan Alî en-Nakî ve Hasan el-Askerî için bir kaside yazmıştır. Şeyh Gâlîb gibi mevlevî olan Gölpınarlı her ne kadar Şeyh Gâlîb şiî olmasa da onun ifade ediş biçiminden etkilenmiş ve bu ifade biçimini örnek kabul ederek ona benzemeye çalışmıştır.

Mihr ü meh kim âlemi pür-nûr eder her rûz u şeb
Encüm ü şebnemle hoş tesbîh ederler rûz u şeb
(Kalkışım, 1994: 49)

Mihr u meh kim ʻālemi pür-nūr eder her rūz u şeb
Āsümān-ı vaḥdeti tenvīr ederler rūz u şeb
(Birinci Kısım: K, 13/1)

BİRİNCİ BÖLÜM

ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI DÎVÂNI'NIN İNCELENMESİ

1.Yazılış Tarihi

Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Yazma Kitaplar Kütüphanesi'nde 218 numara ile kayıtlı "*Dîvân-ı Bâkî"*, Gölpınarlı'nın ömrü boyunca kaleme aldığı şiirlerini kaydettiği bir defter ve muhtelif kağıt parçalarından oluşmaktadır. Şair gençlik yıllarından itibaren ömrünün sonuna kadar kalemini elinden düşürmemiş, şiirlerini yazarak kaydetmiştir. Gölpınarlı Dîvânı 1980'de Süleymaniye Kütüphanesi K. C. atölyesinde ciltlenmiş ve Gölpınarlı'nın Mevlânâ Müzesi'ne bağışladığı kütüphanesinde bulunan kitaplarına dâhil edilmiştir. Dîvân'dan anlaşıldığına göre şair en erken 1340-41/1922-23 yıllarında şiire başlamış ve 1400/1980'e kadar devam etmiştir.

2. Tertip ve İçerik

Eserin ilk numara konmamış a yüzünde "*Dīvān-ı bende-i nāçīz-i 'Abdülbāḳī Gölpıñarlı raḥmetu'llāhi 'alā vālideyhi ve ḥaşerahüm ma'a Muḥammedin ve ālihī'ṭ- ṭāhirīne ṣalātu'llāhi ve selāmuhū 'aleyhim"* yazısı, bundan sonraki sayfada ise aşağıdaki kıt'a kaydedilmiştir.

"Ey ḳılan bu defter u dīvānıma aṭf-ı naẓar
Fātiḥa'yla rūḥumu luṭf eyleyip şād eyle sen
Ehl-i beyt-i Muṣṭafā'nıñ hürmetine Ḥaḳ seni
Her iki 'ālemde de ḳılsın hemān şād u esen"

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nın tek yazma nüshası Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Nr: 218'de kayıtlıdır. Ancak çalışmamıza devam ederken yaptığımız incelemeler neticesinde Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Kütüphanesi Nr: 362'de kayıtlı 16 varaklık mecmua ve Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde Nr: 120'de kayıtlı Gölpınarlı'ya ait şiir mecmusında bulunan şiirleri de hazırladığımız metne dâhil ettik. Gölpınarlı'nın Mevlânâ Müzesi'ne bağışladığı kütüphanesinde bulunan kendine ait kitap ve defterlerini incelerken bazı şiirleriyle de karşılaştık. Eğer karşılaştığımız şiir divanda kaydedilmişse bulduğumuz şiir ile karşılaştırdık ve durumu dipnotta kaynak göstererek açıkladık. Yine söz konusu kitap ve defterler içerisinde bulduğumuz şiir divanda yoksa aynı metotla izah edip hazırladığımız metne dâhil ettik. Aynı kütüphanede Nr:32'de kayıtlı "*Sârullâh fî Meşhedî Ebi Abdillâh*" adlı yazma eser Gölpınarlı'ya ait olup "*Yeni Gülzâr-ı Hasaneyn Vak'a-i* Kerbelâ" isminde Remzi Aczî takma adıyla İstanbul'da Ergin Kitabevi

tarafından 1955'te basılmıştır. Yayımlanan eser ile yazma eseri karşılaştırdığımızda yazmada bulunan şiirlerde yazarın "*Bâkī*" mahlasını kullandığını ve bazı şiirlerini bu kitaba dâhil etmediğini gördük. Her ne kadar yayımlanmamış şiirleri tespit etmiş olsak da yazmanın müstakil bir eser olduğunu düşünerek çalışmamıza dâhil etmedik.

Tamamı 152 varaktan oluşan eser, Farsça ve Türkçe kaleme alınmış şiirlerden oluşmaktadır. Divanda iki dilde de yazılmış kaside, gazel, mesnevî, musammat, kıt'a, rubâî, matla, bir koşma ve bir manzum tercüme bulunmaktadır. Eser 29 beyitlik Türkçe bir na't ile başlar. Eser her ne kadar bir düzen dâhilinde düzenlenmeye çalışılmışsa da geleneksel divan tertibine uygun olduğunu söylememiz mümkün değildir. Bu durum eseri incelerken birçok yönden değerlendirmelerimizde sıkıntı yaratmaktadır. Örneğin; eser 29 beyitlik bir na't ile başlayıp hemen ardından 9 bentten oluşan bir tazmin kaydedilmiştir. Tazminin ardından Hz. Ali ve Hz. Fâtıma için yazılmış kasideler ve On iki imama kasideler kaydedilmiştir. Şairin On iki imam için kaleme aldığı kasideler hilafet sırasına göre düzenlendiği için İmam Ca'fer el-Kâzım ve İmam Alî er-Rızâ (K. 10-11) için yazdığı Farsça kasideleri düzeni koruma açısından şairin tertibine uygun şekilde kaydettik. Şair kasidelerin ardından müseddes, kaside, gazel, murabba, tahmis ve taştir nazım şekilleri ile yazdığı musammatları kaydetmiştir. Musammatların ardından *Gazeliyyât* başlığı ile verilen bölümde kafiye sıralarına göre gazellerini yerleştirmiş "*yā 'Alī"* redifli gazelinin ardından "*Ḳıṭ'a-i şükrāniyye"* başlığı ile bir kıt'a-i kebîre (Bu kıt'a-i kebîre düzen gereği *Birinci Kısım Kasideler Musammatlar* bölümünü sonunda kaydedildi.) ve *Rubā'iyyāt* başlığı ile yirmi bir adet Türkçe rubâîyi kaydetmiştir. Rubâîlerin ardından şairin divanı tekrar gözden geçirmiş ve ayrı bir defter formasına kaydettiği Türkçe gazellerini eklemiştir. Eklediği bu gazelleri tek tek kontrol eden şair daha önce kaydettiği gazeller arasında olmayan gazellerin yan taraflarına "*yoḳ"* ifadesini yazarak not düşmüş ancak daha önce kaydettiği gazeller söz konusu defter formasında da kayıtlı ise her hangi bir açıklama ya da not yazmamıştır. Bu durum karşısında söz konusu defter formasında kaydedilen gazeller eğer daha önce kaydedilmemiş ise kafiye düzenine göre olması gereken yere aldık ve dipnotlarda gereken açıklamalarla kaydettik. Eğer gazeliyât bölümünde gazel kaydedilmiş ve sonradan eklenen gazeller arasında tekrarlanmışsa iki şiir karşılaştırdık ve varsa farkları dipnotlarda açıkladık.

Tarih düşürme konusunda usta olan şairin, karşılaştığı birçok olay için bu hünerini sergilediği görülmektedir. Eserde 63^{b}-113^{a} varakları arasına kaydettiği tarih düşürme şiirlerinde Türkçe kaleme alınmış bir kıt'anın ardından Farsça yazılmış bir başka kıt'a ile karşılaşmak mümkündür. Bu durumu şairin kendi tasarrufu olarak değerlendirip söz konusu bölüme her hangi bir müdahale yapmadan aynen kaydettik. Ayrıca bu bölümde bulunan şiirler

sadece kıt‘a nazım şekli ile kaleme alınmamıştır. Türkçe bir gazel (*Tarihler:12)*, üç müfred (*Tarihler: 29, 30, 55*); Farsça bir mesnevî (*Tarihler: 40*) nazım şekilleri ile yazılmış şiirlerde aynı bölüme kaydedilmiştir. Konuları gereği bulundukları yerde kaydettik.

Dîvân’ın numaralandırılması Gölpınarlı tarafından 113[a]’ya kadar devam ettirilmiştir. Şairin yaptığı numaralandırmanın 113[a]’ya kadar devam ettirilip daha sonra devam edilmeyişinin nedeni, şiirlerini kaydettiği defterin haricinde çeşitli defter sayfalarına kaydedilip sonradan ilave edilen şiirleri yerleştirmiş olmasıdır.

Şairin çeşitli defter kağıtlarına kaydedip eklediği şiirlerinin numaralandırılması tarafımızdan yapıldı. Şairin çeşitli defter kağıtlarına kaydedip eklediği şiirlerinin büyük çoğunluğu Farsça kaleme aldığı şiirlerinden oluşmaktadır. Bu nedenle, Farsça şiirlerini geleneksel divan tertibine uygun bir biçimde kaydedip **İkinci Kısım** olarak adlandırdık. Söz konusu bu defter kağıtları içerisinde karşılaştığımız Türkçe şiirleri ise nazım şekillerine uygun şekilde bulunmaları gereken yerlere aldık.

Eser, her ne kadar bir düzen dâhilinde tertiplenmeye çalışılmışsa da gerek geleneksel divan tertibine uygun olmadığından gerekse çeşitli yönlerden incelemelerimizde sıkıntı yaratmaktadır. İncelememizi, şairin düzenine de sadık kalıp daha sağlıklı bir şekilde yapabilmek için eserin Türkçe ve Farsça olmak üzere iki kısım hâlinde tertip edildiğini düşünerek Türkçe şiirlerin yoğun olduğu bölümü **Birinci Kısım**; Farsça şiirlerin kaydedildiği kısmı ise **İkinci Kısım** olarak adlandırdık.

Buna göre Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı’nın içeriğinin sayısal dökümünü şöyle verebiliriz: **Birinci Kısım**da; 18 kaside, 2 müseddes, 1 muhammes, 1 murabba, 3 tazmin, 3 tahmis, 1 taştir, 1 manzum tercüme (terkîb-i bend), 1 kıt‘a-i kebîre (*Kasideler ve Musammatlar*); 104 gazel (*Gazeliyât*), 21 rubâî+1 koşma (*Rubâîyât*), 105 kıt‘a[13] (*Tarihler*) olmak üzere toplam 264 manzume bulunmaktadır. Bu bölümde şair, bilinen divan tertibine uygun bir düzenleme yapmaya çalışmıştır. Gölpınarlı, şiirlerin sıralanışında şekilden ziyade muhtevaya göre bir kıstas gözetmiştir. Biz de şairin bu tasarrufuna sadık kalmaya çalıştık. **İkinci Kısım** olan Farsça şiirler içerisinde ise; 6 kaside, 1 mesnevî, 1 kıt‘a-i kebîre, 1 tahmis, 17 gazel ve 26 rubâî olmak üzere toplam 52 şiir bulunmaktadır. Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı’nda Türkçe ve Farsça olmak üzere toplam 320 manzume bulunmaktadır.

Abdülbâkî Gölpınarlı eserin **Birinci Kısmı**nda klasik divan tertibine tam olarak uymasa da *Gazeliyât* bölümünde şiirleri kafiyesine göre tertip etmiştir. Şiirler için

[13] Bu bölümde bulunan şiirlerin 82’si Türkçe 23’ü Farsça’dır. Ayrıca Türkçe 12 numaralı şiir gazel, Türkçe 29, 30, 55 numaralı şiirlerde müfred nazım şekli ile kaydedilmiş, Farsça 40 numaralı şiir ise mesnevî nazım şekli ile yazılmıştır. Bu bölümde şiirler muhtevaya göre kıstas gözetilerek yerleştirildiğinden şekil özelliklerini göz ardı edip aynen kaydettik.

hazırladığımız kafiye tablosunda Türkçe gazellerin kafiye harf ve şiir numaralarını da ekledik. Ancak, aşağıda verilen tabloda da görüleceği üzere Gölpınarlı Dîvânı'nda Arapça'ya özgü olan "ث، ع، غ، ط، ظ، ص، ض، ذ، خ" harfleriyle kafiyeli şiir bulunmamaktadır:

Kafiye Harfleri	Şiir Sayısı	Şiir Numarası
ا	7	2-8 (7. Şiir musammat gazel, 8. şiir müstezat)
ب	4	9-12
ت	6	13-16 (Türkçe), 1-2 (Farsça)
د	1	3 (Farsça)
ر	34	17-47 (Türkçe), 4-6 (Farsça)
ز	7	48-54
ش	2	7-8 (Farsça)
ق	1	55
ک	6	56-61
ل	6	62-67
م	25	68-91 (Türkçe), 9 (Farsça)
ن	3	92-93 (Türkçe), 10 (Farsça)
و	4	11-14 (Farsça)
ه	5	94-97 (1. Şiir)
ی	10	98-104 (Türkçe), 15-17(Farsça)

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nda karşımıza çıkan bir diğer husus, Farsça kaydettiği şiirlerinin bazılarını tercümeleri ile birlikte vermesidir. Şair bazı tercümelerini ya tamamlamamış ya da sonradan bazı sayfaları çıkarmak isteyip tercümelerin eksik kalmasına neden olmuştur. Bu durumda, tercüme eksiksizse ait olduğu şiirin hemen altına kaydettik, ancak tercümede eksik varsa şair tarafından yapılan tercümeyi ait olduğu şiirin altına kaydedip geriye kalan beyitleri tercüme edip dipnotta gösterdik. Hiç tercüme edilmemiş Farsça şiirleri ise yine tercüme edip şiirlerin sonlarında dipnotta kaydettik.

Gölpınarlı, zaman zaman yazdığı şiirlerle ilgili açıklamalar içeren nesirler yazmış ve bunları eserine eklemiştir. Eser her ne kadar manzum bir metinden oluşsa da bu durumun şairin kendi tasarrufu olduğunu düşünüp aynen kaydettik.

Çalıştığımız eser müellif hattı olmakla birlikte Gölpınarlı kendisine ait olmayan çeşitli şiirleri de Dîvân'ın içerisine almayı münasip görmüş, bu durumu ya dipnot işareti kullanarak ya da şiirlerin başına açıklayıcı bir ifade veya cümle yazarak belirtmiştir. Gölpınarlı'ya ait olmadığını tespit ettiğimiz bu şiirleri Dîvân'ın sonunda oluşturduğumuz "*Ekler"* bölümüne kaydettik. Dîvân'ın içerisinde bulunan ancak Gölpınarlı'ya ait olmadığı tespit edilen şiirlerin matla beyitleri şu şekildedir:

Babası şeyhü'l-muhâbirîn Ahmed Âgâh Efendi'nin, Gölpınarlı'nın doğumuna düşürdüğü tarih Dîvân içerisinde vr. 67[a]'da şu şekilde kaydedilmiştir:

Himmet-i pîr-i muğânla feyzim
Ehl-i tevhîde benim sâkîdir
Elf-i kâmil dedi târîh-i güzîn
Minnet Allâh'a gelen Bâkî'dir

"Yenikapı Mevlevîhânesi postnişîni Abdülbâkî Mehmed Dede'nin Hüseyin Sîret'e bir nazîresi kendi el yazısıyla" başlığı ile vr. 67[b]-68[a] arasına yerleştirilmiş bir defter kağıdında bulunan nazîrenin ilk beyti şu şekildedir:

Yâr her sûdan hüveydâdır şeb-i mehtâbda
Zerreler mir'ât-ı sevdâdır şeb-i mehtâbda[14]

Dîvân'da vr. 79[a]'ya ilave edilmiş 5 sayfada Abdülbâkî Baykara'ya ait şiirler kaydedilmiştir. Abdülbâkî Baykara'nın "Benim Hâlim" başlıklı manzûmesinin ilk beyti şu şekilde kaydedilmiştir:

Kesip rîş-i sefîdim pîr iken yosma cevân oldum
Makâm-ı Mevlevîde şeyh idim pîr-i mugân oldum

Yine Baykara'nın dört bentten oluşan 'ağlıyor' redifli muhammes türünde yazılmış şiirinin ilk beyti şu şekilde kaydedilmiştir:

Yine hicr ile kalb-i zâr ağlıyor
Düşüp derde bî-ihtiyâr ağlıyor

"*Derd-i firâk-ı Cenâb-ı Hudâvendigâr ile bî-vezn ü mikdâr olan bir bî-çârenin mevzûn söz söylemesi, gülmesi kadar garîb ve düşvâr ise de mahzâ Hazret-i Bâkî'ye peyrev olmak hevesiyle yazılmıştır*" başlığı ile kaydedilen nazîre, Gölpınarlı'nın 'güler' redifli gazeline Baykara'nın bir nazîresi olup kendi el yazıları olduğu Gölpınarlı tarafından dipnot olarak "*Fakîre bir nazîredir, kendi el yazılarıyladır*" sözleri ile belirtilmiştir. Bu manzûmenin ilk beyti şu şekilde kaydedilmiştir:

---

[14] Abdülbâkî Mehmed Baykara'nın şiirleri hakkında detaylı bilgi için bk: Mustafa Erdoğan, Abdülbâkî Baykara Dede Hayatı Şahsiyeti Eserleri ve Şiirleri-Meşrutiyetten Günümüze, 197-370.

O dem ki bezme gelir yâr-ı şîve-kâr güler

Açar şükûfe-i bahtım dem-i bahâr güler

Gölpınarlı, Abdülbâkî Baykara'nın ölümüne düşürdüğü tarihten sonra Su'ûd el-Mevlevî'nin düşürdüğü tarihi de eserine kaydetmiştir. "*Merhûm Su'ûd el-Mevlevînin düşürdügü vefât târîhini de buraya yazmayı münâsip gördüm*" başlığı ile kaydettiği, Dîvân'da vr. 79[b]'de kayıtlı bulunan bu kıt'anın ilk beyti şu şekildedir:

Şimdi gâ'ib olunca devrânın

Ufku reng-i siyâh-ı gam bürüdü

Gölpınarlı, "*ġarīb*" redifli gazelini kaydettiği yaprağın yan tarafına Ayaşlı Muallim Şakir Efendi'ye ait bir şiir de kaydetmiştir. Dîvân'da vr. 112[a]'da kaydedilen şiir şu şekildedir:

'Adâlet zulme dönmüş tahtgâh gibi değişmiştir

Bahâr-ı 'âlem-ârâ âhir olmuş dey değişmiştir

Nefesler dâniş olmuş sadâ-yı ney değişmiştir

Bozulmuş bezm-i yârân çâşni-i mey değişmiştir

Tarabgâh-ı cihânda nağme-i hey hey değişmiştir[15]

Hazırladığımız metinde her ne kadar şairin düzenine tabii kalmaya çalışsak da gerek eserin geleneksel divan tertibine aykırı oluşundan gerekse eseri incelerken çeşitli yönlerden değerlendirmelerimizde sıkıntı yaratacağından Dîvân'da bazı değişiklikler yapmak zorunda kaldık. Ancak eserin orijinal beyit dökümünü vererek hazırladığımız tablo ile durumu daha anlaşılır kılmaya çalıştık.

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nın orijinal beyit tablosu şu şekildedir:

Matla beyit, nazım şekli, beyit/bend sayısı, varak numarası tablosu

	Matla Beyit	**Nazım Şekli**	**Beyit/Bend Sayısı**	**Varak No.**
1	Ey ẕāt-ı pāk baḫtıñ meclāsı nūr-ı aẓher Ẕātıñ ṣıfāt-ı ẕāt-ı ma'būda oldu maṣdar	Kaside (Na't)	29	1a
2	İḳlīm-i velāyette ser-āmedsiñ efendim Şāh-ı ezelī devlet-i sermedsiñ efendim	Tazmin	9	2a
3	O dem ki yādıma ol yār-ı 'işve-kār gelir Ẓalām-ı baḫt açılır ṣubḥ-ı nev-bahār gelir	Kaside	54	2b
4	Cihānıñ māyesi ālām u mihnetle muḫammerdir Kemāl-i hicre merkez cümle-i aḥzāna miḥverdir	Kaside	48	4a
5	Muḥarrem māh-ı mātemdir Ṣafer bir başḳa ḥālettir Ṣafer māh-ı Muḥḥarrem'den de aḳdem māh-ı 'izzettir	Kaside	31	5a
6	Seniñ firāḳıñ ile eylerim hemīşe figān	Kaside	53	6a

[15] Bu beyit Ayaşlı Muallim Şakir Efendi'ye aittir. Geniş bilgi için bk: *Ayaşlı Muallim Şakir Efendi* (1872 Ayaş-18 Haziran 1917 Konya), Yayına Hazırlayan: Fatma Betül Telli, s. 23, Ankara 2005.

	Döker le'āli-i ḥasret bu dīdeler her ān	Hz. Hüseyin		
7	Kā'inātıñ muḳtedāsı seyyid-i Seccāddır Mü'mīniniñ pīşvāsı seyyid-i Seccāddır	Kaside	31	7b
8	Yine pākīze ṭab'ım sā'ir-i mülk-i feṣāḥattir Yine gev-her niṣār-ı 'ālem-i emr ü şehādettir	Kaside	33	8b
9	Göñül o server-i mehrūya vālih u ḥayrān Ki emri emr-i İlāhī vü nuṭḳudur Ḳur'ān	Kaside	27	9b
10	عاجز و درمانده ام از حادثاتِ دهرِ دون نی گریز و نی مجال و صبر و آلام و سکون	Kaside	23	10b
11	السلام ای سید ایران زمین شاه جهان سرور جمله عوالم مهتر کون و مکان	Kaside	44	11a
12	Yine zamānede bir ṭurfe mācerāmız var Felek dedikleri żālimden iştikāmız var	Kaside	32	12a
13	Mihr u meh kim 'ālemi pür-nūr eder her rūz u şeb Āsümān-ı vaḥdeti tenvīr ederler rūz u şeb	Kaside	39	13b
14	Menzil-i hicr u elemdir bu fenādār-ı cihān Köhne ḳānunu riyā baḫşiş u in'āmı fiġān	Kaside	58	14b
15	'İnāyet vaḳtidir artıḳ meded ḳıl ey şeh-i merdān Yetişdi 'arşa āhım eyleme bu bendeñi nālān	Mütekerrir Müseddes	5	16b
16	Demdir ey dil açalım rāyet-i āh u elemi Yine tecdīd edelim nāle ile köhne ġamı	Müzdevic Müseddes (Mersiye)	8	17a
17	Yā Rab nedir bu ġam ki ṣadā ṣaldı 'āleme Ḫalḳ-ı cihān girdi bütün yāsa māteme	Manzum Terkib-i benb Tercümesi	12	18a
18	Dilimde her zamān ism-i celāl-i Mevlānā Yüzümde pertev-i mihr-i cemāl-i Mevlānā	Kaside	18	22a
19	Ey şeh-i 'ālī fuyūżı bezm-i vaḥdāniyyetiñ Mihr-i pür-nūru semā-yı 'izz-i ferdāniyyetiñ	Kaside	26	22b
20	Ey müjde-i bāzā ile ikrām ḳılan pīr Her ẕerre-i ekvān ediyor nāmıñı tekbīr	Gazel	12	23a
21	'Āşıḳ-ı ġam-zede-i firḳat-i Mevlānāyım Şerer-i nā'ire-i ḥasret-i Mevlānāyım	Gazel	7	23b
22	Gürūh-ı evliyānıñ server-i ẕī-şān-ı Mevlānā Ḥarīm-i vuṣlatıñ 'ālī-himem sulṭān-ı Mevlānā	Gazel	9	24a
23	Āsitānıñdan cüdā ḳılma beni El-meded yā ḥażret-i Monlā-yı Rūm	Müzdevic Murabba	10	24a
24	'Aşḳıñ ey rūḥ-ı revān gözde 'ayān dilde nihān Vaḥy-i bārī gibi bī-ḥarf u kelām 'ayn-i beyān	Gazel	11	25a
25	Meded ṣad çāk ḳıldı sīnemi ġam tīġ-i ser-tīzi Fiġānım boġdu cānā naġme-i nāy-ı nevā-ḫīzi	Mütekerrir Müseddes	4	25a
26	Tevāżu' ehliyiz cānā cihānda adımız yoḳtur Muḳīm-i mülk-i 'aşḳız 'ālem içre yādımız yoḳtur	Mütekerrir Müseddes	4	25b
27	Ẕevḳ-i viṣāl-i yāri ṭadan mevlevīleriz Ebvāb-ı şehveti ḳapatan mevlevīleriz	Tahmis	5	26a

28	Neġemāt-ı rebāb-ı ʻaşḳım ben Nefeḫāt-ı ḫiṭāb-ı ʻaşḳım ben	Tahmis	5	26b
29	Eyā göñül ḳuşu derler bahār imiş banane Ṭuluʻ-ı mihr-i emel neşʼe-i bār imiş banane	Taştir	5	27a
30	Ne ʻaceb kim unutup ʻahd ile peymānı bile Duymadıñ eyledigim āh ile efġānı bile	Tahmis	5	27b
31	Getirdi ʻālem-i kevnī ẓuhūra Bismiʼllāh Viṣāl-i şāhid-i naẓmı ḥużūra Bismiʼllāh	Gazel	5	28a
32	Ḥarīm-i vuṣlat-ı gül-reng nāz-ı istiġnā Nedir bu ṭavr-ı teġāfül niyāz-ı istiġnā	Gazel	5	28a
33	Nedir bu ṭavr-ı teġāfül bu rāz-ı istiġnā Bu reng-i ʻişve bu gülgūn ṭırāz-ı istiġnā	Gazel	6	28a
34	Nʼolduñ ey dil ne için ġam yine hem-rāh saña Ne yaña ʻazm-i sefer etmedesiñ vāh saña	Gazel	8	28b
35	Zāhid beni iġfāl ile ferdālara atma Bīgāne ṣıfat bister-i ḫülyālara atma	Gazel	7	28b
36	Pīrim yeter artıḳ beni ferdālara atma Benlik yetişir benlige benliklere ḳatma	Gazel	6	29a
37	Aġlarım reh-güzār-ı yāre baḳıp Aġlarım güldügüm diyāra baḳıp	Gazel	12	29a
38	Hicriñle oldu ḥayf ki cān u cihān ḫarāb Āhımla oldu ṣavmaʻa-i ḳudsiyān ḫarāb	Gazel	8	29b
39	Gelir mi bezmimize ol şeh-i melāḥat ʻaceb Çıḳar mı umduġumuz neşve-i kerāmet ʻaceb	Gazel	7	30a
40	Mest etti beni bāde-i serşār-ı muḥabbet Ol dem yine āteşkede-i nāz-ı muḥabbet	Gazel	6	30a
41	Cūş eylese göñlümdeki esrār-ı muḥabbet Maḥv eyler idi ẓulmeti envār-ı muḥabbet	Gazel	7	30a
42	Ne yerde olsa seniñle ḳılar göñül ḫalvet Cemāl-i pākiñe mirʼātdır bütün keṣret	Gazel	7	30b
43	Göñülde cūşiş-i āb-ı revāne-i ḥasret Lebimde nāliş-i āh u nişāne-i ḥasret	Gazel	7	30
44	Taʻyīb ḳılma zāhid o nāzikterīni gör Baḳ bir cemāl-i pākine ḫuld-ı berīni gör	Gazel	6	31a
45	Ḥarīm-i vuṣlat-ı cānāna her bir cānı almazlar Degil her cānı ġāfil belki her cānānı almazlar	Gazel	13	31a
46	Seḥerler reng-i rūyuñdan münevver maṭlaʻ-ı envār Şafaḳlar ḥasret-i vaṣlıñla eyler āh-ı āteş-bār	Gazel	9	31b
47	Rūyuñ ki bezme şaʻşaʻa-i ḥüsn ü ān verir Bir rengi var ki fecr-i viṣāli ʻayān verir	Gazel	6	32a
48	Firḳatle medd-i āh-ı temennā uzar gider Her şeb miṣāl-i leyle-i yeldā uzar gider	Gazel	6	32a
49	O laʻl-i dilberi ki her gün terāneler öpüyor Ḥased ki rūyunu rengīn fesāneler öpüyor	Gazel	6	32a
50	Ṣanma cānā firḳatiñle bendeñi dil-şāddır ʻĀşıḳıñ miḥnetleriñle sevdigim dil-şāddır	Gazel	6	32b
51	Cihānda ṣanma bizim irtikābımız vardır Emīr-i mülk-i ferāġız niṣābımız vardır	Gazel	10	32b

52	Gözümde tābiş-i ʻaks-i cemāl-i nūr-ı enver Elimde sübḥa-i ṣad dāne-i niyāz-ı ṣabūr	Gazel	7	33a
53	Cemāl-i pāki o nevresteniñ ne ḥāletdir Kitāb-ı neşve-i dil ṣafḥa-i muḥabbettir	Gazel	5	33a
54	Cemāl-i dil-beri gördükçe bī-ḳarār güler Ṣabā güler gül-i rengīn-i rūzgār güler	Gazel	7	33b
55	Çekildi ḳāfile-i ehl-i dil nigāra gider Şemīm-i ġonca-i bāġ-ı emel hezāra gider	Gazel	8	33b
56	Ne sūya baḳsa göñül ʻaks eden cemāliñdir Gözüm yumarsam eger gördügüm ḫayāliñdir	Gazel	7	34a
57	O şāh-ı ḥüsne esāret ne ḫoş esārettir Cefā vü cevri bile ʻāşıḳa saʻādettir	Gazel	7	34a
58	Elā gözüñ baña taʻlīm-i ders-i ḥikmet eder Füsūn-ı nüsḫa-i ruḫsārına işāret eder	Gazel	7	34b
59	Cerīḥa-i dil-i bīmāra bir şifā yoḳtur Bu derd-i bī-medede āh kim devā yoḳtur	Gazel	7	34b
60	ʻĀşıḳım ʻaşḳım benimdir nāleler feryādlar Āh u efġānlar taḥassürler ḫarāb-ābādlar	Gazel	7	35a
61	Mestāne dil tecelli-i dīdārdan gelir Vuṣlat-serā-yı Aḥmed-i Muḫtārdan gelir	Gazel	7	35a
62	Ḳāmetin gülşene bir neşve-i müzdād gelir Gül bu ṣaḥn-ı emele mest u ser-āzād gelir	Gazel	5	35a
63	Göñül cünūnu gittikçe āb-dār ediyor Muḳadderātını her laḥẓa āşikār ediyor	Gazel	5	35b
64	Gelince yādıma bir başḳa türlü ḥālet olur Firāḳ içinde göñül neşʼe-yāb-ı vuṣlat olur	Gazel	5	35b
65	Doḳunma ḳalbime biʼllāhi bir melālim var Şu kāʼināta benim şimdi infiʻālim var	Gazel	5	35b
66	Ḫayāl-i rūyu ki dil-ḫāne-i leyāle deger Ḥarīm-i hicre güneşler doġar viṣāle deger	Gazel	6	36a
67	Ḫarāb-ı ʻaşḳı olan bir dil-i ḫarābım var Kemīne bendesiyim şemse inciẕābım var	Gazel	6	36a
68	Göñül ki mest-i ruḫuñdur ḫayāl ü ḫᵛāb görür Füsūn-ı çeşm-i teġāfülde inciẕāb görür	Gazel	6	36a
69	Bī-nām u nişān muʻtekif-i ḫāne-i ʻaşḳız Biz curʻa-keş-i bāde-i peymāne-i ʻaşḳız	Gazel	8	36b
70	Māʼüʼl-ḥayāt-ı neşve-i cāndır zülālimiz İḥrāḳ-ı ḳayd u peyk-i eceldir viṣālimiz	Gazel	7	36b
71	Biʼllāhi gel ki ḳalmadı artıḳ şekībimiz Miḥnet midir cihānda bizim hep naṣībimiz	Gazel	6	37a
72	Gülüz ki ġamze-i seḥḥār-ı yāra dek gideriz Mülüz ki neşve-i vuṣlat-medāra dek gideriz	Gazel	8	37a
73	ʻĀşıḳ-ı dil-şude-i bī-ser u bī-pāyız biz Ḥaḳ bilir künhümüzü cümleden ednāyız biz	Gazel	8	37b
74	Hevā-yı vaṣla uyup tā nigāra dek gideriz Eser eser yürürüz vaṣl-ı yāra dek gideriz	Gazel	5	37b
75	ʻAşḳıñ lebinde naġme-i mestāne göñlümüz Ḥüsnüñ elinde bir dolu peymāne göñlümüz	Gazel	5	38a

76	Nūş eden pīr-i muġāndan bāde-i ser-şār-ı ‘aşḳ Oldu vādī-yi cünūnda ‘āḳil u dānāyı ‘aşḳ	Gazel	8	38a
77	Neden ey baḥr-ı bī-pāyān neden böyle ḫurūşānsıñ Neden pür şehḳadır yoluñ neden hep böyle giryānsıñ	Gazel	8	38a
78	Ne ḫoş teḥessürüñ ey cān bütün cihān sensiñ Gözümde āh zemīn sensiñ āsümān sensiñ	Gazel	6	38b
79	Rūḥa cān vermektedir āb u hevāsı Ḳonyanıñ Neş’e-baḫş-ı ẕevḳdir ẕevḳ u ṣafāsı Ḳonyanıñ	Gazel	7	38b
80	Maḥv oldu dil cemāliñe ey ḫoş liḳā güzel Bilsem nedir o ‘işve o nāzıñ edā güzel	Gazel	10	39a
81	Gözüm dolar saña baḳsam ḳarārım elde degil Ne çāre neyleyeyim iḫtiyārım elde degil	Gazel	7	39b
82	N’olduñ āvāre göñül n’olduñ ey āvāre göñül Beñziyor baġlısıñ ol zülf-i siyeh-kāre göñül	Gazel	7	39b
83	Nedir bu nāleye bā’iş nedir bu āh göñül Ġarīb-i rāh göñül ḥasrete güvāh göñül	Gazel	9	39b
84	Maḥv-ı cemāl-i pākiñim ey şūḫ u şen güzel Āşūb-ı cān delīr-i cihān pür fiten güzel	Gazel	5	40a
85	Āh u feryād eylerim her-dem fiġānīlerdenim Āşiyānım yoḳ cihānda lā-mekānīlerdenim	Gazel	5	40a
86	Hezārım ben bugün bir nev-bahār-ı ḥüsn ü ān gördüm Sevād-ı zülfü sevdāsında ‘ömr-i cāvidān gördüm	Gazel	7	40b
87	Müstaġrak-ı ‘aşḳ-ı *lā yezāl*im Ḫūrşīd-i ‘avālim-i cemālim	Gazel	11	40b
88	Belā-yı ‘aşḳ ile āvāre-ser gezer dururum Hevā-yı kāküle uydum eser eser dururum	Gazel	6	41a
89	Esīr-i ‘aşḳıyım ol pādişāha müntesibim Ġubār-ı maḳdemiyim ḫāk-i rāha müntesibim	Gazel	9	41a
90	Firāḳa düştü yolum ben serābı bekliyorum Bugün ḫazāna dönen bir şebābı bekliyorum	Gazel	8	41b
91	Seniñle gördü gözüm kā’inātı cānānım Seniñleyim seniñim sende derd u dermānım	Gazel	6	41b
92	Şüküfte neşve-i ruḫsār-ı sādedir göñlüm Rehīn-i meykede hem-reng-i bādedir göñlüm	Gazel	6	42a
93	Benim elimdemidir ‘arż-ı ṭā‘at etmeyeyim Cemāl-i pākiñi cānā ḥikāyet etmeyeyim	Gazel	5	42a
94	Nevāyı āhı bugün beste-i nigār edelim Bu āh u zār ile ‘uşşāḳı bī-ḳarār edelim	Gazel	5	42a
95	Ser-şār-ı şevḳ-ı feyż-i şarāb olmaḳ isterim Germī-yi meyle la‘l-i müẕāb olmaḳ isterim	Gazel	6	42b
96	Ne olur firḳatiñ olsaydı vefāsız ẓālim Göz görürmüydü dil-i mesti ṣafāsız ẓālim	Gazel	7	42b
97	Bugün ki hem-ser-i hicrānım āh muḫtārım Bu ‘iġtirābıña nālānım āh muḫtārım	Gazel	7	43a
98	Melce’im pīrim efendim dest-gīrimsiñ benim Maḳṣadım ġāyem dil-i zārım żamīrimsiñ benim	Gazel	11	43a
99	Yanarım sūziş-i dille bugün āh eylemesem Ölürüm lucce-i hestīde şināh eylemesem	Gazel	5	43b

100	Amāna geldim efendim amāna geldim efendim Bu nefs-i şūmuñ elinden fiġāna geldim efendim	Gazel	5	43b
101	Ẓalām-ı baḫt açılır zülfünüñ żiyāsıñdan Şükūfeler ṣaçılır tābiş-i liḳāsından	Gazel	5	44a
102	Ḳırdıñ yine peymānemi mestān arasında Ḳan döktü gözüñ ʻahd ile peymān arasında	Gazel	7	44a
103	Erince feyż-i cemāliñ bu ḳalb-i nāşāda Döner ṭarāvet-i ḥüsnüñle cennet-ābāda	Gazel	5	44a
104	Firāḳı gördü bu gözler viṣāl şeklinde Göründü vech-i ḥaḳīḳat ḫayāl şeklinde	Gazel	7	44b
105	Benim o dil-şude ʻāşıḳ benim o bī-çāre Benim ġarīb benim ḫānumāndan āvāre	Gazel	7	44b
106	Sālike tāc-ı saʻādettir külāh-ı mevlevī Sāye-i feyż-i hidāyettir külāh-ı mevlevī	Gazel	8	45a
107	Rūy-ı gülgūnuñ edince cilve-zār āyīneyi Mest ḳıldıñ būyı ʻıṭrıñla hezār āyīneyi	Gazel	5	45a
108	Fikr-i laʻliñ ki dil-i ʻāşıḳa mihmān geldi Maṭlaʻ-ı beyt-i ġazel böyle dıraḫşān geldi	Gazel	4	45b
109	Göñül bu nāle[ye] artıḳ ḳarār gelmedi mi Firākı berhem eden rūzgār gelmedi mi	Gazel	6	45b
110	Bir zamān gül-zār-ı dilde reng u būlar var idi Bezm-i nūş-ā-nūşumuzda lāle-rūlar var idi	Gazel	7	45b
111	Her dem ḳılardı naġme-i ḥālet-fezāy-ı ney ʻUşşāḳ-ı zārı beste-i şevḳ-ı edā-yı ney	Gazel	8	46a
112	Sensiñ ancaḳ melce’im puşt u penāhım yā ʻAlī Bī-kesim yoḳ senden özge dād-ḫᵛāhım yā ʻAlī	Gazel	9	46a
113	Amān amān yine bir ḥālet aldı nāṭıḳamı Naṣıl naṣıl bunu bilmem ki ḳılsam ʻarż u beyān	Kıt’a	16	47a
114 - 135	Türkçe rubâîler (Rubâiyyât)	Rubâî	21 (Adet)	47b
136	Ḫayāl-i çeşmiñe dalar gözlerim Gözüñde oḳurum īmā-yı ʻaşḳı	Koşma	8	49a
	Bi’llāhi gel ki ḳalmadı artıḳ şekībimiz Miḥnet midir cihānda bizim hep naṣībimiz (Bu gazel 37a’da var)	Gazel	6	50b
	Rūyuñ ki bezme şaʻşaʻa-i ḥüsn ü ān verir Bir rengi var ki fecr-i viṣāli ʻayān verir (Bu gazel 32a’da var)	Gazel	6	51a
137	Nedir bu çīn-i cebiniñ ʻitāb u āzārıñ Günāhı ʻarż-ı muḥabbet mi ʻāşıḳ-ı zārıñ (Gazeller arasında yok)	Gazel	6	51b
	Gözüm dolar saña baḳsam ḳarārım elde degil Ne çāre neyleyeyim iḫtiyārım elde degil (Bu gazel 39b’de var bir beyit fazla bazı farklar var)	Gazel	7	52a
138	Bu derd-i bī-medediñ yoḳ mudur devāsı göñül Bu hicr u miḥnetiniñ ḥadd u intihāsı göñül (Gazeller arasında yok)	Gazel	6	52a
	Nedir bu nāleye bā’iş nedir bu āh göñül	Gazel	9	52b

	Ġarīb-i rāh göñül ḥasrete güvāh göñül (Bu gazel 39b-40a’da var)			
139	Miftāḥ-ı muṭalsamāt-ı ‘aşḳım Dībāce-i sāniḥāt-ı ‘aşḳım (Gazeller arasında yok)	Gazel	7	53a
	Belā-yı ‘aşḳ ile āvāre-ser gezer dururum Hevā-yı kāküle uydum eser eser dururum (Bu gazel 41a’da var)	Gazel	6	53b
140	Firāḳa ṣabr edemem ben viṣāle ṣabr edemem O rūy-ı sādeye ol ḫaṭṭ u ḫāle ṣabr edemem (Gazeller arasında yok)	Gazel	8	53b
141	Göñül dedikleri mübhem me’āli añlatamam Ne çāre ehl-i mecāza viṣāli añlatamam (Gazeller arasında yok)	Gazel	6	54a
142	Göñül bu nükteyi şerḥ u ‘ayāna muḥtācım Bu ḥāli söylemege bir zebāna muḥtācım (Gazeller arasında yok)	Gazel	6	54b
143	Cemāl-i pākiñi bi’llāhi māha beñzetemem O şeb-çerāġı bu nūr-ı nigāha beñzetemem (Gazeller arasında yok)	Gazel	7	55a
144	Tekyegāh-ı sīnede gül yüzlüm ārām eylesin Ṭāli‘im gülsün açılsın ḳadri bayram eylesin (Gazeller arasında yok)	Gazel	6	55a
	Ḳırdıñ yine peymānemi mestān arasında Ḳan döktü gözüñ ‘ahd ile peymān arasında (Bu gazel 44a’da var)	Gazel	7	55b
	Nedir bu ṭavr-ı teġāfül bu rāz-ı istiġnā Bu reng-i ‘işve bu gülgūn ṭırāz-ı istiġnā (Bu gazel 28a’da var)	Gazel	6	56a
	Firḳatle medd-i āh-ı temennā uzar gider Her şeb miṣāl-i leyle-i yeldā uzar gider (Bu gazel 32a’da var)	Gazel	6	56a
	O la‘l-i dilberi her gün terāneler öpüyor Ḥased ki rūyunu rengīn fesāneler öpüyor (Bu gazel 32a’da var)	Gazel	6	56b
	Çekildi ḳāfile-i ehl-i dil nigāra gider Şemīm-i ġonca-i bāġ-ı emel hezāra gider (Bu gazel 33b’de var)	Gazel	8	57a
	Gülüz ki ġamze-i seḥḥār-ı yāra dek gideriz Mülüz ki neşve-i vuṣlat-medāra dek gideriz (Bu gazel 37a’da var)	Gazel	8	58a
	Elā gözüñ baña ta‘līm-i ders-i ḥikmet eder Füsūn-ı nüsḫa-i ruḫsārına işāret eder (Bu gazel 34b’de var)	Gazel	7	58b
	Bī-nām u niṣān mu‘tekif-i ḫāne-i ‘aşḳız Biz cur‘a-keş-i bāde-i peymāne-i ‘aşḳız (Bu gazel 36b’de var)	Gazel	8	59a
145	Geh nāz u geh niyāz ile va‘d-i viṣāl eder ‘Uşşāḳını ne çāre o şeh bī-mecāl eder (Gazeller arasında yok)	Gazel	9	59b

146	Monlā ki nev-niyāzına tekbīr-i ‘aşḳ eder Dil-beste-i muḥabbetini pīr-i ‘aşḳ eder (Gazeller arasında yok)	Gazel	5	61a
147	Göñül o dil-bere bir ḳaṭre eşk-i ter götürür Ḥarīm-i vuṣlat-ı dil-dāra bir güher götürür (Gazeller arasında yok)	Gazel	5	61a
148	Vuṣlat-serā-yı ma‘rifetu’llāh gizlidir Cūşan olan deñizde göñül rāh gizlidir (Gazeller arasında yok)	Gazel	5	61a
149	Göñül göñül yine sen dil-figāra beñzersiñ Fiġāna ṭāḳati yoḳ bir hezāra beñzersiñ (Gazeller arasında yok)	Gazel	5	61b
150	Döndükçe gāh ‘āşıḳ-ı ḥayrāna gözleriñ Telḳin-i ‘aşḳ eder yine şāhāne gözleriñ (Gazeller arasında yok)	Gazel	5	61b
151	Ne zühde meyli var ne ṭā‘ate bī-gānedir göñlüm Güzeller cilveger yeryer benim butḫānedir göñlüm (Gazeller arasında yok)	Gazel	5	61b
152	Göñül seniñle bugün bir nihāle aġlayalım Mürüvvet et baña yār ol Kemāle aġlayalım (Gazeller arasında yok)	Gazel	8	62a
153	Ġurbet ender ġurbet içre olmuşum cānā ġarīb Şimdi ‘ālemde benim ben bī-emel yektā ġarīb (Gazeller arasında yok)	Gazel	14	62b
154	جان فدای حسین و آلِ علی در مهِ روزه کرده عزمِ جنان	Kıt‘a	3	63b
155	عاشق آل محمد احمد پدرم قرّۀ اعیان انام	Kıt‘a	2	63b
156	Ḫuceste sāl-i şeref-zā ki ṣulb-ı ekremden Cihāna maṭla‘-ı ḫulḳ u edeb bedīd oldu	Kıt‘a	6	64a
157	İlāhi ceddemi ‘afvıñla eyleyip mesrūr Na‘īm-i vuṣlatıñı eyle luṭf edip ihdā	Kıt‘a	6	64a
158	Cenāb-ı mürşid-i ‘ālī-himem sulṭān-ı zīşānım Efendim dest-gīrim faḫr-ı dīnim merd-i ‘ālī-cāh	Kıt‘a	6	64b
159	Aḥmed Āgāh Efendi ki bütün iḫvāna Ḫaṣlet-i pāki ile olmuş idi nūr-ı nigāh	Kıt‘a	7	65a
160	Nūr-ı feyżiyle ḳılarken ‘āşıḳānı müstenīr ‘Āzim-i beytü’l-ḥarām-ı vuṣlat oldu bī-riyā	Kıt‘a	9	65a
161	Ḥażret-i pīr ‘Abd-i Ḳādir-i Belḫī O şeref-baḫş-ı ehl-i beyt-i siyādet	Kıt‘a	3	65b
162	Ḳaldıḳ eyvāh bu ‘ālemde yetīm Nā’ib-i ḥażret-i ḥüccet yürüdü	Kıt‘a	2	66a
163	Kim girdi o ḳalb-i pāke BĀḲĪ Esrār-ı Ḫudāya maḥrem oldu	Kıt‘a	2	66a
164	قادرِ بلخی که او نورِ زمین و زمان	Kıt‘a	2	66a

	قطبِ جهان بود و هم خدای صمد			
165	Cihānda mā-ḥaṣal boş müdde‘ādır māsivā-yı yār Gel eyle şöyle bir taṣmīm-i nefy-i mā-‘adā-yı yār	Gazel	6	66b
166	Cenāb-ı mīr-i Aḥmed ḳurre-i a‘yānı iḫvānıñ Ḫaṣā’il-ṭab‘ına dil-dāde vü luṭf u kerem meftūn (Bu şiirin öncesinde Gölpınarlı’nın babası Ahmed Âgâh tarafından Gölpınarlı’nın doğumuna düşürülen tarih düşürme şiiri vardı “Ekler” bölümüne aldık)	Kıt‘a	8	67
167	Cenāb-ı Ḳādir-i Belḫī ḥafīdesinden Ḥaḳ Ḳulūb-ı ehl-i hüdāyı bugün ḳılıp tesrīr (Bu şiirin arkasında Abdülbâkî Baykara’nın Hüseyin Siret’e yazdığı nazire vardı “Ekler” bölümüne aldık)	Kıt‘a	7	67b
168	Bezl edip mā-melekin ehl-i maḥalle cümle Kerem-i Pīr-ebīden feyż-i ḥaḳīḳat aḳtı	Kıt‘a	2	68a
169	میر محسن مفخرِ گیلانیان زبده ای آلِ نبی نسلِ علی	Kıt‘a	5	68a
170	Ḥicābī nūr-ı ‘uyūnu tamām-ı yārānıñ Ḫıṣālī luṭf u mürüvvet-şi‘ārı bezl u kerem	Kıt‘a	6	68b
171	Bu vālā cāmi‘e bānī-i evveldi Ḫıżr āġā İlāhi rūḥ-ı pākin eyle şād u ḫürrem u mesrūr	Kıt‘a	7	69a
172	Celāle’d-dīn efendi nesl-i pāk-i pīr-i Mevlānā Onuñ nesli cihānda ḫayr ile hep yād ola āmīn	Kıt‘a	2	69a
173	سلسبیل و کوثر و تسنیمِ آبِ حیات همت و الطافِ مولانای ما ای اهلِ دل	Kıt‘a	2	69b
174	شاها شاها چسان بگویم لطفت ای شاهِ جهان و جانِ ما مولانا	Kıt‘a	9	70a
175	Ḥażret-i Ḳādir-i Belḫī nevesi Ḥaḳ esenlik verip etsin talṭīf	Kıt‘a	5	70b
176	Kemāl-i luṭf u edeptir cenāb-ı ‘iṣmetimiz Onuñla faḫr ḳılarsa becā bütün aḳrān	Kıt‘a	5	70b
177	Bi-Ḥamdi’llāh ki el-Ḥaḳ dûd-mān pīrden geldi Yine bir dürr-i nā-yāb-ı nezāhat eylediñ tebşīr	Kıt‘a	4	71a
178	Ḥikmet-i Ḥaḳḳı fikr ederken ben Neş’e-i şevḳ ile gelip bildiler	Kıt‘a	2	71a
179	Oḳuyan feyż-i pīri elde edip Ḳalbi envār-ı ‘aşḳ ile dolsun	Kıt‘a	2	71b
180	Celāle’d-dīn Mevlānā Muḥammed Cihānda evliyāya pīr u ḫātem	Kıt‘a	7	71b
181	Ẕāt-ı Mevlānā ki ‘ālemde bulunmaz beñzeri Vāriṣ-i feyż-i Muḥammedledir bī-gümān	Kıt‘a	4	72a
182	Luṭf-ı Mevlānā ile itmām edip BĀḲĪ dedim Feyż-i Ḥaḳ eseri onuñ tārīḫ-i mevlevī ‘ayān	Müfred	1	72a
183	Nūn nübüvvetle dedim tārīḫ-i tāmın Bāḳiyā Esrā münevver eyledi çun bedr işbu ‘ālemi	Müfred	1	72a

184	Ḥālemātī-zāde Raḥmī begiñ pāk duḫteri Gül-ġonca-i sa‘ādet u nūr-ı nigār-ı vaṣl	Kıt‘a	7	73a
185	İbn-i Mevlānā cenāb-ı ḥażret-i ‘Abdü’l-Ḥalīm Ṣaldı cümle bendegānını ḥüzn ü yā’s u firḳate (73b-75a arasında Abdülhalim Çelebi’nin ölüm sebebini anlattığı yazı kayıtlıdır)	Kıt‘a	7	73b
186	İbn-i Mevlānā Kemālü’l-Ḥaḳ Celāleddīn kim Gülşen-i aḥbāba ol serverdi bir verd-i kerīm	Kıt‘a	6	75b
187	Himem feyż-i velāyetle ḳılarken dilīr Bizleri nār-ı taḥassürle bıraḳtı nālān	Kıt‘a	3	76a
188	Nigāhıyla ḳılarken vāye-dār-ı feyż-i iḫvānı Yumup çemin bıraḳtı bu tecelli-zār-ı tevīni	Kıt‘a	3	76a
189	Dār-ı ġurbette ġarībāna vefātın gūş edip Ḫāṭır-ı maḥzūnuma bu beyt oldu lāyıḥa	Kıt‘a	2	76a
190	Göñül āh u fiġān ile dem-ā-dem yād-ı vaṣlıyla Gözüm ḳan ağla kim eyyām-ı mātemdir muṣībettir	Kıt‘a	5	76b
191	افسوس منتقل شده آن نور کائنات خاکِ رهش که کحل عیونِ مقربین	Kıt‘a	2	77a
192	Tesbīḥ ḳıldı secdede terk-i ḥayāt edip Erdi ḥarīm-i menzil-i yāra Na‘īm Beg	Kıt‘a	2	77a
193	گفت *و اسجد و اقترب* یزدانِ ما قرب جان شد سجدهِ ابدانِ ما	Mesnevi	8	77b
194	Ṣabā firḳat nevāsıyla edip āh Ṣalā ḳıldı bütün ‘uşşāḳa ey vāy	Kıt‘a	17	77b
195	Felek mehcūr nāy ı naġme ḳıldı Nice bir miḥnete erdik bu yılda	Kıt‘a	2	78a
196	Ḥażret-i Yektā Ra’ūf ol ḳutb-ı nāyī-i cihān Āh kim gitti cihāndan şāhid yektāsına	Kıt‘a	4	78b
197	Yektā Ra’ūf ‘azm-i beḳā ḳıldı nāgehān Sāl-i be-nūr-ı naġmede oldu ebed muḳīm	Kıt‘a	2	78b
198	Nāy ḳılsın nāle ṭanbūr āh u efġān eylesin Ḥażret-i Yektā Ra’ūf aldı āġūşa ebed	Kıt‘a	2	78b
199	Ḳutb-ı nāyı cenāb-ı mīr-i Ra’ūf Vāṣıl-ı ḳurb-ı pāk Monlādır	Kıt‘a	4	78b
200	Verince ḫāk siyāha Ra’ūf Yektā’yı Nevā-yı āh-ı taḥassürle oldu dil giryān (Bu sayfadan sonra Baykara ait şiirler bulunmaktadır. Gölpınarlı bu durumu79. sahifeye ek şeklinde belirtmiştir. “Ekler” bölümüne aldık.)	Kıt‘a	3	79a
201	Āh yüz biñ āh kim ḳaldım ġarīb u derd-nāk Nāle vü feryād ile olmaḳtadır ḥālim tebāh (Bu şiirden sonra Suud el-Mevlevî’nin Abdülbâkî Baykara’nın vefatına düşürdüğü şiirleri de kaydetmiştir. “Ekler” bölümüne aldık.)	Kıt‘a	14	79a
202	کیست آن کس که در جهان شده شاد آه ازین دهر بی بقا فریاد	Kıt‘a	3	80a
203	Cihānı terk ederek faḫr-i zāhidān-ı cihān Ne çāre eyledi ḫ^v^īşānını ġarīḳ-i bükā	Kıt‘a	3	80a
204	Duyunca rıḥletin fānī cihāndan	Kıt‘a	2	80a

	Dedim kerrūbiyāna mülḥaḳ oldu			
205	وایه دارِ صوم داودی چو در ماه صیام کرده عزم روضهِ جنات عدن عالیه	Kıt‘a	2	80b
206	Gitti ol ‘āşıḳ-ı maḥbūb-ı İlāh Kenz-i esrār-ı Ḫudāyı vāḳıf	Kıt‘a	4	80b
207	Ālām-ı dehr-i dūnu içip cur‘a cur‘a hep Müştāḳ idi ölüm denilen yādiġāra ḥayf	Kıt‘a	2	80b
208	Ne çāre üç müverriḫ çıḳtı BĀḲĪ söyledi tārīḫ Refīḳ oldu nedīm-i lāle-zār-ı vuṣlat-ı aḥbāb	Müfred	1	81a
209	مقتدای عصر استادِ یگانه قطبِ عالم رفته و ما را یتیمش کرد در بینِ مصائب	Kıt‘a	4	81a
210	Pejmurde olup ġonca-i nev-ḫīz-i reşādet ‘Āşıḳlarını eyledi devrān yine ber-bād	Kıt‘a	2	81b
211	به ماهِ ماتم آلِ عبا با مهر حیدر بدر شد از جهان و ز دیدهِ اکوان نهان شد	Kıt‘a	4	81b
212	کمال الدین یکتا مردِ عالیجاه ز مولانای رومی نائلِ خلّت	Kıt‘a	5	81b
213	کربلایی میرزا یحی بدر شد از جهان شاد بادا روحِ پاکش منزلش دارِ سرور	Kıt‘a	3	82a
214	Rind-i ḫoş ṣoḥbet üveysī meşreb Ḳayd-ı hestīden olup āzāde	Kıt‘a	8	82a
215	میر خوش طبع حمامی زاده نائلِ بزمِ وصالِ جان شد	Kıt‘a	2	82a
216	بدخشانی الاصل و پاک سیرت ولی عارف و ساقئ عرفان	Kıt‘a	4	82b
217	نخبهِ اولادِ مولانا علیّ بنِ جلال آن که شد با عاشقانِ دلشده فریاد رس	Kıt‘a	2	82b
218	Şehīd-i ẕī ḥayāt-ı ‘aşḳ ol bānū Muḳadder kim Cihānda rāh-ı pīre bezl ederdi naḳd māl u cāh	Kıt‘a	3	82b
219	Sulṭān-ı ‘arş pāye şehen-şāh-ı Meṡnevī Feyżiyle eylemişti onu mest bī-nişān (Hemen altında Yaman Dede’nin Müslüman oluşu ile ilgili nesir var.)	Kıt‘a	4	83a
220	Müjde-i fetḥ-i cedīd olmuş idi bu şehre Nīce dem etmiş idi feyż-i kemālī iḥyā	Kıt‘a	6	83b
221	Kemāleddīn evvel ḳıldı terk-i ‘ālem-i nāsūt İki gün geçti ancaḳ zevcesi ‘azm etti ‘uḳbāya	Kıt‘a	4	83b
222	Ney ḳırıldı naġmesi ḫāmūş oldu ey derīġ Yādı kaldı bir nevāyı bī-naẓīr u bī-mesīl	Kıt‘a	5	84a
223	Kemāl-i ‘aşḳ-ı Mevlānā’ya maẓhar Yüzünde nūr-ı şems olmuştu bāhir	Kıt‘a	4	84a

224	Viṣāl-i pāk-i Mevlānā'ya 'āşıḳtı kemāliyle Ṣadāḳatti şi'ārı ṭutmamıştı bāṭıla hīç rū	Kıt'a	3	84b
225	Şerefle raḥm u şefḳatle cihānda Onuñ mānendi yoḳtu şanki erdi	Kıt'a	3	84b
226	Ḥüsn-i ḫulḳıyla ḳılarken dūstānı şād-dil Açtı rıḍvān-ı ezel birden behiştiñ bābını	Kıt'a	4	85a
227	Hādi-yi rāh-ı yaḳīn ḥażret-i Ca'fer ki onuñ Feyżidir ehl-i kemāle dü cihānda sāḳī	Kıt'a	2	85b
228	Şems-i hidāyet maẓharı sırr-ı velāyet menba'ı Monlā Celāleddīn kim gösterdi rāh-ı vaḥdeti (Yümni Çelebi ile ilgili nesir var.)	Kıt'a	7	86b
229	Lisān-ı ḫoş beyān-ı pāk üç dilden mürekkebdir Kemāl-i 'izz u şevketle müşār-ı bi'l-benān oldu	Kıt'a	10	87b
230	Bende-i āl-i 'abā Bāhir Efendi bī-riyā Vāḳıf olmuştu muḥabbet lafẓınıñ ma'nāsına	Kıt'a	2	88a
231	Reh-i mevlevīde iḫlāṣ u muḥabbeti müsellem Bu yeter reh-i beḳāda oña 'aşḳ u zād bāḳī	Kıt'a	7	88a
232	Verip cānın ḳavuştu dār-ı bāḳīde Ulunay'a Maḳām-ı pāki oldu ravża-i cennāt ile rıḍvān	Kıt'a	2	88a
233	Necātī gitti bugün cihān-ı fānīden Ufūlü oldu bize ḥaḳīḳaten bir elem	Kıt'a	3	88b
234	Muḥibb-i āl-i Muḥammed faḳīr-i Mevlānā Fedā-yı cān ederek oldu onlara hem-dem	Kıt'a	2	88b
235	موتِ عالم به فوتِ عالِم شد چون به فرموده ای بشیر و نرذیر	Kıt'a	10	88b
236	Cenāb-ı Ḳādir-i Belḫī ki her ḥāl u maḳāliyle Fuyūżāt-ı Ḫudāyı baḫş ederdi luṭf u ḥikmetten	Kıt'a	8	89a
237	Āl-i resūlden yine bir gülbin-i emel Bād-ı ecelle oldu şikeste ne çāre vāh	Kıt'a	6	89b
238	Kenīz-i ḥażret-i Zehrā 'Afīfe göçtü dünyādan Şefā'atle maḳām-ı ḳurb-ı Ḥaḳḳı bulsun ey Rabbim	Kıt'a	2	89b
239	Mūsi-yi Kāẓım o hem-nām-ı imām-ı heftum Göçtü fānīden oña oldu maḳām 'illiyyīn	Kıt'a	3	90a
240	Şāfi'i olsun ilāhi ehl-i beyt-i Muṣṭafā Ḥażret-i ḫayru'n-nisā alsın onu me'vāsına	Kıt'a	2	90a
241	Zevcesiydi ibn-i Mevlānā cenāb-ı Bāḳırıñ Kendini vaḳf eylemişti raḥmet-i Mevlāsına	Kıt'a	3	90a
242	Her işi lillāh idi 'āşıḳtı pīr-i pākine Ermiş idi ḫalḳa ḫıdmet emriniñ ḳuṣvāsına	Kıt'a	4	90b
243	Muḥarremde ḳılıp şāh-ı şehīdāna fedā cānın Maḳām-ı pāki oldu şüphesiz me'vā-yı 'illiyyīn	Kıt'a	4	90b
244	'Āşıḳ-ı ṣādıḳtı ehl-i beyte bī-şekk ü riyā Āh onuñ her bir nefeste naġmesiydi müstedām	Kıt'a	10	91a
245	خائن و منکر ظلام و نانجیب جانی و جلاد و ظلم آرا پلید	Kıt'a	5	91b
246	Merd-i Ḥaḳdı ḳavl ü fi'li Ḥaḳdı va'llāhi'l-'aẓīm Yaḳtı erbāb-ı dili eyvāh nār-ı firḳati	Kıt'a	2	92b
247	Gerçi çektiñ cevrīni nādānlarıñ Geldi bürhān-ı rehā İstanbul'a	Kıt'a	4	92b
248	شهادت می کنم فردِ یقین و کرد ایمان بود	Kıt'a	3	93a

	كمال و حسنِ حالِ او شود برهانِ ما عبّاس			
249	Cihān durduḳca dursun nesl-i pāk-i ḥażret-i Monlā Beḳā-yı feyż-i feyyāża cihānda bir mis̱āl olsun	Kıt‘a	4	93b
250	Gülşen-i Monlā cihānda dā’im olsun pür emel Ye’se me’vā olmasın Yā Rab be-Ḥaḳḳ-ı ehl-i beyt	Kıt‘a	4	93b
251	Uyup şer‘-i rasūle Mīr Müslim Ḥayāt-ı pākini ḳıldı mu‘aṭṭar (107a’da tekrar kaydedilmiştir.)	Kıt‘a	6	94a
252	Müslim-i pāk ṭīnete Mevlā Verdi bir necl-i āsumān pāye (106b’de tekrar kaydedilmiştir.)	Kıt‘a	5	94a
253	Luṭf-ı Ḫudāyı *lem yezel* neslini dā’imī ḳılıp Eyleye Mīr ‘Os̱mānıñ kevkeb-i baḫtını bülend (107’b tekrar kaydedilmiştir.)	Kıt‘a	3	94a
254	*Beldetün ṭayyibetün* müjde-i Rabbanīsini Eyledi nuṣret-i Ḥaḳla dil u cānı mesrūr	Kıt‘a	6	108a
	Çekildi ḳāfile-i ehl-i dil nigāra gider Şemīm-i ġonca-i bāġ-ı emel hezāra gider (Bu gazel 33b ve 57a’da da var)			108b
	Bu sayfada çeşitli tarih ve rakamlar var			109a
255	Ne bezmdir bu cihān ṭurfe mācerā görünür Ḥüseyn sesiyle ser-ā-ser zemīn semā görünür	Mersiye	22	109b
256	به دوستی وفاداری ... و ولی به ماهِ ماتم جان داد مرد مردانه	Kıt‘a	2	111b
257	‘Azāya çehārdeh ma‘ṣūm ile dedim tārīḫ Menīje leyle-i meb‘asda göçtü Mevlā’ya	Müfred	1	111b
	62b’de kayıtlı garib redifli gazel burada tekrar kaydedilmiş. Bu gazelin yan tarafına Ayaşlı Şakir’e ait bir şiir yazılmış ekler kısmına aldık.			112a
258	Merd-i Ḥaḳdı ‘ilmi ‘irfānı onuñ Ḥaḳdı bütün Ḥaḳḳa rāci‘di bütün say‘ı onuñ bī-iştibāh	Kıt‘a	5	112b
260	ای شاه شهان چسان بگویم لطفت ای شاه شهان و جان ما مولانا	Kıt‘a	9	113a
261	آن مرد زاهد نیکو عمل و نیک نژاد رفته از عالم فانی سوی ملک ابد	Kıt‘a	4	113b
	Ehadis-i Nebeviyye başlığı altında hadisler var			114a
262	رضوان فدای حسن جمال محمد است ایمان وفای عهد مقال محمد است	Gazel (Na’t)	7	115a
263	بیان سافئ گلچهره جام من سرشار صباح شد که بباید صبوح عشق نگار	Gazel	13	115b
	Tekyegāh-ı sīnede gül yüzlüm ārām eylesin Ṭāli‘im gülsün açılsın ḳadri bayram eylesin (Bu gazel 55a’da da kaydedilmiştir.)	Gazel	6	116a
	السلام ای سید ایران زمین شاه جهان	Kaside	44	116b

	سرور جمله عوالم مهتر کون و مکان (Bu kaside 11a'da da kaydedilmiştir)			
264	ز عکس جلوۀ طالع دلم اسیر محن مگر که لطف کند سرور سریر کرم	Kıt'a	38	118b
	عاجز و درمانده ام از حادثاتِ دهر دون نی گریز و نی مجالِ صبر و آرام و سکون (Bu kaside 10b'de de kaydedilmiştir)	Kaside	28	120b
265	ای لقای تو جواب هر سوال مشکل از تو حل شود بی قیل و قال	Mesnevi	18	122b
266	کسی نماند که جانا کنم تبرّایش گهر شد از نفَسِ قدس سنگِ خارایش	Gazel	12	123b
267	بلای عشقِ تو از ذوق ماسوا خوشتر جفای مهر تو از نعمت صفا خوشتر	Gazel	14	124b
268	Żalām-ı zülf-i şeb-rengiñle baḫtım tevem oldu āh Firāḳıñla ġarīḳ-i żulmet-i hicrānıñım ey māh	Müzdevic Muhammes	6	125b
269	یکتا گهری جانا حاشا به تو نی ثانی اندر تنِ من جانی در جان شه و جانانی (127b'de gazelin 4 beytinin tercümesi yapılmış.)	Gazel	10	126b
270	چه سعادت که بباشیم به تنها من و تو مست خمخانۀ انوارِ تجلا من و تو	Gazel	9	127b
	Üstteki gazelin tercümesi var. Tamamı tercüme edilmiş. (Mahlas yok)	Tercüme		128a
271	ای بادِ صبا گو دلِ آن دل شکنم کو کو آن شکرین خنده و شیرین دهنم کو	Gazel	5	128b
	Üstteki gazelin tercümesi var. Tamamı tercüme edilmiş. (Mahlas yok)	Tercüme		129a
272	بشکنم این دام تن را بپّرم سوی او هم به درّم پردۀ جان تا ببینم روی او	Gazel	9	129b
	Üstteki gazelin tercümesi var. Tamamı tercüme edilmiş. (Mahlas yok)	Tercüme		130a
273	چه دریایم که کردم جوش بر جوش چه مستم که منم رسوا و مد هوش	Gazel	10	130b
	Yā Rab nedir bu ġam ki ṣadā ṣaldı 'āleme Ḫalḳ-ı cihān girdi bütün yāsa māteme (18a-21b'de daha önce kaydedilmişti. Burada daha düzgün ve anlaşılır bazı kelimelerde farklılık var)	Manzum Terkib-i Bend Tercümesi	12	131a
274	2 adet Farsça rubai	Rubâî		134a

- 275				
276	ز جانبِ احدی صوت الرحیل آمد فیوض حق به دلم همچو سلسبیل آمد	Gazel	6	134b
277	عزم کردم که گل مقدم جانان باشم تا که هم کوکبۂ رفعت سلطان باشم	Tahmis	7	135a
278	قبول کرده دلم در ازل ولای محمد منم که مرا خوانده جان فدای محمد	Na't	9	136a
279	Artıḳ yetişir ḳalmadı maḥv oldu şebātım Hicrān ile muẓlim görünür cümle cihānım	Gazel	9	137a
280	تو هم دردی و هم درمان طبیبی مسیحایی و هم لقمان طبیبی (Gazelin bitiminde ilk üç beytin tercümesi yapılmış, ancak yarım bırakılmış)	Gazel	19	137b
281	Farsça bir rubai var. Sayfanın başında 32b'de kayıtlı gazelin son iki beyti var. Muhtemelen aradan sayfa çıkarılmış. Rubainin sonunda tercümesi de yapılmış.	Rubâî		139a
282 - 283	Farsça iki rubai var ve her ikisinin de tercümeleri yapılmış.	Rubâî		139b
284 - 285	Farsça iki rubai var ve her ikisinin de tercümeleri yapılmış.	Rubâî		140a
286 - 287	Farsça iki rubai var ve her ikisinin de tercümeleri yapılmış.	Rubâî		140b
288	در بزم ازل جرعۂ گلنار کشیدیم از کاسۂ هجران غم و آزار کشیدیم	Gazel		141a
292	4 adet Farsça rubai	Rubâî		141b
296	4 adet Farsça rubai. Son rubainin tercümesi yapılmış.	Rubâî		142a
299	3 adet Farsça rubai	Rubâî		142b
300	سوختم از فرقت جانان و حال انتظار عاجز و در مانده گشتم از کمال انتظار	Gazel	7	143a
301	خوشا ببندۂ دیرینه داد عصای مثیت بدیده گشت بدیدار ماورای مثیت	Gazel	8	144a
305	4 adet Farsça rubai	Rubâî		145a
308	3 adet Farsça rubai	Rubâî		145b
309	ای دو رخت غنجۂ خندان من لعل لبت چشمۂ حیوان من	Rubâî	19	146a
	148b-149b'de kayıtlı şiirin birkaç beytinin yazılı olduğu bir müsvettedir.			146b

?	Sipihr-i ‘izzetiñ ey mihr-i āsümānı ‘Alī Ey ḳudretiñ eñ müncelī nişānı ‘Alī (Şiirin devamı kaydedilmemiş)			147a
	30a’da bulunan 9 nolu gazelin ilk iki beyti kaydedilmiş.			147b
	148b-149b’de bulunan şiirin ilk 9 beytinin kaydedildiği müsvette var.			148b
310	درخشان گشته مهر آسمان پیمای نوروزی فلک پوشید سبزین جامهٔ زیبای نوروزی	Kaside	14	148b
	رضوان فدای حسن جمال محمد است ایمان وفای عهد مقال محمد است (Bu gazel nat başlığı ile 115a’da daha önce kaydedilmiştir.)	Gazel	7	150a
311	شبیه آبله ها زندگانئ عالم به بحرِ حادثه ها منقلب شود هر دم	Kaside	24	150b
	Uyup şer‘-i rasūle Mīr Müslim Ḥayāt-ı pākini ḳıldı mu‘aṭṭar (Bu şiir 94a’da da kaydedilmiştir.)	Kıt‘a	6	152a
312	ای شهٔ لَوْلاَکَ لَوْلاَکَ ای مه برج وفا پادشاهٔ کُنْ فکَانِ مهر سپهرِ اصطفا	Kaside	20	152b

A. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

1. Nazım Şekilleri

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı’nda klasik şiirde kullanılan nazım şekillerinden; kaside, gazel, mesnevi, kıta, murabba, muhammes, müseddes, tahmis, taştir ve rubâî şeklinde yazılmış şiirler bulunmaktadır. Bu şekillerin eserde yer alışı geleneksel divan tertibine uymamaktadır.

Na’t konulu bir kaside ile başlayan eserde, kasideler arasına yerleştirilmiş gazel, murabba, muhammes, müseddes, tahmis ve taştir nazım şekil ve türleri ile karşılaşmak mümkündür. Eserin aslını oluşturan defterde kayıtlı şiirlerin pek çoğunun dilinin Türkçe olması sebebiyle **Birinci Kısım;** defterin hemen ardına yerleştirilen bağımsız sayfalardaki şiirlerin dilinin de Farsça olmasından dolayı geleneksel divan tertibine göre bir araya getirip **İkinci Kısım** olarak adlandırdığımızı tertibinde belirtmiştik.

Bu durumu gözeterek Dîvân’daki şiirleri Türkçe/Farsça dil ayrımı yapmadan; nazım şekilleri ve beyit/bend sayıları şu şekildedir:

Kaside: 18 Türkçe / 6 Farsça Toplam Beyit Sayısı: 753

Musammat: 13 Türkçe / 1 Farsça	Toplam Bend Sayısı: 77
Mesnevî: 2 Farsça	Toplam Beyit Sayısı: 30
Gazel: 109 Türkçe/ 17 Farsça	Toplam Beyit Sayısı: 700
Kıt'a: 80 Türkçe / 23 Farça	Toplam Beyit Sayısı: 565
Rubâî: 21 Türkçe / 26 Farsça	Toplam Beyit Sayısı: 94
Koşma: 1 Türkçe	Toplam Beyit Sayısı: 8
Müfred: 5 Türkçe	Toplam Beyit Sayısı: 5
	GENEL TOPLAM: 2. 232

2. Vezin

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nda vezinleri vermeden önce şairin aruzu uygulayışına dair değerlendirme yapmak istiyoruz.

Gölpınarlı'nın şiirlerinde genel olarak fahiş vezin kusuru olmadığını söyleyebilmekle birlikte bazı tasarruflar ve aksaklıklar tespit ettik. Bunları –pek çok şairde rastlanabilen Türkçe kısa ünlülü açık/kısa hecelerde imale yapılması dışında- örnekleyip, sadece Türkçe şiirlerini baz alarak vermek istiyoruz:

a. İmâle (İmâle-i Maksûre)

Başlangıçta aruzun Türk şiirinde kullanıldığı örneklerde Türkçe kelimelerdeki her tip kısa hecenin vezin zaruretiyle imaleli okunduğu görülmekle birlikte, özellikle 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren imalenin azaldığı ve hatta "e" ünlüsü bulunan kısa hecelerde imaleye usta şairlerde pek rastlanmadığı erbabınca bilinen husustur. Yine diğer ünlülerin bulunduğu Türkçe kelimelerdeki kısa hecelerde imaleye ise her dönemde ve her şairde az-çok rastlanması da karşılaşılan bir durumdur.

Abdülbâkî Gölpınarlı bu hususta dikkatli bir yol izlememiştir. Söz konusu kurallara uygun bir yol takip etmediği dikkat çekmektedir. Ayrıca Dîvân'da; "Arapça ve Farsça kelimelerdeki kısa hecelerde imale yapmak" şeklinde tanımlayabileceğimiz vezin kusurlarına rastlanmaktadır.

Cihānıñ ***māyesi*** *ālām u* ***mihnetle*** *muḫammerdir*
Kemāl-i hicre merkez cümle-i aḥzāna miḥverdir *(Birinci Kısım: K. 4/1)*

Bu ***ayda*** *Kerbelā'ya geldi Cābir* ***gözyaşı*** *döktü*
O günde geldi ehl-i beyt o ṣaḥrāya ne ḥālettir *(Birinci Kısım: K. 5/4)*

*Sevād-ı **şi'rime** bir müşteridir millet-i beyżā*
Nuḳāṭı lafẓımıñ iṣbāt-ı Ḥaḳ taḳrīr-i vaḥyettir *(Birinci Kısım: K. 8/5)*

b. Med (İmâle-i Memdûde)

Kısaca; "Arapça ve Farsça kelimelerde ünsüzle biten uzun ünlülü veya iki ünsüzle biten bir hecenin bir uzun bir kısa değerde okunması" demek olan meddin özellikle söz konusu edilen birinci tip hecelerde yapılmaması zihaf denilen vezin kusurunu ortaya çıkarır.

Med yapılabilecek bir son hece olmakla birlikte kendisinden sonra ünlüyle başlayan bir kelime varsa bu durumda ahengi sağlamak ulamayla mümkündür. Ancak, hece eksikliği getiren bu husus dolayısıyla, Gölpınarlı bu tip hecelerde med yaparak mısra'ı vezin açısından kusurlu hâle getirmiştir:

*'Aşḳdır **vaḥy eden** mürsel olan küfre düşen*
'Aşḳdır neş'e-i īmānla veren sevgiye cān
(Birinci Kısım: (Kasideler ve Musammatlar) G. 26/9)

*Aḥmed **Āgāh Efendi** ki bütün iḫvāna*
Ḫaṣlet-i pāki ile olmuş idi nūr-ı nigāh *(Birinci Kısım: Tarihler, K. 6/1)*

*Ḥażret-i **pīr 'Abd**-i Ḳādir-i Belḫī*
O şeref-baḫş-ı ehl-i beyt-i siyādet *(Birinci Kısım: Tarihler, K. 8/1)*

c. Zihaf

Usta şairlerde hemen hemen hiç görülmeyen, nadiren kelime sonlarında "î" ünlüsü bulunan hecelerin vezin gereği kısa okunması şeklinde rastlanan zihaf, Gölpınarlı'nın şiirlerinde vezin kusuru olarak görülür. Zira sadece kelime sonlarındaki "î" ünlülü hece değil, zaman zaman diğer uzun ünlülü hecelerde de zihaf yapılmıştır:

Sulṭān-ı ṣafā pīşeñe gül-bāng-ı cemīliñ
***Kerrūbīler** etmekte semā'ında mezāmīr* *(Birinci Kısım: Kasideler ve M. 22/10)*

***BĀḲĪ** ümmīd-i şefā'at mī-kuned*
Ney şud ez firḳat şikāyet mī-kuned *(Birinci Kısım: M. 25/X-1)*

***BĀḲĪ** feyż-i cihān-ı monlāyım*

Bülbül-i gülsitān-ı monlāyım *(Birinci Kısım: M. 30/V-1)*

d. Tahfif

Arapça aslında şeddeli olan bir kelimeyi şeddesiz okuma kusur sayılmakla birlikte aruz vezninin uygulanmasında görülen bir husustur. Dîvân'daki ilgili örnekler aşağıda verilmektedir:

*Nūr alır her nüktesi Şemsü'l-**ḥaḳ-ı** Tebrīz'den*
Cān verir her beytine kerrūbiyānı ḥażretiñ *(Birinci Kısım: K. 9/7)*

Sonuç olarak Gölpınarlı'nın vezin uygulamasında kusursuz olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca Türkçe olmayan kelimelerde imâle yapması, vezin açısından özellikle Arapça ve Farsça kelimeleri Türkçe ile aynı gördüğünü düşündürmektedir.

Abdülbâkî Gölpınarlı daha çok hezec, remel, muzâri' ve müctes gibi kolay bahirlerden vezinleri tercih etmiştir. Nitekim bu bahirlere ait 22 vezin kullanmış, bu kalıplardan üçünü çokça tekrar etmiştir. Dîvân'daki şiirlerin vezinleri ve kullanılış sıklığı aşağıdaki tabloda verilmekterdir:

Vezin Tablosu

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvân'ında Kullanılan Vezinler	Nazım Şekli	Şiir numarası	Sayısı
Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün	Kasîde	Birinci Kısım: (Kasideler ve Musammatlar), 1	1
Hezec: Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün	Muhammes, Kasîde, Gazel, Kıt'a	Birinci Kısım: (Kasîdeler ve Musammatlar), 2, 20; (Gazeliyyât), 5, 6,11, 12, 42, 89, 92; (Tarihler), 57 İkinci Kısım: (Gazeliyyât), 8, 10	12
Müctes: Mefâ'ilün fei'lâtün mefâ'ilün fe'ilün	Kasîde, Kıt'a, Gazel,	Birinci Kısım: (Kasîdeler ve Musammatlar), 3, 6, 18, 32, 33(Kıt'a); (Gazeliyyât), 1, 2, 3, 9, 13, 14, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 47, 49, 51, 55, 57, 58, 61, 63,	69

		64, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 78, 83, 84, 85, 86, 88, 90, 93, 94, 95, 99; (Tarihler), 3, 4, 14, 17, 47, 50, 82 İkinci Kısım: (Kasîdeler), 4; 1(Kıt'a); (Gazeliyyât), 2, 4, 5, 7, 14	
Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün	Kasîde, Müseddes, Mütekerrir Muhammes, Gazel, Kıt'a, Müfred	Birinci Kısım: (Kasîdeler ve Musammatlar), 4, 5, 8, 15(Müseddes), 22, 25(Müseddes), 26(Müseddes), 31(Mütekerrir Muhammes); (Gazeliyyât), 18, 19, 54, 67, 87; (Tarihler), 5, 12(Gazel), 13, 18, 19, 24, 35, 37, 55(Müfred), 65, 68, 71, 77, 80, 84, 86, 91, 96(Farsça), 97 İkinci Kısım: (Kasîdeler), 5	33
Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Kasîde, Gazel, Kıt'a, Müfred	Birinci Kısım: (Kasîdeler ve Musammatlar), 7, 10(Farsça), 11(Farsça), 13, 19; (Gazeliyyât), 10, 16, 17, 23, 33, 53, 56, 66, 79, 91, 96, 97, 100, 102; (Tarihler), 20(Farsça), 28, 29(Müfred), 32, 33, 36, 43, 45, 48, 52(Farsça), 60(Farsça), 64(Farsça), 69, 73, 74, 78, 88, 89, 90, 92, 94, 98, 103 İkinci Kısım: (Kasîdeler), 3; (Gazeliyyât), 3, 11	45
Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Kasîde,	Birinci Kısım: (Kasîdeler	22

	Tahmis, Müseddes, Gazel, Kıt'a	ve Musammatlar), 14, 16(Müseddes), 21, 24, 30(Tahmis); (Gazeliyyât), 4, 35, 50, 62, 77, 80, 98; (Tarihler), 6, 7, 15, 34, 67, 76(Farsça), 87, 102 İkinci Kısım: (Musammat), 1(Tahmis); (Gazeliyyât), 12	
Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Terkîb-i bend, Tahmis, Gazel, Kıt'a	Birinci Kısım: (Kasîdeler ve Musammatlar), 17(Terkîb-i bend), 27(Tahmis); (Gazeliyyât), 8, 15, 20, 21, 34, 43, 44, 45, 46, 48, 52, 59, 60, 65, 76, 101; (Tarihler), 31, 38(Farsça), 39, 44, 54, 66, 85 İkinci Kısım: (Kasîdeler) 1	26
Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Murabba, Kıt'a, Mesnevî, Kasîde	Birinci Kısım: (Kasîdeler ve Musammatlar), 23(Murabba); (Tarihler), 16(Farsça), 40(Farsça, Mesnevî), 53, 61, 93(Farsça), 95 İkinci Kısım: (Kasîdeler), 6	8
Hafîf: Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Tahmis, Gazel, Kıt'a	Birinci Kısım: (Kasîdeler ve Musammatlar), 28; (Gazeliyyât), 7; (Tarihler), 1(Farsça), 25, 26, 46, 49(Farsça), 83(Farsça), 100	9
Müctes: Mefâ'ilün fei'lâtün mefâ'ilün fe'ilâtün	Gazel	Birinci Kısım: (Gazeliyyât), 81 İkinci Kısım: (Kasîdeler), 2; (Gazeliyyât), 1	3
Hafîf: Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilâtün	Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 8	1
Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Kıt'a	Birinci kısım: (Tarihler),	4

		2(Farsça), 9, 22, 62(Farsça)	
Hezec: Mef'ûlü mefâ'îlün fe'ûlün	Gazel, Kıt'a	Birinci Kısım: (Gazeliyyât), 68,82; (Tarihler), 10	3
Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün	Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 27, 41, 42, 51, 70, 72, 99 İkinci Kısım: (Gazeliyyât), 6, 16	9
Recez: Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	Müfred, Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 30(Müfred), 75	2
Kâmil: Mütefâ'ilün fe'ûlün mütefâ'ilün fe'ûlün	Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 79	1
Münserih: Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 11(Farsça)	1
Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün	Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 56(Farsça)	1
Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün	Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 58(Farsça), 63(Farsça)	2
Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün	Kıt'a	Birinci Kısım: (Tarihler), 59(Farsça)	1
Seri': Müfte'ilün müfte'ilün fe'ûlün	Gazel	İkinci Kısım: (Gazeliyyât), 9	1
Recez: Müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün	Gazel	İkinci Kısım: (Gazeliyyât), 13	1
Hezec: Mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün	Gazel	Birinci Kısım: (Gazeliyyât) 103(Musammat gazel); İkinci Kısım: (Gazeliyyât), 15	2

B. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

1. Âyetler

Dîvân'da birçok yerde ayetlerden iktibas yapılmıştır. Metnin sonunda hazırladığımız âyet fihristinde ayetlerin nerede ve kaç kez geçtiği gösterildiğinden burada bilgilendirme yapılmadı. Ayrıca metin içerisinde iktibas yapılan âyet parçalarının Kur'ân-ı Kerîm'de hangi surede kaçıncı ayette geçtiği tespit edilip anlamları da verilerek kaydedildi.

2. Peygamberlere ve Kıssalarına Yapılan Telmihler

Peygamberlerle ilgili çok fazla beyit bulunduğundan, sadece 3 tane örnek beyit verilecek, diğer beyitler şiir ve beyit numarası verilerek gösterilecektir.

Adem Peygamber:

Cenāb-ı Ādem u Nūḥ oldular penāhında
O ravżanıñ ki melā'ik oña hezār gelir (Birinci Kısım: K. 3/25)

Cinān-ı ḳurb-ı Ḥaḳ'da Ādem'iñ meşhūdusuñ evvel
Neciyu'llāh'a luṭfuñ Hādī u Ṭūfān'da reh-berdir (Birinci Kısım: K. 4/7)

Ḳapıñda Ādem u Ḥavvā kemīne bir bende
Ġulām-ı dergehiñ olmuş Ebūẕer ü Selmān (Birinci Kısım: K. 6/6)

Diğer beyitler: Birinci Kısım: K. 7/8, (Tarihler) 27/2); İkinci Kısım: K. 3/7, Kıt'a 1/5.

Davud Peygamber:

Seniñ firāḳıñı şerḥ etti Ḥażret-i Dāvud
Onuñçün oldu o rütbe ṣedāsı ḫoş-elḥān (Birinci Kısım: K. 6/10)

Eyüp Peygamber:

Meveddetiñle tecellīye maẓhar oldu Kelīm
Erişti Ḥażret-i Eyyūb'a ṣıhhat u dermān (Birinci Kısım: K. 6/9)

İbrahim Peygamber:

Onuñ tevessülü oldu Ḫalīl'e feyż-resān
Caḥīmi gülşen eder luṭfu sāz-kār gelir (Birinci Kısım: K. 3/26)

Tecelliyāt-ı şevḳā şevḳiñ etti nār-ı Nemrūd'u
Ḫalīl'e bāġ-ı pür-behcet ki her berge mu'anberdir (Birinci Kısım: K. 4/8)

Ger añmasaydı seniñ nāmıñı Ḫalīl ey şeh
Ne mümkün olmaz idi nār-ı ravża-i Rıḍvān (Birinci Kısım: K. 6/8)

Diğer beyitler: Birinci Kısım: K. 14/13

İdris Peygamber:

İdrīs ile seyr etti göñül cennet u ḥūru
Ḫākī ṣıfatız pādişeh-i 'izz u 'alāyız (Birinci Kısım: K. 15/5)

İsa Peygamber:

Zülāl-i merḥameti oldu mu'ciz-i 'Īsī
Ferāz-ı evc-i felekte verip ḳarār gelir *(Birinci Kısım: K. 3/28)*

Muḥabbetiñle seniñ çıḳtı çerḫ-i çāruma tā
O ḳadar mu'cize gösterdi 'Īsī-i devrān *(Birinci Kısım: K. 6/12)*

Giydi libās-ı nīlī bütün ehl-i āsümān
Erdi ḫaber çū 'Īsī-i gerdūn-nişīne dek *(Birinci Kısım: T. 19/V-5)*

Diğer beyitler: Birinci Kısım: 10/19 (Farsça); İkinci Kısım: K. 6/12.

Peygamberimiz Hz. Muhammed:

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nda Farsça 1-2 numaralı kasideler "محمّد" rediflidirler.

Ey müctebā-yı emced ey Muṣṭafā Muḥammed
Maḥmūd-ı Ḥāmid Aḥmed āh ey şefī'-i maḥşer *(Birinci Kısım: K. 1/22)*

قبول کرده دلم در ازل ولای محمّد   منم که نامِ مرا خوانده جان فدای محمّد

(İkinci Kısım: K. 2/1)

Cihāna āl-i Muḥammed nücūm-ı raḥmettir
Zamāna āl-i Muḥammed'dir efser-i 'irfān *(Birinci Kısım: K. 6/16)*

Diğer beyitler: Birinci Kısım: K. 1/23, K. 3/20-21-29, K. 6/16-26-47, K. 7/16, K. 12/14, K. 14/50, K. 20/4-8, G. 27/10, Kıt'a 35/7, R. 4/3, Tarihler: 5/3, 12/6, 17/4, 27/2, 28/1, 58/3-4 (Farsça), 80/2, 82/1; İkinci Kısım: K. 5/16.

Musa Peygamber:

Maḳāmı Ṭūr-ı ḥaḳīḳat ki Mūsī-i 'İmrān
Olup kelīm ḳılar 'arż-ı iftiḳār gelir *(Birinci Kısım: K. 3/27)*

Ruḫ-ı pür nūruñuñ 'aksiyle Ṭūr oldu tecellī-zār
Cenāb-ı Ḥażret-i Mūsī'ye mihriñ nūr-ı ażherdir *(Birinci Kısım: K. 4/9)*

منم چو موسئ عمران به وادئ ایمن   ز شاخِ جنگلِ کثرت رخِ جمیل آمد

(İkinci Kısım: G. 2/3)

Diğer beyitler: Birinci Kısım: K. 7/6, K. 11/19 (Farsça); İkinci Kısım: K. 5/14, Kıt'a 1/7.

Nuh Peygamber:

Cenāb-ı Ādem u Nūḥ oldular penāhında
O ravżanıñ ki melā'ik oña hezār gelir *(Birinci Kısım: K. 3/25)*

Seniñle ḳıldı tevessül Ḫudā'ya Nūḥ-ı necī
Seniñle buldu ḫaşeb-pāre īçre emn ü emān *(Birinci Kısım: K. 6/7)*

Keremi Nūḥ'a neciyy u sebeb-i aṣl-ı necāt
Luṭfu Hādī-i ümem ḳahrına āyet-i ṭufān *(Birinci Kısım: K. 14/12)*

Diğer beyitler: Birinci Kısım: K. 3/44, K. 6/14, K. 11/18 (Farsça); İkinci Kısım: Kıt'a 1/6.

Süleyman Peygamber:

Elinde mühr-i ḫulūṣuñ dilinde 'aşḳıñla
Süleymān eyledi ins ile cinne hem fermān *(Birinci Kısım: K. 6/11)*

توسّلِ کرمش کرده نوح را ناجی به مهرِ او سلیمان داده حق خاتم

(İkinci Kısım: Kıt'a 1/6)

Yakup Peygamber:

Ya'ḳūb gibi nefḫa-i vuṣlat ile mestiz
Yusūf gibi bir ṣūret-i zībāya fedāyız *(Birinci Kısım: K. 15/12)*

Yusuf Peygamber:

Vuṣlatıñ dil-mürdegāna tāze cān vermektedir
Ḥüsnüñ ey meh ḥüsn-i Yūsuf'tan nişān vermektedir *(G. 18/1)*

'Azīzim her zamān Mıṣr-ı şuhūda Yūsuf isterler
Ger olmazlarsa sācid şübhe yoḳ iḫvānı almazlar *(G. 20/4)*

Bir āyetidir ḥüsnümüzüñ Yūsuf-ı ra'nā
Esrār-ı ezel nūr-ı beḳā kenz-i 'atāyız *(K. 15/14)*

Diğer beyitler: Birinci Kısım: G. 15/12, G. 17/2; İkinci Kısım: K. 6/11, G. 9/7, G. 10/4, G. 15/10, G. 16/16, R. 3/3, R. 8/3.

3. Dîvânda İsmi Geçen Şahsiyetler

Burada, divanda isimleri zikredilen şahıslardan kaynaklarda tespit edilebilenler hakkında kısaca bilgi verilecektir. Kendileri hakkında şüphelide olsa bilgi edinilemeyen şahıslar burada anılmayacak, peygamberler ve ehl-i beyt üzerinde durulmayacaktır. Tarihler bölümünde birçok özel isim geçtiğinden ve çalışmamızı hacmen fazlalaştıracağından söz konusu bölümdeki özel isimler anılmayacak, özel isimler için hazırlamış olduğumuz fihristte ele alınacaktır.

'Alī er-Rıżā (ö. 203/818): İsnâaşeriyye'nin seksinci imamıdır. Büyük bir ihtimalle 153'te (770) Medine'de doğdu. Annesi Habeşistanlı veya Sudanlı bir cariye olup adı hakkında çeşitli rivayetler vardır (Sükeyne, Ümmü'l-benîn, Şehd, Neciyye, Necme, Şakrâ' vb.). Soyu, oğlu Muhammed el-Cevâd ile devam etmiştir. Ali er-Rızâ Mescid-i Nebevî'de ilim meclisi kurup hayatını öğretimle geçirmiş, fetvalar vermiş ve ömrünün son yıllarına kadar siyasetten uzak kalmıştır. Ali er-Rızâ 29 Safer 203/5 Eylül 818 tarihinde Meşhed'de vefat etmiştir. (Kılavuz, 1989: 436-437)

'Alīyi'n-Naḳīyyi'l-Hādī (ö. 254/868): İsnâaşeriyye'nin onuncu imamıdır. Medine'de Mûsâ b. Ca'fer tarafından kurulan Sureyyâ köyünde 214 (829) yılında doğdu. Babası Muhammed Cevâd et-Takî, annesi Semâne veya Sûsen adında Mağribli bir cariyedir. Bağdat yakınlarında Sâmerrâ şehrinin Asker mahallesinde oturduğu için Askerî nisbesini almıştır. Sâmerrâ'da altı yıl birlikte yaşadığı babası ölünce yaşının küçüklüğüne rağmen İsnâaşeriyye Şîası tarafından imam kabul edilmiştir. Sâmerrâ'da ölen Alî el-Hâdî ikamet ettiği eve defnedilmiştir. (Kılavuz, 1989: 394-395)

Başrī Ḥasan (ö. 110/728): Tam adı Ebû Saîd el-Hasen b. Yesâr el-Basrî'dir. 21 (642) yılında Medine'de doğdu. İyi bir hatip ve etkili bir vaiz olan Hasan-ı Basrî fesahat ve belâgatın zirvesine ulaşmıştır. Hayatını Basra'da vaaz ve ibadetle geçiren Hasan-ı Basrî Receb 110 (Ekim 728) tarihinde burada vefat etti. (Uludağ, 1997: 291)

Bū'n-necīb (ö. 563/1168): Tam adı Ebü'n-Necîb Ziyâüddîn Abdülkâhir b. Abdillâh b. Muhammed b. Ammûye el-Bekrî es-Sühreverdî'dir. 490 (1097) yılı civarında İran'ın Cibâl bölgesindeki Sühreverd kasabasında dünyaya geldi. Âdâbü'l-Mürîdîn ve Şerhu ba'zi'l-elfâzi'l-müşkile fi'l- Mesâbîh adlı eserleri vardır. 563 tarihinde Bağdat'ta vefat etmiştir. (Öngören, 2010: 35-36)

Buda: Budizm'in kurucusudur. Asıl adı Siddhartha Gotama'dır. "Aydınlanan, uyanan" anlamındaki Buda (Buddha) onun lakabı olup bu lakap gerçeği bulduğu ve aydınlattığına inanıldığı için ona verilmiştir. İnsanla gerçek arasında hayatın ıstıraplarla dolu olduğu şeklindeki kötümser anlayış Buda telkininin temelini oluşturur. Istırabın sebebi arzu ve

ihtirastır. Istıraba son vermek için arzulardan, fanî işlerden kurtulmak gerekir. Bu sürekli tekrarlanan evrelerden kurtulmanın yolu Nirvana'dır. (Tümer, 1992: 352-353)

Ca'ferü'ṣ-Ṣādıḳ (ö. 148/765): İsnâaşeriyye'nin altıncı, İsmâiliyye'nin beşinci imamı, Ca'ferî fıkhının kurucusudur. 80 (699) veya 83 (702) yılında Medine'de doğdu. Babası Muhammed el-Bâkır, annesi Hz. Ebu Bekir'in torunu olan Kâsım b. Muhammed'in kızı Ümmü Ferve'dir. Dedesi Zeynelâbidîn'in ölümü sırasında on beş yaşında olan Ca'fer es-Sâdık, ilk bilgileri ondan ve babası Muhammed el-Bâkır'dan almıştır. Babasının on dokuz yıl süren imâmetinden sonra kendisi de otuz dört yıl aynı vazifeyi devam ettirmiştir. Ca'fer es-Sâdık 148 (765) tarihinde Medine'de vefat etmiştir. Şiî rivayetler onun Abbâsî Halifesi Ebû Ca'fer el-Mansûr tarafından zehirlenerek öldürüldüğü şeklindedir. (Öz, 1993: 1)

Cābir (ö. 78/697): En çok hadis rivayet eden sahâbilerden biridir. Şiîler'e ait eserlerde Câbir b. Abdullah'a nispet edilen birçok rivayet bulunmaktadır. Hz. Peygamber'in İmam Bâkır'a gönderdiği selâmı Câbir b. Abdullah onu bularak bizzat tebliğ etmiştir. Hayatının sonlarına doğru gözlerini kaybeden Câbir, 78 (697) yılında Medine'de vefat etmiştir. (Kandemir, 1992: 530-531)

Cem: İran'da hüküm süren Pîşdâdî sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarı olan Cem, Cemşasp, Cemşîd ve Cemşîdûn adlarıyla da bilinen Cemşîd rivayetlere göre yedi yüz yıl İran'da egemenlik sürdürdükten sonra Sâbiî dini bağlılarından Dahhâk tarafından yenilgiye uğtarılarak tahtı ele geçirilip öldürülmüştür. (Yıldırım, 2008: 204)

Cüneyd (ö. 297/909): Tam adı Ebü'l-Kâsım Cüneyd b. Muhammed el-Hazzâz el-Kavârîrî'dir. Doğum tarihi belli değildir. Bağdat'ta dünyaya geldi. Birçok ünlü sûfî Cüneyd'in sohbetinde bulunmuş, bu sebeple tarikatların tamamına yakın kısmı silsilelerinde Cüneyd-i Bağdâdî'ye yer verirler. (Ateş, 1993: 119)

Dāvud-ı Ṭā'ī (ö. 165/781[?]): Tam adı Ebû Süleyman Dâvûd b. Nusayr et-Tâî'dir. İlk dönem sûfî ve zâhidlerindendir. Doğum tarihi belli değildir. Kûfe'de İmâm-ı Âzam'ın yanında uzun yıllar hadis ve fıkıh okumuştur. Ma'rûf-i Kerhî'nin onun mürşidi olması, Kerhî'nin de Serî es-Sakatî'yi yetiştirmesi dolayısıyla tasavvuf ve tarikat tarihinde önemli yeri olan sûfîler arasında onu da saymak gerekir. (Kara, 1994: 48-49)

Dīvāne Meḥmed Çelebi (ö. 951/1554'ten sonra): XV. yüzyılın ikinci yarısında Karahisar'da (Afyon) doğdu. Mevlevîliğin yayılmasında önemli rol oynayan Mevlevî şeyhi ve divan şairi olan Divane Mehmed Çelebi ömrünün sonuna kadar Karahisar Mevlevîhânesi'nin şeyhliğini yapmıştır. Kaynaklarda, Mehmed Çelebi'nin Kalenderîliği benimsediği halde Mevlevîliğin esaslarını özenle koruduğu ve Ulu Arif Çelebi'den sonra Mevlevîliği en çok yayan kimse olduğu bildirilmektedir.

Divane Mehmed Çelebi'nin, "Şiirleri" ve "Tarîkatü'l-'Ârifîn" adlı tasavvufî bir risalesi mevcuttur. (Azamat, 1994: 435-437)

Ebū Cehl (ö. 2/624): Hz. Peygamber'in ve İslâm'ın azılı düşmanlarından biridir. Asıl adı Amr olup Kureyş'in Mahzûm koluna mensuptur. Bedir Savaşı'nda ensârdan Afrâ'nın oğulları Muâz ve Muavviz tarafından öldürüldü. (Kapar, 1994:117)

Ehrīmen: Avesta'da ve Mezdiyesnâ dinsel edebiyatında Ehrimen bütün devler, cadılar ve perilerin önderi olarak Ahura Mazda'nın en büyük düşmanıdır. Tüm kötülükler, pislikler, olumsuzluklar, anlaşmazlıklar, kavgalar, karanlıklar, bilgisizlikler ve zulmün kaynağı odur. (Yıldırım, 2008: 272)

Ḥabīb (ö. 130/747-48[?]): Asıl adı Ebû Muhammed Habîb b. Îsâ b. Muhammed el-Acemî el-Fârisî'dir. Aslen İranlı olan ailesi ve hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Habîb'in tasavvuf tarihi açısından asıl önemi, zühd döneminden sonraki asırlarda teşekkül eden tarikatların silsilelerinde Hasan-ı Basrî'den sonra yer almış olmasıdır. Bu silsilelerde Dâvûd et-Tâî onun müridi olarak görülür. (Yetik, 1996: 370)

Ḥasanü'l- 'Askeriyyi'z-Zekī (ö. 260/874): İsnâaşeriyye'nin on birinci imamıdır. 232 yılının Rebîülevvel veya Rebîülâhir ayında (Kasım-Aralık 846) Medine'de dünyaya geldi. Babası onuncu imam Alî el-Hâdî'dir. İki üç yaşlarında iken babası ile birlikte, İmâmîler'in faaliyetlerini daha yakından takip etmek istayen Abbasî Halifesi Mütevekkil-Alellah tarafından yeni hilâfet merkezi Sâmerrâ'ya götürüldü. Askerisâmerrâ'da ikamete mecbur edilen ve hayatı boyunca buradan ayrılmasına izin verilmeyen Hasan b. Ali bu sebeple Askerî nisbesiyle anılmıştır. Kendisine ayrıca Sâmit, Zekî, Nakî, Refîk, Hâdî ve Hâlis gibi lakaplar verilmiştir. Hasan el-Askerî 8 Rebîülevvel 260 (1 Ocak 874) tarihinde vefat etmiştir. (Algar, 1997: 289)

Ḫātem (ö. 578[?]): Câhiliye döneminin cömertliğiyle ünlü şairidir. Tay kabilesinin reisidir. Cömertliğiyle tanınan Hâtim et-Tâî, yalnız Arap edebiyatında değil İran ve Türk edebiyatlarında da cömertlik timsali olarak kullanılmış ve çok sevilmiştir. Divanı vardır. (Tülücü, 1997: 472-473)

Hürmüz: Hürmüz ya da Hürmüzad olarak bilinir. İran'ın Sâsâniyân sülalesine mensup dört melikin ismidir. (Ş. Sami, 1996: 4736)

İbrāhīm-i Geylānī (ö. 700/1301): Tam adı Ebü's-Safve Tâcüddîn İbrâhîm b. Rûşen b. Emîr b. Bâbil'dir. Zâhidiyye tarikatının pîri, esmâ zikriyle seyrü sülûk usulünü tespit eden mutasavvıf. (Bahadıroğlu, 2000: 359)

Ḳanber: Hz. Ali'nin kölesi olup, ona olan sadakat ve muhabbetiyle meşhurdur. Haccâc b. Yûsuf zamanında şehit olmuştur. (Ş. Sami, 1996: 3697)

Ma‘rūf-ı Kerḫī (ö. 200/815-16[?]): Tam adı Ebü'l-Mahfûz Ma‘rûf b. Firûzân el-Kerhî'dir. Dâvûd-ı Tâî'nin talebelerindendir. Tasavvuf tarihinin en büyük şahsiyetlerinden olan Ma‘rûf-i Kerhî'nin önemi daha çok Kâdiriyye, Halvetiyye, Nakşibendiyye, Rifâiyye, Desûkiyye, Mevleviyye, Safeviyye, Ni‘metullahiyye, Nurbahşiyye, Bektaşiyye gibi Sünnî ve Şiî birçok tarikatın silsilesinin kendisiyle devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Ma‘rûf-i Kerhî 200'de(815-16) Bağdat'ta vefat etmiştir. (Öngören, 2003: 67)

Mehdī (Muhammed el-Mehdî el-Muntazar, gaybeti: 260/874): İmâmiyye Şîası'nca halen gaybet halinde olduğuna, gelecekte mehdî olarak ortaya çıkıp dünyada adaletli bir düzen kuracağına inanılan on ikinci imamdır. İmâmiyye'nin çoğunluğunun benimsediği rivayetlere göre Hasan el-Askerî'nin halefi olan Muhammed b. Hasan 15 Şaban 255 (29 Temmuz 869) tarihinde Sâmerrâ'da dünyaya geldi. Annesi Bizans imparatorunun torunlarından biri olan Nercis'tir. İmâmiyye Şîası'na göre Hasan el-Askerî, fevkalade olaylar çerçevesinde dünyaya gelen oğlunun doğumunu Abbâsî baskısından dolayı gizlemiş, çok az sayıda yakını dışında kimseye duyurmamıştır. Muhammed b. Hasan babasının öldüğü gün gaybete karışmıştır. İmâmiyye âlimleri, Mehdî el-Muntazar'ın Kâim el-Mehdî yahut kaybolduktan sonra ortaya çıkıp dünyayı ıslah edecek kişi olduğu konusunda kendilerince Kur'an, Sünnet ve imamların beyanlarından birçok delil ileri sürmüşlerdir. (Öz, 2003: 376-377)

Mu‘āviyye (ö. 60/680): Tam adı, Ebû Abdirrahmân Muâviye b. Ebî Süfyân Sahr b. Harb b. Ümeyye el-Ümevî el-Kureşî'dir. Sahâbî ve Emevî hilâfetinin kurucusudur (661-680). Hilâfeti verasete dayalı mutlak bir saltanata dönüştüren Muâviye 60 yılının Receb (Nisan 680) ayında Dımaşk'ta vefat etti ve Bâbüssagîr Mezarlığı'na defnedildi. (Aycan, 2005: 333-334)

Muḥammed Bāḳır (ö. 114/733): İsnâaşeriyye'nin beşinci ve İsmâiliyye'nin dördüncü imamıdır. 3 Safer veya 1 Receb 57 (16 Aralık 676 veya 10 Mayıs 677) tarihinde yahut bundan bir yıl önce Medine'de doğdu. Babası Kerbelâ Vak‘ası'ndan sağ kurtulan Ali b. Hüseyin Zeynelâbidîn, annesi Fâtıma bint Hasan'dır. Baba tarafından Hz. Hüseyin'in, anne tarafından Hz. Hasan'ın torunudur. Küçük yaşta Kerbelâ Vak‘ası'na şahit olan Muhammed, İmâmiyye rivayetlerine göre çocukluk devresinde iken ashaptan Câbir b. Abdullah tarafından Resûl-i Ekrem'e benzerliği dolayısıyla tanınmış ve kendisine Resûlullah'ın selamları iletilmiştir. Muhammed el-Bâkır 114 yılının Zilhicce ayında (Ocak-Şubat 733) Medine'de vefat etmiş ve Baki‘ Mezarlığı'na defnedilmiştir. (Öz, 2005: 506)

Muḥammed bin ‘Aliyyi'ṭ-Ṭaḳiyyi'l-Cevād (ö. 220/835): İsnâaşeriyye'nin dokuzuncu imamıdır. 19 Ramazan 195 (15 Haziran 811) tarinde Medine'de doğduğu kabul edilmektedir. Annesi, Hz. Peygamber'in zevcesi Mâriye'nin kavminden olduğu rivayet edilen Sûdan asıllı

bir hanımdır. Babası Ali er-Rızâ vefat ettiğinde tek oğlu Muhammed el-Cevâd'ın henüz yedi yaşında olması nedeniyle imâmetinde çeşitli sıkıntılar yaşanmıştır. Bu sırada imâmet peygamberliğe benzetilerek Hz. Yahyâ ile Îsâ'ya küçük yaşta nübüvvet görevinin verilmiş olduğu hatırlatılmış, böylece Muhammed el-Cevâd'ın imâmetinin benimsemesini sağlanmıştır. 220/835'de Bağdat'ta vefat etti, Kureyş mezarlığında dedesi Mûsâ el-Kâzım'ın kabrinin yanına defnedilmiştir. (Öz, 2005: 515-516)

Mūsī b. Caʻfer el-Kāẓım (ö. 183/799): İsnâaşeriyye'nin yedinci imamıdır. 7 Safer 128 (8 Kasım 745) tarihinde Medine yakınındaki Ebvâ'da doğdu. Annesi Hamîde (Humeyde) bint Sâid el-Berberiyye'dir. Hayatının ilk devresini Medine'de babası Ca'fer es-Sâdık'ın yanında geçirmiştir. Babasının vefatından sonra imâmet konusunda çıkan farklı görüşlerden kendi imâmeti dışındakileri reddetmiş ve babasının yakın çevresinden bir grubun da desteğini alarak imâmetini ilan etmiştir. Taberî hiçbir ayrıntıya girmeksizin Mûsâ el-Kâzım'ın 183'te öldüğünü kaydetmiştir. Cenazesi Arap ileri gelenlerinin de defnedildiği Bağdat'ın kuzeybatısındaki Mekâbirukueyş'in sonraları Kâzımiyye diye anılan Bâbüttibn mahallinde defnedilmiştir. (Öz, 2006: 219-220)

Mümşād Aḥmed (ö. 340/951): Tam adı Ahmed b. Muhammed ed-Dîneverî'dir. Fütüvvet hareketinin ilk temsilcilerindendir. Doğum tarihi ve yeri hakkında bilgi yoktur. 340'da Semerkant'ta vefat etmiştir. (Yetik, 1994: 358-359)

Selmān (Selmân-ı Fârisî/ö. 36/656[?]): İslâmiyet'i kabul eden İran asıllı ilk sahâbîdir. Asıl adı Mâhbe (Mâyeh) b. Bûzehmeşân (Bûzekhân, Bûzihşân, Hûşbûdân) b. Mürselân b. Yehbûzân iken Müslüman olduktan sonra kendini Selmân İbnü'l-İslâm diye tanıtmış, Selmân el-Hayr, Selmân-ı Pâk veya Selmân el-Hakîm diye de anılmıştır. (Hatiboğlu, 2009: 441)

Serī (ö. 251/865): Tam adı Ebü'l-Hasen Serî b. el-Mugallis es-Sakatî'dir. 155'te (722) Bağdat'ın Kerh semtinde doğdu. Tasavvuf yolunu tutmasında üstadı Ma'rûf-i Kerhî ile Habîb er-Râî'nin etkisi vardır. Serî es-Sakatî Cüneyd-i Bağdâdî, Ebû Saîd el-Harrâz gibi Suriyeli sûfîlerin önderi ve döneminin en başta gelen şeyhlerindendir. Serî es-Sakatî'nin kabri Bağdat'taki Şûnîziyye Kabristanı'nda Cüneyd-i Bağdâdî'nin yanıbaşındadır. (Uludağ, 2009: 564-565)

Şeyḫ Ġālīb: (ö. 27 Receb 1213/ 4 Ocak 1799): 1171'de (1757) İstanbul'da dünyaya geldi. Galata Mevlevîhânesi'nin şeyhliğini yaptı. Şeyh Gâlîb'in dört eseri bulunmaktadır. Bunlar; Dîvân Hüsn ü Aşk, Şerh-i Cezîre-i Mesnevî, es-Sohbetü's-sâfiye'dir. (Kalkışım, 1994: 13-15)

Zertüşt: Mecusî dininin kurucusu olan Zaratustra M.Ö. V.yy.da Dârâ zamanında yaşamıştır. (Pala, 1989: 536)

Zeyneb-i Kübrā Gülşüm: Hz. Fâtıma'nın son çocuğudur. Hz. Peygamber tarafından birader-zâdesi Abdullah b. Ca'fer ile evlendirilmiştir. Kerbelâ Vak'ası'nda kardeşinin mahiyetinde bulunmuş, savaştan sonra Şam'a götürülmüş ve Yezid'e verdiği akilâne cevaplarla tarihe geçmiştir. Türbesi Mısır'dadır. (Ş. Sami, 1996: 2447)

Züleyhā: Bazı rivayetlerde adı Râîl ya da Nikâ olarak geçen Züleyhâ, Firavun Reyyân b. Velîd zamanında yaşamış Mısır Azizi Kıtfîr b. Rahîb'in eşi olarak ve Yusuf'a duyduğu aşk ile bilinir. (Yıldırım, 2008: 748)

4. Atasözleri ve Deyimler

Abdülbâkî Gölpınarlı, Türkçe ve Farsça olmak üzere iki dilde kaleme aldığı Dîvân'ında atasözü kullanmamıştır. Dîvân'da tespit ettiğimiz deyimler ise şu şekildedir:

Cān fedā	(Birinci Kısım: M. 30/IV-3)
Cāndan geç-	(Birinci Kısım: K. 21/19)
Cān ver-	(Birinci Kısım: K. 21/7, Tarihler 80/1)
Ġam çek-	(Birinci Kısım: G. 15/7)
Giyerim ḳara	(Birinci Kısım: M. 18/VIII-3)
Gözüm nūru	(Birinci Kısım: K. 16/74, G. 72/7)
Gözyaşı dök-	(Birinci Kısım: K. 5/4)
Göz yum-	(Birinci Kısım: G. 78/4)
Ḳan aġla-	(Birinci Kısım: K. 16/78, Tarihler, K. 37/16)
Ḳara baġla-	(Birinci Kısım: M. 18/II-4)
Minnet et-	(Birinci Kısım: G. 26/3, G. 76/5)
Ümmīd kes-	(Birinci Kısım: G. 68/5)

5. Edebî Sanatlar

Hüsn-i ta'lil:

Ḥicābından niḳāb-ı ebre girmiş māh-tāb u māh
Seniñ 'aşḳıñ efendim eylemiş 'ālemleri devvār (G.21/3)

İktibas:

"Gāh olur ġurbet vaṭan gāhī vaṭan ġurbetlenir"
İşte şimdi oldu BĀḲĪ ḥāliyā dünyā ġarīb (G. 12/13)

Kinaye:

Pervāneleriz şem'iñe BĀḲĪ bize sensiñ

Sulṭān-ı ebed ḥażret-i ẖünkār-ı muḥabbet (G. 14/7)

Leff u neşr-i müretteb:

*Bir **va'de-i viṣālini biñ bir niyāz** ile*

*Ammā **cefā vü miḥnetini rāygān** verir (G. 22/5)*

Mübalağa:

O rütbe ince ki ẖūbān-ı dehre şüpheliyim

O ebruvānı mı ögretmede nezāket 'aceb (G.11/2)

Reddü'l acüz 'ale's-sadr:

*Cemāli ḳābil-i rü'yet degildir **bī-ḥicāb** ammā*

***Ḥicābın** atmayan nā-merd olan merdānı almazlar (G.20/8)*

Selb-i tıbak:

*Ne için ẕerrece inṣāf u mürüvvet **vermez***
*Bu ḳadar ḥüsn **veren** Ḥażret-i Allāh saña (G. 4/5)*

Tenasüb:
Naġme-i şevḳ-i ṭarab olmuş cünūna müntehī

Beste çılġın güfte mecnūn tennī tennennā ġarīb (G. 12/9)

Teşbih:

Bir baḥsdır ki ṭāli'-i nā-şādıñ ġamı

Beñzer o zülf-i yāre muṭarrā uzar gider (G.23/2)

Tezat:

Yāda geldikçe güldügüm demler

Aġlarım dehr-i bī-medāra baḳıp (G. 9/3)

İKİNCİ BÖLÜM

ABDÜLBÂKÎ GÖLPINARLI DİVANI

Yazma Nüshanın Tavsifi

Şiirlerinde Bâkî mahlasını kullanan Abdülbâkî Gölpınarlı, hazırladığı Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğunda, kendi dîvânını şu şekilde tavsif etmektedir (Gölpınarlı, 2003: 290-291):

"Cilt ebadı: 23.3 X 14.5

Yazı ebadı: Muhtelif

Sırtı ve kenarları meşin, kabının iç ve dış yüzü, ebrî kaplı kalın mukavva, Süleymâniye K. C. Atölyesinde ciltlenmiştir. 106 yaprak. 94. Yapraktan itibaren boş. Yazı, Gölpınarlı'nın şikeste ta'lıyka çalar yazısı. Kağıdı fligranlı, az aharlı kalın. 48-59, 66-104. Yapraklar Avrupa kağıdı. 79[a] sahifesiyle bu s. ye ek 5 yaprakta, İst. Yenikapı Mevlevî-Hânesi Şeyhi Abdülbâkıy Muhammed'in bir şiiriyle Gölpınarlı'nın bir gazeline nazîresi, Hüseyin Sîret'in gazeline nazîresi var. İlk numara konmamış sahifenin a yüzünde,

Dîvân

Bende-i nâ-çîz 'Abdülbâkî

Gölpınarlı

Rahmetu'llâhi 'aleyh ve 'alâ vâlideyhi ve haşerahüm

Me'a Muhammedin ve âlihî

Et-tâhirîne

Salâtu'llâhi ve selâmuhû 'aleyhim

Yazısı, bundan sonraki yaprağın a yüzünde de şu kıt'a yazılı:

Ey kılan bu defter u dîvânıma atf-ı nazar
Fâtihayla rûhumu lutfeyleyip şâd eyle sen
Ehl-i beyt-i Mustafâ'nın hürmetine Hak seni
Her iki 'âlemde de kılsın hemân şâd ü esen

Başı: Bismillâhirrahmânirrahîm

(1.a) Râhber-i nehc-i sırât-ı kavîm

Sonu:

Bir racül geldi ricâlu'llâhdan Bâkî dedi Gül açıldı solmasın Yâ Rab be-hakk-ı ehl-i beyt 1401

(93.b)

Dîvânda Hz. Peygamber'e bir Na't, bir muhammes medhiyye Oniki İmam'a, Hz. Fâtıma'ya birer medhiye, bir mersiye, Muhteşem-i Kâşânî'nin Devâzdeh Bend'ini nazmen terceme, Mevlânâ'ya ve Şems'e medhiyeler, 3 tahmîs, 1 taştîr, 81 gazel ve tarihler var."

Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Yazma Kitaplar Kataloğunda eserin içeriği ile ilgili verilen bilgiler kısmen eksiktir. Gölpınarlı Divânı'nda 18 Türkçe, 6 Farsça kasîde; 106 Türkçe, 17 Farsça gazel; 80 Türkçe, 23 Farsça kıt'a; 21 Türkçe, 26 Farsça rubâî; 13 Türkçe, 1 Farsça musammat ve 5 Türkçe müfred bulunmaktadır. Ayrıca dîvân içerisinde Muhteşem-i Kaşanî'nin *Devâzdeh Bend* adlı manzumesinin Türkçe'ye nazmen tercümesi, hece vezni ile kaleme alınmış bir koşma ve şahsî notları da bulunmaktadır.

Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı 152 varaktan meydana gelmektedir. Eserde 26 sayfa boş bırakılmıştır. Büyük bir kısmı tek defter hâlinde olup, bazı sayfalar defterden bağımsız kağıtlar şeklindedir ve sonradan eklenmiştir. Eserin numaralandırılması Gölpınarlı tarafından vr. 113[a]'ya kadar devam ettirilmiş daha sonraki sayfalar numaralandırılmamıştır. Farsça ve Türkçe manzumelerden meydana gelen bu eserde her iki dilde de yazılmış şiirler herhangi bir gruplandırma içerisinde kaydedilmemişler ancak Farsça şiirlerin büyük bir kısmı Dîvân'ın son kısmına yerleştirilmiştir. Dîvân içerisinde Türkçe bir gazelden sonra Farsça kaleme alınmış bir kasîde ile karşılaşmak mümkündür. Bu durum tamamıyla Gölpınarlı'nın kendi tasarrufudur.

Dîvân'ın 16 varaktan oluşan bir kısmı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları içerisinde Nr: 362'de kayıtlı bulunmaktadır. Müellif hattıyla kaleme alınan bu nüshanın ne amaçla tertip edildiği bilinmemektedir. Atatürk Kitaplığı Kataloğunu hazırlayan Nail Bayraktar'ın bu eser için yazdığı bilgiler şöyledir (Bayraktar, 1995: 36):

"No 362

Gölpınarlı, Abdülbaki 1900-1982

Şiirler 1342 r. 210x130, 180x120mm. 16 yk. 16st. Rık'a ve Talik

Şiirler Farsça ve Türkçedir

Farsça olanların tercümesi de yazılıdır."

Bu yazma eser içerisinde bulunan şiirler Gölpınarlı'nın ta'lik yazısı ile kaleme alınmıştır. Eserde toplam on dört manzume bulunmaktadır. Bu manzumelerin dokuzu Türkçe,

beşi Farsça'dır. Türkçe manzumelerin altısı gazel nazım şekli ile yazılmış olup bunlardan üçü daha önce Dîvân içerisinde tespit ettiğimiz gazellerdir, diğer üç Türkçe gazel ise Dîvân'a bu nüshadan eklenip, gereken açıklama dipnotlarla gösterilmiştir. Dîvân'da varak 25[a]'da kayıtlı olan Pertev Paşa'nın müseddesine yazdığı tazmîn ile varak 26[b]'de bulunan Yenikapı Mevlevîhânesi Şeyhi Abdülbâkî Dede'nin gazeline yazdığı tahmîsi yazma esere kaydedildiği tespit edilip gerekli izahlar Dîvân'da metin içerisinde dipnotlar ile gösterilmiştir. Dîvân içerisinde bulunmayan bir Türkçe kasîde kasîdeler arasına ilave edilmiştir. Yazma eserde dört Farsça gazel bulunmaktadır. Bu gazellerin tamamının tercümesi olmakla birlikte ikisi Dîvân'da bulunmakta diğer ikisi ise bulunmamaktadır. Dîvân içerisinde bulunmayan bu gazeller tercümeleri ile birlikte hazırlamış olduğumuz metne eklenmiştir. Kasîde-i Zaiyye başlığı ile kaydedilen Türkçe kasîde de Türkçe kasîdeler arasına alınmıştır.

Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Kataloğu'nda Nr: 120'de kayıtlı Abdülbâkî Gölpınarlı'nın hazırladığı şiir mecmuasında da kendisine ait şiirler bulunmaktadır. Mecmua'da bulunan bu şiirlerin bir kısmı Dîvân içerisinde kaydedilmiş bir kısmı ise kaydedilmemiştir. Çalışmamızda, daha önce Dîvân'da tespit ettiğimiz şiirleri karşılaştırıp gerekli izahları hazırladığımız metin içerisinde dipnotlarla açıklamaya çalıştık, Dîvân içerisinde bulunmayan ancak Gölpınarlı'ya ait olduğunu tespit ettiğimiz şiirleri de kendisine ait olduğundan hazırladığımız metne dâhil ettik.

Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde bulunan 120 numaralı mecmuanın nüsha tavsifi ise şu şekildedir (Gölpınarlı, 2003: 158-159):

"Mecmua 120

Cilt eb'âdı: 15.7x9.5

Yazı eb'âdı: Muhtelif

Tamir görmüş ciltli; 15.7x9.5 eb'âdında, alelâde defter. 120 yaprak. 89.a dan sonraki sahîfeler boş. Yazı, ekseri ta'lıyk olmak üzere Gölpınarlı'nın. Münderecatı şu:

Husûsî yazılar, adresler, Kütüphânelerdeki kitaplara âit numaralar, kitap adları vs.

Yenikapı Mevlevî-Hânesi son şeyhi Abdülbâkıy Muhammed'in gazelleri, şarkısı, kıt'a ve rubâîleri (3a, 22a, 23b, 25a, 29b, 31a, 42a, 46a-b, 51b, 54a, 58b, 59b, 62b, 63a, 74a-b.)

Gölpınarlı'nın şiirleri (13a, 22a, 24b, 28b, 31b, 73a-b, 75b, 77b, 78b, 88b)

Ali Nihad Tarlan'ın bir gazeli (34a)

Ayaşlı Şâkir'in pek güzel bir kıt'ası (33b)

Üsküdar Mevlevî-Hânesi son şeyhi Ahmed Remzî'nin gazeli (39b)

Suûd'ül-Mevlevî'nin, biri, kendi el yazısıyla olmak üzere gazelleri, kıt'aları (40a, 42a, 82a-b)

Tokadî-zâde Şekîb’in bir gazeli (43a)

Osman Şems’in gazeli (43b)

Konya, Mevlânâ Müzesi Müdür Muâvinliğinde bulunan Hayri’nin kıt’ası (44b)

Reşid Âkif Paşa’nın gazeli (71b)

Tâhirü’l-Mevlevî’nin şiirleri (22b, 23a, 44b)

Hikmet İlaydın’ın (64b, 79b)

İstanbul Müftülüğünde bulunan Şeref’in bir gazelini, Gölpınarlı’nın tehzîli (41a)

Baban-zâde Ahmed Nâim’e Gölpınarlı’nın vefât tarihi (57b)

Yenikapı Mevlevî Şeyhi Abdülbâkı’ye Gölpınarlı’nın vefât tarihi (Sonunda Ferid Kam’ın elyazısıyla tebrîki. 66b, 67a)

Seyyid Ahmed Muhtâr’a Aşkıy’nin vefât tarihi (70a)

Seyyid Cafer Erkılıç’ın gazeli (81a)

Ferid Kam’ın kıt’aları (27b, 34b, 37a, 47a, 48a, 67a, 68b, 73b)

Ciltten ayrı olarak bir zarf içinde, Gölpınarlı’nın yazısıyla, Seyyit Burhâneddin Erkılıç’ın İsmet-i Buhârî ve Feyzi-i Hindî’ye tahmisleri, bir gazeli, Yenikapı Mevlevî Şeyhi Abdülbâkıy’nin, Suûd’ül-Mevlevî’nin el yazılarıyla birer gazelleri Muhyiddin Râif’in el yazılarıyla iki gazeli, Abdülbâkıy Efendi’nin Gölpınarlı’ya ithâf ettiği Farsça gazeli, Suûdü’l-Mevlevî’nin kurşun kalemle ve el yazısıyla başka bir gazeli, Ferid Kam’ın el yazısıyla, biri na’t, biri Mevlânâ’ya medhiyye olan Farsça dört şiiri, “Cezbe” adlı Türkçe şiiri, 22 kıt’ası, 4 beyti, Hâkânî’ye Farsça bir nazîresi, ayrıca Seyyid Abdülkâdir-i Belhî’nin el yazısının fotoğrafyası mevcuttur.

Metnin Tespitinde Tutulan Yol

Çalışmanın asıl amacı Abdülbâkî Gölpınarlı Dîvânı'nın tanıtılması ve değerlendirilmesi ile metninin ortaya konulmasıyla birlikte şair Abdülbâkî Gölpınarlı hakkında da bugüne kadar bilinenlerin yanı sıra Dîvân'da tespit edilen bilgiler değerlendirmeye alınmıştır.

Eser, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde Nr: 218'de kayıtlı olan yazma eser esas alınarak ve yine aynı kütüphanede yazara ait olan Nr: 120'de kayıtlı Mecmua ile Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları arasında tespit ettiğimiz Nr: 362'de kayıtlı 16 varaklık yazma da dâhil edilerek transkripsiyon alfabesi ile ortaya kondu. Eserin 20.yüzyıla ait bir çalışma olduğunu göz önüne alarak günümüz imla kurallarına uyarak aktardık. Meselâ; bugün sert sessizli şekilleri ve ünlü değişiklikleriyle sekiz veya dört şekilli olan ek-fiil (-dır/-dir), görülen geçmiş zaman (-dı/-di), bulunma (-da/-de), uzaklaşma (-dan/-den), ettirgenlik (-dır,-dir), zarf-fiil (-makda/-mekde) gibi eskiden sadece "d"li şekli kullanılan ekler yazılışı günümüz Türkçesi esas alınarak kaydedildi. Yine bugün başta d > t veya t > d değişikliği meydana gelmiş kelimelerde de aynı yol izlendi.

Dîvân'da varak numaralandırılması Gölpınar'lı tarafından 113a'ya kadar devam ettirilmiş şiirlerin kaydedildiği defterin bitimine yerleştirilen kağıtlara ise numara verilmemiştir. Numaralandırılmayan bu varaklar tarafımızdan numaralandırıldı. Gölpınarlı kaside, musammat ve tarih düşürme şiirlerinin hemen hemen birçoğunda başlık kullanmıştır. Başlık kullanmadığı bu şiirlerinde ise genel tertibe uyarak nazım şekline bağlı başlıklar tarafımızdan [ ] içerisinde kaydedilmiştir. Aynı işaret şiirde vezin ve mânâ açısından eksik olan yerlerde öneri mahiyetinde yaptığımız tamlamalara işaret eder şekilde kullanılmıştır.

Metinde gerek mânâ gerekse vezin ve kâfiye gibi kıstaslara göre yazmada hata olduğunu düşündüğümüz harf, ek veya kelime önerimizi esas kabul ederek, dipnotta değişikliği belirttik.

Tertip ve içerik başlığı altında da belirttiğimiz gibi eserin geleneksel dîvân tertibine uymayışından metni iki kısıma ayırdık. Türkçe şiirlerin yoğun olduğu bölümü Birinci Kısım, Farsça şiirlerin yoğun olarak kaydedildiği bölümü ise İkici Kısım olarak adlandırdık. Varak numaralandırması yaparken her şiirin başına ilk geçtiği varak numarasını vererek gösterdik. Sadece "Tarihler" başlığı altında kaydettiğimiz şiirlerin varak numaralandırması Gölpınarlı'nın düzenine göre devam ettirildi. Cümle ögesi olmayıp bağımsız bir mısra veya beyit halinde verilen Arapça-Farsça şiir parçaları veya nesir kısmındaki cümleler yeni harflerle italik kaydedilerek anlamları dipnotta belirtildi.

Dîvân'da Arap, Fars ve Türk kültürünün ortak karakterleri telmih veya teşbih yoluyla çokça kullanılmıştır. Metin içinde adı geçen meşhur şahsiyetler dışında şair, âlim, kıssa kahramanları veya tarihî-mitolojik kişilikler hakkında "Divanda Geçen Özel İsimler" başlığı altında bilgilendirme yapıldı. Ancak "Tarihler" başlığı altında kaydettiğimiz tarih düşürme şiirlerinde birçok özel isme rastlandığından ve bu isimlerin bir kısmının meşhur kimseler, bir kısmının ise Gölpınarlı'nın yakın çevresinden kimseler olması dolayısıyla haklarında net bilgilere ulaşmanın verdiği sıkıntı sebebiyle söz konusu başlık altında bu kimseler hakkında bilgilendirme yapmadık.

Gölpınarlı, Dîvân'ınnda Farsça şiirlerinin bir kısmını tercümesi yapmış, bazı tercümeleri ise yarım bırakmıştır. Farsça şiirlerin tercümeleri tamsa aynen aktardık, tercümeleri yarım olan şiirlerde ise Gölpınarlı'nın tercüme ettiği kısmı kaydedip devamını dipnotta tercüme edip verdik. Tercümesi olmaya şiirlerde ise yine aynı yöntemle tercümelerini yapıp dipnotta gösterdik.

Çalışmanın sonuna ayet, hadis ve özel isimler fihristi eklenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Mevlevîlik Tarihi ve Tasavvuf araştırmalarıyla öne çıkan Abdülbaki Gölpınarlı'nın hayatı, eserleri ve Dîvân'ı araştırılmıştır. Gölpınarlı'nın ailesi konusunda başka eserlerde bulunmayan bir takım bilgiler Dîvân'ından çıkarılmış, böylece hayatındaki bazı bilinmeyen hususlar aydınlatılmıştır. Türkçe ve Farsça şiirlerden oluşan, Arap alfabesi ve rika hattıyla bizzat müellif tarafından yazılan Abdülbaki Gölpınarlı Dîvân'ı yeni harflere aktarılmış, yayımlanmaya hazır hale getirilmiştir. Dîvân'da bulunan Farsça şiirler tercüme edilmiş, ayet ve hadislerin kaydedildikleri yerler gösterilmiştir.

Çalışmanın diğer bir önemli sonucu ise, Abdülbaki Gölpınarlı'nın bilinse de fazla önemsenmeyen, On iki İmam Şiiliğine ne kadar bağlı olduğudur. Şiirlerinde bulunan On iki İmam ile kasîdelerin ve diğer şiirlerindeki bu konuyla ilgili beyitlerin çokluğu, onun bu mezhebe bağlılığının birer delili durumundadır.

Yapılan çalışmayla yazarın çok yönlü kişiliği de ortaya çıkarılmıştır. Melâmî, Bektâşî, Mevlevî ve Şiî kültürlerinin hepsini onun şiirlerinde görmek mümkündür. Farsça'yı sonradan öğrenen bir kişinin bu dili, Farsça şiir yazabilecek kadar iyi öğrenmesi, onun döneminin kültür haritasının genişliği kadar ilme verdiği önemi de ortaya koymaktadır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde alınan eğitimin Mevlevî çevrelerle olan yakın ilişkilerle birleştiğinde ortaya nasıl muhteşem bir sonucun çıktığı aşikârdır.

Abdülbaki Gölpınarlı'nın en başarılı olduğu alanlardan biri de tarih düşürme konusudur. O, bir çeşmenin yapım tarihinden neredeyse tüm tanıdıklarının doğum ve ölüm tarihlerine kadar bir çok alanda tarih düşürmüş, bu şekilde özellikle son dönem Mevlevîlik tarihine de katkıda bulunmuştur.

Yapılan çalışmanın özellikle Mevlevîlik ve Tasavvuf tarihi konularında çalışacak ilim insanlarına yardımcı olması ümit edilmektedir.

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI DİVANI METNİ

DĪVĀN-I BENDE-İ NĀÇĪZ-İ ‘ABDÜLBĀḲĪ GÖLPINARLI RAḤMETU’LLĀHİ ‘ALEYHİ VE ‘ALĀ VĀLİDEYHİ VE ḤAŞERAHÜM MA‘A MUḤAMMEDİN VE ĀLİHİ’Ṭ-ṬĀHİRĪNE ṢALĀTU’LLĀHİ VE SELĀMUHU ‘ALEYHİM

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ey ḳılan bu defter u dīvānıma aṭf-ı naẓar

Fātiḥayla rūḥumu luṭf eyleyip şād eyle sen

Ehl-i beyt-i Muṣṭafā’nıñ hürmetine Ḥaḳ seni

Her iki ‘ālemde de ḳılsın hemān şād u esen

[BİRİNCİ KISIM]

[KASİDELER VE MUSAMMATLAR]

1a BİSMİLLĀHİRRAḤMĀNİRRAḤĪM

[Serî‘: Müfte‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün]

Rāh-ber-i nehc-i ṣırāṭ-ı ḳavīm
Fātiḥa'sı 'aşḳ-ı Nebī'dir onuñ
Feyż-i velāyetle olur müstedīm

[1]

1a NA'T-I ḪVĀCE-İ KĀ'İNĀT 'ALEYHİ VE ĀLİHİ EFḌALÜ'Ṣ-ṢALAVĀT[16]

[Muzâri‘: Mef'ûlü fâ‘ilâtün mef'ûlü fâ‘ilâtün]

Ey ẕāt-ı pāk baḫtıñ meclāsı nūr-ı aẓher
Ẕātıñ ṣıfāt-ı ẕāt-ı ma'būda oldu maṣdar

Ey nūr-ı vāḥidiyyet Maḥmūd u Muṣṭafā'sıñ
Envār-ı sermediyyet 'aşḳıñladır münevver

Ḥaḳḳ'ıñ buṭūnu oldu şeksiz seniñle ẓāhir
Sensiñ buṭūn-ı ekvān sensiñ ẓuhūra maẓhar

Sensiñ nebiyy-i ümmī ümmü'l-kitāb-ı ḫilḳat
'İlmiñde oldu pinhān kevn ü mekān ser-ā-ser

Cibrīl-i ḳāf-ı ḳurbet ẕātıñda oldu ḥayrān
Mermūz-ı *mā-'arefnāk*[17] ḥayretledir müfesser

---

[16] Kainâtın Efendisi'ne na't (en güzel selam ve dualar O'na ve O'nun ev halkına olsun).
[17] 1/5b: "Seni bilmedik.", (Bu söz sûfîlerce hadis olarak kabul edildiği halde hadis kitaplarında bulunmamaktadır.)

Ẕātıñdan olduñ ey şeh ẕāt-ı fedāya ʿāzim
Ẕātıñla ẓāhir oldu sırr-ı Ḫudā-yı ekber

Vaḥdetde *len terānī*[18] olmaz bu ḳavle şāhid
Nuṭḳuñda *men reānī*[19] gelmiştir ey peyem-ber

Mümkün göründü vācib vācid göründü mevcūd
Sırr-ı Eḥad’dan Aḥmed olduḳta cilve-āver

ʿUlviyyetiñle ḳıldıñ teşrīf-i ʿunṣuriyyet
Ebr-i ḫafāya girdiñ ey mihr-i ferd-i aẓher

10 ʿAbdiyyetiñle olduñ maʿbūda reh-nümā sen
Maḥmūd iken göründüñ Ḥāmid’ligiñe server

Sırr-ı Laṭīf’iñ oldu hep enbiyāya Hādī
Şerʿ-i şerīfiñ oldu hep evliyāya reh-ber

Ey ʿāşıḳ-ı kemāl-i maḥbūb-ı *lā yezālī*[20]
Aşma ḥudūd-ı şerʿī eyle zebāna zīver

Ey şehriyār-ı *levlāk*[21] ey seyyid-i *leʿamruk*[22]
Menʿūt-u naʿt-ı *mā kān*[23] ey ʿālemine dāver

Sensiñ eyā şehin-şeh sulṭān-ı *lī maʿallāh*[24]
Esrār-ı Ḥaḳḳ’a āgāh olmuş seni sevenler

---

[18] 1/7a: “Sen beni (asla) göremezsin.” A’râf, 7/143.
[19] 1/7b: “ Her kim rüyasında beni görürse, muhakkak o, uyanık bir halde de beni görecektir. Çünkü şeytan bana benzer bir sûrete giremez.”, Sahîh-i Buhârî, C. XII, s. 277.
[20] 1/12a: “Yaptıkları bina, (ölüp de) kalpleri parçalanıncaya kadar yüreklerine devamlı olarak bir kuşku (sebebi) olacaktır. Allah çok iyi bilendir, hikmet sahibir. ” Tevbe, 9/110.
[21] 1/13a: “Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım.” Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 2/164.
[22] 1/13a: “(Resulüm) Hayatın hakkı için onlar, sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı.” Hicr, 15/72.
[23] 1/13b: “Allah’ın mescidlerinde o büyük O’nun adının anılmasına engel olan ve onların harap olmasına çalışandan daha zalim kim vardır! Aslında bunlrın oralara ancak korkarak girmeleri gerekir. (Başka türlü girmeye hakları yoktur) bunlar için dünyada rezillik, ahrette de büyük azap vardır.” Bakara, 2/114.
[24] 1/14a: “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 2/173-174.

Pā-māl-i maḳdemiñdir mihr-i münīr-i devrān
Rū-māl-i ḫāk-pāyıñ arż u semā vü āḫter

Sevdā-yı ḫaṭṭ u ḫāliñ ‘uşşāḳa *Leyle-i Ḳadr*[25]
Müştāḳ ‘ıyd-ı rūyuñ devretmede felekler

Zehrā-yı ezheriñdir ma‘ṣūme-i mu‘allā
Mir’āt-ı tāmıñ olmuş Ḥaydar-ı ‘Aliyy-i Ṣaf-der

Sıbṭeyniñ oldu el-Ḥaḳ şemseyni *kün fe-kān*[26]ıñ
Mesmūm-ı şehd-i teslīm maḳtūl-i tīġ u ḫançer

Zeynü’l-‘abā vü Bāḳır nūrunla oldu ẓāhir
Dīn-i ḳavīmi iḥyā ḳıldı İmām-ı Ca‘fer

Kāẓım Rıżā-yı marżī taḳdīre oldu rāżı
Oldu Cevād u Hādī ehl-i taḳāya reh-ber

Sırrıñla oldu ẓāhir bürhānı ‘Askerī’niñ
Nūruñ olur müberhen Mehdī ile ber-ā-ber

Ey müctebā-yı emced ey Muṣṭafā Muḥammed
Maḥmūd-ı Ḥāmid Aḥmed āh ey şefī‘-i maḥşer

Bu ḫāk-i pāyı ḳılma merdūd-ı bāb-ı raḥmet
Raḥm eyle yā Muḥammed ben müẕnibim muḥaḳḳar

Zehrā-yı ezheriñçün Kerrār-ı enveriñçün
Sıbṭeyn-i aṭheriñçün rūy-ı kabūl göster

Baḫş eyle sen Ḥüseyn’e bu ‘abd-i bī-nevāñı

[25] 1/16a: “Biz O (Kur’an)’nu Kadir Gecesinde indirdik.” Kadir, 97/1.
[26] 1/18a: Kur’ân-ı Kerîm’de birçok âyette geçen “kün fe-yekûn” ibaresine işarettir. “(O), göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece ‘Ol!’ der, o da hemen oluverir.” Bakara, 2/117; Nahl, 16/40; Yâsîn, 36/82.

Görsün cemāl-i pākiñ içsin zülāl-i Kevs̱er

Evlād-ı pākiñ olsun her dem enīs-i rūḥum
Encāl-i pākiñ olsun manẓūr-ı ʻabd-i aḥḳar

Luṭf et ḥaḳīḳatünçün dünyāda da ziyāret
Bulsun ḥaḳīḳatiñden feyż-i naẓar bu kem-ter

BĀḲĪ'yi eyle fānī ʻaşḳında ey ḥabībim
Bitsin vücūdu kalsın mevcūd-ı ferd-i enver

Ẕāt-ı mükerremiñle evlādına dem-ā-dem
Olsun dürūd-ı bī-ʻad ey ẕāt-ı pāk-ı aṭher

[2]

2[a] TAŻMĪN-İ MUḪAMMES-İ BEYT[27]-İ ḤAŻRET-İ ĠĀLİB ḲUDDİSE SIRRUHU[28]

[Hezec: Mefʻûlü mefâʻîlü mefâʻîlü feʻûlün]

I

1 İḳlīm-i velāyette ser-āmedsiñ efendim
Şāh-ı ezelī devlet-i sermedsiñ efendim
3 Erbāb-ı dile mecd-i mümeccedsiñ efendim
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
5 *Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim*

II

1 Şems-i ruḫ-ı pākiñle cihān mest u münevver
Reşk etmededir ṭalʻatıña ol meh-i enver
3 Sensiñ iki ʻālemde bize seyyid ü server
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim

[27] Muhsin Kalkışım (hzl.), Şeyh Gâlîb Dîvânı, Ankara 1994, s. 187.
[28] Hazret-i Gâlîb'in beytinin muhammes tazmini (Allah O'nun sırrını kutsasın).

5 *Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim*

III

1 *Kün*[29] emr-i celīliñde olan remz-i ḫafāsıñ
Maḥbūb-ı Eḥad nūr-ı Ṣamed sırr-ı Beḳā'sıñ
3 Vardır yeri dersem saña mir'āt-ı Ḫudā'sıñ
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
5 *Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim*

IV

1 Bir ẕerre seniñ dest-i şerifiñde bu ekvān
Bir feyż-i ẓuhūr-ı keremiñ vācib u imkān
3 Her şeyde olan neş'e-i dīgerle nümāyān
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
5 *Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim*

V

1 Ser-nāme-i raḫşende-i Ḳur'ān-ı ḥaḳīḳat
Dībāce-i zībende-i bürhān-ı ḥaḳīḳat
5 Naḫl-i dil u gül-ḫande-i bustān-ı ḥaḳīḳat
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
5 *Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim*

VI

1 Ẓāhir görünür ḥüsn-i bedāyi'de cemāliñ
Eşkāl u ṣuver cümle-i envār-ı kemāliñ
3 Her saṭr-ı vücūd āyet-i tevḥīd ü me'āliñ
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
5 *Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim*

VII

[29] 2/ III-1a, "(O), göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Bir şeyi yaratmak istedi mi, ona sadece "Ol" der, o da hemen oluverir." Bakara, 2/117.

Meshūr seniñ nuṭḳuña taḳdīr-i ḳażāya
Meftūn seniñ şānıña bi'l-cümle mezāya
Ma'lūm efendim saña ūlā ile uḫrā
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim

VIII

Billāh seniñ 'ömr-i şitābān-ı ḥazīnim
Şems-i emelim pertev-i iḳrār u yaḳīnim
Rūyuñ ezelī ṣafḥa-i Ḳurān-ı mübīnim
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim

IX

Tābişgeh-i dil şu'le-i dīdār seniñdir
Bu BĀḲĪ-yi nālende vü nāçār seniñdir
Göñlümde fürūzān olan envār seniñdir
Sen Aḥmed u Maḥmūd u Muḥammedsiñ efendim
Ḥaḳdan bize sulṭān-ı mü'eyyedsiñ efendim

[3]

2b

NA'T

MEN'ŪT-I *HEL ETĀ*[30] SEYYİDÜ'L-EVṢİYĀ EMĪRÜ'L-MÜ'MİNĪN VE MEVLE'L-MÜTTAKĪN 'ALEYHİ'S-SELĀM[31]

[Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

O dem ki yādıma ol yār-ı 'işvekār gelir
Ẓalām-ı baḫt açılır ṣubḥ-ı nev-bahār gelir

Dogar ḫayālime mihr-i ṣafā-yı vicdānı
Furūġ-ı neşve-i dīdārı lem'a-bār gelir

30 "Geldi mi?" İnsan, 76/1. (İnsan suresinin ilk kelimesi ve bu sûrenin isimlerinden biridir.)

31 Vasiyet edenlerin efendisi, müminlerin emiri ve müttakilerin gözeticisi (selam onun üstüne olsun) ***geldi mi*** ayeti konusunda na't.

Yüzünde nāi’re-i ḥüsn u ān ṭavāf eyler
Tapar o āteş-i nūşīne şu‘le-dār gelir

Göñül muẓille-i müjgānını penāh edinir
Şikeste bir ḳuş olur zār u nāle-kār gelir

Ḥarīm-i vuṣlata medd-i nigāhı mest gider
Ġarībler gibi dil-ḫaste vü nizār gelir

Sevād-ı kākülü ‘āşıḳ başında şeh-per açar
Uçar hevā-yı muḥabbette tārumār gelir

Memāt-ı ẕevḳ-i viṣāl ile ḫande-nāk gider
Ḥayāt-ı derd-i firāḳı ile bī-ḳarār gelir

Kemīne cur‘asını içse ‘aḳl ile īmān
Cünūn-ı küfr ile nāçār u dil-figār gelir

O yār-ı cāna düşen terk-i cān eden ‘āşıḳ
Beḳāya mest gider mest ü neş’e-dār gelir

O mihr-i ṣubḥ-ı tedellā o māh-ı *ev ednā*[32]
Ki mihr u māh oña nūr etmege niṣār gelir

Felek derinde onuñ bende-i kemīnesīdir
Melek rehinde onuñ ‘abd-i ḫāk-sār gelir

Ġubār-ı maḳdemidir kuḥl-ı dīde-i Cibrīl
Bulurda tāb-ı naẓar şöyle şerm-sār gelir

Ḳader tevān u ḳażā tāb-ı şeh-süvār-ı beḳā
Peyinde gitmege nuṣret rikāb-dār gelir

[32] 3/10a: “veya daha yakın” Necm, 53/9.

Celāli vaṣfına her lahẓa *lā fetā*[33]oḳunur
Añılsa ḫaṭıraya resm-i Ẕü'l-fiḳār gelir

Nebiyy-i seyfe Yedu'llāh Ġālib u Ḳahhār
'Adūya naẓra-i nefrīni kār u zār gelir

Vaṣiyy-i ḫatm-i rüsul şehriyār u server-i kül
Onuñ fuyūżı ḳılar dehri pāy-dār gelir

'Alī veliyy-i Ḫudā mīr-i mü'minān Ḥaydar
Ki nāmı Ḥażret-i Ḳur'ān'da āşikār gelir

Ḫudā buyurdu 'Aliyy-i ḥakīm ü ḥā vü mīm
[34]O şāha 'arż-ı mevālāta heft u çār gelir

Ne rütbe rütbe-i 'ālīsi nāmı nām-ı Ḫudā
Ki ismi dillere her laḥẓa bī-ḳarār gelir

Cenāb-ı nefs nefīs-i Muḥammed-i 'Arābī
Bu nükte *enfüsinā*[35]'dan bulup nigār gelir

Peyām-ber oldu Muḥammed 'Alī peyām-ı 'aẓīm
Bu sırr-ı 'amm-ı ḳılar şöyle üstuvār gelir

Veliyy-i emr-i Ḫudā *innemā*[36] ser-efrāzı
Kef-i kerīmine ekvān onuñ ġubār gelir

Ġadīr-i Ḫum'da imāmetle tāc-dār oldu

---

[33] 3/14a: "Ali gibi kahraman kimse, onun kılıcı gibi kılıç yoktur." Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2/363-364.
[34] Hâ, mîm, cemel vakasında söylenen savaş nidası, mümin ilk ayeti, fussilet ilk ayet, şura, zuhruf, duhan, casiye, ahkaf.
[35] 3/20b: "Sana bu ilim geldikten sonra seninle bu konuda çekişenlere de ki: Geliniz, sizler ve bizler de dahil olmak üzere, siz kendi çocuklarınızı biz de kendi çocuklarımızı, siz kendi kadınlarınızı, biz de kendi kadınlarımızı çağıralım, sonra da dua edelim de Allah'tan yalancılar üzerine lânet dileyelim." Âl-i İmrân, 3/61.
[36] 3/22a: "(Uhud'da) iki ordu karşılaştığı gün, sizi bırakıp gidenleri, sırf işledikleri bazı hatalar yüzünden şeytan (yerlerinden) kaydırmıştı. Yine de Allah onları affetti. Çünkü Allah, çok bağışlayıcıdır, halîmdir." Âl-i İmrân, 3/155.

Bu emri münkir olan ḥaşre ḫᵛār u zār gelir

O *ḳul kefā*[37]’daki mażmūn o *hel etā*[38]’ya me’al
Ki medḥi āyet-i tenzīle iftiḫār gelir

Cenāb-ı Ādem u Nūḥ oldular penāhında
O ravżanıñ ki melā’ik oña hezār gelir

Onuñ tevessülü oldu Ḫalīl’e feyż-resān
Caḥīmi gülşen eder luṭfu sāz-kār gelir

Maḳāmı Ṭūr-ı ḥaḳīḳat ki Mūsī-i ‘İmrān
Olup kelīm ḳılar ‘arż-ı iftiḳār gelir

Zülāl-i merḥameti oldu mu‘ciz-i ‘Īsī
Ferāz-ı evc-i felekte verip ḳarār gelir

Muḥammed ile ‘ayān cümle enbiyāda nihān
O sırr-ı ẕāt ki pinhān u āşikār gelir

O mir-i millet u meẕheb o sāḳī-i Kevs̱er
Güneş piyālesine eyler intiẓār gelir

Ṣırāṭ-ı Ḥaḳ’sıñ eyā şeh ki gerd-i ḫāk-ı rehiñ
Muḥabbet ehline ser-tāc-ı i‘tibār gelir

Kelām-ı Ḥaḳ müteşābihle muḥkemāt-ı tamām
Seni beyāna eyā sırr-ı Kirdigār gelir

‘Alī ‘Alī mededī yā ‘Alī ‘Alī mededī
‘Alī ‘Alī ḳapıña bir günāh-kār gelir

---

37 3/24a: “Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter de.” Ankebut,29/52.
38 3/24a: “Hakikatte (kesin, şüphesiz) geldi.” İnsan, 76/1.

‘Alī meded beni bābıñdan eyleme merdūd
Kerīmsiñ saña luṭf u kerem şi‘ār gelir

Be-ḥaḳḳ-ı Aḥmed u Maḥmūd u Müctebā Muḫtar
Ki ẕātı ẕātıña mir’āt u yār-ı ġār gelir

Be-ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Ma‘ṣūme Ezher-i Zehrā
Vücūdu kevn ü mekāna deṣār gelir

Be-ḫulḳ-ı pāk Ḥasan mīr u hādī-i est[39]
Şehīd-i şehd-i Rıża sīne-i figār gelir

Be-ḫūn-ı pāk-i Ḥuseynī be-sırr-ı ṣār’ullāh
Ki ḫūn-feşān dilime yādı bī-ḳarār gelir

Be-cāh-ı seyyid-i Seccād u Bāḳır u Ca‘fer
O ẕāt-ı pāka ṣadāḳat olup deṣār gelir

Be-ḥaḳḳ-ı Kāẓım u şāh Rıżā Taḳī u Naḳī
Be-‘Askerī geh kerem-kār u şeh-süvār gelir

Be-ḥaḳḳ-ı ḥuccet-i ḳā’im be mīm ḥā mīm dāl
Gelir zamān ki denir şāh-ı tāc-dār gelir

Günāh-kār u ġarībim ḥaḳīr bir ḳuluñum
Daḫīl-i dergehinim çeşmim eşk-bār gelir

Meded meded beni bu ḳavm-i ẓālime verme
Bu bende merḥametiñden ümīd-vār gelir

Penāh eden ḳapıñı Nūḥ tek necāt bulur
Daḫīl olan ḳapıña dehre şehriyār gelir

[39] 3/37a: “Hasan temiz ahlakıyla emir ve rehberdir.”

45 Mürüvvet ile zülāl-i viṣāli ser-şār et
Fuyūż-ı luṭf ile Nev-rūz-ı neş’e-dār gelir

Zamān-ı ‘ıyş u ṭarab vaḳt-i lāle-zār gelir
Bahār mevsimidir Zühre sāz-kār gelir

Eser nesīm-i ṣabā ġonca-i neşāṭ açılır
Ḥarīm-i şāẖ-ı güle naġme-i hezār gelir

Ferāz-ı neşve-i şādīye şeh-levend-i emel
Bende-i cur‘a-i mül mest u bī-ḳarār gelir

Duyunca maḳdemini ferş olur bisāṭ-ı çemen
Semā zemīne iner şems-i tāb-dār gelir

50 Şarāba ḳan bulaşır dil-figār olur güller
Cihāna fitne olan ġamze-i nigār gelir

‘Alī ‘Alī meded et BĀḲĪ-i günah-kāra
O dem ki ḥaşre tehī dest u ẖāk-sār gelir

Meded ḳaṣīdemi ẖoş gör ki medḥ-i pākiñde
Zebān-ı nāṭıḳaya ‘acz u inkisār gelir

Şefā‘atiñle beni eyle vāye-dār-ı emel
Desinler işte şu meddāḥ-ı şehri-yār gelir

Saña ve āliñe eşyā‘ıña dürūd u senā
Revān-ı düşmanıña ḳahr-gīr ü dār gelir

[4]

4[a] ḲAṢĪDE DER ŻIMN-İ İSTİD‘Ā-YI ḤĀCĀT EZ-BĀRĪ TE‘ĀLĀ BE-TEVESSÜL-İ CENĀB-İ BETŪL-İ ‘AZRĀ’-İ FAṬIMETÜ’S-ṢIDDĪḲATÜ’T-ṬĀHİRETÜ’Z-ZEHRĀ’İ ṢALĀTU’LLĀHİ ‘ALĀ EBĪHĀ VE BA‘LİHĀ VE ‘ALEYHĀ VE ‘ALĀ ẒÜRRİYYETİHĀ[40]

[Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Cihānıñ māyesi ālām u mihnetle muḫammerdir
Kemāl-i hicre merkez cümle-i aḥzāna miḥverdir

Ne ḥikmetdir ki bir dem incilā bulmaz dil-i zārım
Ḳıṭār-ı mihnete menzil metā‘-ı eşke mi‘berdir

Göñülde tūde tūde munṭavī āmāl-i medfūnem
Mezār-ı sā’irim cism-i nizārım seng-i maḳberdir

Ḫudā şāhid ki mestī ‘āleminden olmuşum bīzār
Ḫudā ‘Ālim ki BĀḲĪ-yi ġarībiñ zār u mużṭārdır

Enīs-i mu’nisim yok melce’im yok sāyegāhım yok
Saña āncaḳ teveccüh eylemek bir emr-i āḫirdir[41]

Sen ol ‘alī himem ḳudsī şiyem bānū-yı kübrāsıñ
Celāl u mertebeñ ‘arş-ı İlāhī’den de ber-terdir

Cinān-ı ḳurb-ı Ḥaḳ’da Ādem’iñ meşhūdusuñ evvel
Neciyu’llāh’a luṭfuñ Hādī u Ṭūfān’da reh-berdir

Tecelliyāt-ı şevḳā şevḳiñ etti nār-ı Nemrūd’u
Ḫalīl’e bāġ-ı pür-behcet ki her bergi mu‘anberdir

Ruḫ-ı pür nūruñuñ ‘aksiyle Ṭūr oldu tecellī-zār
Cenāb-ı Ḥażret-i Mūsī’ye mihriñ nūr-ı aẓherdir

---

[40] Cenab-ı Betül Azra Fatıma Sıddıka Tahire Zehra (Allah’ın salâtı babasının, kocasının, onun ve zürriyetinin üzerine olsun) vesilesiyle Allah Teâlâ’dan ihtiyaçların yerine gelmesini isteme konusunda bir kaside.
[41] Metinde ‘aḫīrdir’ şeklinde kaydedilmiştir.

Mesīḥ'iñ mu'ciz-i iḥyāsı feyż-i ṭal'atıñdandır
Ki na'tıñ nūr-ı Aḥmed Meryem-i Kübrā-yı ekberdir

Yegāne biḍ'a-i ḫayr'ül-ḫalefsiñ şāh-ı *levlāke*[42]
'Avālim nūr-ı rūyuñdan mücellādır münevverdir

İmām-ı dīn ü ümmet ṣāḥib-i esrār-ı 'ulviyyet
Seniñ küff-i kerīmiñdir seniñle yār u hem-serdir

Şeref-zāy-ı maḳām-ı 'iṣmet u mestūre-i 'izzet
Der-i pākiñde Cibrīl u melā'ik cümle çākerdir

Yegāne biḍ'a-i faḫr-ı rüsul maḫṭūba-i Yezdān
Ki cümle ḳudsiyān bābıñda Selmān ile Ḳanber'dir

Sen ol nūrü'l-'uyūn-ı *kün fe-kān*[43]'ıñ şemme-i vaż'ıñ
Betūl-i ümmet-i merḥūmedir Zehrā-yı ezherdir

Le'ālī-i velāyet maṣdarıdır ẕāt-ı pākizeñ
Ki nāmıñ on bir evlād-ı kirāma aṣl u māderdir

Daḫīl-i dergehiñdir 'afv u iḥsān u kerem Ḥaḳḳ'a
Ki bir vaṣfıñda dārā-yı kerem bānū-yı maḥşerdir

Be-ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Ḫātem be-cāh-ı seyyid-i 'ālem
Ki ins ü cinne Hādī 'ālem-i kevne peyem-berdir

Be-ḥaḳḳ-ı hem-seret mevlā-yı Selmān ḳudret-i Yezdān
Emīrü'l-mü'minin kim ṣāḥib u sāḳī-i Kevs̱er'dir

---

[42] 4/11a: "Sen olmasaydın felekleri (kainatı) yaratmazdım.", Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2/164.
[43] 4/15a: "(O), göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece 'Ol!' der, o da hemen oluverir." Bakara, 2/117; Nahl, 16/40; Yâsîn, 36/82.

O ‘Aynu’llāh fi’l-ekvān-ı Yedu’llāhi’l-ḳadīri’l-ḥay
Veliyu’llāh-ı ekber şāh-ı Ḥaydar ya‘nī Ṣaf-der’dir

Be-ḫūn-ı Muḥsin-i maẓlūm-i ma‘ṣūm-ı veliyu’llāh
Velādetten muḳaddem ḥüzn ü cevr ü ẓulme maẓhardır

Ḳapıñ yandı ḳāburġāñ ṣındı lāl olsun dilim ḥayfā
Saña beytü’l-ḥazende nāle ḳılmaḳ mı muḳadderdir

Seniñ iḫzānıñı şerḫ etmeye yok ṭāḳat ü tābım
Saña kim ẓulm ederse la‘net u nefrīne maẓhardır

Be-ḥaḳḳ-ı ḥażret-i mesmūm-ı semm-i zümre-i a‘dā
Ḥasan Hādī-i ümmet sıbṭ-ı Aḥmed nūr-ı Ḥaydar’dır

Be-sırr-ı şeh-suvār-ı Kerbelā ol Fārisī heycā
Hüseyn-i teşne-leb kim cümle-i ekvāna ser-verdir

Be ḥaḳḳ-ı şāh-zāde şibh-i peyġam-ber ‘Alī Ekber
Minā-yı Kerbelā’da ẕebḥ olan ḳurbān-ı ekberdir

Be-ḥaḳḳ-ı Ḳāsım-ı şeh-zāde vü Bu’l-Fażl ẕī-heybet
Şecā‘at ol şehiñ re’s-i şerīfinde bir efserdir

Be-ḥaḳḳ-ı Zeyneb-i Kübrā vü Gülṣüm-i elem per-ver
‘Azā bezminde her dem mü’miniñ ḳalbinde mużmerdir

Be-ḥaḳḳ-ı nev-gül-i gülzār-ı Ālu’llāh ḥayfā kim
Sekīne Kerbelā’da ḫāk u ḫūn ile muḫammerdir

Be-cāh-ı Seyyid-i Seccād Zeynü’l-‘Ābidīn kim ol
Cebīn-i pāki miḥrāb-ı imāmette münevverdir

Be-ḥaḳḳ-ı Bāḳır-ı ‘ilm-i nebī sulṭān-ı ehlu’llāh

Ki nūr-ı ‘ilm-i pākī maṭla‘-ı vaḥdette enverdir

Be-ṣıdḳ-ı ṣādıḳ-ı āl-i Muḥammed nāṭıḳ-ı bi’l-Ḥaḳ
İmām-ı ibn-i imām evliyādır mīr-i Ca‘fer’dir

Be-ḥilm-i Mūsī-i Kāẓım be-cāh-ı ān şeh-i ümmet
Ki ‘abd-i ṣālih-i Ḥaḳ nūr-ı ezherdir muṭahherdir

Be-ḥaḳḳ-ı ġurbet-i ferzend-i pāket şehriyār-ı Ṭūs
‘Alī Mūsī’r-Rıżā kim ṣāḥib-i mihrāb u minberdir

Be-cāh-ı ān veliyy-i Ḥaḳ Cevād-ı zümre-i aḥbāb
‘Aṭā vü cūdu ‘ālemde müsellem şems-i eẓherdir

Be-Hādī-i ümem şāh-ı ‘Alī ṣāhib-seḫā kim ol
Kef-i ikrāmına nisbet felek bir şey’-i aḥḳardır

Be-ḥaḳḳ-ı ṣāḥib-i heybet imām-ı ‘Askerī şevket
Bütün in‘āma menba‘ cümle-i iḥsāna maṣdardır

Be-sırr-ı ġaybet-i ḳā’im be-Ḥaḳḳ-ı nūr-ı iclāleş
Cenāb-ı Mehdī-i Hādī veliyu’llāh-ı ekberdir

Şerīk-i Ḥażret-i Ḳur’ān veliyy-i ṣāḥibü’z-zamān
Vücūduyla durur ekvān furūġıyla münevverdir

Be-ḥaḳḳ-ı şevher-i pāket be-ḥaḳḳ-ı heşt se ālet
Ki bunlar arża merkez āsümān-ı ‘āşḳa lengerdir

Daḫīlim ben saña cürm ü ḳuṣūrumla mürüvvet ḳıl
Niyāzım ḫāk-pāyiñe niyāz-ı ‘abd-ı aḥḳardır

Esīr u zār u miskīne yetime merḥamet ḳıldıñ
Beni redd etme bābıñdan ki bendeñ zār u mużṭardır

Yetīmim ben de miskīnim esīr-i çāh-ı a‘dāyım
Şefāa‘t ḳıl ḥimāyet ḳıl ki bendeñ ẖayli efḳardır

Düşenler ẖāk-pāyiñe eger ḳān etse redd olmaz
O bābıñ ṣāḥibisiñ ki o bāba cümle nev-kerdir

Meded ey Fāṭıma ey biḍ‘a-ı pāk-i Resūlu’llāh
Benim ver maṭlabım muṭlaḳ desinler şād u ezherdir

Şefāa‘t eyle BĀḲĪ-i ḥazīne ey kerem ḳānım
Budur maṭlūb egerçi naẓm-ı aḥḳar pek muḥaḳḳardır

Saña ve ümmüñe bābāña zevc ü āliñe olsun
Ṣalāt ile selāmı Ḥaḳ te‘ālānıñ [ki] aṭherdir

[5]

5[a] ḲASĪDE DER VAṢF-I İMĀM-I S̱ĀNĪ ḤASAN BİN ‘ALĪ ‘ĀLEYHİME’S-SELĀM[44]

[Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Muḥarrem māh-ı mātemdir Ṣafer bir başḳa ḥālettir
Ṣafer māh-ı Muḥḥarrem’den de aḳdem māh-ı ‘izzettir

Bu ayda ‘āşıḳānıñ gözyaşı rīzān olup çağlar
Bu ayda ağlayanlar rūz-ı maḥşerde meserrettir

Ḥüseyn’iñ erba‘īnidir bu ay ey ümmet-i Aḥmed
Bu ayda Kerbelā’yı añmamaḳ cürm ü cināyettir

Bu ayda Kerbelā’ya geldi Cābir gözyaşı döktü
O günde geldi ehl-i beyt o ṣaḥrāya ne ḥālettir

[44] İkinci imam olan Hasan bin Alî’nin (İkisinin üstüne selam olsun.) vasfı hakkında kasîde.

Ḥüseyn'iñ ḳabrini āġūşa aldı Ḥażret-i Zeyneb
Selāmın 'arż ḳıldı āh o gün rūz-i ḳıyāmettir

Bu ayda intiḳāl etti Resūl-i Kibriyā el-Ḥaḳ
Bu ay mü'minlere bir māh-ı mātemdir muṣībettir

Ḫuṣūṣen Ḥażret-i Zehrā'nıñ ol ferzend-i dil-bendi
Resūlüñ ḳurretü'l-'aynı Ḥasan nūr-ı siyādettir

Bu ayda semm-i a'dādan şehīd oldu amān Yā Rab
Naṣıl bir ẓulmdür bu ẓulm küfrān u 'adāvettir

Ḥasan ol seyyid-i 'ālī-himem ol neyyir-i raḥmet
Şehādetle bu ayda 'āzim-i dergāh-ı ḳurbettir

O zīb ü zīver-i āġūş-ı peyġam-ber melek ḥaṣlet
O şāha iḳtidā rükn-i rekīn-i dīn u millettir

Ḥasan benden buyurmuşken Resūlu'llāh bī-şübhe
Oña ẓulm ü 'adāvet küfrdür hem 'ayn-ı şirkettir

O şāha vālideyne māderine dāverine hep
Muḥabbet bil Resūl'e Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a muḥabbettir

O zīnet-baḫş-ı 'arş-ı kibriyā ol seyyid-i zī-şān
Ḥadīs̱ ile mü'eyyed seyyid-i şubbān-ı cennettir

Onuñla dāveriyle vālidiyle ḥarbe kim cür'et
Ederse Aḥmed ile ḥarb eder bu bir ṣarāḥattir

Muḥabbet eylemekse oñlara vā'llāhi bi'llāhi
Resūl-i Ḥaḳḳ'ı sevmektir Ḫudā'ya hem 'ibādettir

'Alī'ye sebb eden kimse baña sebb eylemiştir bil

Baña sebb eylemekse Ḫāliḳ’a sebb u şenā‘atdir

Ḥadīsinde buyurmuşdur bunu sulṭān-ı kevneyniñ
Sözü ‘ayn-ı ḥaḳīḳattir me’alī ‘ayn-ı ḥikmettir

Ṣorarsam müslümāna böylece redd-i sū’al eyler
Ḫudā’ya Aḥmed’e sebb eylemek küfre delālettir

‘Alī’ye sebb eden şaḫṣa veren tarżiyye bilmem ki
Naṣıl İslām’a dāḫil bu naṣıl īmāna raġbettir

Ḥasan şehzādeyi enṣārı ḳıldı āh bī-yāver
‘Adūnuñ ḳarşısında ẓulmdür elbet şenā‘attir

Onuñ rūyuna ḳārşı sebb u şetm etdi veḳāḥatle
‘Alī’ye ol siyeh- rū bī-ḥayā vü bī-mürüvvettir

‘Aceb hangi imām oldu bu gūnā ẕillete dūçār
Teberrā düşmen-i ’āl-i ‘abāya farż u ẕimmettir

Ġazā-yi Bedr’iñ el-Ḥaḳ intiḳāmın almadır maḳsad
Bu kīn u bu ‘adāvetten ki Ḥaḳḳ’a maḥż-ı ‘ibrettir

İmāmā seyyidā şāhā mürüvvet-kānısıñ elbet
Bu ‘abdiñ maṭlabı ancāḳ ḥimāyettir şefāa‘ttir

Be-ḥaḳḳ-ı Aḥmed-i Muḫtār maḥbūb u Resūl-i Ḥaḳ
Be-cāh-ı Ḥaydar-ı Kerrār kim ḳuṭb-ı veṣāyettir

Be-ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Ṣıddīḳa-i Kübrā-yı Ma‘sūme
Ki her dem yādıñızla eşk-rīz-i derd u ḥurkattir

Be-ḥaḳḳ-ı ḫūn-ı pāk-ı şeh Ḥüseyn ol hādī-i ümmet
Ki ümmet uğruna cān-dāde-i bezm-i şehādettir

Be-ḥaḳḳ-ı seyyid-i Seccād u Bāḳır Kāẓım u Ca‘fer
Ki her biri serīr-ārā-yı mihrāb-ı imāmettir

Be-ḥaḳḳ-ı şeh Rıżā vü hem Cevād u Hādī-i aṭher
Be-ḥaḳḳ-ı ‘Askerī sulṭān-ı zī-şān-ı mürüvvettir

Be-cāh-ı ḥuccetu’llāh mīm [ü] ḥā mīm dāldir ekvān
Ẓuhūr-ı müntaẓırdır ḳā’im-i taḥt u veṣāyettir

Bu BĀḲĪ’ye benim bir çākerimdir de kerem eyle
Şefāa‘tle bekām et sizlere elbet bu ‘ādettir

[6]

6a ḲAṢĪDE DER MEDḤ-İ ḪĀMİS-İ ’ĀL-İ ‘ABĀ MAẒLŪM-İ KERBELĀ İMĀM HÜSEYN BİN ‘ALİYYİ’L-MURTAẒĀ SEYYİDÜ’Ş-ŞÜHEDĀ’İ ‘ALEYHİ VE ‘ALĀ ENṢĀRİHİ ’ĀLĀFÜ’T-TAḤİYYETİ VE’Ṣ-ṢENĀ’İ[45]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Seniñ firāḳıñ ile eylerim hemīşe fiġān
Döker le’āli-i ḥasret bu dīdeler her ān

Ṣabāh u şām gelir yāda kākül ü zülfüñ
Ḳılar ḫayālimi pej-murde rūzgār-ı ḫazān

Seniñ ḫayāline nisbet nücūm pek muẓlem
Seniñ cemāliñe reşk eyler āfitāb-ı cihān

Baḳar baḳar da yanar ārż u āsümāna gözüm
Yanar yār ḳılarım gözyaşımı cūy-ı revān[46]

Celāl-i rütbeñe ḥayrān firiştegān-ı semā

[45] Âl-i âbâ’nın beşincisi, Kerbelâ mazlumu şehirlerin efendisi İmam Hüseyin b. Alî el-Murtaza (O’na ve yardımcılarına binlerce övgü ve dua olsun)
[46] 6/4b: Mısra vezne uymamaktadır.

O ḫaṭṭ u ḫāliñe meftūn yek-ser ins ile cān

Ḳapıñda Ādem u Ḥavvā kemīne bir bende
Ġulām-ı dergehiñ olmuş Ebūẕer ü Selmān

Seniñle ḳıldı tevessül Ḫudā'ya Nūḥ-ı necī
Seniñle buldu ḫaşeb-pāre īçre emn ü emān

Ger añmasaydı seniñ nāmıñı Ḫalīl ey şeh
Ne mümkün olmaz idi nār-ı ravża-i Rıḍvān

Meveddetiñle tecellīye maẓhar oldu Kelīm
Erişti Ḥażret-i Eyyūb'a ṣıhhat u dermān

10 Seniñ firāḳıñı şerḥ etti Ḥażret-i Dāvud
Onuñçün oldu o rütbe ṣedāsı ḫoş-elḥān

Elinde mühr-i ḫulūṣuñ dilinde 'aşḳıñla
Süleymān eyledi ins ile cinne hem fermān

Muḥabbetiñle seniñ çıḳtı çerḫ-i çāruma tā
O ḳadar mu'cize gösterdi 'Īsī-i devrān

Belī ei'mme-i dīn enbiyādan efḍaldir
Bu ḳavl-i pākime şāhiddir āyet-i Ḳur'ān

Ei'mmeniñ şerefī *kāne saī'küm meşkūr*[47]
Velīk Nūḥ nebī 'abd-i şākir oldu hemān

15 Ei'mme-i şānına nāzildir āyet-i 'iṣmet
Ei'mme ḥaḳḳına ḳā'im bu günbed-i gerdān

Cihāna āl-i Muḥammed nücūm-ı raḥmettir

[47] 6/14a: "(Onlara şöyle denir:) Bu, sizin için bir mükâfattır. Sizin gayretiniz karşılığını bulmuştur." İnsan, 76/22.

Zamāna āl-i Muḥammed’dir efser-i ‘irfān

Nüfūsa emr olunmuş meveddet-i ḳurbu
Farīżadır ezelī ittibāı‘ faḫr-ı cihān

Namāz u ṭā‘ati ṭāmāt olur o şaḫsıñ kim
Muḥabbet eylememiş āl-i beyte ez dil ü cān

Muḥabbet etmese bin yıl ‘ibādet eylese de
Olur ‘ibādeti va’llāhi küfr ile ṭuġyān

Ḥadīs̱-i Musṭafevīdir ki mü’mine mi‘rāc
‘Amūd-ı dīn u nişān-ı ‘alāmet-i īmān

Namāzdır *cu‘ilet ḳurratü’l-‘uyūn*-ı nebī
Namāzdır *cu‘ilet ‘urvetu’n-necāt* ü emān

Namāza rükn-ü rekīn ḥubb-ı āl-i peyġam-ber
Ṣıyāma farż-ı mübīn ḥubb-ı āl-i şāh-ı cihān

Ḳażā-yı ḥācete ‘ālī vesīle-i aḳdes
Vuṣūl-i maṭlaba ‘ālemde bādi-yi imkān

Ḥavāyiciñ ḳapısı hem müsebbibü’l-esbāb
Ża‘īfe ḳuvvet u ḳudret ġarībe emn ü emān

Faḳīre kenz-i ‘aṭāyā esīre fevz ü necāt
Marīża ṣıḥḥat ü emvāta raḥmet-i Raḥmān

Bütün ‘avālime luṭf-ı felāḥ u fetḥ-i mübīn
Muḥammed ālinī sevmektir eyyühe’l-iḫvān

Muḥib cihānda ḳılār cust u cūy-ı maḥbūbun
Verir yolunda onuñ olsa tende yüz biñ cān

Sürūrı ‘āşıḳı mesrūr eder bu ẓāhirdir
Kemine miḥneti de eyler ‘āşıḳı giryān

Cihānda oldu tevellā muḥabbetiñ nüvesi
Cihānda oldu tevellā muḥabbet-i erkān

30 Belā-yı yār ile zār olmayan degil ‘āşıḳ
Münāfıḳ oldu o merdūd ḫānesi vīrān

Ḫuṣūṣen ey gül-i gül-zār-ı sermed-i Ḫudā
Seniñ muṣībetiñe cinn ü ins aġladı ḳan

Bu ümmete seni Allāh emānet etmiş iken
Nice cefālar ile ettiler seni ḳurbān

Seniñ muṣībetiñe yanmayan göñül yansın
Seniñ o ḥāliñe cānā kör olsun aġlamayan

Binā-yı ‘ömri yıkılsın naī‘mi zehr olsun
Seniñ firāḳıña her kim ki olmuyor nālān

35 Berāt-ı ḳadr-i celīliñ Ḥüseyn minnīdir[48]
Fuyūż-ı ẕikr-i cemīliñ riyāż-ı‘adn ü cinān

Meh-i sipihr-i kerem mihr-i āsümān-ı ‘aṭā
Şeh-i serīr-i imāmet imām-ı kevn ü mekān

Ebū’l-ei’mme-i ciger-pāre-i veliyy-i Ḫudā
‘Azīz-i Fāṭıma sıbṭ-ı peyem-ber-i zīşān

Türāb-ı maḳdemi ey ḳıble-gāh-ı ins ü melek
Żarīḥ ü türbeti ey secde-gāh-ı cümle cihān

[48] 6/35-1a: Hüseyin bendendir.

O şāh ‘aşḳına bir nev ġazel diyem bāri
Ki tā be-ḥaşr ola mihr ü meh gibi tābān

Şehā cemāliñe ḥayrān tamām-ı kevn ü mekān
Nigāh-ı merḥametiñ ‘āşıḳāna māye-i cān

Ġazāle reşk verir serverā seniñ revişiñ
Terāne-i lebiñe ‘andelīb olur ḥayrān

Ṣabā o bādiye-peymā bezm-i ‘aşḳ-ı cihān
Şemīm-i zülfüñü şemm eylemek için dolaşır

Firāḳı ḳalbe açan şerḥa-i cefā-yı elem
Viṣāli ‘āşıḳ-ı nāçāra ḳuvvet ü dermān

Ġubār-ı pāy-ı şerīfiñ seniñ ḳuluñ BĀḲĪ
Meded bu bī-kese raḥm eyle ey şeh-i devrān

Be-ḥaḳḳ-ı Aḥmed-i Muḫtār u Ḥaydar-ı Kerrār
Be-ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Zehrā enīse-i hicrān

Be-ḥaḳḳ-ı dāver-i Ekrem Ḥasan şeh-i ümmet
Be-zühd-i seyyid-i Seccād u Bāḳır-ı deyyān

Be-ṣıdḳ-ı ṣādık-ı āl-i Muḥammed-i Muḫtār
Onuñla geldi bu dīn-i mübīne revnaḳ u şān

Be-Kāẓım u be-Rıżā-yı be-cūd-ı pāk Taḳī
Be-inḳiyād-i Naḳī ‘Askerī imām-ı zamān

Bi-ḥaḳḳı tıflike’l-asgar bi-ibnike’l ekber
Bi-ḥaḳḳı Ḥażreti Bū’l-Fażl sāḳiyi’l-‘aṭşān[49]

[49] 6/49: Küçük çocuğunun hakkı için, büyük oğlun için, susuzlara su veren Hz. Ebu’l-Fazl için.

Ziyāretiñle kerem kıl müşerref eyle beni
Ne çāre bende de yok ẕerre deñli bir imkān

Şehā ne cā'ize vermek ḳadīmī ʿādettir
Bu maṭlabımı benim ver ki cā'izem bu hemān

Ḳaṣīdem ey şeh-i dīn ġayr-i lāyıḳ amma kim
Kerem ḳabūlüdür ey ser-ver-i kerem-kārān

Saña vü āliñe enṣārıña durūd u ṡenā
Revān-ı düşmeniñe laʿnet-i Ḫudā her ān

[7]

7b ḲAṢĪDE DER ŻIMN-Ī MEDḤ-İ ḤAŻRET-İ SEYYİDÜ'S-SĀCİDĪN ZEYNÜ'L-ʿĀBİDĪNʿALİYYİ'BNİ'L ḤÜSEYN ʿALEYHİME'S-SELĀM[50]

[Remel: Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

Kā'inātıñ muḳtedāsı seyyid-i Seccād'dır
Mü'mīniniñ pīşvāsı seyyid-i Seccād'dır

Faḫr-i ʿālem nūr-ı aḳdem sırr-ı *mā zāġa'l-baṣar*[51]
Ḳurbetiñ *ṡümme denā*[52]sı seyyid-i Seccād'dır

Lī maʿallāh[53] remziniñ hüvviyyet-i meknūnesi
Vaḥy-i Ḥaḳḳ'ıñ *mā-ḫafā*sı seyyid-i Seccād'dır

Men reanī[54]sırrınıñ meşhūdu Rabb-i ʿizzetiñ
Yaʿni mir'āt-ı ṣafāsı seyyid-i Seccād'dır

---

[50] Secde edenlerin efendisi Hüseyin'in oğlu Zeynül'âbidin Alî'nin (selam ikisinin üstüne olsun) methi hakkındaki kasîde.
[51] 7/2a: "(Muhammed'in) göz(ü) şaşmadı." Necm, 53/17.
[52] 7/2b: "Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu." Necm, 53/8
[53] 7/3a: "Benim Allah ile…" Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2/173-174.
[54] 7/4a: " Her kim rüyasında beni görürse, muhakkak o, uyanık bir halde de beni görecektir. Çünkü şeytan bana benzer bir sûrete giremez." Sahîh-i Buhârî, C. XII, s. 277.

Vāriş-i zühd-i nebī ṣāḥib-kemāl-i Ḥayderī
Dīn ü dünyā reh-nümāsı seyyid-i Seccād'dır

Ḫāk-i pāy-i aḳdesi kuḥl-i 'uyūn-i evliyā
Ḫıżr u Mūsī'niñ liḳāsı seyyid-i Seccād'dır

Maḥrem-i esrār-ı Ḫak ḳurbet-serā-yı vaḥdetiñ
Sādis-i ehl-i kisāsı seyyid-i Seccād'dır

Vālid-i sekiz imāmıñ ehl-i beytiñ bī-gümān
Ādem-i āl-i 'abāsı seyyid-i Seccād'dır

Vāriş-i sırr-ı Ḥüseynī dāver-i cümle ümem
Yā vü sīniñ *hel etā*[55]sı seyyid-i Seccād'dır

İnnemā[56] ḥaṣrındaki maḳṣūd ma'būd-ı ezel
Evleviyyet *innemā*[57]sı seyyid-i Seccād'dır

Şāhid-i taḳdīrdir 'indindedir ümmü'l-kitāb
Āyet-i Ḥaḳ *ḳul kefā*[58]sı seyyid-i Seccāddır

Bā'iş-i ḫalḳ-ı 'avālim ṣāḥib-i emr-i cihān
Derk ü fehmiñ māverāsı seyyid-i Seccād'dır

Dest-i ḳudret 'ayn-i raḥmet nāṭıḳ-ı emr-i Ḫudā
Seyf-i ṣavlet incilāsı seyyid-i Seccād'dır

Pādişāh-ı *kün fe-kān* [59]sulṭān-ı ḳudsī menḳabet

---

[55] 7/9b "Hakikatte (kesin, şüphesiz) geldi." İnsan, 76/1
[56]7/10a: "Onlara: Yeryüzünde fesat çıkarmayın, denildiği zaman, "Biz ancak ıslah edicileriz" derler." Bakara, 2/11.
[57] 7/10b: "Onlara: Yeryüzünde fesat çıkarmayın, denildiği zaman, "Biz ancak ıslah edicileriz" derler." Bakara, 2/11
[58] 7/11b: "De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde ne varsa bilir. Bâtıla inanıp Allah'ı inkâr edenler (var ya), işte ziyana uğrayacak onlardır.", Ankebût, 29/52.

Ḳāf-ı ḳudsiyyet hümāsı seyyid-i Seccād'dır

Şems-i 'ālem-tāb-ı feyż ü māh-ı nevvār-ı kerem
Ḥaḳḳıñ eñ 'ālī 'aṭāsı seyyid-i Seccād'dır

Seyyid-i kevneyn Zeynü'l-'ābidīn ya'nī 'Alī
Mü'miniñ ḥubb ü velāsı seyyid-i Seccād'dır

Kerbelā bī-mārı şāh-ı kārbān-ı ehl-i beyt
Her muṣībet mübtelāsı seyyid-i Seccād'dır

Şāhid-i şehd-i şehādet ṣābır-ı bezm-i belā
'Āşıḳıñ aṣl-ı bükāsı seyyid-i Seccād'dır

Cümle-i ẕerrāt 'aşḳıyla döner ol serveriñ
'Ālemiñ nūr u ṣafāsı seyyid-i Seccād'dır

Bār-gāhıñda melā'ik ser-be-ceyb-i inḳıyād
Cümleniñ mīr-i hüdāsı seyyid-i Seccād'dır

Şāhid-i 'ādil veṣāyette ḥacer ol servere
Sırr-ı 'iṣmet müdde'āsı seyyid-i Seccād'dır

Na't-ı pākiyle hezār-ı nevḥā-ger feryād eder
Gülleriñ ḥüsn ü behāsı seyyid-i Seccād'dır

Āsitānıñda onuñ Ḫātem faḳīr-i bī-nevā
Ḥaḳḳıñ ebvāb-ı seḫāsı seyyid-i Seccād'dır

Yā 'Alī yā şāh-ı Ekrem bende-i bī-çāreniñ
Merci'-i cümle ricāsı seyyid-i Seccād'dır

[59] 7/14a: "(O), göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece 'Ol!' der, o da hemen oluverir." Bakara, 2/117; Nahl, 16/40; Yâsîn, 36/82.

Kıl kerem eyle mürüvvet ver benim maḳṣūdumu
Şīi‘yānıñ mültecāsı seyyid-i Seccād’dır

Kıl dü ‘ālemde beni şādān desinler BĀḲĪ’niñ
Ḥabbeẕā şāh-ı vefāsı seyyid-i Seccād’dır

Aḥmed u Ḥaydar’la sıbṭeyn-i resūlüñ ‘aşḳına
Derd-i bī-mārıñ şifāsı seyyid-i Seccād’dır

Bāḳır u Ca‘fer ile Kāẓım Rıżā vü hem Taḳi
Şeh Naḳi’niñ ittiḳāsı seyyid-i Seccād’dır

‘Askerī’ye ṣıdḳ ile bī‘at kılan mü’minlere
Mehdī’niñ zīr-i livāsı seyyid-i Seccād’dır

Yā İlāhī kıl ṣalāt ile selāmı dā’imā
Tā ki ‘ālem reh-nümāsı seyyid-i Seccād’dır

Āline ecdādıña aḥfādına *Yā Rabbenā*[60]
Çünkü ‘ālem pīşvāsı seyyid-i Seccād’dır

[8]

8b

ḲASĪDE DER ŻIMN-İ MEDḤ-İ İMĀMÜ’L FĀḪİRİ’L-MÜLAḲḲABİ Bİ’L-BĀḲIRİ MUḤAMMED BİN ‘ALİYY’İBNİ’L-ḤÜSEYNİ ‘ALEYHİME’S-SELĀM[61]

[Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Yine pākīze ṭab‘ım sā’ir-i mülk-i feṣāḥattir
Yine gev-her niṣār-ı ‘ālem-i emr ü şehādettir

Yine her mıṣra‘-ı ber-cesteniñ bir ṭurfe mażmūnu
Ḳulūb-ı ehl-i ‘aşḳa vaṣl-ı cānāndan beşārettir

[60] 7/31a: “Rabbimiz üzerimize (sabır) dök.” Bakara, 2/250.
[61] Hüseyin’in oğlu Ali’nin oğlu Bâkır Muhammed lakaplı (Selam onların üzerine olsun) övünülecek imamın övgüsü hakkındaki kasîde.

Münevver maṭla‘-ı ġarrāma bir pervānedir ḫūrşīd
Döner her şu‘le-i tevḳīri bir peyk-i iṭā‘atdir

Benim her beyt-i rengīnim cihān dur[d]ukça ber-pādır
Ki şer‘-i pāk-i Aḥmed’den müleḳḳān bir ‘ibādettir

Sevād-ı şi‘rime bir müşteridir millet-i beyżā
Nuḳāṭı lafẓımıñ iṣbāt-ı Ḥaḳ taḳrīr-i vaḥyettir

Ben ol ‘anḳā-yı ‘aşḳım ki mekānım ḳāf-ı ḳudsiyyet
Bir iki gün fenā-dārı baña cāy-ı iḳāmettir

Ben ol şāhım ki nāmımdır kemīne bende-i Ḥaydar
Ṣıfātım kelb-i ehl-i beyt ü meddāḥ-ı imāmettir

Benim ol şā‘ir Ḥaḳ-gū ki nuṭḳum mu‘[c]iz-i Ḳur’ān’dır
Delīlim ser-be-ser aḫbār-ı ehl-i beyt ü āyettir

Eger medḥ eylesem medḥ eylerim ben bir şehin-şāhı
Ki ism-i pākini ẕikr eylemek her dem ‘ibādettir

O şāhıñ medḥi zād-ı uḫrevīdir her suḫen-gūya
Vücūdu zī-net efzā-yı maḳām-ı ‘izz ü ḳurbettir

Kılar ḥācātımı elbet revā ol ṣāhib-i ḳudret
Emīnim cā’izem luṭf-ı şefā‘attir mürüvvettir

O sulṭān-ı cihān kim sāye-i elṭāf u iḥsānı
Muḥīṭ-i *kün fe-kān*[62]dır hem me’āl-i sermediyyettir

Melā’ik cümle-i ḫuddāmınıñ bir ṣaff-ı ḳudsīsi

[62] 8/12b: “(O), göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece ‘Ol!’ der, o da hemen oluverir.” Bakara, 2/117; Nahl, 16/40; Yâsîn, 36/82.

Felek pīş-i celālinde onuñ mevḳūf-ı ḥayrettir

Kunūz-ı enbiyā vü evṣiyāya vāriṣ-i muṭlāḳ
Semiyy-i fāḫr-ı ʻālem Bāḳır-ı ʻilm-i velāyettir

ʻAlī-heybet Ḥasan-ṣūret Ḥüseynī-meşreb u sīret
İmām-ı seyyid-i Seccād'a vāriṣ ḳuṭb-ı himmettir

Cenāb-ı Cābir ol şāha selām-ı Aḥmedi söyler
Ki Bāḳır ism-i Aḥmed'den o şāha bir kerāmettir

İmām ibn-i imām-ı evliyā vü ġāye-i ḫilḳat
Vücūd-ı pāki zīnet-baḫş evṣāf-ı şerāfettir

O şeh vaṣfında bir ḳudsī ġazel inşād edem bāri
Ki her lafẓı mücessem nükte-i ḥüsn ü leṭāfettir

Şehā eẕvāḳ-ı cennet luṭf u cūduñdan kināyettir
Nüvīd-i rūḥ u rıḍvān-ı vaṣl-ı pākiñden ʻibārettir

Müfessirdir mukaḥḥel gözleriñ ḳavl-i enā'llāhı
Muḳavves ḳāşlarıñ miḥrāb-ı ṭāʻāt ü ʻibādettir

Siyah gīsūlarıñ maṭlaʻ ṣabāḥü'l-ḫayr-ı dīdāra
Leb-i rengīn-i laʻliñ cilvegāh-ı fecr-i ḫilḳattir

Ruḫuñda müncelī envār-ı taḳdīsāt-ı Rabbāni
Kemāl-i ḥüsn-i ẕātıñ ḳudret-i Ḥaḳ'tan bir āyettir

Daḫīlim bābıña BĀḲĪ-yi nā-çāra mürüvvet kıl
Daḫīle ʻādetiñ luṭf u kerāmettir ʻināyettir

Be-ḥaḳḳ-ı Aḥmed-i Muḫtār u Ḥaydar Ḥażret-i Zehrā
Ki bunlar ʻālemīne müncelī bürhān-ı raḥmettir

Be-ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Sıbṭeyn u bī-mār-ı elem-per-ver
Be-cāh-ı Ca‘fer u Mūsī ki evtād-ı veṣāyettir

Be-ḥaḳḳ-ı şeh Rıżā vü hem Cevād u Ḥażret-i Hādī
Be-cāh-ı ‘Askerī ser-ḫayl-ı erbāb-ı sa‘adettir

Be-ḥaḳḳ-ı ṣāḥib el’emr u veliyyu’llāh-ı ẕī-ḳudret
Cenāb-ı ḳā’im-i bi’l-ḥaḳ ki Mehdī-yi hidāyettir

Şefā‘at kıl baña dünyā vü ‘uḳbāda meded senden
Ümīdim luṭf [u] cūduñdan mürüvvettir ḥimāyettir

Ḥesāb ile ‘iḳāb ü hevl-i maḥşerden berī eyle
Eger çi bendeñiñ her kārı ‘isyān u cināyettir

Beni maḳṣūduma vāṣıl kılıp şād eyle ey Mevlā
Daḫiliñ zār u giryāndır bu bendeñ ḫayli müddettir

Bilirsiñ maṭlab u maḳṣūdumu ey Bāḳır-ı ‘ālem
Size bu ‘ilm-i ġaybī Ḥażret-i Ḥaḳ’tan kerāmettir

Selām olsun saña vü āliñe ecdād u ābāña
Ki tā raḥman-ı ḳādir rabb-i millet rabb-i raḥmettir

Ḫudā eşyāı‘ña yār u refīḳ u nāṣır olsun hem
Naṣībi zümre-i a‘dāñıñ elbet vird-i la‘nettir

[9]

9b ḲAṢĪDE DER ŻIMN-İ MEDḤİYYĀT-I İMĀM-I CA‘FERÜ’Ṣ-ṢĀDIK ‘ALEYHİ’S-SELĀM[63]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

[63] İmam Cafer-i Sadık’ın (ona selam olsun) övgüleri konusundaki kaside

Göñül o server-i mehrūya vālih u ḥayrān
Ki emri emr-i İlāhī vü nuṭḳudur Ḳur’ān

Vücūdu ‘illet-i ġā’ī zi-ḥilḳat-i ‘ālem
Kemāli ġāye-i aḳṣā-yı cümle-i ekvān

Ruḫ-ı şerīfine müştāḳ ‘ālem-i melekūt
Nigāh-ı mestine dil-dāde gerdiş-i devrān

Şemīm-i zülfüne bād-ı ṣabā ferīftedir
Sevād-ı ḫaṭṭına olsun fedā şümūs-ı cihān

Münevver oldu viṣāliyle leyle-i vuṣlat
Müzeyyen oldu ḳudūmiyle mā-ḥaṣāl ezmān

Şu‘ā‘-ı ḥüsnüne meftūn leyle-i mi‘rāc
Cemāl-i pākine dil-beste ravża-i Rıḍvān

Ḫuceste ḳāmetine münḫaṣır nihāl-i emel
Ki reşk eder oña Ṭūbā zamānede her ān

Tebessümüyle güler ḫande-zār-ı mülk-i beḳā
Terennümüyle gelir naġme-i ḥayāta revān

Hezār-ı naġme-gere la‘li māye-i neġamāt
Sürūd-ı ‘āşıḳa evṣāfı neşve-baḫş-ı cenān

Der-i necātı bütün ehl-i vaḥdete meftūḥ
Kemāl-i mekremeti ehl-i ḥācete dermān

Sipehr-i ‘afv u kerem menba‘-ı necāt-ı ümem
Veliyy-i ḥall ü ḥarem maġz-ı Ḥażret-i Ḳur’ān

Seḫāsı ism-i mücībe muṣayḳal āyīne

Vücūdu ḳāżi-i ḥācāta müncelī bürhān

‘Aṭāsı eyler anıñ müşkil işleri mümkin
Şeh-i ḳażā vü ḳader sırr-ı vācib ü imkān

Şeh-i bülend maḳāmı ki himmeti eyler
Ṭuyūf-ı bī-cesed u rūḥa baḫş-ı ḳāleb ü cān

Şehī ki pāye-i iclāli ‘arşdan ber-ter
Şehī ki nefḫa-i in‘āmı raḥmet-i Raḥmān

Cenāb-ı vāriṡ-i esrār-ı *ḳul kefā*[64] Ca‘fer
Cenāb-ı ṣādıḳ-ı āl-i Muḥammed u ‘İmrān

Vaṣiyy-i ḫatm-i rusül nūr-i Ḥaydar-ı Kerrār
Ḥasen-fi‘āl ü Ḥuseynī-ḫıṣāl nūr-ı cihān

Cenāb-ı vāriṡ-i Ẕeynü’l-‘abā şeh-i kevneyn
Veliyy ü tālī-i Bāḳır imām-ı kevn ü mekān

Şeh-i ‘alā *neseben*[65] serverā şehin-şāhen
Ki sensiñ ‘ālem-i imkāna seyyid-i zī-şān

Be-ḥaḳḳ-ı Aḥmed-i Muḫtār u Ḥaydār-ı Kerrār
Be-cāh-ı Ḥazret-i Ṣıddīḳa bānū-yı dü cihān

Be-nūr-ı Ḥażret-i Sıbṭeyn u ‘Ābid u Bāḳır
Be-sırr-ı pāk-i tu ey pādişāh-ı ‘ālī-şān

Be-nūr-ı Kāżım u sırr-ı Rıżā Taḳiyy u Naḳī
Be-‘Askeriyy ü Mehdī-i ṣāḥib-i devrān[66]

---

[64] 9/16a: “De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde ne varsa bilir. Bâtıla inanıp Allah’ı inkâr edenler (var ya), işte ziyana uğrayacak onlardır.”, Ankebût, 29/52.

[65] 9/19a: “Sudan (meniden) bir insan yaratıp onu nesep ve sıhriyet (kan ve evlilik bağından doğan) yakınlığa dönüştüren O’dur. Rabbinin her şeye gücü yeter.”, Furkân, 25/54.

Şefā‘atiñle beni eyle ḥaşrda mesrūr
Bıraḳma bende-i zārı fütāde-i ḫüsrān

Daḫīl-i dergehiñim dest-gīrim ol mededī
Ḥimāyetiñ ile ḳıl dehr içinde de şādān

Murād u maṭlab-ı BĀḲĪ cenābıña ma‘lūm
Ki sensiñ ‘ālim-i ġayb ü şehādet-i Yezdān

Hemīşe ẕātıña ecdād-ı āliñe olsun
Ṣalāt-ı Ḫālīḳ-i Ḳayyūm u Ḳādir u Mennān

Ḫudā murādını eşyā‘ının revā ḳılsın
Revān-ı düşmeniñe seng-i la‘net-i Yezdān

[10[67]]

10[b]

قصیده در ضمن مدحیات باب الحوائج حضرتِ امام موسی بن جعفر الکاظم علیهما السلام

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

عاجز و درمانده ام از حادثاتِ دهرِ دون
نی گریز و نی مجال و صبر و آلام[68] و سکون

عیشِ من تاخی گرفت ایاّمِ عمرم ناگوار
همچو گل خونی دلم چون برگِ گل زار و زبون

مطلعِ خورشیدِ اقبالم ظلام آلوده شد
از تمّنیگاهِ وصلم ابرِ هجران رو نمون

جامها اشکسته و ساقئ گلرو گم شده
مجلسِ رندان پریشان خوانِ مردان واژگون[69]

بانگِ نوشا نوش می آید ز ساقئ الم
کاسۀ هجران لبالب ساغرِ سرشارِ خون

آن که پروردم به اشکم روز و شب برباد شد
باعثِ پامالی ام شد همچو نخلِ سر نگون[70]

هیکلِ ادبارِ من از روی خود برقع گشا
می نماید صورتِ بختم رهِ *رَیْبَ الْمَنُونِ*[71]

نشوه می خواهم قضا اندوه بی پایان دهد
وصل می خواهم دهد هجران سپهرِ نیلگون

---

[66] 9/22b: Mısra vezne uymamaktır.
[67] Bu kasîde 120[b]-122[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[68] 10/1b: آرام:آلام 120[b]
[69] 10/4b: بی فسون:واژگون 120[b]
[70] 10/6: 120[b]
[71] 10/6b: “Yoksa onlar: (O,) bir şairdir; onun, zamanın felâketlerine uğramasını bekliyoruz mu diyorlar?” Tûr, 52/30.

منکسف شد اختر امید وصلت ای دریغ   منعکس تدبیر تقدیرم ز بخت واژگون[72]
ختمِ خسران باشد از دوران نصیبِ بی نوا   گر نباشد آن ولّی اللهِ اکرم رهنمون
بنده اش بیوایه باشد حَاشَ لِلّٰهِ الْعَظِیم   نامِ ناچاری نداند چاکرش اندر متون
مورِ راهِ اقدسش بی شک سلیمانی کند   خاکپای اسعدش بر قدسیان کُحْلُ الْعُیُونْ
قدرِ جاهش بر تر از عرشِ خدای لامکان   صیت و شانش منجلی در بطنِ اعصار و قرون
مبدأِ فیاضِ خلقت[74] علّتِ غائیِ خلق   شاهدِ حق عالمِ اسرارِ *مَا كَانَ وَ يَكُون*[73]
صاحبِ سرِّ وصایت حاملِ علمِ نبی   وارثِ نورِ هدایت واقفِ رازِ درون
نامِ پاکش زینبِ عرشِ برینِ *لَا يَزَال*[75]   مهرِ پاکش معبدِ اسلام و ایمان را ستون
آن سمیِّ حضرتِ موسی الکلیم و قطبِ دین   شاهِ بغدادِ بهشت آباد نورِ سالکون
پورِ جعفر عبدِ صالح *کاظم الغیظ* و حلیم   سرور و بَابُ الحَوَایج کاشفِ غم و فتون
شهریارا آمدم بر بابِ لطفت چون تویی   ملجأ و مأوای ما *اِنَّا اِلَيْكَ رَاجِعُون*[76]
سرورا شاها به حقِّ احمد و حیدر بتول   بر حقِ سبطین و عابد باقرِ سرِّ کمون
بر حقِ جعفر به حقّت بر حقِ سلطانِ طوس   بر حقِ میرِ جواد و عسکرین صادقون
بر حقِ صاحب زمان سرِّ خدای *كُنْ فَكَانَ*[78]   شیعیان در بارگاهش آمنون و سالمون[77]
فَاتِحُ الْاَبْوَاب هستی کن مرا مسرو[ر] شاد   ای شهِ بَابُ الْحَوَایِج عالمِ رازِ درون
ده مرا مطلوبم و شاها مگردان از درت   باقئ بیچاره تا یابد به لطفِ تو سکون[79]

---

[72] 10/9: 120[b]
[73] 10/12b: "Ol (der) hemen olur." Bakara, 2/117.
[74] 10/14a: فیاض خلقت:فیض خلایق 121[a]
[75] 10/14a: "Yok olmaz, ölmez." Tevbe, 9/110.
[76] 10/17b: "Biz O'na (Allah'a) döneceğiz." Bakara, 2/156.
[77] 10/22b: شیعیان در بارگاه امن و عدلش خالدون 121[b]
[78] 10/20a: "Ol (der) hemen olur." Bakara, 2/117.
[79] 10/24: ده امید باقی و شاها مگردانی ملول 121[b]
بر حق آبا و اولادست به حقّ راسخون

بار الهی رحمتت بفرست بر ارواحِ شان   دشمنِ شان باد با لعنت همیشه واژگون[80]
مطلب اوّل چو دادی سرورا بی رنجِ دل   مطلب ثانی بده هم ای رَحِیمُ الرَّاحِمُون[81]
اَقْسِمُ بِاللّٰهِ بِالسَّادَاتِ بِالزَّهْرَا عَلَیْک   اَعْطِ مَأْمُولِی وَ مَطْلُوبِی بِهِ تَقْرِیرَ الْعُیُون
اَنْتَ بَابُ حَاجَتِی کَهفِی مَلاذِی مَلْجَأِی   سَیِّدِی عَنْ عد لُطْفَک یَعْجِزُونَ الْوَاصِفُون
مَنْ رَجَی عَنْ بَابِکُم قَدْ نَالَ اَنْوَاعَ السُّرُور   مَنْ اَبَی عَنْکُم فَکَانَ عَنْ رَدِئَ الْخَاسِرُون

[11[82]]

قصیده در ضمن مدحیات شمس الشموس انیس النفوس المدفون فی ارض طوس امام علی الرضا علیه السلام[83]

---

80 "İHTİYAÇLARIN GİDERİLDİĞİ KAPI OLAN HZ. İMAM MUSA BİN CA'FER EL-KÂZIM (İKİSİNE DE SELAM OLSUN)'IN ÖVGÜSÜ HAKKINDA BİR KASÎDE
Alçak zamanın hadiselerinden aciz ve bitkinim. Kaçmak mümkün değil, mecal, sabır ve sükûn kalmadı.
Hayatımı acı kapladı, ömrüm tatsızlaştı. Kanlı gönlüm gül gibi, gül yaprağı gibi sararıp soldu.
İkbal güneşimin doğuş yerini karanlık kapladı. Kavuşmayı temenni ettiğim yerden ayrılık bulutu ortaya çıktı.
Kadehler kırık, gül yüzlü saki kayıptır. Rindlerin meclisi perişan, erler sofrası ters dönmüştür.
5. Elem sakisinden durmadan içme sesi geliyor. Ayrılık kadehi ağzına kadar dolu, arifin gönlü kan doludur.
Gece gündüz akıttığım gözyaşlarım boşa gitti, mahvıma sebep oldu, hurma kütüğü gibi yıkıldı.
Talihsiz vücudum kendi yüzüne bakamayıp örtü örtmekte, bahtım dünya olaylarına dönmüş görünüyor.
Neşe istiyorum, kader sonsuz üzüntü veriyor. Kavuşma istiyorum, mavi gökyüzü ayrılık veriyor.
Yazık ki vuslat ümidini taşıyan yıldız tutuldu, karardı, talihimin ters dönmesinden takdire tedbirim ters döndü.
10. O Allah'ın cömert velisi yol gösterici olmazsa sonum hüsran, nasibim nasipsizlik olur.
Onun kulu nasipsiz olur mu? Haşa Yüce Allah'a. Onun kölesi olan çaresizliğin ne olduğunu bilmez.
Onun kutlu yolunun karıncası şüphesiz Süleymanlık yapar, ayağının kutlu toprağı meleklerin gözüne sürme olur.
Onun makamının değeri, mekansız Allah'ın arşından yücedir. Onun sesi ve şanı, asırlar boyunca parlamaktadır.
Yaratılışın feyizli başlangıcı, yaratıkların nihâî sebebidir. O Hakk'ın şahidi, 'Ol dedi, oluverdi' sırrını bilendir.
15. Vesâyet sırrının sahibi, peygamberin ilminin taşıyıcısıdır. Hidâyet nûrunun vârisi, derûnî sırra vâkıf olandır.
Onun temiz ismi yok olmayan yüce arşın süsüdür. Onun temiz güneşi, islam ve iman için bir dayanaktır.
O Hz. Mûsâ Kelîmullâh'ın adaşı, dinin kutbudur. Cennet gibi olan Bağdat'ın şahı, sâliklerin nûrudur.
Cafer'in oğlu, salih bir kul, öfkesini yutan yumuşak bir kişidir. Önder, ihtiyaçların kapısı, gam ve fitneleri keşfedendir.
Ey şehriyar! Lütuf kapına geldim. Zira iltica edilecek, sığınılacak olan sensin. Muhakkak biz sana dönücüleriz.
20. Ey önder! Ey şah! Ahmed, Ali ve Fâtıma Betül hakkı için, peygamberin iki torunu hakkı için, Âbid, Bâkır ve gizli sır hakkı için.
Câfer'in hakkı için, Tûs'un sultanının hakkı için, Emir Cevâd, Askerî ve sadıkların hakkı için.
Allah'ın 'ol der, oluverir' sırrı için, zaman sahibinin hakkı için, şiiler senin dergâhında emniyet ve selamet içindedirler.
Kapıları açansın, bizi mutlu ve sevinçli eyle. Ey ihtiyaçlar kapısı, iç sırları bilen.
Ey şah! İsteğimi ver, beni kapından çevirme. Çaresiz Baki senin lütfunla sükûn bulsun.
25. Ey İlah! Bir kere onların ruhlarına rahmetini gönder. Onların düşmanı lânetle her zaman ters dönmüş olsun.
İlk isteğimi gönül sıkıntısı olmadan verdiğin gibi, ikinci isteğimi de ver, ey merhametlilerin merhametlisi.
Sâdât ve Zehrâ ile Allah'a yemin ederim ki, benim istek ve dileğimi kaynaklar kararınca ver.
Sen benim hâcet kapım, sığınılacak yerimsin. Efendimsin, lütfunla aciz olanlara isteklerini ver.
Kim sizin kapınızdan bir şey isterse mutluluğa ulaşır, kim de sizden yüz çevirirse hüsrana uğrayanlardan olur.

81 10/26-29: 122[a]

82 Bu kasîde 116[b]-118[a]'da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

83 Başlık 116[b]'de şu kekilde kaydedilmiştir: علی بن موسی الرضا قصیده در ضمن مدحیات سلطان خراسان انیس النفوس شمس الشموس المدفون فی ارض طوس الرضی

11[a]

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

السلام ای سیدِ ایران زمینِ شاه جهان   سرورِ جمله عوالم مهترِ کون و مکان
مهرِ افلاکِ ولایت ماهِ گیتیٔ همم   نیّرِ اوجِ هدایت نورِ حّیِ لا مکان
قدرتِ مولایِ قادر حکمتِ ذاتِ علیم   آیتِ *تُبْلَی السَّرٰائِرُ*[84] عزّتِ فیضِ نهان
شارحِ آیاتِ رحمت[85] مغزِ فرقان مبین   حضرتِ قرآنِ ناطق نطقِ خلاّقِ بیان
شب سیه چهره غلامِ آستانِ اقدسش   پرورد سودای گیسویش به اخلاصِ روان
روز از فکرِ رخش روشن شود تابان شود   با شعاعِ نیزهٔ خور در حریمش پاسبان[86]
ماه اندر کبریای عزّ و جاهش بنده ای   کاید و طوفی کند منّت بداند ترکِ جان
منخسف باشد چرا اندر کمالِ بهجتش   زان که باشد بهجتِ آن گنبدِ غرّا عیان
گاه انگشتِ شهادت وار تکبیرش کند   بر کمالِ طلعتِ حسنش گهی باشد نشان
یا زمان استاده بر کف کاسهٔ زرین نگار   بر ولایش می کند زرهای انجم افشان
عاشقان رفعتِ نورشِ تمام اهلِ زمین   زایران گوهرِ خاکشِ تمامِ قدسیان
چون همی خواهند فیضِ درگهش کرّوبیون   یک دریچه لطفِ حق بگشاد اندر آسمان
با کمالِ مهرِ او اگشوده نامش مُهر شد   زین جهت با زیب و فر مشهور گشته آن چنان[87]
یا فلک جان داده سربازی کند با عشقِ او   عقدهٔ زلفش به دل چوگان بدست امتحان
آسمان از صفوتِ او صفحهٔ با فرّ و تاب   از درخشِ گنبدِ او آیتی شد کهکشان
ارضِ گردان حبّهٔ در قلزمِ اطلاقِ او   قطرهای آب تسنیمش تمام *كُنْ فَكَانْ*[88]
بر سروشان آبِ رویش خاک را مسجود کرد   آزرِ لعلش به ابراهیم نفخِ گلستان
نوح را ناجی نجاتش شد ز طوفانِ جلال   *اَبْلَعِی یَا اَرْضُ مَائَكْ*[89] شد ز الطافش عیان
موسیٔ عمران ز عکسِ طلعتش پر نور شد   عیسیٔ مریم ز فیضش زنده کرده مردگان
انبیا یابند از لطفش مقامِ قرب را   اولیا از ساغرش نوشند فیضِ جاودان
آیتِ عظمای رحمت حجّتِ کبرای دین   فرّ یزدانی در عالم مهرِ حق در فُلکِ جان
پورِ موسی و سمّی شهسوار *لَا فَتَی*[91]   شه رضا نورِ وفا عرشِ ولایت بی گمان[90]
من چگونه وصفِ تو گویم که شاها عاجزم   مدح اوصافِ شها گردد خدای لا مکان

---

84 11/3b: “Gizlenenlerin ortaya döküldüğü günde insan için ne bir güç ne de bir yardımcı vardır.” Târık, 86/9.
85 11/4a: شارح آیات رحمت 117[a] شرح آیات الهی
86 11/6: هر سحر آیند و باشند در حریمش پاسبان   روزها از فکرت فجر رخش روشن شود 117[a]
87 11/13b: با همین رو زین دریچه زیب و فریاد بد جنان 117[b]
88 11/16b: “Ol, hemen oldu.” Bakara, 2/117.
89 11/18b: “(Nihayet) Ey yer suyunu tut! Ve ey gök (suyunu) tut!” denildi. Su çekildi; iş bitirildi; (gemi de) Cûdî (dağının) üzerine yerleşti. Ve: “O zalimler topluluğunun canı cehenneme!” denildi.” Hûd, 11/44.
90 11/22b: عرش ولایت بی گمان 118[a] عرش خدای لا مکان
91 11/22a: “Ali gibi kahraman kimse, onun kılıcı gibi keskin kılıç yoktur.” Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 2/363-364.

سرورا شاها کریما بنده پرور سیّدا   من گنهکارم سزاوارِ شفاعت الامان
آمدم بر خاک پایت هم دخیل و هم خجیل   رو سیاهّی و خجالت تحفه ام بر آستان
بر همه دلخواه من داناتری از من که تو   حجّتِ علّامِ یکتایی امامِ رازدان
هم زیارت خواهم و هم وصل می خواهم شها   چون تویی محبوبِ یکتا حاکمِ هر انس و جان
تابعِ امرت قضا و عبد مملوکت قدر   قدرتِ یزدان بدیدارست از تو بی گمان
ای شهِ صاحبِ کرم شاهنشهِ فضل و همم   سرورا آمد به شهرِ ما شهِ افغانیان
با امیدِ لطف و انعامش به سلکِ محضرش   چند بیتی شد منظّم ار قبیلِ شاعران
گر کند لطفی روا باشد هم عکسش شد روا   چون امیرِ جابر و سلطانِ ناسوتست آن
آن تنزّل را نکرد آن بنده ای بیوایه ات   رغمِ آنها گفته ام این را به اخلاصِ روان
کن قبول و هم روا حاجاتِ زار و مبتلا   رد کنی حاشا روا باشد نه ای شاه جهان
بندۀ دیرینه ات لطف و کرم جود و سخا   ای شه اهلِ مروّت شهریارِ انس و جان
رحم گستر لطفِ محضر بنده پرور سیّدا   بارگاهِ لطفِ تو بر عاشقان دار الامان
ای شۀ عالی به حقِ حضرتِ ختمِ رسل   قدرتِ یزدان امامِ کل امیرِ مؤمنان
بر حقِ معصومۀ علیا و کفو *هَلْ اَتی*[92]   مهرِ کبرای امامت درّۀ فخرِ جهان
بر حقِ سبطین و عابد باقرِ علمِ نبی   ناشرِ نورِ هدایت صادقِ فیضِ نهان
بر حقِ بابِ کریمت بابِ حاجات و امل   کاظمِ آلِ نبی فتحِ فتوحِ مستعان
بر حقِ نورِ جمالت بر حقِ جودِ تقی   بر حقِ سرِّ نقی و عسکری صاحب زمان
ده مرادِ باقی و کن بنده ات را شادکام   یا امامِ اسخیا ای حجّتِ ربّ البیان
بر تو و بر آل و آبایت درودِ بی عدد   بر روانِ دشمنت نفرینِ جمله انس و جان
شیعه ات بادا همیشه بر مراد و شاد دل   دشمنِ بد کیشِ تو نارسته کام و ناتوان
چون شما هستید ابوابِ کرم حاجت روا   با امیدم از درِ الطاف و رحمت الامان[93]

---

[92] 11/37a: “Hakikatte (kesin, şüphesiz) geldi.” İnsan, 76/1.

[93] “GÜNEŞLERİN GÜNEŞİ, NEFİSLERİN DOSTU, TUS’TA DEFNEDİLMİŞ OLAN İMAM ALİ ER-RIZÂ (as.) HAKKINDAKİ KASÎDE

Selam ey İran’ın efendisi, cihanın şah, bütün âlemlerin önderi, yaratılmışların ve mekânın yücesi.
Velâyet feleklerinin güneşi, himmet cihanının ayı, hidayet burcunun nurlandırıcısı, mekânsız yaşayanın nûru.
Muktedir Mevlâ’nın kudreti, her şeyi bilen zâtın hikmeti, sırları ortaya çıkaran âyet, gizli feyzin yüceliği.
Rahmet ayetlerini açıklayan, apaçık Kur’ân’ın özü, konuşan Hazret-i Kur’ân, anlatan yaratıcının sözü.
5. Karanlık gece onun eşiğinin kölesi, ruhun ihlâsıyla onun saçına sevdalanmıştır.
Gündüz, onun yüzünün düşüncesiyle aydınlanıp parlar, mızrağını vurduğunda çıkan kıvılcımlarla onun hareminde bekçilik yapar.
Ay, onun yücelik makamında bir kuldur, gelir, tavaf eder, canını terk etmeyi minnet sayar.
Onun yüceliğinin kemâli karşısında tabii ki ay tutulur, o yüzden onun güzelliği gökyüzünü açıkça aydınlatmaktadır.
Bazen şehâdet parmağı gibi onu yüceltir, tekbir getirir, bazen doğuşunun güzelliği ona bir alamet olur.
10. Ey avucundaki altın nakışlı kâsede zaman durmuş olan, onu yüceltmek için altından yıldızlar saçar.

4 محرم الحرام 1347
[1929]

Âşıklar onun nuruyla tüm dünya halklarından yücelere çıkar, onun mücevher gibi toprağını ziyaret edenlerin tamamı kutsî varlıklardır (meleklerdir).
Allah'a yakın melekler onun dergâhında feyz istedikleri için, Allah gökyüzünde lûtfuyla bir pencere açmıştır.
Onun sevgisinin olgunluğuyla isminin mührü açıldı, bu yüzden çeşitli süslerle (gökyüzü) meşhur olmuştur.
Ey feleğin can verip onun aşkıyla askerlik yaptığı, saçının düğümü denemek için gönle çevgan sopası (gibi vurur).
15. Gökyüzü onun temizliğiyle parlak bir safhadır, onun kümbetinin parlaklığından, Samanyolu bir alamet oldu.
Dönen yeryüzü, onun denizinden bir damladır, onun tesnîm suyunun damlaları 'ol deyince oluverir' ayetinin tamamıdır.
Onun yüzünün suyu, onların başındaki toprağa secde etti, onun ateşten dudağı İbrahim'e gül bahçesi oldu.
Nuh, onun yücelik tufanından kurtarıp kurtarıcı oldu, 'Ey yeryüzü! Suyunu yut' sözü onun latifelerini açığa çıkardı.
İmran'dan Musa, onun doğuşunun aksiyle nurla doldu, Meryem'in İsa'sı onun feyziyle ölüleri diriltti.
20. Onun lutfuyla nebiler yakınlık makamını buldular. Veliler onun kadehinden ölümsüzlük feyzini içerler.
Rahmetin yüce ayeti, din büyüklerinin delili, âlemde Allah'ın gücü, can feleklerinde Hakk'ın sevgisi
Musa'nın oğlu ve 'ondan başka genç yoktur' diye isimlendirilen komutan, Şah Rıza, vefa nuru, şüphesiz velâyet arşıdır.
Seni nasıl tavsif edeyim Ey Şah! Zira acizim. Ey şah! Senin vasıflarını ancak mekânsız Allah tavsif eder
Ey önder, ey şah, ey yüce, Ey kul yetiştiren efendi! Ben günahkârım, şefaate layığım, merhamet et.
25. Ayağının toprağına yüz sürmeye geldim, hem sendenim, hem utanıyorum. Eşiğine getirdiğim hediye hem yüzümün siyahlığı, hem utanmamdır.
Benim bütün isteklerimi benden daha iyi bilirsin. Biricik bilenin delili, sır bilen bir öndersin.
Ey şah! Hem ziyaret isterim, hem de kavuşmak. Zira biricik sevgili sensin, bütün insan ve cinlere hâkimsin.
Kazâ emrine tâbî, kader senin kölendir. Allah'ın kudreti şüphesiz seninle açığa çıkmaktadır.
Ey cömertlik sahibi şah! Fazilet ve himmet şahlarının şahı! Ey önder! Bizim şehrimize Afganlıların şahı geldi.
30. Onun lutuf ve nimetlendirmesi ümidiyle huzuruna gidip, eğer şairlerce kabul edilirse birkaç beyit söylendi.
Eğer lutf etmeyi uygun görürse, yüzünü görmem uygun olur, zira o, emir Cabir ve Sultan-ı Nâsûttur?
Bu hiçbir şeyi olmayan kul için tenezzül etmedi, bunları ruh ihlâsıyla söylemiş olmama rağmen.
İnleyen, müptela olmuş benim hacetlerimi kabul et, reddedersen uygun olmaz, haşa, cihanın şahı değil misin?
Senin eski kölen, cömertliğine muhtaçtır. Ey insanlık şahı! İnsan ve cinlerin önderi!
35. Ey efendi! Merhamet et! Kölene lutfet! Senin lutuf dergahın aşıklar için emniyet yeridir.
Ey yüce şah! Peygamberlerin sonuncusu olan şahın hakkı için, Allah'ın kudreti, bütün müminlerin imamı.
Yüce Masume hakkı için, 'kesin geldi' ayeti hakkı için, imamet büyüklerinin sevgisi, cihanın övünç kaynağı hakkı için.
İki torunun hakkı için, Abid, Bakır, Nebi ilmi hakkı için, hidayet nurunu yayan, gizli feyzi doğrulayanın hakkı için
Cömert kapının hakkı için, ihtiyaç ve istek kapısının hakkı için, nebinin soyundan Kazım ve yardım edilen fetihlerin açılması için
40. Güzelliğinin hakkı için, Taki'nin cömertlik hakkı için, Naki'nin sırrının hakkı için, zamanın sahibi Askeri'nin hakkı için
Baki'nin isteğini ver, kulunu mutlu et! Ey cömertlerin imamı, ey sözün rabbi olan Allah'ın delili.
Sana ve senin ev halkına ve babalarına sayısız selam olsun, düşmanının ruhuna bütün insan ve cinler lanet etsin.
Senin topluluğun her zaman muradına ulaşan ve huzurlu olsun, senin düşmanın olan kötü din sahipleri isteklerine ulaşamasın, güçsüz olsun
Çünkü cömertlik kapısı ve ihtiyaçları gideren sizsiniz, lütuflar ve rahmet kapısından ümitliyim, acıyın."

[12]

12[a] ĶAṢĪDE BE-MAḪŻAR-I VELĀYET-MEĀB-I ḤAŻRET-İ İMĀM MUḤAMMED BİN ‘ALİYYİ’Ṭ-ṬAĶİYYİ’L-CEVĀDİ ‘ALEYHİME’S-SELĀM[94]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Yine zamānede bir ṭurfe mācerāmız var
Felek dedikleri ẓālimden iştikāmız var

Ne eyledik ki ‘aceb ol ‘adū-yı muḫtāle
Elinden āh-ı ciger-sūzumuz bükāmız var

Bahār erişti vü gül-ġonca açtı gülşende
Açılmadan ṣararan gülşen-i ṣafāmız var

Mesīḥe minnetimiz yoķ ki ‘aşķa düştük biz
Oñulmayan yaramız derd-i bī-devāmız var

5 Bu lāle-zār-ı cihānda hemīşe nālānımız
Dem-i firāķ ile açmış gül-i vefāmız var

Göñülde gözde cigerde görülmeyen duyulan
Ṣızıldayan ķanayan zaḫm-ı ibtilāmız var

Düşünce derde cihānda şikāyet eylemege
Şeh-i meded-resīmiz pūr-ı Muṣṭafamız var

Derinde ‘acz ile rū-māl olur beķā vü fenā
Bir öyle şāh-ı felek-cāh-ı ilticamız var

Ayaġı altına düşmüş kemīne ẕerreleriz
Bu yüzden ‘arş-ı İlāhi’ye i‘tilāmız var

10 Cihānda bende-i dīrīnelikle meşhūruz

[94]Velayet sahibi Hz. İmam Muhammed b. Ali et-Taki el-Cevad (ikisine selam olsun)’ın huzuruna kaside.

O ḫānedāna bizim nisbet ü velāmız var

O şeh ki bābına Cibrīl pās-bān olmuş
Bizim onuñ gibi ḳudretli mültecāmız var

Fedā ḳılar oña cān cümle enbiyā vü rusul
O şāh-ı ḥüsn gibi şems-i *ve'ḍ-ḍuḥā*[95]mız var

Deġil bizim gözümüzde bu ṣafḥa-i ʿālem
Göñülde luṭfu ile ḥubb-ı *hel etā*[96]mız var

Cenāb-ı pūr-ı ʿAlī Ḥażret-i Muḥammed kim
Taḳī laḳab o şehinşāh-ı etḳıyāmız var

15 Aman diyen o kerem-kāra nā-ümīd olmaz
Cevād-ı ecvedimiz mīr-i esḫıyamız var

Nigāh-ı merḥameti sāz-kār u bende-nüvāz
Kemāl-i mekremeti lucce-i ʿaṭāmız var

Furūġ-ı sāyesidir maṭlaʿı şumūs-ı emel
Bir öyle sāyede me'vā-yı ẕī ṣafāmız var

Kemīne luṭfu ḳılar bendesin şeh-i ʿālem
Der-i icābetine ʿarżımız duʿāmız var

Şeh-i Cevād-laḳab serverā kerem-kāra
Seniñ gibi şehe ʿālemde çoḳ ricāmız var

20 Bu ʿabd-i mücrimi redd etme el'amān ü amān
Egerçi dehrde çoḳ cürm ü çoḳ ḫaṭāmız var

[95] 12/12b: "Kuşluk vaktine and olsun." Duhâ, 93/1.
[96] 12/13b: "Hakikatte (kesinlikle, şüphesiz) geldi." İnsan 76/1.

Be-cāh-ı Aḥmed-i Muḫtār u Ḥaydar-ı Kerrār
Be-nūr-ı Fāṭıma maḫṭūbe-i Ḫudāmız var

Be-ḥaḳḳ-ı ḥilm-i Ḥasan şāh-ı minber ü mihrāb
Ḥüseynīyiz bizim ālām-ı Kerbelāmız var

Be-ḥaḳḳ-ı ʻĀbid u Bāḳır be-Caʻfer u Kāżım
Be-ḥaḳḳ-ı şāh-ı Ḫorāsān ʻAlī Rıżāmız var

Be-cūd-ı şāh Taḳiyy-i Cevād ecved-i Ḥaḳ
Bu derd-i miḥnet u hicrāna bir şifāmız var

Be-nūr-ı pāk-i Naḳiyy u be-ʻAskerī Hādī
Nüvīd-i vuslat-ı āmāle eṣ-ṣalāmız var

Be-mīm u ḥā be-mīm dāl Mehdī-i ḳā'im
Viṣāle muntażırız vaʻde-i liḳāmız var

Bizi esīr-i Ebū Cehliyān ḳılma meded
Kemāl-i luṭfuña ümmīdimiz ricāmız var

Ve emmā's-sā'ile't-tenhir[97] ey veliyy-i niʻam
Ne rütbe ʻacz ile nālende bir edāmız var

Baḳıpda nīm-nigāhınla luṭf edip şāha
Buyur ki BĀḲİ-yi nāçār u bī-nevāmız var

Bu rū-siyāh bu küstāḫ ḳul bizimdir de
Kemīne bende-i işkeste dest u pāmız var

Dü ʻālem içre ḳarīn et beni cenābıña sen
Dedirme āh ki bir muʻriż-i cezāmız var

[97] 12/28a: "Biz onu iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi? Ona iki yolu (doğru ve eğriyi) göstermedik mi?", Duhâ, 93/10.

Ḫudā revānıñı eşyā‘ıñıñ ḳıla mesrūr
Muḫālifīne bizim la‘n u bed du‘āmız var

[13]

13[b] ḲAṢĪDE DER MEDḤ-İ ‘ASKERĪN-İ İMĀM ‘ALĪYYİ’N-NAḲĪYYİ’L-HĀDĪ VE İMĀM ḤASANÜ’L- ‘ASKERİYYİ’Z-ZEKĪ ‘ALEYHİME’S-SELĀM BE-ṬARZ-I ŞEYḪ ĠĀLİB[98] ḲUDDİSE SIRRUHU[99]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Mihr u meh kim ‘ālemi pür-nūr eder her rūz u şeb
Āsümān-ı vaḥdeti tenvīr ederler rūz u şeb

Ṣafḥa-i mir’āt-ı ẕāt-ı baḫs̱-i Ḥaḳ’tır dā’ima
Mihr u meh sırr-ı ẓuhūru ḳıldı ezber rūz u şeb

Māh-ı ‘āşıḳdır ki her dem şāhid-i mihre varıp
Āyet-i nūra olur şāhid ser-ā-ser rūz u şeb

Reh-neverd-i ẓulmet-i sevdā-yı zülfü māhdır
Mihr ise ruḫsārına olmuş musaḫḫar rūz u şeb

5 Reh-numūn-ı zā’irān-ı dergeh-i meh her gece
Mihr ile olmaḳtadır mestāne reh-ber rūz u şeb

Meh żiyāsıyla olur rū-māl-i ḫāk-i maḥmedet
Mihr olur şükrüyle her laḥẓa münevver rūz u şeb

Māh dīvānında bir ḳurṣ-ı müzeyyendir onuñ
Mihrdir bir şemse-i pür ferr u zīver rūz u şeb

---

[98] Geniş bilgi için bk: Şeyh Gâlîb, *Şeyh Gâlîb Dîvânı*, Muhsin Kalkışım (Hzl.), Ankara, 1994, s. 49.
[99] Şeyh Gâlîb (Allah onun sırrını kutsasın) tarzıyla İmam Aliyyü’n-Nakiyyi’l-Hadi ve İmam Hasanü’l-Askeriyyi’z-Zeki’nin (selam ikisine olsun) medhi konusunda kaside.

Meh niṡār eyler nücūmu künbed-i ġarrāsına
Mihr eyler dürr-i şebnem ʻarż-ı maḥżar rūz u şeb

Māh medd u cezr ile deryāyı eyler mevc-ḫīz
Mihr-i cez̠b u ḳabż ile bir nūr-ı aẓher rūz u şeb

Māh ḥüsn-i pākine āyīne-i jengārdır
Mihr hicriyle onuñ bir girye-perver rūz u şeb

Āsümān-ı feyżine meh zevraḳ-ı sīm-ābdır
Lucce-i sevdā-yı cūdunda gezer her rūz u şeb

Nev-bahār-ı gülşeninde mihr bir berg-i ḫazān
Rūzgārıyla gezer kişver be-kişver rūz u şeb

Āsümān açmış gözün mihr u meh ile luṭfuna
Encüm-i eşkin ṣaçar kevne ser-ā-ser rūz u şeb

Kāse-i mihr u meh ile sā'ilīdir nüh felek
Bābına deryūze eyler çerḫ-i çāker rūz u şeb

Mihr u meh pervānedir şemʻ-i mezār-ı pākine
Bāl ü per yaḳmaḳ için durmaz dönerler rūz u şeb

Mihr u meh dergāhına dervīş ḫoş ad eder
Çār-ḍarb-ı ʻaşḳ ile olmuş ḳalender rūz u şeb

Gāh engüşt-i şehādet-vār meh tekbīr eder
Mihr olur gāhī kelāmıyla mübeşşer rūz u şeb

Dehr u çarḫıñ mihr u meh efserleridir ʻaşḳ ile
Bende olmuşlar ferāġat eylemişler rūz u şeb

Çarḫ ġalṭān eylemiş meydan-ı ʻaşḳ-ı yārda

Ḫarb-i çevgānla iki gūyu ber-ā-ber rūz u şeb

20 Māh bir zerrīn ḳadeḥtir ḳabża-i gerdūnda
Olmada ṣahbā-yı ḫūrşīd ile ber-ter rūz u şeb

Māh engüşt-i cenāb-ı Muṣṭafā’yı yād eder
Ol kemāl ile olur bedr-i münevver rūz u şeb

Mihr reddü’ş-şemsi añdıḳca döner raḳṣān olur
Ḫıdmet-i Ḥaydar’da olmuş ‘abd-i aḫḳar rūz u şeb

Ḫānedān-ı Muṣṭafā’nıñ ‘aşḳına şeydā olup
Yā ‘Alī gūyān u ġalṭān devr ederler rūz u şeb

‘Askereyniñ ravżasından aḫẕ-ı envār etmege
‘Azm edip ḳanlar döküp durmaz giderler rūz u şeb

25 Māh bir ḳandildir ol ṣaḥn-ı pākiñ üstüne
Mihrdir bir şeb-çerāġ-ı sāye-perver rūz u şeb

Ḥażret-i şāhen-şeh-i kevn ü mekān hādī-i dīn
Mīr ‘Aliyy[e] māh çāker mihr ḳanber rūz u şeb

Ḥażret-i ser ‘Asker-i ḫayl-i beşer cünd-i melek
‘Askerī mīr-i Ḥasan şāh-ı mużaffer rūz u şeb

Ol iki şāhıñ kemīne tuḥfe-i dīrīnedir
Mihr u meh kim eylemiş ihdā felekler rūz u şeb

El-aman ey ḥażret-i şemseyn-i evc-i lā-mekān
Eyleyiñ BĀḲĪ-yi nāçārı mübeşşer rūz u şeb

30 Aḥmed-i Muḫtār için hem Ḥaydar-ı Kerrār için
Luṭf edin raḥm eyleyin ḳılmañ mükedder rūz u şeb

Fāṭıma ḫayr'ün-nisānıñ başı için el-meded
Ḫāk-i-pāy-i luṭfuñuz başımda efser rūz u şeb

Seyyid-i Seccād u Bāḳır Ca'fer u Kāẓım için
Şeh Rıżā'ya baḫş ediñ bir 'abd-i aḥḳar rūz u şeb

Şeh Cevād'ıñ cūdu ḥaḳḳıçün meded āh el-amān
Luṭfuñuz iḥsānıñız bence muḳarrer rūz u şeb

Ẕātıñızda ḫatm olan sırr-ı velāyet ḥaḳḳına
Eyleyiñ ihsān ile in'āma maẓhar rūz u şeb

Ḥażret-i ḳā'im cenāb-ı mīm ḥā vü mīm dāl
Ḥaḳḳı için eyleyiñ mes'ūd u bih-ter rūz u şeb

Zümre-i Bū-Cehliyān'a vermeyiñ luṭf eyleyiñ
Eyledim dergāh-ı luṭfa 'arż-ı maḥżar rūz u şeb

Hem ḳıyāmette deyiñ Allāh için bir kez hemān
Bende-i küstāḫımızdır iş bu çāker rūz u şeb

Ḥaḳ ṣalāt ile selām etsin size olduḳça tā
Mihr u meh ṣaldıḳça arża nūr-ı envār rūz u şeb

Bendeñiz dil-şād olup olsun hemīşe şād-kām
Düşmana nefrīn u la'net mükerrer rūz u şeb

[14]

14b ḲAṢĪDE DER ẒIMN-İ MEDḤ-İ ḤAẒRET-İ VELİYYÜ'L-'AṢR U ṢĀḤİBÜ'L-EMR 'ACCELA'LLĀHÜ FERECEHU VEṢALĀTU'LLĀHİ VE SELĀMUHU 'ALEYHİ VE 'ALĀ ĀBĀİHİ VE ENṢĀRİHİ[100]

[100]Hz. Veli-yi Asr ve Sahib-i Emr (Allah O'nun zuhurunu çabuklaştırsın ve Allah'ın salâtı ve selâmı O'nun, babalarının ve yardımcılarının üzerine olsun)'in övgüsü hakkında kaside.

[Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Menzil-i hicr u elemdir bu fenā-dār-ı cihān
Köhne ḳānunu riyā baḫşiş u in'āmı fiġān

Mihri kānun-ı 'adāvet meh-i ṭuġrā-yı elem
Encümü dāġ-ı muṣībet ḳaṭarāt-ı aḥzān

Ebri ābisten-i ġam menba'ı bārān-ı cefā
Ḫāki maḫmūr-ı fenā bādı ṣafīr-i hicrān

Gülü peymāne-i firḳat müli efsāne-i Cem
Ḫandesi peyk-i ecel zemzemesi āha nişān

Müstetir naġme-i şevḳinde nevā-yı mātem
Mündemic feyż-i bahārında kudūrāt-ı ḫazān

Baḥrı deryā-yı elem sāḥili feyfā-yı 'adem
Bādı enfās-ı ḳader ḳaṭresi cūş-ı ṭufān

Gülşeni mezher-i ġam gülleri ḳalb-i ḫūnīn
Lālesi dāġ-ı sitem jālesi eşk-āb-ı revān

Dem-i vuṣlatta añıp firḳati şeydā bülbül
Şehḳa-i mātemini eyledi aṣl-ı elḥan

Vuṣlatı hicre sürūru ġam u aḥzāna ḳarīn
Felegiñ gerdeşi mestāne budur kār-ı cihān

Neş'e-yāb olma ne mümkün bu fenādārında
Meger ol bāb-ı ḫuyūżāta olam cebhe-resān

Bā'iṣ-i ḫilḳat-ı 'ālem şeh-i emlāk-ı ḫadem
Der-i pākinde biñ ādem buluyor nefḫa-i cān

Keremi Nūḥ’a neciyy u sebeb-i aṣl-ı necāt
Luṭfu Hādī-i ümem ḳahrına āyet-i ṭufān

İsm-i pākiyle Ḫalīl oldu necāta vāṣıl
Oldu gül-zār-ı vefā nār-ı cefā-yı sūzān

Āsümān-ı keremi yolladı bürhān-ı ẕebīḥ
Tā vücūdu ola zībende-i nev‘-i insān

Nūr-ı pākine tevessül kılıp Eyyüb nebī
Buldu cevr u siteme ṭāḳat-ı ṣabr u dermān

Yed-i beyżā vü ‘aṣā mu‘ciz-i Mūsā-yı Kelīm
Eṣer-i feyżi ile oldu cihānda bürhān

Şu‘le-i nūr daḫī Ṭūru ḳılıp cilve fezā
Ḫarr-ı Mūsā ṣa‘ḳā[101] sırr-ı żuhūr etti hemān

Dehen-i şūḫu leb-i la‘lī nice ‘İsā’ya
Ba‘ṣ-i emvāta verir ḳuvvet-i dil-tāb-ı beyān

Ṣāḥib-i sırr-ı nebī ḫāzin-i kenz-i ‘ulvī
Fāṭımī nisbet ü Mehdī laḳab u nūr-ı nihān

Vāriṣ-i Zeynü’l-‘Abā mecma‘ı ‘ilm-i Bāḳır
Ṣādıḳ-ı ehl-i ṣafā Kāżım-ı ġayż-ı ‘iṣyān

‘Ālem-i rāz-ı Rıżā nūr-ı Cevād u Hādī
Ḥuccet-i ibn-i Ḥasan şāfi‘-i yevmü’l-mīzān [102]

---

[101] 14/16b: “Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr’a) gelip de Rabbi onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi. (Rabbi): “Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!” buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.” A’râf, 7/143.
[102] 14/21b ibn-i: metinde “ibnü’l” olarak kayıtlıdır. / ol şāf‘i: vezin gereği “ol” çıkarılmıştır.

Aḥmed u Ḥāmid u ḥamd u ferec u *fetḥ-i ḳarīb*[103]
Naṣr u Mansūr-ı Ḫudā nāṣır u ḳāṭı‘ mīzān

Münyetü’ṣ-ṣābır u mübdī-i kelām-ı ḳudret
Muḥsin u muḳtaṣır u nāṭıḳ u nefs u iḥsān

‘Aṣr u müddeṡṡir u te’yīd-i *cevāri’l-künnes*[104]
Nūr u miṣbāḥ u yedu’llāh u ḥicāb-ı Yezdān

Yevm-i mev‘ūda olan ṣāḥib u mālik-i basıṭ
Tāli-i ḫatm-i rusul muḳṣıṭ u ‘adl u īmān

Beled-i emn ü emīn ṣubḥ-ı müseffer[105] fīrūz
Ġāyetu’ṭ-ṭālib u Firdevs u sürūş-ı raḥmān

Ġā’ib u ġayb u ḫalef ṣāliḥ u sā‘at ḫātim
Ḫunnes[106] u ḫusrev u dā‘iyy u tamām u bürhān

Dābbetü’l-arż-ı ḍuḥā bi’r-i mu‘aṭṭal Hādī
Ḳābıż u muḳdere vü Ḳā’im u Mün‘im Mennān

Mehdi-i muntaẓır u ṣāḥib u ġavṡü’l-fuḳarā
Üẕün-i sāmi‘a vü ‘ayn-ı Ḫudā nuṭḳ u lisān

Māşi‘ u mufżıl u mevt-ver ü livā-yı a‘ẓam
Vech-i Ḥaḳ nāḥiye-i aḳdes u nāḳūr-ı nihān

Ṣāḥibü’l-emr u velī mā’-ı ma‘īn ṣıdḳ u ṣırāṭ
Ṡā’ir u muḳtedir-i ḳuvvet u aḳvā-yı cihān

‘İlm-i mektūm-ı Ḫudā kenz-i muṭalsam sıdre

[103] 14/22a: “Yakın bir fetih.” Feth, 48/1, 18, 27.
[104] 14/24a: “Hayır! Akıp giden, bir kaybolup bir etrafı aydınlatan yıldızlara andolsun,” Tekvîr, 81/16.
[105] Müddessir suresi 34. Ayete telmih vardır. (Ağarmakta olan sabaha and olsun ki)
[106] 14/27: “Akıp giden bir kaybolup bir etrafı aydınlatan yıldızlara and olsun.” Tekvîr, 81/15.

Cāmi‘ u cum‘a vü ferḫunde şeh-i emn ü emān

Şeh Ebū’l-Ḳāsım imām ibn-i imām ber-Ḥaḳ
Ol semiyy-i şeh-i dīn ya‘nī şerīkü’l-Ḳur’ān

Ġaybeti sırr-ı ḫıred-sūz-ı tamām-ı nāsūt
Kimseniñ bilmesi ol sırr-ı ‘adīmü’l-imkān

Emr-i ġaybī-i Ḫudā server-i vālā nesebā
Emr-i pākiñde zemīn dest-i füyūżuñda zamān

Bā‘iṣ-i devr-i felek seyyid-i her ins ü melek
Āyet-i ḳudret-i Ḥaḳ pādişeh-i kevn ü mekān

Şems-i ufḳ-ı eḥadiyyet meh-i burc-ı vaḥdet
Sırr-ı ma‘nī-i hüviyet şeh-i Mehdī-‘ünvān

Menba‘-ı cūd-ı kerem feyż u fuyūżāt u himem
Ma‘den-i luṭf u ni‘am maḫzen-i aṣl-ı iḥsān

Kef-i in‘āmına bir ḳaṭre gelir baḥr-i muḥīṭ
Dest-i ikrāmına bir ẕerre degil mihr-i cihān

Noḳṭa-i besmele vü nuḫbe-i āl-i Hāşim
Ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı vefā sāḳi-yi āb-ı ḥayvān

Bir ġazel ṭarḥ edeyim bari şehā ‘aşḳıñla
Ola her mıṣra‘-ı ber-cestesi bir siḥr-beyān

Gel gel ey rāḥ-ı emel maḳṣad-ı cān yār-ı nihān
Ruḫ-ı gülgūnuña müştāḳ ser-ā-ser ekvān

Ṣafḥa-i rūy-ı şerīfiñdeki ḫāl-i siyeh
Müteḥassir ḥarem-i Ḥaẓret-i Rabbü’l-mennān

Ey ġubār-ı ḳademi kuḥl-ı ‘uyūn-ı melekūt
Vuṣlatı ġāye-i nāsūt şu’ūnāt-ı cihān

Ḳapladı enfüs ü āfāḳı bütün ẓulm ü ḍalāl
Gel gel ey maẓhar-ı ‘adl-i ezelī-i Yezdān

Berḳ-i seyfiñle dagıt ceyş-i ẓalām-ı fiteni
Ẓāhir ol ufḳ-ı serā’irden ayā şems-i nihān

Ḳalmadı ṭāḳatimiz luṭfuña müştāḳ ‘ālem
Gel gel ey rū’yetī aḳṣāyı meṭālib-i cānān

Yeter ey BĀḲĪ ne mümkün o şehiñ tavṣīfi
‘Arż-ı ḥācāt ederek eyle temennāñı ‘ayān

Ey ḳadr-i dest-i kerīmiñde olan şāh-ı ḳażā
Be-nebiyy u be-veliyy u be-betūl u sıbṭān

Be-‘Aliyy u be-Muḥammed be-Cenāb-ı Ca‘fer
Be-şeh-i Mūsī vü sulṭān-ı ġarībān-ı cihān

Be-Cevād u be-‘Aliyy ü be-Zekiyy ü be-ḥaḳḳat
Ol men-i mücrime şāfi‘ meded ey şāh-ı zamān

Ḳıl beni ru’yet-i ḥüsnüñle ḳabul-i dergāh
Bu benim Şī‘a-i pākimdi amān āh amān

Ḳıl ẓuhūruñda beni bende-i ẖāṣṣü’l-ẖāṣṣın
Ki rıżāñ ile seniñ eyledim terk-i revān

Ḥāşe-lillāh ki redd etme degil şānıñdan
Bāb-ı raḥm u keremiñ sā’ile meftūḥ hemān

Ḳıl mücāvir beni sıbṭ-ı şeh-i kevneyne şehā
Ki odur cedd-i kerīmiñ şeh-i ḳuds-i bürhān

Ver murādım saña ma'lūm murādım mededī
'Ālem-i ġayb-ı Ḫudavendsiñ ey ḳuds-i nişān

'Accelu'llāhi bi-luṭfihi feraceke yā mevlā
Feraca'llāhi bike himmem 'umūmü'l-iḫvān

Raḥmetu'llāhi 'alā şī'atüke külli evān
La'netu'llāhi 'alā mubġıżuke ān fe-ān

[15]

ḲAṢĪDE-İ ZĀ'İYYE[107]

[Hezec: Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün]

Bī-gāneleriz 'āleme, mestān-ı Ḫudā'yız
'Uşşāḳ-ı cefā-pīşe-i evlād u 'abāyız

Cān-dādeleriz ġamze-i ḫun-ḫ^{v}ārına yāriñ
Bī-ḫūn u ricā bende-i teslīm-i rıżāyız

Ḫoş görmedeyiz kārını biz ḫalḳ-ı cihānıñ
Her ḥāli muḥīṭiz ezelī ehl-i vefāyız

Eşyā bizi ẕikr etmededir ẓāhir u bāṭın
Ādem denilen maẓhar-ı sulṭān-ı beḳāyız

İdrīs ile seyr etti göñül cennet u ḥūru
Ḫākī ṣıfatız pādişeh-i 'izz u 'alāyız

Ṭūfān-ı ḍalāletten erip sāḥile keştī
Cevrī-i selāmet de emīnü'l-ümenāyız

[107] Bu kaside Osman Ergin nüshasından alınmıştır.

Yūnus gibi daldıḳ n'idelim baṭn-ı ḥudūs̱e
Tevḥīd ile tenzīh ile me'mūr-ı du'āyız

Ẕebḫ eyleyerek himmet ile kebş-i hevāyı
Rü'yāmızı taḥḳīḳ eden erbāb-ı vefāyız

Dehr içre bugün Ḥaḳ bu ki mānend-i Ḫalīlliz
Gülzār ḳılan āteşi enfāṣ u ṣadāyız

Zertüşt ile sācid olaraḳ ārz-ı 'aşḳa
Ehrīmen ü Hürmüz denilen remz-i ḫafāyız

Bizden mütecellī Buda'nıñ nirvānā sırrı
Yoḳ varlığımız müfteḫir-i faḳr u fenāyız

Ya'ḳūb gibi nefḫa-i vuṣlat ile mestiz
Yusūf gibi bir ṣūret-i zībāya fedāyız

Ẓann etme esīriz bizi zindān-ı bedende
Biz 'ālem-i ıṭlāḳa ḥükümrān-ı beḳāyız

Bir āyetidir ḥüsnümüzüñ Yusūf-ı ra'nā
Esrār-ı ezel nūr-ı beḳā kenz-i 'atāyız

Pür şevḳ ü şefef 'aşḳ-ı Züleyhāda nihānız
Yaġmā-keş-i cān fitne-i dīn māh-liḳāyız

Bā-mecd-i Ḫudā 'izzet ile Mıṣr-ı vücūda
Bizler ki 'azīz-i şeh-i Ken'an-ı velāyız

Musā'ya veren heybet u iclāli ḥaḳīḳat
Mu'ciz-i yed-i beyżā vü kerāmāt-ı 'aṣāyız

Erīnī diye vaḥdet ṭaleb eylerken ʿaceb kim
Biz Ṭūru yıḳan ṣāʿiḳa-i nūr-ı Ḫudāyız

Bir nuṭḳumuz eyler nīce dil-mürdeyi iḥyā
ʿİsā gibi her ḫaste-i hicrāna şifāyız

Levlāk denen şānına sulṭān-ı müeyyed
Ḫāk-ı ḳadem-i ḥażret-i şāh-ı dü serāyız

Mecmūʿa-i kül nāmı onuñ oldu Muḥammed
Biz bende-i dīrīnesiyiz ʿabd-i gedāyız

Bürhān-ı kemālātı olup tāc-ı *le-ʿamruk*
Bābıñda onuñ muntaẓır-ı feyż-i Ḫudā'yız

Mir'āt-ı tecellī-yi ebed ḥażret-i Ḳur'ān
Mermūz-ı rumūzāt-ı ezel rāh-nümāyız

Dervişleriz mürşidimiz Ḥaydar-ı Ṣafder
Bā-seyf-i zebān ḳātil-i eşrār u deġāyız

Biñ cān ile sevdik o şehiñ ālini bizler
Ez cümle-i enṣār şeh-i kerb u belāyız

İblīs ile iḍlāl ḳılan ḫalḳ-ı cihānı
Bū-Cehl ü Muʿāviyye-i erbāb-ı şeḳāyız

Her ḫayr u şerriñ maṣdarıyız menbaʿ-ı vaḥdet
Hem ẓulmet u hem neyyir u hem nūr u żiyāyız

Bir laḥẓa edip ʿālem-i nāsūta tenezzül
Eżdād diyārında bugün cilve-nümāyız

Seyr etmedeyiz laḥẓada mülk –i melekūtu

Biz reh-ber-i cibrīl u ṣafā-baḫş-ı melāyız

Gittikçe gehī nüzhet için mülk-i mişāle
İbrāz-ı kerāmāt ile şāh-ı ʻurefāyız

Taḳlīdi atıp pāye-i taḥḳīḳe eriştik
Tenvīr-i ḳulūb eylemege nūr-ı Ḫudā’yız

Devr etmedeyiz merkez-i tevḥīdi dem-ā-dem
Biz sā’ir-i dil müncez̠ib-i şems-i hüdāyız

Bir naġmesi sermest ḳılar bizleri cānā
Dilden dile feyż-āver olan naġme-i nāyız

ʻĀşıḳ bize ʻaşḳ öyle füsūn etti ki bī-şek
ʻAşḳız dil-i pākiñde bugün āh ile vāyız

Mir’āt-ı mücellāsı olup ism-i celāliñ
Lāhūt diyārında uçan murġ-ı hümāyız

İsḳāṭ-ı iżāfāt ile biz ehl-i yaḳīniz
Her ṭavr-ı tecellīde bugün cilve-nümāyız

Her şe’n ü teʻayyünde biziz ẓāhir u bāṭın
Her ṣūret-i maʻnīde fuyūżāt u ṣafāyız

Her şe’n ü teʻayyün ṣuver-i vaḥdetimizdir
Erbāb-ı dil u ḥikmete biz ḳıble-nümāyız

Ṣūrette mekān içre görüp ṣanma mekīniz
Bī-nām u nişān muʻtekif-i künc-i beḳāyız

Bā-mecd-i Ḫudā ṣanma bizi ʻabd-i kemīniz
BĀḲĪ ezelī maẓhar-ı esrār-ı ʻamāyız

18 Ramażān 1343

11 Nīsān 1341

[16]

ḲAṢĪDE-İ MEVĀRİDİ'L-EŞVĀḲ Lİ-'ABDİ'L-AḤḲAR[108]

[Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün[109]]

Ser-ā-pā bu cihān āyīne-i nūr-ı hüviyyettir
Bu mir'āt içre 'aks eden cemāl-i sermediyyettir

Ẓuhūra meyl esmā vü ṣıfātı āşikār etti
Bütün ekvānı iẓhār eyleyen nūr-ı meşiyyettir

Teḳāżā ḳıldı ẕātı ẕātına bu ḥubb-ı ẕātīden
Ẓuhūr etti 'avālim ismi 'aşḳ-ı pāk-i ḳudrettir

Bu 'ālem munṭavīdir her ẓuhūru 'ārifān içre
Bir ismi noḳṭadır bir ismi levḥ-i ẕāt-ı raḥmettir

Bu 'ālem çünkü iẓhār eyledi her kevni tafṣīlen
Ḳalem derler onuñ bir ismi de nūn-ı nübüvvettir

İḥāṭa eylemiştir cümle eşyāyı buṭūnuyla
O yüzden 'arş u kürsī dendi bu bir sırr-ı ḥikmettir

O 'ālem feyżidir 'ālemde idrākāt u tedbīrāt
Ki nāmı 'aḳl-ı küldür 'ilmdir hem vāḥidiyyettir

Onuñ temṣīlidir şer'-i nebīde Cebre'īl u vaḥy
Denir Rūḥu'l-emīn Rūḥu'l-ḳudüs hem nūr-ı fıṭrattır

108 En hakir kul olan benim Mevâridü'l-Eşvak isimli kasidem.
109 Bu şiir Mecmua 120'de varak 12^{a}-21^{b}'de bulunmaktadır ve 82 beyit olarak kaydedilmiştir. Aynı şiir Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde bulunan Nr: 135'te kayıtlı "Kasîde-i Mevridi'l-Eşvâk"de de 92 beyit olarak kayıtlıdır.

Ẓuhūr-ı ekmelīdir Aḥmed u Maḥmūd Ebū’l-Ḳāsım
Onuñ evṣāfıdır hep bu ḥaḳāyıḳ bir ḥaḳīḳattir

Bu ḥubb-ı ẕātı çünkü bu ṣıfātı āşikār etti
‘Uḳūlü eyledi īcād kim ol ‘ayn-ı ḳudrettir

Temeṣṣül eylese derler melek şer‘iñ lisānıyla
Eger ḥayvānda insānda olursa ismi ḳuvvettir

Ḳuvānıñ da ẓuhūru eyledi çūn mādde-i īcād
Bu ‘ālem ‘ālem-i nāsūt-ı aẓherdır şehādettir

Bu ‘ālem çūn ‘anāṣırdır mevālīde olur bā‘iş
‘Anāṣır ümmehāt oldu ḳuvā ābā-i fıṭrattır

Ṣıfāt-ı Ḥaḳḳ’a maẓhardır bu ‘ulviyyāt-ı sufliyyāt
Velī ‘ālemde insān maẓhar-ı ẕāt-ı hüviyyettir

Ki Ādem kevn-i cāmi‘dir bütün esmāya ekvāna
Dem-i Ādem bu devr-i dā’ime maḳṣūd u ġāyettir

Ẓuhūra meyl edince ḳudret-i küllīye ya‘nī Ḥaḳ
Tenezzül ḳıldı ‘ilme mebde’-i edvār-ı ḫılḳattir

Velī ẓann eyleme bir dem yoġidi Ḥaḳḳ’ıñ esmāsı
Ḳıdem ẕātīdir ancaḳ kim muḥīṭ-i cümle āyettir

Ṣıfātı ‘ayn-ı ẕātīdir buṭūnundan ẓuhūr etti
Ẓuhūruñ şiddeti sırr u buṭūn oldu ne ḥikmettir

Eger bir laḥẓa āṣār-ı ẓuhūru olmasa Ḥaḳḳ’ıñ
Ṣıfātı naḳṣ u ta‘ṭīle düşer bu söz ḍalālettir

Ẓuhūra meyli ẕāt-ı iḳtiżāsı ẕātı dā’imdir

Bu kevni añla sen de bī-bidāyet bī-nihāyettir

Tenezzül ḳıldı ‘ilme ‘ilm-i ẕātīden ḳuvā oldu
Ḳuvā iken ‘anāṣır ḫil‘atin giydi şehādettir

‘Anāṣırdan da geldi ma‘dene ondan nebātāta
Bu ‘ālemde tenemmī ẓāhir oldu kim ‘ināyettir

Nebāttan geldi ḥayvāna göründü iḫtiyār u ḥis
Zihī āṡār-ı iẓhār-ı kemālāt-ı şerāfettir

Nihāyet geldi insān sırrına ẕātına ḥamd etti
Ki insān maẓhar-ı cümle kemālāt u velāyettir

Velī insān-ı kāmildir fuyūżātı olan Ḳāsım
Nebī derler velī derler ẓuhūru ‘ayn-ı raḥmettir

Ḫudā birdir bu keṡrette gelir birden fuyūżātı
Zamānıñ vāḥid-i ẕīşānı ḫalvet-yāb-ı vuṣlattır

Odur nā’ib menāb u ḥuccetu’llāh şī‘a-i kāmil
O şāhıñ neş’esi sārī zamāna gör ne ḥālettir

Onuñ hep vāridātı cān bulur ‘ālemde ādemde
Onu ‘ārif olanlar evliyā ṣāḥib baṣīrettir

Onuñ ḥaḳḳıdır irşād-ı ḫalāyıḳ cümle ‘ālemde
O şems-i ‘ālem-i tekvīndir māh-ı muḥabbettir

Oña yāḫūd onu ‘ārif olan aḳṭāba kim erse
İki ‘ālemde şāh oldu yolu emn ü selāmettir

Odur sāḳī-i vaḥdet kim erişmezse o maḥbūba
Onuñ irşāda yoḳ ḥaḳḳı yolu rāh-ı ġavāyettir

Bu manṣıb manṣıb-ı ḳudret bu manṣıb manṣıb-ı ʻizzet
Bu manṣıb ṣāḥib-i şāh-ı kerem ṣāḥib-serīrettir

Maḳām-ı *līmaʻallāh*dır bu nüzhetgāh-ı maʻnīde
Ẓuhūr-ı tām u kāmil ṣāḥib-i ḫatm-i risālettir

Muḥammed Muṣṭafā şāh-enşeh-i maʻnā meh-i ḳurbet
Ki ḫāk-i pāy-ı tāc-ı ehl-i vaḥdet ʻizz u devlettir

Vaṣiyy-i Aḥmed-i Muḫtār emīrü'l-mü'minīn Ḥaydar
ʻAliyy ibn-i Ebū Ṭālib ki ol şāh-ı velāyettir

Odur vāriş resūl-i Hāşimīye hīç yoḳ şüphe
Bunu münker olanlar bī-ḫilāf aṣḥāb-ı naḳmettir

O şāhı bilmeyenler bulmayanlar görmeyenlerden
Berīyiz ḥamdülillāh ol ḳasīm-i nār u cennettir

O bāb-ı ʻilm-i Aḥmedtir bilā faṣl ol mü'eyyedtir
Vaṣiyyetle velāyetle o şeh-bāz-ı ḫilāfettir

Odur sāḳī-yi Kevs̱er ḳāliʻu'l-ḥayber veliyy-i ḥaḳ
Yedu'llāh nefs-i Muḫtār-ı Muḥammed şāh-ı himmettir

ʻAlī'den ṣoñra ṣāḥib sır Ḥasan'dır ḥüsn-i muṭlaḳtır
Ḥüseyn-i Kerbelā-yı ney vefā şāh-ı şehādettir

Cenāb-ı seyyid-i Seccād u Bāḳır Caʻfer u Kāẓım
ʻAlī Mūsi'r-rıżā mīr-i hüdā ṣaḥib-ʻināyettir

Taḳī ü hem Naḳī ü ʻAskerī kim ehl-i tevḥīde
Burūc-ı feyż u ʻirfāndır künūz-i sermediyyettir

Cenāb-ı ḥuccetü’l-ḳā’im veliyy ü Mehdī-i Hādī
Ki ṣāḥib-emr u hem ṣāḥib-zamān mev‘ūde nuṣrettir

Odur ġayb-ı hüviyyette buṭūn-ı Ḥaḳda sırr olmuş
Ẓuhūr-ı vaḥdete ṣāḥib o bedr-i ekmeliyyettir

‘Alī’niñ sırrına mir’āt olan Baṣrī Ḥasan bī-şek
Ḥasandan da Ḥabīb’e intiḳāl etmiş emānettir

Ḥabībiñ vāriṣi Dāvud-ı Ṭā’īdir ki ondan da
Bu sır Ma‘rūf-ı Kerḫī’ye ulaşmış bir vedī‘attir

Serī’ye ṣoñra gelmiştir Cüneyd’e çūnkim iş bu sır
Denir seyyid o sulṭāna şeref-zāy-ı ṭarīḳattir

O sulṭāndan da Mümşād Aḥmed u şāh-ı Muḥammed’le
Vecīhüddīn’e naḳl etti bu bürhān-ı ḥaḳīḳattir

Ki ondan Bū’n-necīb u ḳuṭb-ı dīnde ẓāhir oldu sır
Ki Rükneddīn Şehābeddīn Cemāleddīn raḥmettir

Bulardan ṣoñra İbrāhīm-i Geylānī’ye çun geldi
Ki ondan Erdebīl ṣūfīleri ṣāḥib-mürüvvettir

Ṣafīyüddīn u Ṣadreddīn ‘Alāeddīn bi’l-cümle
Ḥaḳīḳat ehl-i tevḥīde keremkārān-ı vaḥdettir

Bulardan ṣoñra mir’āt oldu Rūmuñ erleri bir bir
Ebū Ḥāmid Ḥamīdüddīn’e geldi sır beşārettir

Cenāb-ı Ḥācı Bayrām-ı Velī’ye geldi ondan da
Ki ḫāk-i āsitānı ḳıble-i ehl-i velāyettir

Onuñ da sırr-ı Sikkīni ‘Ömer de çun ẓuhūr etti

Buṭūn içre ẓuhūru müstetir ḳuṭb-ı melāmettir

Onuñ da İbn-i Yāmīn-i Āyāşī vāriṡi oldu
Ki ondan pīr ‘Alī-yi Aḳsārāyi nūr-ı ḳurbettir

Onuñ da vāriṡi ferzend-i zīşānı bilā şübhe
Ki Oġlan Şeyẖ derler nāmına şāh-ı şehādettir

Onuñ da vāriṡidir Sārbān Aḥmed ḥaḳīḳatte
Ḳıṭār-ı sālikāna reh-neverd-i rāh-ı vuṣlattır

Ḥüsāmeddīn Mükemmil vāriṡ oldu sırra ol şehden
Kim ol da cān-fedā-yı şāh-rāh-ı sermediyyettir

Onuñda Ḥamza Bālī vāriṡ-i esrārıdır cānā
O şeh de rāh-ı vaḥdette kefen-pūş-ı şehādettir

O şāhıñ da ḥaḳīḳat vāriṡi Ḫvāce ‘Alī Rūmī
Cihānda Muẖtefī İdrīs adıyla ehl-i ẖalvettir

O sır giydi ḳabā-yı ṣūretin İdrīsden ṣoñra
Añıldı Ḥācı Bayrāmlıkla ol ṣāḥib-mürüvvettir

O sulṭāndan da sır geldi Beşīr’i maẓhar edindi
Nice aḥbāb ile ol nā’il-i fevz-i şehādettir

Beşīr’iñ vāriṡi Hāşim Efendi geldi luṭf ile
Mekīn oldu maḳām-ı emnde ḳuṭb-ı siyādettir

Onuñ da vāriṡi Seyyid ‘Alī sulṭāndır ey Ṭālib
Zamānında o şeh zīb-āver cāy-ı meşīḥattir

O sulṭāndan da hem-nāmı ‘Alī’ye intiḳāl etti
Vezīr-i a‘ẓam-ı devlet şeh-enşāh-ı şehādettir

Onuñ da vārişi ‘Abbās Efendi’dir ḥaḳīḳatte
Onuñ da vārişi Ḥāfıẓ ‘Alī ehl-i fütüvvettir

Oñada vāriş İbrāhīm Bābā-yı velī oldu
Emīn u muḳtedā ser-nāme-i dīvān-ı ḥikmettir

Onuñ da vārişi Seyyid Ebū-bekrü’r-Reşād oldu
O sulṭān-ı melāmet ṣāḥib-i bürhān u ḥuccettir

O şehden de tevāriş etti ‘Abdülḳādir-i Belḫī
Enīs-i ehl-i ‘irfān seyyid-i ehl-i siyādettir

Onuñ dürr-i vücūduna ṣadef olmuştu şehr-i Belḫ
Eb-i zīşān u iḫvānıyla Rūm’a ehl-i hicrettir

Müfessir sırr-ı tevḥīdi nice bir beyyinātı var
‘Ulūm u feyż-i Ḥaḳ’da maẓhar-ı ḫatm-i velāyettir

Müceddeddir bu on dördüncü ‘aṣra bī-ḫilāf u reyb
Kemāl u ‘izz u ḳudretle şehen-şāh-ı hidāyettir

O dāḫī ‘azm-i lāhūt eyledi ferzend-i zīşānı
O sırr-ı kāmil oldu ṣāḥib-i feyż u reşādettir

Gözüm nūru efendim seyyidim Muḫtār-ı zīşānım
Ġubār-ı ḫāk-i pāy-ı kuḥl erbāb-ı beşārettir

Benim iḫlāṣda taḳṣīrim elbet var ne ġam amma
‘İnāyetkār-ı sulṭānım şeh-i erbāb-ı raḥmettir

Ḫudā’ya ḥamd bī-ġāyet ki ben feyż-i naẓar buldum
Cemāl-i pākini gördüm zihī devlet sa‘ādettir

Faḳaṭ heyhāt kim eyyām-ı vuṣlat yel gibi geçti
Bugün ḳan aġlıyor dīdem ki vaḳf-ı rāh-ı ḫasrettir

Başımda sāyesi ẓıll-i hümā vü tāc-ı devlettir
Bugün bī-pā vü ser ḳaldım enīsim āh-ı firḳattir

O şāhıñ rıḥlet-i tārīḫi çun Muḫtār Ḳutb oldu
O gün bī-vāyegāna rūz-ı mātemdir ḳıyāmettir

O sırrı ṣāḥibine verdi ben küm-keşte rāh oldum
Firāḳ u ḥasret ile aġladım eyyām-ı ġaflettir

Ne oldu ṭāli‘-i ḫandānım ey şāh-ı keremkārım
Beni mehcūr-ı dīdār eyleme kārım ḫasārettir

İlāhī nūru görmüş gözleri bī-nūr u fer ḳılma
Seniñ şānıñ mürüvvettir ‘ināyettir icabettir

Buyurmuş benden almıştır naṣībin bāḳī sulṭānım
Bu söz elbet bu ḫāk-sāra merhemdir beşārettir

Be-ḥaḳḳ-ı Aḥmed-i Muḫtār u Ḥaydar Ḥażret-i Zehrā
Be-ḥaḳḳ-ı şeh Ḥasan şāh-ı Ḥüseyn-i ney kerāmettir

Be-cāh-ı Seyyid-i Seccād u Bāḳır Ca‘fer u Kāẓım
Be-nūr-ı şeh Rıżā kim melce’ ü hādī-yi ümmettir

Be-ḥaḳḳ-ı şeh Taḳī vü hem Naḳī vü ‘Askerī yā Rab
Be-sırr-ı Mehdī-i Hādī ki ḳāi’m bi’l-veṣāyettir

Bu Bāḳī’yi Muḥammed Muṣṭafā nūruna īṣāl et
Bizi ḳurtar bu berzaḫdan ki vādī-yi cehāletten

Yazılmış Meslekü’l-‘uşşāk ṣoñra Maṭla‘u’l-eşrāḳ

Cenāb-ı nām-dāşım da ḳadem-cunbān-ı ḫıdmettir

İlāhī raḥmet eyle Ṣārı ‘Abdullāh Efendi’ye
Raḥīmī Bey’le birlikte serefrāzān-ı ümmettir

İlāhī nām-dāşım La‘lī-zāde Bāḳī’ye raḥm et
Ṭarīḳ-i Ḥaḳ’da ol da pīrdir merd-i fütüvvettir

Ḳaṣīdem Mevridi’l-eşvāḳ’dır kim ẕeyl-i ẕeyl oldu
Murād u maṭlabım ancaḳ Ḫudādan isti‘ānettir

Ḳabūl eyle İlāhī maṭlabım kāmı dilim ver kim
Benim şānım ḳuṣūr ise seniñ şānıñ icabettir

[17]

16b İSTİMDĀD EZ ḤUCCETU’LLĀHİ’L-ḲĀ’İM ṢĀḤİBÜ’Z-ZAMĀN ‘ACCELA’LLĀHU FERECEHU VE ṢALĀTU’LLĀHİ VE SELĀMUHU ‘ALEYHİ VE ĀBĀ’İHİ[110]

[Hezec: Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

I

1 ‘İnāyet vaḳtidir artıḳ meded ḳıl ey şeh-i merdān
Yetişti ‘arşa āhım eyleme bu bendeñi nālān
3 Bizi ḳılma efendim pā-yi-māl firḳat u ḥırmān
Seniñdir cūd u şefḳat kenz-i raḥmet vācib u imkān
5 Yetiş ey ḳutbu’l-aḳṭāb velāyet-i ṣāḥibü’l-bürhān
İmām-ı ehl-i ḥaḳ Mehdī-i Hādī ḳıble-i ‘irfān

II

1 Göründü ‘ālimīne nūr-ı pāk-i Muṣṭafā senden
Nümāyān ehl-i inkāra furūġ-ı murtażā senden
3 Müfesser sırr-ı esrār-ı rumūz-ı *hel atā*[111] senden

[110] Zamanın sahibi ka’imi olan Allah’ın delilinden yardım isteme konusunda, Allah onun zuhurunu çabuklaştırsın, Allah’ın salâtı ve selâmı onun ve babalarının üzerine olsun.
[111] 17/II-3a: “Hakikatte (kesin, şüphesiz) geldi.”, İnsan, 76/1.

Münevver nūr-ı vechiñle cemī‘-i māsivā senden
5 Yetiş ey ḳutbu’l-aḳṭāb velāyet-i ṣāḥibü’l-bürhān
İmām-ı ehl-i ḥaḳ Mehdī-i Hādī ḳıble-i ‘irfān

III

1 Muḳarrebler seniñ yā ‘Alī bendeñ āsitānıñda
Muḳaddesler ṭavāf etmekte ḥavl-i lā-mekānıñda
3 Ḳasem ki vaḥy-i Ḥaḳ cārī seniñ nuṭḳ u beyānıñda
Muṭalsamdır bütün esrār-ı Ḥaḳ sırr-ı nihānıñda
5 Yetiş ey ḳutbu’l-aḳṭāb velāyet-i ṣāḥibü’l-bürhān
İmām-ı ehl-i ḥaḳ Mehdī-i Hādī ḳıble-i ‘irfān

IV

1 Yeter seyr-i ṣıfāt u ‘ālem-i esmā mürüvvet ḳıl
Ḥarīm-i sırr-ı ẕāta reh-ber ol luṭf et ‘ināyet ḳıl
3 Serīr-i lā-mekānīden tecellī eyle raḥmet ḳıl
Ḥicāb-ı rūyuñu aç münkirīñi ḳahr-ı ġayret ḳıl
5 Yetiş ey ḳutbu’l-aḳṭāb velāyet-i ṣāḥibü’l-bürhān
İmām-ı ehl-i ḥaḳ M ehdī-i Hādī ḳıble-i ‘irfān

V

1 Meded ḳıl imtiḥān etme firāḳıñla bizi ey şāh
Seḥāb-ı nār-ı ref‘ et müstenīr olsun bu mihr u māh
3 Dedirme BĀḲĪ-i nāçārıña bu dertten ṣad āh
Meded ey ṣāḥib-i emr-i ‘avālim yā veliyu’llāh
5 Yetiş ey ḳutbu’l-aḳṭāb velāyet-i ṣāḥibü’l-bürhān
İmām-ı ehl-i Ḥaḳ Mehdī-i Hādī ḳıble-i ‘irfān

[18]

17[a] MERŞİYE-İ CENĀB-I SEYYİDÜ’Ş-ŞÜHEDĀ ‘ALEYHİ VE ‘ALĀ ENṢĀRİHİ ĀLĀ FÜ’T-TAḤİYYETİ VE’S̱-S̱ENĀİ[112]

[Remel: Fe‘ilâtün, fe‘ilâtün, fe‘ilâtün, fe‘ilün]

[112] Şehitlerin efendisi (binlerce dua ve övgü onun ve yardımcılarının üstüne olsun)’ne mersiye.

I

Demdir ey dil açalım rāyet-i āh u elemi
Yine tecdīd edelim nāle ile köhne ġamı
Yaḳalım yandıralım cümle ḳulūb-ı ümemi
Yine yād eyleyelim sıbṭ-ı şeh-i muḥteremi
Bu muḥarrem mehīdir āl-i ʻabā mātemidir
Gözyaşı āh u elem Şīʻalarıñ hem-demidir

II

Dögünüp şu gibi ṭaşlarla revān çağlayalım
Ebr-i hicrān gibi cānlar yakalım ağlayalım
Şehḳa-i ḥasret ile diñleyeni dağlayalım
Beñzeyip şāhiḳa-i Ṭūra ḳara bağlayalım
Berḳ-i āh ile yanıp yine felek kevn ü mekān
İñlesin nāle ile künbed-i devvār-ı cihān

III

Ḥüzn ü mātemde bugün beyt-i cenāb-ı Yezdān
Ağlar eşkābe-i zemzemle ḳılar āh u fiġān
Geçti Allāh için Merve Ṣafā'dan ey cān
Çöktü kūh-ı ʻArafāt oldu o şāha giryān
Bāṭınen ḳana bulandı yine ṣaḥrā-yı Minā
Ḥacer'i paraladı nāle-i ḫayl-i şühedā

IV

Sīnesin nāḫun-ı miḥnet ile gülgūn ederek
Egnine cāme-i nīli giyinir pīr-i felek
Ḳudsiyān sīne dögüp nāle ḳılar cinn ü melek
Bu cihān cümle ṣalāyı ġama itti *lebbeyk*[113]
Tīġ-ı berrān gibi ṣad ḥayf-ı hilāl-i mātem
Delerek sīnemizi ṣaldı cefāya maḥrem

[113] 18/IV-3b: "Allah'ım emret, emrine hazırım.", Buhârî, Hac, 785; Müslim, Hac, 19.

V

1 Kīne-i düşmen-i dīn oldu bu māh içre bedīd
Şarṣar-ı żulm ile düştü yere ol naḫl imdi
3 Lerze-nāk oldu o dem levḥ u ḳalem ‘arş-ı mecīd
Ehl-i beyt-i nebevīye neler etti o Yezīd
5 Ay gibi düştü yere peyker-i pür ḫūn-ı Ḥuseyn
Gün gibi çıḳtı göge ol ser-i pür ḫūn-ı Ḥuseyn

VI

1 Aġlıyor ṭaşlara başlar uraraḳ nehr-i Fırāt
İki ḳul baġrına başmaḳta emīrü’l-ġazavāt
3 Ekber u aṣġarı pā-māl-i sitem ḳıldı ‘uṣāt
Ḫayme-i Ḳāsım-ı nā-şādda ḳoptu ‘araṣāt
5 Siyehe düştü işi sulṭān-ı cihānıñ eyvāh
‘Arş ṣadrında ḳarār etti o ẓālim gümrāh

VII

1 Nāle-i vā ‘aṭāşā yā ebetā yā ceddā
Ḳalb-i maḥzūnuma gelmekte o çölden ḥālā
3 Görünür çeşmime bir ḳāfile ḫayl-i isrā
Dilimiñ ‘uḳdesi zincīr-i ‘Alī Zeynü’l-‘abā
5 ‘Adem olsun yeri çarḫıñ dilerim ben yā Rab
Zülfü ḳan ile muḥannā geçiyor baḳ Zeyneb

VIII

1 Bir elem-perveriyim ben şeh-i merdānīleriñ
Bāḳiyā bendesiyim ṣāḥib-i devrānīleriñ
3 Giyerim ḳaraları raġmına Mervānīler’iñ
Ederim baġrını ḳan-ı la‘n ile Süfyānīler’iñ
5 Yoḳ fütūrum dayanır göklere dād-ı āhım
Şī‘ayım şāfi‘-i maḥşer şeh-i kevs̱er şāhım

[19[114]]

131[a] TERCÜME-İ DEVĀZDEH BEND-İ MUḪTEŞEM-İ KĀŞĀNĪ[115] RAḤİMEHU'LLĀHÜ TE'ĀLĀ[116]

[Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

I

1 Yā Rab nedir bu ġam ki ṣadā ṣaldı 'āleme
Ḫalḳ-ı cihān girdi bütün yās u māteme

2 Yā Rab bu rest-ḫīz ki ḳalḳıp zemīnden
Bī-nefḫ ṣūr erişmede 'arş-ı mu'aẓẓama

3 Yā Rab bu ṣubḥ-ı tīre doġar hangi fecrden
Ṣalmış cihāniyānı bütün vādī-i ġama

4 Gūyā ṭulū' eyledi maġribden āfitāb
Aşıp girdi cümle-i ẕerrāt 'āleme

5 Dersem eger ḳıyāmet-i dünyā 'aceb degil
Girdi çū çerḫ māteme erdi Muḥarrem'e

6 Ḥāşā melāl cāyı degil gāh-ı[117] ḳuds
Baş ḳoydu ḳudsiyān faḳaṭ zānū-yı ġama

7 Cinn ü melek fiġān ediyor arż u āsümān
Girmiş 'azā-yı eşref-i evlād-ı Ādem'e

8 Ḫūrşīd-i āsümān ü zemīn nūr-ı maşriḳayn
Perverde-i kenār-ı resūl-i Ḫudā Ḥuseyn[118]

---

[114] Bu manzûme 18[a]-21[b] ve 131[a]-133[b]'de kaydedilmiştir. İlk kaydedilen şiir müsvette gibi görünmektedir. Bu nedenle vr. 131[a]-133[b]'de bulunan manzûmeyi esas kabul ettik ancak yine de iki şiiri karşılaştırdık ve tespit ettiğimiz farkları gösterdik.
[115] Dîvân-ı Muhteşem-i Kâşânî, (tashih eden) Ekber Behdaverend, s.533-538, Tahran, 1381/2002.
[116] Muhteşem-i Kâşânî (Allah Teala ona rahmet eylesin)'nin Devâzdeh Bend'inin tercümesi.
[117] 19/I-6a: gāh-ı:āşiyān-ı 18[a]
[118] 19/I-8: "Yerin ve göğün güneşi, doğunun ve batının ışığı, Allah'ın resûlünün yardımcısı Hüseyin."

II

1 Oldu şikeste keştī-i ṭūfān-ı Kerbelā
Āġaşte oldu ḳan ile meydān-ı Kerbelā

2 Fecr u şafaḳ ẓuhūr ederek āsümānda
Erdi semāya ḫūn-i şehīdān-ı Kerbelā

3 Ġayrī gül-āb vermedi verdi sirişk-i ġam
Ol gül ki oldu Mehdī gülistān-ı Kerbelā

4 Bir ḳaṭre ṣuyu dāḫi dirīġ etti Kūfiyān
Geldi yerine ḥürmet-i mihmān-ı Kerbelā

5 Sīr-āb oldu dīv ü ʻafārīt ey göñül
Ḫātem umardı līk Süleymān-ı Kerbelā

6 Arż u zemīni lerzeye vermektedir henüz
Feryād-ı elʻaṭaş ile efġān-ı Kerbelā

7 Āh ol zamān ki leşker-i kīn şerm ḳılmayıp
Ġāret ḳılındı ḫāyme-i sulṭān-ı Kerbelā

8 Ān dem felek ber-āteş-i ġayret sipend şüd
Kez ḫavf-i ḫaṣm der ḥarem efġān bulend şüd[119]

III

1 Ḫᵛan-ı belāya ḳıldılar ʻālemde çūn ṣalā
Evvel belī belāya dedi cümle enbiyā

2 Tīġ-ı belāya verdi serīn Murtażа ʻAlī
Nevbet gelip velīlere lerzān olup semā

[119] 19/II-8b: “Feleğin gayret ateşi üzerine nazar otu olduğu o zaman; düşman korkusundan haremden feryatlar yükseldi.”

3 Āteş döküp de aḫgeri elmāsa verdiler
Nūş eyledi cenāb-ı Ḥasan şāh-ı müctebā

4 Ol bārgāh-ı pāk yüzünden zamānede
Ḳan aġladı Medīne vü zeyn oldu Kerbelā

5 Ṣad āh-ı fitnesin ḳılıp iẓhār rūzgār
Coştu o deşt-i pākde ol lucce-i belā

6 Rūḥ-ı şerīf-i Aḥmed-i Muḫtār'ı lerzeye
Vermekte nāle-i ḫalef-i şāh Murtażā

7 Ehl-i ḥarem derīde girībān güşāde mūy
Feryād edince titredi tā 'arş-ı Kerbelā

8 Rūḥu'l-emīn eyledi bu ḥālden ḥicāb
Tārīk oldu gördü bunu çeşm-i āfitāb

IV

1 Kāş ol zamān 'avālim olaydı hemān tebāh
Bu ḫargeh-i bulend sütūn maḥv olaydı āh

2 Kāş ol zamān ẓulmet erip cümle 'āleme
Mülk-i 'adem olaydı bu ekvāna cilvegāh

3 Kāş ol zamān ki nāle ḳılarlardı ehl-i beyt
Ol şu'leden yanaydı bu ne çetr u bārgāh[120]

4 Kāş ol zamān ki ḳıldı bu āyīni rūzgār
Rūy-i zemīn bataydı taḥassürle āh u vāh

5 Kāş ol zamān ki cismi nihān oldu ḫākde
Cān ḳalmasaydı 'ālem-i hestīde āh āh

[120] 19/IV-3: Bu beyit 18b'de kaydedilmemiştir.

6 Kāş ol zamān ki geştī-i āl oldu ġarḳ-ı ḫūn
Deryā-yı ḫūn ġarīḳı olaydı bu ḫānḳāh

7 Bu intiḳām ḳaldı faḳaṭ yevm-i maḥşere
Ṣār-i Ḫudāyı eyledi bu nāleler penāh

8 Āl-i nebī taẓallüme geldikte bī-gümān
'Arş-ı Ḫudāya lerze verir āh bī-kesān

V

1 Ḫūn-i Ḥüseyn düştü o dem kim zemīne dek
Coştu erişti ẕirve-i 'arş-ı berrīne dek

2 Yaḳlaştı kim ḫarāb ola īmān u dīn bütün
Ol ḍarbeler erişmede erkān-ı dīne dek

3 Ol dem ki naḫl-i ḳāmeti düştü zemīne āh
Erdi ġubār-ı ġam felek-i heftümine dek

4 Bād ol ġubārı rūḥ-ı cenāb-ı risālete
İrgürdü nāle ḳıldı cihān *ḥūr-ı ı'yn*[121]e

5 Giydi libās-ı nīlī bütün ehl-i āsümān
Erdi ḫaber çū 'Īsī-i gerdūn-nişīne dek

6 Geldi cihān ġulġuleye növbet-i ḫurūş
Geldi o dem ki ḥaẓret-i *Rūḥu'l-Emīn*[122]e

7 Vehm etmesem ki derdim erişti bu ḫāk ü ḫūn
Tā dāmen-i celāl-i cihān-āferine dek

---

[121] 19/V-4b: "İşte böyle, biz onları ayrıca iri gözlü hurilerle evlendiririz." Duhan, 44/54.
[122] 19/V-6b: "Onu Rûhu'l-emin indirdi." Şuara, 26/193.

8 Gerçi melālden beridir ẕāt-ı o ẕü’l-celāl
Dillerdedir göñül daḫi yoḳ hīç bī-melāl

VI

1 Ḫavfım cezāyı ḳātiline çun urup raḳam
Raḥmet cerīdesine çekerlerse ger ḳalem

2 Nāçār olup cemī‘-i şefī‘ān-ı rūz-i ḥaşr
Baḳmazlar ise mücrime rūz-i n’edem n’idem

3 Ben gibi müẕnibīne olur mu penāh ‘aceb
Cūş eyler ise ḳahr u celāl-i Ḫudā o dem

4 Āh ol zamān ki ḫūn-çekān ekfān ile bütün
Āl-i ‘Alī o ‘arṣaya çektikde çūn ‘alem

5 Feryād ol zamān ki cevānān-ı ehl-i beyt
Gülgūn kefenle ‘arṣa-i ḥaşre başar ḳadem

6 Düşende cāme-i gül gülzār-ı Muṣṭafa
‘Arşa elin urunca o bānū-yi pür himem[123]

7 Kimden ümīdvār şefā‘at olur ‘aceb
Evlād-ı Muṣṭafā’ya cihānda ḳılan sitem

8 Pes ber-sinān kenend serīrā ki Cebre’īl
Şūyed ġubār-ı giysūyeş ez āb-ı selsebīl[124]

---

[123] 19/VI-6b: pür himem:muḥterem 20[a]
[124] 19/VI-8: “Sonra dişlerini sökerler, Cerail bir tahtın üzerinde O’nun saçının tozunu selsebil suyuyla yıkar.”

VII[125]

1 Ol gün ki dikti nījeye ol re’si Kūfiyān
Baş açtı çıktı daġlara ḫūrşīd-i āsümān

2 Cinn ü melek dögündü semā giydi ḳāralar
Ḳan aġladı bu ḥālete sukkān-ı āsümān

3 Geldi tamām-ı zelzeleye ḫāk-i muṭme’in
Devrin şaşırdı çerḫ-i felek encüm-i cihān

4 ‘Arş-ı mecīd lerzelenip ṣandı çerḫ-i pīr
Eyyām-ı rest-ḫīz ḳıyām etti nāgehān

5 Ol ḫaymeyi ki giysū-yi ḫūrān ṭınāb etti
Bād-ı muḫālefetle felek yıḳtı ṣad fiġān

6 Bī-maḥmil ü kucāda ḳılıp hem şütür süvār
Bir cem‘i kim ġulāmları Cebre’īl-i cān

---

125 19/VII: Bu bend 19[a]’da üstteki şekli ile kaydedilmiştir. Ancak aynı bend bir kez daha tercüme edilmiş ve tekrar yazılmıştır. Üstteki bend iki kez kaydedildiğinden bizde bunu esas kabul ettik. Ancak 20[b]’de bulunan bendi de buraya kaydettik. Bend şu şekildedir:

“1 Nīzeyle ol ‘azīz baş oldukta çūn ‘ayān
Baş açtı çıḳtı daġlara ḫurşīd-i āsümān

2 Cinn ü melek fiġān ederek giydi ḳaralar
Ḳān aġladı bu ḥālete bi’llāhi ḳudsiyān

3 Geldi tamām-ı zelzeleye arż-ı muṭma’in
Devrin şaşırdı çerḫ-i felek encüm-i cihān

4 ‘Arş-ı mecīd titredi ve ṣandı çerḫ-i pīr
Eyyām-ı rest-ḫīz ḳıyām etti nāgehān

5 Ol ḫaymeyi ki gīsū-yı ḥūrān ṭınāb etti
Bād-ı muḥālefetle felek yıḳtı ṣad fiġān

6 Bī-maḥmil u kucāda ḳılıp hem şutur sevār
Bir cem‘i ki ġulāmlar Cebre’il-i cān

7 Rūḥu’l-emīn rūḥ-ı nebīden ḥicāb eder
Kim ümmetinden oldu bu ẓulm u cefā ‘ayān

8 Oldum da ‘azm-i şām ḳılıp zümre-i cehūl
Bir ḥālde ḳıyām-ı ḳıyāmet dedi ‘uḳūl”

7 Rūḥu'l-Emīn Rūḥ-ı Nebī'den ḥicāb eder
Kim ümmetinden oldu bu ẓulm ü cefā ʿayān

8 Ol demde ʿazm-i şām ḳılıp zümre-i cuhūl
Bir ḥālde ḳıyām-ı ḳıyāmet dedi ʿuḳūl

VIII

1 Ol dem ki ḥarbgāha düşüp rāh-ı kārbān
Şūr-ı nüşūra düştü bütün kevn ile mekān

2 Hem bānk-i nevḥa ġulġule ṣardı zemīni hem
Efġān ü āh ü vāha ḳıyām etti ḳudsiyān

3 Çāk etti sīnesin yine ol ḫayretü'n-nisā
Baş açtı cennet içre yine seyyid-i cihān

4 Feryād ol zamān ki göñül çeşm-i ehl-i beyt
Düştü o küştegāna amān āh el-amān

5 Ḫançerler ile her biri ṣad pāre bī-kefen
Bī-ser henūz yāreler olmaḳta ḫūn-feşān

6 Nāgāh oldu duḫter-i Zehrā'ya el-meded
Manẓūr-ı cism-i pāk ki Ḥüseyn āh-ı ṣad fiġān

7 Bī iḫtiyār naʿra-i haẕā Ḥüseyn ile
Hevdecden attı kendini ol ḳuds-āşiyān

8 Feryād ḳıldı sīne dögüp biżʿatü'r-resūl
Yüz ṭutdu Yes̱ribe dedi yā eyyühe'r-resūl

IX

1 Bu küşte-i vaḥīd Ḥüseyn'iñ degil midir
Bu ṣayd-ı nā-ümīd Ḥüseyn'iñ degil midir

2 Ṣolmuş cihānda āh-ı ‘aṭaşdan bu naḫl-i ter
Bu server-i sa‘īd Ḥüseyn’iñ degil midir

3 Zaḫmı fuzūn-i sıtāre-i eflākden şehā
Bu nā-ümīd şehīd Ḥüseyn’iñ degil midir

4 Bu ġarḳa-i muḥīṭ-i şehādet ki rūy-ı deşt
Ḫūn iledir mecīd Ḥüseyn’iñ degil midir

5 Bu ḫuşk leb ki ḳanı ile dehirde ḳılar
Ceyḥūn-ı ḫūn-ı be-dīd Ḥüseyn’iñ degil midir

6 Āb- ı Fırāt’a teşne baḳan şāh kem-i sipāh
Bu seyyid-i ḥamīd Ḥüseyn’iñ degil midir

7 Bī-ġasl u bī-ḥanūṭ u kefen bī-mezār āh
Bu cism-i ser-burīd Ḥüseyn’iñ degil midir

8 Döndü Bakī‘a māderīne ḳıldı bir ḫiṭāb
Yandı bütün semā vü zemīn māh u āfitāb

X

1 Ey mūnis-i şikeste dilān gel bu ḥāle baḳ
Bī-āşinālarız bize biz bī-kesāna baḳ

2 Rūz-ı cezā şefī‘i olan āl-i beytiñiñ
Şu düştügü ‘uḳūbet-i ehl-i cefāya baḳ

3 Ṣaḥn-ı cinānda ḥālimize bir neẓẓāre ḳıl
Üftādeyiz cihānda ne derd ü belāya baḳ

4 Luṭf eyle yıḳma ḫāṭırımız Kerbelāya gel
Ṭuġyān-ı seyl-i fitne vü mevc-i belāya baḳ

5 Serverleriñ rü'ūsu bütün nīzelerdedir
Ebdān-ı bī-rü'ūsu görüp eşḳiyāya baḳ

6 Ol ser ki dūş-ı Aḥmed-i Muḫtār zīneti
Yükseldi nīzelerde bu ʻizz u ʻalāya baḳ

7 Perverde-i kenārıñ olan cism-i pāki gör
Āġaşte ḫāk ü ḫūna bu gün Kerbelā'ya baḳ

8 Feryād u dād ʻadāvet ibn-i Ziyād'dan
Yā biżʻatür-resūl fiġān bu fesāddan

XI

1 Ey çerḫ bilmedim kime ne bī-dād eylediñ
Dünyāyı cevr ile sitem-ābād eylediñ

2 Ḳatl-i Ḥüseyn ile o Yezīd oldu şād-kām
Gör ḳatl-i şāh ile kimi dil-şād eylediñ

3 Yetmez mi ṭaʻnıña desem āl-i Muḥammed'iñ
Aʻdā-yı bed-nihādına imdād eylediñ

4 Ey zāde-i Ziyād bu ẓulm u cefāları
Nemrūd eylemezdi sen īcād eylediñ

5 Ṣoldurduñ āh ol gül-i bāġ-ı risāleti
Bir ḫass için o gülşeni ber-bād eylediñ

6 Ḫulḳūm-ı pāki būse geh-i Muṣṭafā iken
Ḥayfā ki ṭaʻn-ı ḫançer-i pūlād eylediñ

7 Bilmem ne etmişti saña Ḥaydar ü Betūl
Bāʻiṣ nedir ʻadāvet-i evlād eylediñ

8 Ḫavfım budur ki maḥşere geldikte sen hemān
Dūd-ı ʻaẕābıñ ile dolar arż u āsümān

XII

1 BĀḲĪ sükūt eyle dil-i seng oldu āb
Bünyād-ı ṣabr u ḫāne-i ṭāḳat olup ḫarāb

2 BĀḲĪ sükūt eyle bu ḫūnīn ḳażiyyeden
Murġ-ı hevā vü māhī-i deryā olur kebāb

3 BĀḲĪ sükūt eyle duyan ehl-i mātemiñ
Cūş eyleyen sirişk-i ġamı oldu dürr-i nāb

4 BĀḲĪ sükūt eyle ki bu şiʻr-i Muḥteşem
Rūy-ı zemīn-i eşk-i cigerle ḳılar ḫıżāb

5 BĀḲĪ sükūt eyle ki mers̱iye-i Ḥüseyn
Ol ḥażrete verildi budur eslem-i cevāb

6 İsm-i şerīfi Muḥteşem u şiʻri muḥteşem
Reşk eyliyor bu mers̱iyeye māh u āfitāb

7 Bākī sükūt eyle ki ḥaddiñ degil seniñ
Ol şiʻri tercüme o ki bir luccesin ḥabāb

8 Tā çerḫ-i sifle buved ḫaṭā'ī çunīn ne-kerd
Bā hīç āferīde cefāyī çunīn ne-kerd[126]

Ġurre-i Muḥarremü'l-ḥaram[127] 1341 [1923]

[126] 19/XII-8: "Alçak felek oldu olalı böyle bir hata etmedi, hiçbir yaratılmışa böyle cefa etmedi."
[127] Muharrem ayının ilk günü ve gecesi.

[20]

22a DER MEDḤ-İ ḤAŻRET-İ MEVLĀNĀ VE MEVLE’L-‘ĀRİFĪN ḲADDESENĀL’LLĀHU Bİ-ESRĀRİHİ[128]

[*Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]*

Dilimde her zamān ism-i celāl-i Mevlānā
Yüzümde pertev-i mihr-i cemāl-i Mevlānā

Gözümde ‘aks-i bihiştī-yi Ḳubbe-i Ḫaḍrā
Ḫayālime geliyor ḫaṭṭ u ḥāl-i Mevlānā

Lebim ki fecr-i ṭulū‘-ı şumūs-ı vaḥdettir
Cihāna vermededir fer maḳāl-i Mevlānā

Muḥammed ümmetine Muṣṭafā-yı s̱ānīdir
‘Uḳūlden müte‘ālī kemāl-i Mevlānā

Buṭūn-ı cümle meẓāhir ẓuhūr-ı sırr-ı vücūd
Ḥaḳīkat ehline mevlā me’āl-i Mevlānā

Muḳarrebīn ‘idādında görme kim zāhid
Ẓuhūr-ı ‘ayn-ı hüviyyet viṣāl-i Mevlānā

Semā‘ ḳılmada ‘aşḳıyla cümle-i ẕerrāt
Felek rehinde olur pāy-māl-i Mevlānā

Cihānı eyledi raḳṣān ḥaḳīḳat-i ‘aşḳı
‘Uyūna kuḥl-ı emeldir ḫayāl-i Mevlānā

Penāh-ı ġam-zedegân melce’-i ġarībāndır
Fütādegāna keremdir ḫıṣāl-i Mevlānā

[128] Ariflerin Efendisi Hz. Mevlânâ (Allah onun sırlarıyla bizi mukaddes kılsın)’nın övgüsü hakkında.

Bişāṭ-ı ‘āṭıfeti müẕnibīnedir meftūḥ
Muḥīṭ-i cümle ‘avālim nevāl-i Mevlānā

Beşāret-i *sebeḳat raḥmetī ‘alā ġażabī*[129]
Günehde oldu daḫīl-i fi‘āl-i Mevlānā

Delīl-i ḳavl-i şerīfim nidā-yı bāzādır
Kemāl-i luṭf u kerem oldu ḥāl-i Mevlānā

Felekte kāmı olur vaḥdet u niyāz-ı viṣāl
Bu dehre minneti bilmez ricāl-i Mevlānā

Meded meded nice demdir ki zār u giryānım
Döner döner olurum bī-mecāl Mevlānā

Diyār-ı ḥasrete Ya‘ḳūb-ı girye-efşānım
Viṣāle yoḳ mu ‘aceb iḥtimāl Mevlānā

Behā-yı luṭfuña muḥtācım ey kerem-kānı
Be-sırr-ı Şems u Veled ehl-i ḥāl-i Mevlānā

Daḫīli ḳoġma ḳapıñdan be-nūr-ı pāk-i kerīm
Bütün şu‘ūrum olur pāy-māl-i Mevlānā

Ṣalāḥ ver baña göster ḥüsām u bürhānıñ
Diler bu BĀḲİ-yi bī-dil viṣāl-i Mevlānā

[21]

22[b] MEDḤİYE-İ ḤAŻRET-İ PĪR-İ DESTGĪR ḲUDDİSE SIRRUHU’L-MÜNĪR[130]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[129] 20/11a: “Rahmetim gazabımı geçti.” Buhârî, Tevhîd, 15, 22, 28, 55; Müslim, Tevhîd, 14, 16.
[130] Hz. Pîr-i Destgir (onun parlak sırrı mukaddes kılınsın)’in övgüsü.

Ey şeh-i ‘ālī fuyūż-ı bezm-i vaḥdāniyyetiñ
Mihr-i pür-nūr-ı semā-yı ‘izz-i ferdāniyyetiñ

Müncelī mir’āt-ı pertev-bār-ı ‘aşḳ-ı *lâ-yezāl*[131]
Āyet-i taḥḳīḳi feyż-i bezm-i sırr-ı ḳudretiñ

Şehri-yār-ı mülk-i ma‘nā maẓhar-ı İsm-i Celāl
Reh-ber-i ‘ālī tebārı şāh-rāh-ı vuṣlatıñ

Ḫıżr-ı iḳlīm-i tecerrüd āb-ı ḥayvān-ı kerem
Pīr-i ḳudsī himmeti erbāb-ı bezm-i ḳudretiñ

Sendedir esrār-ı lāhūtī seniñdir mülk-i dīn
Emriñe münḳād nāsūtī diyār-ı ḥikmetiñ

Meṣnevī-i Ma‘nevī elde kitāb-ı vaḥydir
Şems-i pertev-bārıdır el-ḥaḳ cihān-ı vaḥdetiñ

Nūr alır her nüktesi Şemsü’l-ḥaḳ-ı Tebrīzden
Cān verir her beytine kerrūbiyānı ḥażretiñ

Şüphesiz her noḳṭası bir lü’lü’-i şehvārdır
Fer alır ondan le’ālīsi ḳuṣūr-ı cennetiñ

Bir cihān-ı ma‘nevīdir ol kitāb-ı ‘aşḳ kim
Remz-i mażmūnundadır esrārı sırr-ı ḫilḳatiñ

Şems-i ‘irfānı onuñ rūḥ-ı cenāb-ı Mevlevī
Ṣafḥa ṣafḥa nūru ẓāhir pertev-i ḳudṣiyyetiñ

Māh-ı ma‘nāsı Ḥüsāmüddīn-i sırr-ı Kirdgār
Encüm-i aṣḥāba olmuş merkezi ḳuṭbiyyetiñ

[131] 21/2a: “Yok olmaz, ölmez.” Tevbe, 9/110.

Nūr-ı esrār-ı Bahāüddīn Leyl-i Ḳadr'idir
Sırr-ı envār-ı Ṣalāḥuddīn o deyr-i ḥayretiñ

Sebze-zār-ı gülşen-i feyż-i behā-i *lem yezel*
Mevce-zār-ı selsebīl-i luṭfu olmuş raḥmetiñ

Ḳabża-i ḫāki onuñ kuḥl-i ʻuyūn-ı evliyā
Curʻa-i āb-ı onuñ āb-ı beḳāsı cennetiñ

Bād-ı enfās-ı İlāhī'ye ṣafāsı cāvidān
Bū-yı ʻıṭrında nümāyān ḥażret-i ḫatmiyyetin

Sende ẓāhirdir maḳāmāt-ı velāyet serverā
Nūr-ı pāk-ı Muṣṭafā'dır ser-te-ser māhiyyetiñ

Sende bāhirdir kerāmāt-ı cenāb-ı Murtażā
Mülḥidīn Sulṭān-ı Dīvānī'de gördü ḳudretiñ

Gūş edenler nefḫ-i nāyıñdan ṣadā-yı bişnevi
Tā ebed mestānıdır ḫalvet-serā-yı ʻizzetiñ

Muṭrib-i ervāḥda sermest olup cāndan geçer
Anlayañ ḍarb-ı ḳademden cāy-ı ʻizz u nevbetiñ

Bī-ser u pā raḳṣ eder āyīniñe cān-dādeler
Devr eden pervānelerdir ḥavl-i ʻarş-ı himmetiñ

Refʻ edip ḳayd-ı sivā-yı ẓulmeti gül-bāng-ı hū
Ẓāhir eyler gözlere ism-i celāl-i heybetiñ

Maṭbaḥıñdır sırr-ı Āteş-bāz u tenvīr-i kerem
Bī-kesī āġnā eder ol ḫᵛān-ı feyż u niʻmetiñ

Bendegānıñ sırr-ı ḫāmūşīde söyler rāzıñı

Eslem u aḥsendir ādāb-ı sulūk u ḫıdmetiñ

Bābıña geldim daḫīlek ʻāciz u dermāndeyim
Mürdeyī iḥyā eder iksīr-i luṭf u raḥmetiñ

Ver murād u maṭlabım ol dest-gīrim el-amān
Şüphesiz ırżāya kāfīdir nigāh-ı şefḳatiñ

BĀḲİ-yi bī-çāre bir kemter ġulāmıñdır seniñ
Her iki ʻālemde ister feyż-i luṭf-ı vuṣlatıñ

[22]

23[a] MEDḤİYE-İ ḤAŻRET-İ ḪUDĀVENDİGĀR ʻAẒẒAMA'LLĀHU ẔİKRAHU[132]

[Hezec: Mefʻûlü mefâʻîlü mefâʻîlü feʻûlün]

Ey müjde-i bāzā ile ikrām ḳılan pīr
Her ẕerre-i ekvān ediyor nāmıñı tekbīr

Mir'āt-ı tecellī-i cemāl İsm-i Celāl'iñ
Etmekte seniñ şems-i Ḫudā sırrıñı tenvīr

Ey şāh-ı semā-pāye hümā sāyeñe eflāk
Bir vecd ile eyler seniñ āyīniñi tanẓīr

Ey şāhid-i sırr-ı Eḥadī şān-ı ʻAẓīmiñ
Mümkün mü ki ḥāşā edeyim ẕerrece taṣvīr

Ey nāṭıḳ-ı esrār-ı kelām-ı eḥadiyyet
Ey ʻālem-i maʻnā-yı hüviyyette cihāngīr

Allāh bilir kim saña ilhām-ı Ḫudā'dır
Bir başḳaca söz var mı ki etsin bunu taʻbīr

[132] Hz. Hudavendigar (Allah onun zikrini yüceltsin)'ın övgüsü.

Sen nūru ‘ale’n-nūr-ı hidāyetsiñ efendim
Nāsūtuñu da eyledi Ḥaḳ nūr ile taḫmīr

Ey āyet-i Ḥaḳ maẓhar-ı esrār-ı Muḥammed
Feyyāż-ı ezel feyżiñ ile cümle cihān sīr

Ey ḳāfile-sālār-ı ümem Ḥaydar-ı Ṣaf-der
Mevlā-yı himem şāh-ı kerem şāhid-i taḳdīr

Sulṭān-ı ṣafā pīşeñe gül-bāng-ı cemīliñ
Kerrūbīler etmekte semā‘ında mezāmīr

Ey ‘aşḳ-ı ezel-cūylar ‘aşḳıñla revāndır
Urmaḳta ḥabāb ile ser u pāyına zencīr

BĀḲĪ’ye meded ḳıl ki seniñ bābıña gelmiş
Ey müjde-i bāzā ile ikrām ḳılan pīr

[23]

23[a] MEDḤİYE-İ CENĀB-I ḪÜNKĀR-I EKBER ḲADDESENA’LLĀHU Bİ-ESRĀRİHİ[133]

[Remel: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

‘Āşıḳ-ı ġam-zede-i firḳat-i Mevlānā’yım
Şerer-i nā’ire-i ḥasret-i Mevlānā’yım

Künc-i hicrānda ‘aceb çille-i ġam bitmez mi
Ẕākir-i na‘t-ı vefā-ḫaṣlet-i Mevlānā’yım

Rūz u şeb vird baña ism-i celāl-i Monlā
Nice dem dā‘i-yi ġavṣiyyet-i Mevlānā’yım

[133] Hünkar-ı ekber (Allah sırlarıyla onu mukaddes kılsın)în övgüsü.

Teşnedir āb-ı beḳā-yı himem-i feyżine dil
Sāmi‘-i bāng-i kerem ni‘met-i Mevlānā’yım

Şemsiniñ ẕerresiyim çarḫ ururum bī-ser ü pā
Bī-vücūdum es̱er-i Ḥażret-i Mevlānā’yım

Ṭā‘atim yoḳsa da cürmümle daḫīlim derine
Bende-i muṭma’in-i raḥmet-i Mevlānā’yım

Bāḳiyā nāẓır-ı elṭāf-ı cenāb-ı Mevlā
Mā-ḥaṣal muntaẓır-ı himmet-i Mevlānā’yım

[24]

24[a] MEDḤİYE-İ ḤAŻRET-İ ḪUDĀVENDİGĀR ‘AẒẒAMA’LLĀHU ẔİKRAHU[134]

[Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Gürūh-ı evliyānıñ server-i ẕī-şān-ı Mevlānā
Ḥarīm-i vuṣlatıñ ‘ālī-himem sulṭān-ı Mevlānā

Bütün ẕerrātı ḳılmış feyż-i lāhūtīsi istīlā
Cihānda ḥażret-i Ḥaḳ müncelī bürhānı Mevlānā

Felekler bende-i fermānıdır her dem semā‘ eyler
O cūş-ā-cūş-ı bezmiñ ṣāḥib-i erkānı Mevlānā

Tecellīzār-ı vaḥdettir cihān pīş-i celālinde
Bu vaḥdet-ḫāneniñ ferd-i ‘aẓīmü’ş-şānı Mevlānā

O şāh-ı Ḥaydarī nisbet medār-ı devr-i ‘ālemdir
Bu devr-i bī-ḳarārıñ merkez-i devrānı Mevlānā

Ḥaḳīḳat ehliniñ vird-i zebānı hem-dem-i cānı

[134] Hz. Hüdavendigar (Allah onun zikrini yüceltsin)’ın övgüsü.

Kitāb-ı müsteṭābıñ şāriḥ u bürhānı Mevlānā

Ḳamerler şemsler encüm feżā-yı bī-nihāyette
Hezārān-ı viṣāli cümleniñ cānānı Mevlānā

Benim pīrim efendim dest-gīrim dil-münīrimsiñ
'İnāyet menba'ı luṭf u mürüvvet-kānı Mevlānā

Daḫīlim bābıña luṭf et be-sırr-ı Şems-i Tebrīzī
Bu BĀḲĪ bendeñiñ ey luṭfu çoḳ sulṭānı Mevlānā

[25]

24[a] İSTİD'Ā BE-BĀB-I KEREM-İ ḤAŻRET-İ MONLĀ ḲUDDİSE SIRRUHU'L-A'LĀ[135]

[Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

I

1 Āsitānıñdan cüdā ḳılma beni
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm
2 Raḥmetiñden bī-nevā ḳılma beni
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

II

1 'Āşık-ı mehcūruñ olmuş bendeñim
'Āciz u dermānde u şermendeñim
2 Bir ümīdim var ki ben de sendeñim
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

III

1 Başıma bī-dād u ġavġa gelmede
'Aşḳ-ı zülfüñle bu sevdā gelmede
2 Gūşuma her laḥẓa bāzā gelmede
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

[135] Hz. Molla (Allah onun yüce sırrını kutsasın)'nın cömertlik kapısına dilekçe.

IV

1 Mücrimim ḳadr-i civārıñ bilmedim
‘Aşḳıñı ammā göñülden silmedim
2 Ḥāşe li’llāh bir nefes irkilmedim
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

V

1 Şānıña lāyıḳ mıdır ey mu‘teber
‘Āşıḳıñ mehcūr ola bī-pā vü ser
2 Bī-nevā vü bī-ma‘āş u der-be-der
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

VI

1 Āh nerde nerde şimdi ol zamān
Kim baña melce’di ol ḳudsī mekān
2 Secdegāhımdı türāb-ı āsitān
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

VII

1 ‘Āşıḳānıñ çeşm-i ḫūn-rīzi için
Ḳudsiyānıñ rūy-ı gül-bīzi için
2 ‘Aşḳ-ı pāk-ı Şems-i Tebrīzī için
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

VIII

1 Nūr-ı envār-ı Ṣalāḥuddīn için
Tāc-ı ‘ālem şeh Ḥüsāmüddīn için
2 Ḥubb-ı ẕātı mebde’-i tekvīn için
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

IX

1 Şāh-ı ‘ālem seyyid-i Es‘ad için
Ḳuṭb-ı ekvān ekrem ü emced için
2 Ḥāṣılı Allāh için Aḥmed için

El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm

X

1 BĀḲĪ ümmīd-i şefāʿat mī-kuned
Ney şud ez firḳat şikāyet mī-kuned[136]

2 Ez cudāyīhā ḥikāyet mī-kuned
El-meded yā Ḥażret-i Monlā-yı Rūm[137]

[26]

25[a] DER VAṢF-I ʿAŞḲ-I MUTAŻAMMIN-I MEDḤ-İ ḪUDĀVENDİGĀR-I EKBER ʿAẒẒAMA'LLĀHU ẒİKRAHU[138]

[Remel: Feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

ʿAşḳıñ ey rūḥ-ı revān gözde ʿayān dilde nihān
Vaḥy-i bārī gibi bī-ḥarf u kelām ʿayn-i beyān

ʿAşḳdır neşve-resān-ı dü cihān māye-i cān
ʿAşḳdır ẕerreyi de şemsi de tābende ḳılan

ʿAşḳdır gözyaşı dil āteşi sevdā güneşi
ʿAşḳdır zinde ḳılan mürdeyi ʿālemde hemān

Gül denen lāle denen nūr denen nār denen
ʿAşḳdır ʿaşḳ reg-i ḫilḳat içinde cunbān

5 Öldüren hem yaşatan ḥükm ile ḥikmet issi
Kün [139]diyen ṣoñra o emr ile olan hem *mā kān*[140]

Yoḳ olan yoḳluḳ olan varlık olan var olan
ʿAşḳdır sāḳi-i vaḥdet dem-i feyż-i Yezdān

[136] 25/X-1: "Baki şefaat ümit ediyor, ney ayrılıklardan şikâyet ediyor."
[137] 25/X-2: "Ayrılıklardan hikâye ediyor, ey Munlâ-yı Rûm yardım et."
[138] Aşkı içeren tavsifi hakkında Hüdavendigar-ı Ekber (Allah zikrini yüceltsin)'in övgüsü.
[139] 26/5b: "Ol." Bakara, 2/117.
[140] 26/5b: "İşte onlar, hidayete karşılık dalâleti satın alanlardır. Ancak onların bu ticareti kazançlı olmamış ve kendileri de doğru yola girmemişlerdir.", Bakara, 2/16.

Ḥubb-ı ẕātı nefes-i Ḥażret-i Raḥmānīdir
‘Aşḳdır Ḳādir u Ḳudret oña tābi‘ dü cihān

Şühd odur meşhed odur şāhid odur meşhūd o
Hep şehādet oña dā’ir oña dā’ir devrān

‘Aşḳdır vaḥy eden mürsel olan küfre düşen
‘Aşḳdır neş’e-i īmānla veren sevgiye cān

10 ‘Aşḳa Aḥmed mi desem Ḥamd u Muḥammed mi desem
Yoḳsa Ḥāmid mi yā Maḥmūd mu Ḥamdī gūyān

Ẕāt-ı Mevlā mı desem Ḥażret-i Mevlānā mı
Bāḳiyā ben ṣanırım ‘aşḳa bu sözdür çesbān

[27]

25[a] TAŻMĪN-İ MUḪAMMES-İ MIṢRA‘-I PERTEV PAŞA[141] RAḤİMEHU’LLĀHÜ TE‘ĀLĀ DER ŻIMN-İ MÜNĀCĀT-I ḤAŻRET-İ ŞEMSÜ’L-ḤAḲ VE’L-MİLLETİ VE’D-DĪN-İ ET-TEBRĪZĪ ḲADDESENA’LLĀHU Bİ-ESRĀRİHİ[142]

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

I

1 Meded ṣad çāk ḳıldı sīnemi ġam tīġ-i ser-tīzi
Fiġānım boġdu cānā naġme-i nāy-ı nevā-ḫīzi
3 Alınca yādıma āh eyleyip ol la‘l-i gül-bīzi
Sirişkim ġarḳ eder ḫavfım bu dehr-i fitne-engīzi
5 Amān redd eyleme bu bende-i nāşād u nāçīzi
Uzandı leyle-i ḥasret meded ey Şems-i Tebrīzī[143]

[141] Mehmed Said Pertev Paşa, *Dîvân-ı Pertev Paşa,* Matbaa-i Seraskeriyye, İstanbul, 1256/1841.
[142] Pertev Paşa (Allah Teala ona rahmet eylesin)’nın Şems- Tebrîzî (Allah onun sırlarıyla bizi mukaddes kılsın)’nin münacatını içeren muhammesini tazmin.
[143] Pertev Paşa’ya ait bu mısra Dîvân’ında “kıt‘a” olarak kaydedilmiştir. Ancak mısranın bağlı bulunduğu dörtlüğün kıt‘a değil murabba olması gerekmektedir. (Geniş bilgi için bk.: *Dîvân-ı Pertev Paşa,* s. 126, Matbaa-i Seraskeriyye, İstanbul, 1256/1841.)

II

Ṭulū‘uñla bütün ekvānı cānā tāb-dār eyle
Ẓalām-ı firḳati çāk et şükūku tār-u-mār eyle
Müẕāb-ı bāde-i rengīn-i şu‘leñ tāb-dār eyle
Beni sermest u bī-dil muḳtefī-i nūr u nār eyle
Amān redd eyleme bu bende-i nāşād u nāçīzi
Uzandı leyle-i ḥasret meded ey Şems-i Tebrīzī

III

Ümīdim bitmek üzre bu ḥayāt-ı pāy-mālimden
Felek memnūn mudur bilmem ufūlümden zevālimden
Beni mehcūr ḳıldı ‘āḳıbet Yūsuf cemālimden
Siyeh baḫtım nümāyān ḥüzn ü firḳat ḫaṭṭ u ḥālimden
Amān redd eyleme bu bende-i nāşād u nāçīzi
Uzandı leyle-i ḥasret meded ey Şems-i Tebrīzī

IV

Ṭulū‘uñla efendim kā’ināt-ı ‘aşḳı ḥayrān et
O rengīn ibtisāmıñla cihānı hep gülistān et
Bu BĀḲĪ-yi ḥazīni vuṣlatıñla şād u ḫandān et
Be-ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Monlā beni sen mest u şādān et
Amān redd eyleme bu bende-i nāşād u nāçīzi
Uzandı leyle-i ḥasret meded ey Şems-i Tebrīzī

[28[144]]

25[a] TAŻMĪN-İ MÜSEDDES-İ BEYT-İ ḤAŻRET-İ DĪVĀNE MEḤMED ÇELEBİ ḲADDESENA’LLAHU Bİ-ESRĀRİHİ[145]

[Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

I

Tevāżu‘ ehliyiz cānā cihānda adımız yoḳtur

[144] Bu şiir Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 362 no. ile kayıtlı Gölpınarlı’ya ait mecmuada varak 6[a-b]’de de kayıtlıdır. Osman Ergin Yazmaları arasında tespit ettiğimiz şiirin başlığı “Tesdîs” şeklinde yazılmıştır. İki şiir karşılaştırıldı.

[145] Hz. Divâne Mehmed Çelebi (Allah onun sırlarıyla bizi mukaddes kılsın)’nin müseddesinin tazmini.

Muḳīm-i mülk-i ʿaşḳız ʿālem içre[146] yādımız yoḳtur
Göñülden özge dünyāda ḫarāb-ābādımız yoḳtur
Ḳażāya rāżıyız hīç kimseye bī-dādımız yoḳtur
Belā dildendür ol dildār elinden dādumuz yoḳdur
Göñüldendür şikāyet kimseden feryādumuz yoḳdur[147]

II

Ferāġat mülkünüñ bir ḫusrev u ḫāḳānıyız cānā
Gedā-yı kūy-ı ʿaşḳız ʿālemiñ sulṭānıyız cānā
Gülüñ ḥüsn u behāsı bülbülüñ efġānıyız cānā
Nihānız cilvelerde ʿāşıḳıñ hicrānıyız cānā
Belā dildendür ol dildār elinden dādumuz yoḳdur
Göñüldendür şikāyet kimseden feryādumuz yoḳdur

III

Degil vāʿiẓ ne çāre çāre-i ṣabr u ḳarār elde
Bulunmaz re'yimizce ʿıyş u nūş-ı rūzgār elde
Alıp āġūşa olduḳça cihānda zülf-i yār elde
Günehkārız Ḫudā ʿālem degildir iḫtiyār elde[148]
Belā dildendür ol dildār elinden dādumuz yoḳdur
Göñüldendür şikāyet kimseden feryādumuz yoḳdur

IV

Benim BĀḲĪ bu devriñ Ḳays-ı Mecnūn-ı nevā-ḫ^{v}ānı
Yaḳar bir şuʿle-i āhım ser-ā-ser mülk-i imkānı
Benimdir mülk-i sulṭānī benimdir tāc-ı Ḫāḳānī
Derim bā ḳavl-i pāk-i ḥażret-i Sulṭān-ı Dīvānī
Belā dildendür ol dildār elinden dādumuz yoḳdur
Göñüldendür şikāyet kimseden feryādumuz yoḳdur
Bāyezīd: 18 Ramażān 1343, 11 Nisān 1341[149] (11 Nisan 1925)

[146] 28/I-1b: içre:özge O.E. 6[a]
[147] Divâne Mehmed Çelebi'nin müseddesinin mükerrer beyitidir. [Mustafa Çıpan, Dîvâne Mehmed Çelebi Afyon Mevlevîhânesi Şeyhi, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., Konya 2002, s. 62]
[148] 28/III-3b: Günekkārız Ḫudā ʿālem ki yoḳtur iḫtiyār elde, O.E. 6[b]
[149] Tarih O.E. 6[b]'den alındı.

[29]

26[a] TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ BĪ-BEDEL-İ NESĪB-İ MEVLEVĪ ḲUDDİSE SIRRIHU DER MEDḤ-İ ḤİZB-İ CELĪL-Ī MEVLEVĪ[150]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

I

Ẕevḳ-i viṣāl-i yāri ṭadan mevlevīleriz
Ebvāb-ı şehveti ḳapatan mevlevīleriz
Baḥr-i vücūd-ı ẕāta batan mevlevīleriz

Nāmūs u cāhı çāha atan mevlevīleriz
Dünyā-yı dūnu hīçe ṣatan mevlevīleriz[151]

II

Ḫalḳıñ teveccühātını cevr u cefā bilip
Devriñ te‘āmülātını zerḳ u riyā bilip
Āmāl-i şevketini ḳuru müdde‘ā bilip

De rūzgār u bādını dehriñ fenā bilip
Peyġūle-i fenāda yatan mevlevīleriz

III

Devrānımız o şūḫ ile leyl u nehārda
Ondan teġāful eylemeyiz ḥāl u kārda
Devr eyleriz o merkez-i tevḥīd-i yārda

Arāmımız semā‘ iledir rūzgārda
Girdāb-ı baḥr-i ‘aşḳa batan mevlevīleriz

IV

Nūruyla oldu gün yüzümüz şöyle tābnāk
Ol şems-i Ḥaḳ’tan eylemeyiz ẕerre infikāk

---

[150] Nesîb-i Mevlevî (onun sırrı kutsansın)’nin mevlevî gurubun methi hakkındaki gazelini tahmis.

[151] Ahmet Selahattin Hidayetoğlu, *Nesîb Dede Hayatı, Eserleri ve Divânı’nın Tenkidli Metni (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Konya 1996.

3 ‘Aşḳıyla eylediñ bu yola böyle insilāk

4 Telḫī-i fāḳa etmek için nefsimiz helāk
5 Ḫvān-ı vücūda zehr ḳatan mevlevīleriz

V

1 Bulduḳ ṣafā-yı ḫıdmet Monlā-yı Rūm’da
2 BĀḲĪ biziz ḥimāyet-i Monlā-yı Rūm’da
3 Faḫr eyleyipte nisbet-i Monlā-yı Rūm’da

4 Biz ey Nesīb devlet-i Monlā-yı Rūm’da
5 Dünyāyı dūnu hiçe ṣatan mevlevīleriz

[30[152]]

26[b] **TAḪMĪS-İ ĠAZEL-İ MEḤMED ‘ABDÜLBĀḲĪ EFENDİ[153] MERḤŪM POSTNİŞĪN-İ DERGĀH-I BĀB-I CEDĪD[154]**

[Hafîf: Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

I

1 Neġemāt-ı rebāb-ı ‘aşḳım ben
2 Nefeḫāt-ı ḫiṭāb-ı ‘aşḳım ben
3 Nüsḫa-i intiḫāb-ı ‘aşḳım ben

4 Mevlevīyim kitāb-ı ‘aşḳım ben
5 Ẕerre-i āfitāb-ı ‘aşḳım ben

II

1 Reh-i bī-dāda Ḥaḳ bilir gitmem
2 Ḳavl u fi‘limle ferdi incitmem
3 Noḳṭayım līk şerḫ ile bitmem

4 Būd u nā-būd-ı dehre meyl etmem

[152] Bu manzûme Osman Ergin Kütüphanesi’nde bulunan mecmuada vr.14[b]-15[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[153] Mustafa Erdoğan, *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Mevlevî Şeyhi Abdülbâkî Baykara Dede Hayatı Şahsiyeti Eserleri ve Şiirleri,* Dergâh Yay., İstanbul, 2003.
[154] Yenikapı Mevlevîhânesi’nin merhum postnişini Mehmed Abdülbâkî Efendi’nin gazelini tahmis.

5 Mest-i cām-ı şarāb-ı ‘aşḳım ben

III

1 Keşf-i esrār gerçi muġlaḳtır
2 Eylerim ḥal çu reh-berim Ḥaḳ’tır
3 Bu vücūdum onuñ muḥaḳḳaḳtır

4 Dil ki mir’āt-ı ẕāt-ı muṭlakdır
5 Arada bir ḥicāb-ı ‘aşḳım ben

IV

1 Mülk-i vaḥdette ben hüveydāyım
2 Āfitāb-ı cihān-ı ma‘nāyım
3 Cān fedāyı resūl-i Mevlāyım

4 Kem-ter-i ḫānedān-ı Zehrāyım
5 Çāker-i Bū Türāb-ı ‘aşḳım ben

V

1 BĀḲĪ feyż-i cihān-ı monlāyım
2 Bülbül-i gülsitān-ı monlāyım
3 Feyż-i vuṣlat-nişān-ı monlāyım

4 Bende-i āsitān-ı Monlāyım
5 Ḫāk-pāy-ı cenāb-ı ‘aşḳım ben

[31]

27a **TAŞṬİR-İ ĠAZEL[155]-İ BĪ-BEDEL-İ ŞĀH ‘İSMĀ‘ĪL-İ ḪAṬĀ’Ī ‘ALEYHİ’R-RAḤME[156]**

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

I

1 Eyā köñül ḳuşı derler bahār imiş mana ne

[155] Babek Cavanşir, Ekber N. Necef (Yay. Hzl.), Şah İsmail Hatâ‘î Külliyatı, Kaknüs Yay. İstanbul, 2006, s. 195.
[156] Şah İsmail-i Hatâî (Allah rahmet etsin)’nin gazelini taştir.

Ṭulu‘-ı mihr-i emel neş’e-i bār imiş bana ne
Güşād-ı ġoncaya bā‘iş hezār imiş bana ne
Çemen nişīmen-i ‘uşşāḳ-ı yār imiş bana ne
Besāṭ-i ‘eyş ü ‘eceb rūzigār imiş mana ne

II

Deyirler oldu deli Leylī zülfüne Mecnūn
Ḫayāl-i gül-ruḫ u la‘liyle dīdesi pür-ḫūn
Yaşıyla gülşeni ḳılmıştı lālezār-ı cünūn
Zamāne firḳat-i yār ile eylemişti zebūn
Deminde ol daḫī bir bī-ḳerār imiş mana ne

III

Aḳıtdı yaşumu devrān baturdı ḳanuma el
Ġarībe ṭāli‘-i nāsāza ḳaldı çāre-i ḥal
Görüm o yār kimi bī-meded mi peyk-i ecel
Ferāġat eyledim el çektim ‘arż-ı ḥāle bedel
Reḳīb elindeki dest-i nigār imiş mana ne

IV

Lebüñ zulālına sözdür tükendi ‘ömr-i ‘ezīz
Uyarmadı ne ‘aceb baḫtı nāle-i şeb-ḫīz
Getirdi başıma sevdā o zülf-i reng-āmīz
Menī ki ẓulm ile öldürdü ġamze-i ḫūn-rīz
Ḥeyāt-ı Ḫiżr eger pāy-i-dār imiş mana ne

V

Bu beḫt-i bed ki menüm var Ḫeṭā’ī ol şūḫı
Kenāra çekmege versemde Bākiyā rūḥu
Göñül yine bulamaz bāb-ı vaṣl-ı meftūḥu
O çeşm-i fitneyi ol la‘l-i ḫande-mecrūḥu
Ġem ehline deyeler ġem-gusār imiş mana ne

[32]

27b **TAḪMĪS-İ ĠAZEL[157]-İ BĪ-BEDEL-İ NEŞĀTĪ AḪMED DEDE ḲADDESENA'LLĀHU Bİ-ESRĀRİHİ[158]**

[Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

I

1 Ne 'aceb kim unutup 'ahd ile peymānı bile
2 Duymadıñ eyledigim āh ile efġānı bile
3 Ṣayd edip ḫūn-i gözüñ bu dil-i nālānı bile

4 Gitdüñ ammā ki ḳoduñ ḥasret ile cānı bile
5 İstemem sensüz olan ṣoḥbet-i yārānı bile

II

1 Mihriñ ey ġonca lebim bir mey-i bī-ġış görünür
2 Ki içen vaṣl u firāḳ ile müşevveş görünür
3 Firḳat u hicriñ ölümlerle baña eş görünür

4 Bāġa sensüz varamam çeşmüme āteş görünür
5 Gül-i ḫandānı degül serv-i ḫırāmānı bile

III

1 Ẓannım ey mihr-i cefā-pīşe bu ki memnūnsuñ
2 Ki ġubār-ı elemim dāmen-i 'arşa ḳonsun
3 Meh u meh-tābı ile tābiş-i mihr sönsün

4 Sīneden derd ile bir āh ideyim kim dönsün
5 'Aksine devr-i felek mihr-i dıraḫşānı bile

IV

1 Sūziş-i nāy u nevā bād u hevādır sensiz

[157] Mahmut Kaplan (hzl), Neşâti Dîvânı, Akademi Kitabevi, İzmir 1996, s. 156.
[158] Neşâtî Ahmed Dede (Allah onun sırlarıyla bizi mukaddes kılsın)'nin gazelini tahmis.

2 Naġme-i bülbül ü dil renc u ʿanādır sensiz
3 Gül ü mül dāġ-ı ciger ḫūn-ı cefādır sensiz

4 Devr-i meclis baña girdāb-ı belādur sensiz
5 Mey-i raḫşānı degül sāġar-ı gerdānı bile

V

1 Dil ü cān titrer iken üstüne bī-pervā ḫayf
2 Çigneyip gitti o bī-gāne reviş bī-cā ḫayf
3 Ṣoldurup gülşen-i ümmīdimi BĀḲĪ bā-ḫayf

4 Ḫār-ı firḳatle Neşāṭī-i ḥazīnüñ vā ḫayf
5 Dāmen-i ülfeti çāk oldı girībānı bile

[33]
[Mütekerrir Muhammes]

125b *[Hezec: Mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]*

I

1 Żalām-ı zülf-i şeb-rengiñle baḫtım tevem oldu āh
Firāḳıñla ġarīḳ-i ẓulmet-i hicrānıñım ey māh
3 Cunūn-āsā ḳarañlıḳ āteş-i ʿaşḳım bile eyvāh
Ölüm ḥatta bu ẓulmetgāha bulmaz gelmege bir rāh
5 Muḥiyṭim oldu me'yūsāne feryādımla şīvengāh

II

1 Ġarībim bī-kesim mehcūr-i yārım nāle-kārım ben
Vefā-yı yārdan dūr etti devrān bī-ḳarārım ben
3 Sirişk ālūd-ı ḥasret beste pāyem bir şikārım ben
Bütün cemʿiyyet-i ʿaḳlım perīşān tār-u-mārım ben
5 Seniñ meczūbuñum cānā seniñ meftūnuñum Allāh

III

1 Sirişkim mūce mūce çaġlamaḳta olmuşum ġarḳ-āb

Günüm yeksān gecemle pertev-i mihr-i emel nāyān
Bu ġūr-i bī-tenāhīde degil encüm degil mehtāb
Beni ḥattā degil tenvīre kāfī mihr-i ʻālem-tāb
Seniñ mihr-i viṣāliñ sevgilim ancaḳ baña dil-ḫ[v]āh

IV

Enīsim hem-demim yoḳ ṭāḳatim ṣabr u şekībim yoḳ
Göñül hicrānla bi'llāh muḫtaẓar yār-ı ṭabībim yoḳ
Ṣanırdım sen benimsiñ āh-ı cānānım raḳībim yoḳ
Raḳīb oldu baña devran saʻādetten naṣībim yoḳ
Beni mehcūr-i vuṣlat eyledi baḫt-ı siyāhım āh

V

Bütün ḫūbān-ı dehre ben seni ḥüsn-i miṣāl etsem
Saña imkānı bulsam şöyle teşrīḥ-i melāl etsem
Düşüp de pāyiñe gözyaşlarımla ʻarẓ-ı ḥāl etsem
Seniñle leb-be-leb ey sevgilim ʻıyd-i viṣāl etsem
Faḳaṭ heyhāt kim bunlar ḫayālimdir benim eyvāh

VI

Neden ey bā-vefā yārim neden sen bī-vefā olduñ
Ne yaptım ne'yledim ki böyle ẓulme āşinā olduñ
Neden BĀḲĪye küstüñ mā'il-i cevr u cefā olduñ
Niçin ey dil vefā umduñ da böyle bī-nevā olduñ?
Mürüvvetten uzaḳtır bendeye ẓulm eylemek ey [vāh]
Sāʻat: 4^{12} 24-25 / Temmuz / 1926

[34]

109[b] MERŞİYE[159]

[Müctes: Mefâʻilün feʻilâtün mefâʻilün feʻilün]

---

[159]Bu şiir, Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde 32 no.da kayıtlı "Sarullah fi Meşhedi Ebi Abdillah" adlı eserin 33[b]-34[b] sayfaları arasında kayıtlıdır. Aynı kütüphanede 179 arşiv no. ile kayıtlı "Alevî-Bektaşî Nefesleri" adlı eserin 179/2, 32[a]-33[a] sayfaları arasında da kayıtlıdır. Tespit ettiğimiz bu şiirler karşılaştırıldı.

Ne bezmdir bu cihān ṭurfe mācerā görünür
Ḥüseyn sesiyle ser-ā-ser zemīn semā görünür

Diye peyem-ber-i muḫtār ġarīb ‘am oġlum vāy
Ḳatīl-i Kūfe şehen-şāh-ı *lā fetā*[160] görünür

Cigerleri dökülen ṭaşte müctebā aġlar
Ṣınan ḳaburġaları ḫayretü’n-nisā görünür

Ne var bugün ki ser-ā-ser ‘avālim-i eşyā
Giyip libās-ı ḳara ta‘ziyet-serā görünür

Şu yanda bādiye-i Kerbelā’ya eyle naẓar
‘Acīb manẓaradır ḫūn ile cilā görünür

Gözüm mü öyle görür yoḫsa ḫayme mi onlar
Şecer degil görünen nīze-i belā görünür

Velī o nīzeler üstünde ser-te-ser başlar
Semā da ṭāli‘-i Zeynep gibi ḳara görünür

Fırāt kenārına ‘ibretle şöyle bir baḳ aḫī
İki uzun ḳol ile meşk-i bī-devā görünür

Bu yanda gövdesi al ḳan içinde öyle yatar
Ġarīb ḳolsuz ‘alemdār-ı Kerbelā görünür

‘Alī Ekber-i nā-kām nerdedir āyā
‘Uḳābı ṣāḥibi yoḳ öyle bī-nevā görünür

Dögüp de sīnesini zülfüñü yolar Leylā
Oġulsuz annelere ḫāli pek be-cā görünür

[160] 34/2b: “Ali gibi kahraman kimse, onun kılıcı gibi kılıç yoktur.”, Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 2/363-364.

Amān sekīneyi pek ṭut ki görmesin Zeyneb
Uzaḳta na‘ş-ı ‘Alī-yi Aṣġar’a şifā görünür

‘Arūs-ı zīneti üstünde gözleri al ḳan
Elinde Ḳāsım’ınıñ ḳanı ile ḫınā görünür

‘Acīb ṭoydur bu kim mihri ḫūn u cān Yā Rab
Bu ṭoyda nāle vü ġam özge bir ṣafā görünür

15 Ġarīb-i müslim-i ḥasret-keşīde yādı gelir
İki civānı ölen pīr-i mübtelā görünür

Tamāmet erler ölüp ehl-i beyt ile hem-ser
Gözünde yaşları bīmār-ı Kerbelā görünür

Aġam Ḥüseyn’ime bir baḳ ki kimsesiz ḳalmış
Naṣıl gidem ki bu çöl pek veleh-fezā görünür

Hani atañ o necef şāhı Ḥaydar-ı Ṣaf-der
Bu ġamlı rūz-ı belāda ne bī-vefā görünür

Alıp ḳundaġını tā ‘arşa irgüren ceddiñ
Urup da ‘arşa eliñ sīnesi yara görünür

20 Bu yanda ḳatlgehe baḳma hiç ḫanım Zeynep
Bu çöl ġarīb olana ṣanki bir Mīnā görünür

Atından ḫāke düşüp ibn-i seyyidü’l-ḥarameyn
Şimir mi ṣadrına basmaḳta pek fenā görünür

Zebānıñ eyleme kūtāh yaḳtıñ ‘ālemi BĀḲĪ
Bu ayda şī‘alarıñ ḳāmeti dü tā görünür

[35]

47[a]

ḲIṬ‘A-İ ŞÜKRĀNİYE

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

1 Amān amān yine bir ḥālet aldı nāṭıḳamı
Naṣıl naṣıl bunu bilmem ki ḳılsam ‘arż u beyān

2 Fuyūż-ı Ḥażret-i Monlā o rütbe cūşan kim
Bunu beyān edemez dīl bu neşve neşve-i cān

3 Kemīne ẕerresini ḳıldı āfitāb-ı kemāl
Yolunda bī-ser u pāyım revānım ‘arş-nişān

4 Ri‘āyetimi o ferzend-i pākine verdi
Bizi simāṭına ḳıldı hemīşe bir mihmān

5 Sürūd-ı neş’e ile mīzbāna nāz ettiñ
Bu ṭavr-ı ẖāṣımıza ḳıldı başḳaca iḥsān

6 Yegāne zübde-i emcād-ı āl-i Mevlānā
Ki gerd-i rāhı olur farḳ-ı şemse ġıbṭa-resān

7 Celāl ibn-i Celāl u Kemāl ibn-i Kemāl
‘Alī-ẖıṣāl u Muḥammed-fi‘āl-i mihr-i ‘ayān

8 Hemīşe neşve vü ẕevḳim te‘ayyüşüm feyżim
Nevāl-i ṣofra-i ceddiñdir ey şeh-i aḳrān

9 Melāẕ u melce’im ancaḳ o bāb-ı ḳudsīdir
O bāba bendeyim ancaḳ Ḫudā bilir her ān

10 Bu ‘acz-pīşeyi bir ġayre ḳılmadıñ muḥtāc
Budur kerīme cihān içre işte elyaḳ olan

11 Kemīne bendesi BĀḲĪ’ye vird olup nāmı
O ẕāt-ı pāke du‘ā vü s̱enā ḳılar her ān

12 İlāhi Hemdem’ini hem-dem et fuyūżāta
Cemāl-i pākini eyle kemāl ile raḫşān

13 Esīni eyle enīs-i ṣabāḥat ‘ālemde
Bütün zemīn u zamāna olupda nūr-efşān

14 İlāhi gevherini Gevher-i melāḥat edip
Dü ‘ālem içre onu eyle maṭla‘-ı bürhān

15 O Nesl-i Pīr’i Emel’le ḳılıp ḳarīn-i emel
Fuyūż-ı pākini eyle cihānlara tābān

16 İlāhi bizleri sen ḳılma sāyesinden dūr
Be-Ḥaḳḳ-ı cedd-i kerīmeş be-Ḥażret-i Ḳur’ān

ĠAZELİYĀT

[1]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

28a Getirdi ‘ālem-i kevnī ẓuhūra Bismi’llāh
Viṣāl-i şāhid-i naẓmı ḥużūra Bismi’llāh

Ne ibtidāsı nümāyān ne intihāsı ‘ayān
Çeker bu levḥ-i vücūdu suṭūra Bismi’llāh

Ḫudā yegāne şehin-şāh-ı ‘ālem-i imkān
Le-‘amrük[161] efserīne nūr-ı nūra Bismi’llāh

Göründü ẕātı ṣıfātında bu merāyānıñ
Celī olur şu zamān u dühūra Bismi’llāh

Cemāl-i ismi celāl oldu cilve-ger BĀḲĪ
‘Adem nişānı görünmekte Ṭūr’a Bismi’llāh

ELİF

[2]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

28a Ḫarīm-i vuṣlat-ı gül-reng nāz-ı istiġnā
Nedir bu ṭavr-ı teġāfül niyāz-ı istiġnā

Ḫarābıñ olduġumu bilmiyor musuñ güzelim
Nedir bu mihr-i ḳıyāmet nevāz-ı istiġnā

Neden ‘aceb ġażab-ālūd ‘işvedir nigehiñ
Nedir bu ‘aşḳ bu āyīn-i nāz-ı istiġnā

[161] 1/3b: “(Ey Resûlüm) senin ömrüne and olsun”, Hicr, 15/72

Cihān seniñle cihāndır göñül seniñle göñül
Seniñle naġme-i ʿuşşāḳ sāz-ı istiġnā

Daḫīl-i dergeh-i pīr ol yeter yeter BĀḲĪ
Bu intiẓār-ı taḥammül-güdāz-ı istiġnā

[3[*]]

[Müctes: Mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

28[a] Nedir bu ṭavr-ı teġāfül bu rāz-ı istiġnā
Bu reng-i ʿişve bu gülgūn ṭırāz-ı istiġnā

Yetişmiyor saña ẓannım bu nāle zemzemesi[162]
Mürüvvet ey gül-i nev-ḫīz-i nāz-ı istiġnā

Ṣavurdu rīk-i ḫayālim feżā-yı ḥırmāna
Bu āh-ı bādiye-i cān-güdāz-ı istiġnā

Ṣamīm-i rişte-i cān lerze-nāk-ı neşve olur
Alınca destine mıżrāb-ı sāz-ı istiġnā

Kenār-ı dāmen-i vaṣlıñ öper durur cānā
Terāne-i leb-i cūy-ı niyāz-ı istiġnā

Doġar mı ṣubḥ-ı ḳıyāmetde BĀḲİyā bilmem
O mihr-i cān o meh-i dil-nevāz-ı istiġnā

[4]

[Remel: Feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

28[b] N'olduñ ey dil ne için ġam yine hem-rāh saña
Ne yaña ʿazm-i sefer etmedesiñ vāh saña

[*] Bu gazel 56[a]'da tekrar kaydedilmiş, fakat üzeri iptal edildiğini gösterir şeklinde çizilmiştir. Ancak biz yine de karşılaştırdık.

[162] **3**/2a: nāle zemzemesi: nāle-i ḫūnīn 56[a]

Yine bir seng-diliñ sāye-i zülfüñde göñül
Pāy-māl olma mıdır şīve-i dil-ḫvāh saña

Bir mu‘ammā-yı cihānsıñ ki cihānda kimse
Bilmedi ḳıymetiñi olmadı āgāh saña

Evc-i himmette uçan bāz-ı me‘ānīken āh
Nereden düştü göñül bilmedi nāgāh saña

Ne için ẕerrece inṣāf u mürüvvet vermez
Bu ḳadar ḥüsn veren Ḥażret-i Allāh saña

Berḳ urur mihr-i ruḫuñ dīde-i dilde her dem
Sañadır ‘arż-ı teveccüh saña ey māh saña

Neş’e-i ẕevḳ-i muḥabbet şerer-i nāle vü āh
Hīç es̱er etmedi mi ẕerrece eyvāh saña

Ne ‘aceb ‘ahde vefā etmemeyi ‘azm etmiş
BĀḲĪyā vāh saña vāh saña vāh saña

[5]

[Hezec: Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün]

28b Zāhid beni iġfāl ile ferdālara atma
Bīgāne ṣıfat bister-i ḫülyālara atma

Mihr-i ruḫ-ı nevvārına müştāḳ bu göñlüm
Ey zülf-i semen-bū beni sevdālara atma

Bir kerre niyāzım oña biñ ‘ömre bedeldir
Kūyundan İlāhī beni ṣaḥrālara atma

Sāḳī ola ol māh[a] fedā tāb u ḳarārım
Vā‘iẓ yetişir sengiñi ṣaḥbālara atma

Āġūş-ı viṣāliñ baña Firdevs-i ḥaḳīḳi
Aġlatma beni cennet-i me’vālara atma

Rūḥum dehen-i şevḳiñi aç vuṣlata dā’ir
Efsāne ile leyle-i ḥublālara atma

Ey ṣāḥib-i emr-i dü cihān BĀḲİ-yi zārı
Luṭf u kerem et şūriş-i da‘vālara atma

[6]

[Hezec: Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün]

29[a] Pīrim yeter artıḳ beni ferdālara atma
Benlik yetişir benlige benliklere ḳatma

Ṣun ġayrı ḫayāl eyledigim bāde-i vaṣlı
Firḳat şeb-i yeldā gibidir artıḳ uzatma

Būs etti lebim ḫırḳa-i faḫr-ı dü cihānı
Öptürme lebi ġayrı der-i luṭfu ḳapatma

Her yerde düşen başıma ey sāye-i raḥmet
Raḥm et ḳuluña bendeñi bī-gāneye ṣatma

‘Āciz degilim ‘aczim a sulṭānım efendim
Ẕerreñ olayım şemsiñe ḫūrşīdi aratma

Sırrıñ için ey şāh-ı kerem-kār-ı velāyet
Al nezdiñe BĀḲĪ’yi de ferdālara atma

18/19 EYLŪL 1961

[7[163]]

[Hezec: Mef‘ûlü mefâ‘îlün mef‘ûlü mefâ‘îlün]

Pā-māl u ẕelīl oldum yā Ḥażret-i Mevlānā
Bir ‘abd-i daḫīl oldum yā Ḥażret-i Mevlānā

Bir rū-siyeh u zārım bir mücrim-i nā-çārım
Ey pīr-i meded-kārım yā Ḥażret-i Mevlānā

Ey şems-i ḳadr-i ḳudret ey pīr-i vefā-sīret
Bī-çārelere raḥm et yā Ḥażret-i Mevlānā

Bir bende-i gümrāhım tā ‘arşa çıḳar āhım
Ey pīr-i dil-āgāhım yā Ḥażret-i Mevlānā

Cevr u sitem-i aġyār ettikçe beni nā-çār
Bir senden ümīdim var yā Ḥażret-i Mevlānā

Taḳṣīrime ġāyet yoḳ ‘arż etmege ṭāḳat yoḳ
İḥsāna nihāyet yoḳ yā Ḥażret-i Mevlānā

‘İṣyān ile sermestim pestim o ḳadar pestim
Bi’llāhi tehī destim yā Ḥażret-i Mevlānā

Elṭāfıñ eder ḥaḳḳā dil-mürdeleri iḥyā
Gūşumda dem-i bāzā yā Ḥażret-i Mevlānā

Ey neş’e-i tevḥīdim şāhen-şeh-i cāvīdim
Hep sendedir ümīdim yā Ḥażret-i Mevlānā

Ma‘lūm saña ḥālim işkeste per u bālim
Geldim saña pā-mālim yā Ḥażret-i Mevlānā

[163] Bu musammat gazel Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi’nde 120 no.ile kayıtlı Gölpınarlı’ya ait mecmuada kaydedilmiştir.

Ġamgīn dilimi şād et luṭfuñ ile ābād et
Allāh için imdād et yā Ḥażret-i Mevlānā

Ḳılma beni sen nālān luṭfuñ ile ḳıl ḫandān
Şānıña budur şāyān yā Ḥażret-i Mevlānā

Senden dilerim raḥmet bez̲l u kerem u himmet
Şermendeñe sen luṭf et yā Ḥażret-i Mevlānā

Allāh u resūl için īmān u uṣūl için
Erkān u ḳabūl için yā Ḥażret-i Mevlānā

Evlād u ʿiẓām için aṣḥāb-ı kirām için
Āyāt u peyām için yā Ḥażret-i Mevlānā

Şems u Veled u Burhān ḥaḳḳıyçin eyā sulṭān
Maṭlūbumu ḳıl iḥsān yā Ḥażret-i Mevlānā

Ber-ḥaḳḳ-ı Kerīmeddīn Zerkūb u Ḥüsāmeddīn
Sulṭān Veled reh-bīn yā Ḥażret-i Mevlānā

Bāḳī'yi edip ḫandān ḳıl işlerini āsān
Maṭlūbunu et iḥsān yā Ḥażret-i Mevlānā

[M.120/78^{b}-79^{a}]

[8]

NAŻĪRE-İ ŞEREF BEY VE TEHZĪL-İ FAḲĪR[164]

Remel: Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün   fâʿilâtün fâʿilün

Gülşen-i şevḳimde evvel māhrūlar var idi   Bir geceydi ġālibā

[164] Bu manzume Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi'nde 120 numara ile kayıtlı Gölpınarlı'ya ait şiir mecmuasında kaydedilmiştir. Gölpınarlı'nın 'var idi'(G.102) redifli gazeline Şeref Bey'in aynı kafiye ve redifte bir nazire kaleme almış, Gölpınarlı'da bu nazireyi tehzil etmiştir. Gölpınarlı'ya ait ziyade mısraları metne dâhil edip nazîre kısmı dipnotta vererek manzûmeyi metne eklemek istedik ancak ziyade mısralar manen nazîreye bağımlı kaldığından ve Gölpınarlı'nın yazım şeklinide muhafaza etmek için aynen aktardık.

‘Aşḳa dā’ir beynimizde goft-u-gūlar var idi	Yoḳtu mehtāb u żiyā
Lem‘a lem‘a āhlarla şerḥa şerḥa sīneler	Dantelalar igneler
Penbe sāḳīler ālev-sāġar sebūlar var idi	Ṣanki bir elegim semā
Çaġlayandı şu‘le şu‘le dildeki meyyāl-i ‘aşḳ	Yer misiñ sen yal-i ‘aşḳ
Ḳa‘r-ı rūḥumda şererden ārzūlar var idi	Rūḥ degil gūyā ṣoba
Sāye ṣaldıḳça leyāle ḳahḳahāt-ı māhtāb	Sebzevāta yoḳtu āb
Gölgeliklerde ġarāmī cust-u-cūlar var idi	Vay edepsiz vay yūhā
Nūrdan şānesi eller ẖam-be-ẖam kākküllere	Bir māşāydı küllere
Şu‘leden ẖançer çeken sāẖir ne mūlar var idi	Her teli bir ejdehā
Ṣubḥ-dem bād-ı ṣabā sünbül ṣaçardı ebrden	Boḳ ṣıçardı kibrden
Ḫāveristān-ı emelde reng u būlar var idi	Ḫāveristān ḫoş-edā
Gūş-ı hicre mācerā-yı vaṣlı tertīl eyleyen	Yoḳ mu tehzīl eyleyen
Būseden şellālelerle gül-reng-cūlar var idi	Ḳıpḳızıldı māverā
Emr-i ‘aşḳa ẖūblar münḳad idi yād et Şeref	Dilde zurna elde tef
Nāzdan ḳarşıñda nārīn ser-furūlar var idi.	Yoḳtu sende mācerā
	[M.120/41[a]]

BĀ

[9]

[Hafîf: Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

29[a] Aġlarım reh-güzār-ı yāre baḳıp
Aġlarım güldügüm diyāra baḳıp

Ne elemlerle cūş eder göñlüm
Aġlarım baẖt-ı bī-ḳarāra baḳıp

Yāda geldikçe güldügüm demler
Aġlarım dehr-i bī-medāra baḳıp

İñlerim bād-ı nāle-kāra uyup
Aġlarım ebr-i girye-bāra baḳıp

Ġoncalar la'liñiñ naẓīresidir
Aġlarım cilve-i bahāra baḳıp

Getirir yādıma tebessümüñü
Aġlarım ḥüsn-i lālezāra baḳıp

Gece sevdā-yı zülfüñe dalarım
Aġlarım tābiş-i nehāra baḳıp

Her ṭaraf ḫāṭırañla mālīdir
Aġlarım baḥr u kūhsāra baḳıp

Hem-demim mūnisim ḫayāliñdir
Aġlarım va'd-i intiẓāra baḳıp

O ḳadar ki medīddir āhım
Aġlarım rāh-ı dil-figāra baḳıp

İştiyāḳıñla düşmenim dehre
Aġlarım aġlarım mesāra baḳıp

Aġlarım ḥasretiyle ey BĀḲĪ
Böyle eş'ār-ı tār-u-māra baḳıp

[10]

[Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

29b Hicriñle oldu ḥayf ki cān u cihān ḫarāb

Āhımla oldu ṣavma‘a-i ḳudsiyān ḫarāb

Yoḳ ḫānḳāh-ı ‘aşkda bir neş‘e-yāb-ı dil
Muṭrib ḫamūş nāy ḫamūş ‘āşıḳān ḫarāb

Pā-māliñ oldu āh göñül berg-i gül gibi
Meẕbūḥ-ı ġam hezār-ı emel gülsitān ḫarāb

Mestūd bāb-ı vuṣlat-ı dil-dār ṣad fiġān
Mehcūru olduġum o güzel gülsitān ḫarāb

Meclis bozuldu ṣarṣar-ı cevriñle sevdigim
Ḥattā ki oldu nefḫa-i bād-ı ḫazān ḫarāb

Bir va‘de-i viṣāliñe cānlar fedā fedā
Mestāne bir nigāhıña kevn ü mekān ḫarāb

Verme raḳībe vaṣlıñı ey yār-ı bī-vefā
Ḳılma bu murġ-i zārıñı ber-āşiyān ḫarāb

Yādımdadır henūz o peymān-ı dil-firīb
BĀḲĪ’yi ḥayf eyledi hicriñ amān ḫarāb

[11]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

30[a] Gelir mi bezmimize ol şeh-i melāḥat ‘aceb
Çıḳar mı umduġumuz neşve-i kerāmet ‘aceb

O rütbe ince ki ḫūbān-ı dehre şüpheliyim
O ebruvānı mı ögretmede nezāket ‘aceb

Ne türlü ṣayd edebilsek o serkeş āhūyu
Ne siḥr edip ne füsūn eylesek ḳarā’ib ‘aceb

O rūy-ı sāde-i rengīni ḫoş ṣafā diyerek
Öpersek āh verir mi bu ḥāle ruḥṣat ‘aceb

Olur mu yoḳsa gülüm mest-i bāde-i ḫaclet
Açar mı ġonca lebi nefḫa-i şikāyet ‘aceb

Meyān-ı nāzına ‘işveyle şöyle el atsaḳ
O şūḫ-ı çeşmi ṣalar mı viṣāle raġbet ‘aceb

Zamān-ı fırṣatı ‘ālemde beklesek BĀḲĪ
Murādımızca olur mu o yāre vuṣlat ‘aceb

[12[*]]

62[b] [*Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*

Ġurbet ender ġurbet içre olmuşum cānā ġarīb
Şimdi ‘ālemde benim ben bī-emel yektā ġarīb

Ḫānumānım bāda vermiş gird-bād-ı rūzgār
Āşinā yoḳ derdime dil ġavṭa-zen deryā ġarīb

Neş’e-i ümmīd nā-peydā şikeste cām-ı mey
Ḳalmamış yārān bu meclisde bu şeb ṣahbā ġarīb

Ḫaṭṭ-ı nā-fercāmımı yoḳ bir baḳıp fehm eyleyen
Her görüp seyr ettigim sīmāy-ı bī-ma‘nā ġarīb

Ma‘bedim kāşānelerle ṣanki ġarḳ-āb-ı memāt
Ḳalmamış seng-i mezārım mevt-i bī-pervā ġarīb

Şāhidim şehdim şühūdum ṣanki olmuş bir serāb
Düştügüm bī-gānelik bezmindeki feyfā ġarīb

---

[*] Bu gazel 112[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Yoḳ dilimden añlayan bir hem-demim bir maḥremim
Ṣanki ẕāt-ı pāk-i Ḥaḳla olmuşum ra‘nā ġarīb

Gök o gök ammā ne çāre yer degil artıḳ o yer
Ben bu yerde olmuşum bī-çāre vü bī-cā ġarīb

Naġme-i şevḳ-i ṭarab olmuş cünūna müntehī
Beste çılġın güfte mecnūn tennī tennennā ġarīb

Dilḳurum sa‘yiyle oldu defter-i dīvān-ı dil
Naẓmı nes̱rinden beter her ṣūret-i inşā ġarīb

Söyleyenler añlamazlar diñleyen fehm eylemez
Ḥāṣılı her söz hümā-pervāzdır hemtā ġarīb

Ḥāl-i zār u bī-ḳarār u derd-i bī-dermānımı
Ṣanki vaḳtiyle demiş bir ‘āşıḳ-ı şeydā ġarīb

Gāh olur ġurbet vaṭan gāhī vaṭan ġurbetlenir
İşte şimdi oldu BĀḲĪ ḥāliyā dünyā ġarīb

Göñlüm ister gitmeyi cānā bu mātemḫāneden
Ḳorḳarım ki gittigim yerde olur ammā ġarīb

TĀ

[13]

[Hezec: Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün]

30[a] Mest etti beni bāde-i serşār-ı muḥabbet
Ol dem yine āteşkede-i nāz-ı muḥabbet

Bir nāy olup nefḫasınıñ ḳaydına düştüm
Ondan duyulur naġme-i ās̱ār-ı muḥabbet

Hicrānına iḥsānına teslīm-i rıżāyım
Bir ẕevḳ-ı digerdir baña ekdār-ı muḥabbet

Maḥbūb-ı Eḥad vāḥid-i Ḥaḳ Ahmed-i Muḫtār
Aldı beni benden o kerem-kār-ı muḥabbet

Hep varlığımı pūte-i ʻaşḳ içre eritti
Yoġ etti beni ḥażret-i ḫünkār-ı muḥabbet

Nūrunda onuñ ẕerresidir ʻaşḳ ile BĀḲĪ
Şems oldu oña Ḥaydar-ı Kerrār-ı muḥabbet

[14]

[Hezec: Mefʻûlü mefâʻîlü mefâʻîlü feʻûlün]

30[a] Cūş eylese göñlümdeki esrār-ı muḥabbet
Maḥv eyler idi ẓulmeti envār-ı muḥabbet

Ḫ[v]urşīd onuñ sāye-yi şeb-rengi olurdu
Doġsaydı eger ʻāleme dīdār-ı muḥabbet

Ammā ki onuñ maṭlaʻı afāḳ-ı cināndır
Dilden diledir neşve-i iẓhār-ı muḥabbet

Ögrendi göñül naġmeyi gül-reng-i lebinden
Her şaḫṣ olamaz bülbül-i gül-zār-ı muḥabbet

Olduḳ hele mihmān-ı ḫarābātı o şūḫuñ
Ṣundu bize bir sāġar-ı ser-şār-ı muḥabbet

Her şeyde onuñ bir eṡer-i ʻaşḳı hüveydā
Hep ġonca cihān ḳalmadı bir ḫār-ı muḥabbet

Pervāneleriz şem‘iñe BĀḲĪ bize sensiñ
Sulṭān-ı ebed ḥażret-i ḫünkār-ı muḥabbet

[15]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

30[b] Ne yerde olsa seniñle ḳılar göñül ḫalvet
Cemāl-i pākiñe mir’āttır bütün kes̱ret

Yegāne yār-ı ‘azīzim mecāza meyl etmese
Mecāz şekline ḥātta girersede vaḥdet

Bu seyre ġāye tecellī-yi ẕāt iken olma
Muḳayyed-i elem u şevḳ bāde-i vuṣlat

Göñülde şu‘le-feşān nūr-ı Aḥmediyyettir
Eḥadda ẓāhir olur feyż-i neşve-i ṣūret

Ḥiṣār-ı Ḥayber’i kim żabṭ eder odur ‘alevī
‘Alīye bende ol ey yār-ı Ḥaydarī-sīret

Çalınca tīġ-ı teberrā vücūd-ı mevhūma
Ḳalır Ḫudā-yı muḥabbet amān amān himmet

Vefāsı yoḳsa da ġam çekme şimdilik BĀḲĪ
Cefā vü miḥnetiniñ neş’esiyle ḳıl ülfet

[16[165]]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

30[b] Göñülde cūşiş-i āb-ı revāne-i ḥasret
Lebimde nāliş-i āh u nişāne-i ḥasret[166]

[165] Bu gazel M.120’de vr. 73[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[166] 16/1b: Lebimde nāliş-i āh u fiġāne-i ḥasret M.120 (Ancak sonradan yukarıdaki mısra kaydedilmiştir.)

Gözümde lem‘alanır tāb-ı ẓulmet-i nūru[167]
Dilimde ‘uḳdelenirken terāne-i ḥasret

Dalından ayrı düşen yapraġım bugün cānā
Sürüklüyor beni bād-ı zamāne-i ḥasret

Beyān-ı ḥālet-i işrāḳıyānı duy benden
Viṣāl içinde olurmuş fesāne-i ḥasret

O per-şikeste ḳuşum düştüm āşiyānımdan
Uçurmuyor beni dāġ-ı kemāne-i ḥasret

Ṣadā ṣadāya verip gel seniñle aġlaşalım
Gel ey hezār-ı ġarīb ey yegāne-i ḥasret[168]

O mihr ‘ömrümü añdıḳca āh ey BĀḲĪ
Olur vücūd ser-ā-pā zebāne-i ḥasret

RĀ

[17]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

31[a] Ta‘yīb ḳılma zāhid o nāzikterīni gör
Baḳ bir cemāl-i pākine ḫuld-ı berīni gör

Yūsuf da reşk eder derim ol ḥüsn-i ṣūrete
İ‘cāz-kār-ı ḫālıḳ-ı ḥüsn-i āferīni gör

Aldanmamaḳ diler de göñül aldanır yine
Va‘d-i viṣāl-i yārda şekk ü yaḳīni gör

[167] 16/2a: ẓulmet-i nūru: ẓulmet-i zülfü M.120
[168] 16/6b: yegāne-i ḥasret: fesāne-i ḥasret M.120

Bilmem nedir dehen mi veyā gül mü ġonca mı
Güller ḥicāb eder o fem-i nāzenīni gör

Dünyāyı bir nigāh ile mesḥūr eden güzel
‘Uşşāḳı diñle nāle vü āh ü enīni gör

Artıḳ yeter yeter gözüm incitme bendeñi
BĀḲĪ denir şu ‘āşıḳ-ı sevdā-ḳarīni gör

[18[169]]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Vuṣlatıñ dil-mürdegāna tāze cān vermektedir
Ḥüsnüñ ey meh ḥüsn-i Yusūf’tan nişān vermektedir

Ben, seni āġūşuma aldıḳça cānā, nāz ile
Her kirişmeñ çeşmiñe bir ḥüsn ü ān vermektedir

Sevgilim, sen nūrsuñ, senden münevver kā’ināt
Mihr-i ‘ālem feyżiñi dehre ‘ayān vermektedir

Taḫt-ı ḥükmüñde seniñ mevt u ḥayātım şüphesiz
Sen Ḫudāsıñ ḳudretiñ de īn ü ān vermektedir

Bir tecellī-yi ẓuhūruñ ‘ālem-i imkāndır
Çeşm-i keṣret-bīnime kevn ü mekān vermektedir

Nīm-nigāh-ı vuṣlatıñ ey ġonca-i ra‘nā seniñ
Ḫāṭır-ı şūḫāneye bir gülsitān vermektedir

Küfr ü īmān-ı muḳalledden ḫalāṣ oldum bu şeb
‘Aşḳ-ı pākiñ ḳalbe feyż-i cāvidān vermektedir

[169]Bu gazel Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Kütüphanesi’nde bulunan mecmuadan alınmıştır.

Rabb-i ḳudret fitne-i dīn ḳābıżu'l-ervāḥsıñ
Ba'ṣ-ü ba'de'l-mevti luṭfuñ rāygān vermektedir

Fāni fi'l-'aşḳım bugün çeşmimde yoḳ būd ne-būd
'Aşḳıñ ammā çeşmime başḳa cihān vermektedir

Maẓhar-ı elṭāfıñ olduḳça bu BĀḲĪ sevgilim
Ḫāmeye şūḫāne bir ṭarz-ı beyān vermektedir

2/3 Kānūn-ı s̱ānī 1341 [2/3 Ocak 1925]

[O.E./4[a]]

[19[170]]

ĠAZEL

[Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Gözleriñ *innī enallāh*[171] āyetin tefsīr eder
Āyet-i ḥüsnüñ kemāl-i ḫilḳāti taḳrīr eder

Öyle bir şems-i hüviyyetsiñ ki cānā nāz ile
Bir kirişmeñ 'ālemīni feyż ile tenvīr eder

Zülf-i şebgūnuñdan almış rengini güyā leyāl
Nūr-ı vech-i pākiñi mehtāblar tanẓīr eder

Ṭal'at-ı ruḫsārıñı gördükçe ḥacletten seḥer
Jālelerden ter döker ḥayrān seni tekbīr eder

Gerdiş-i mestāne-i mihr ü mehī ṣanma 'abeṣ
Āsumān u arża cānā ḥüsnüñü taṣvīr eder

[170] Bu gazel Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Kütüphanesi'nde bulunan mecmuadan alınmıştır.
[171] 19/1a: "Muhakkak ben (evet) Allah'ım." Kasas, 28/30.

Derd-i ‘aşḳıñla seniñ BĀḲĪ-yi nāçār u zelīl
Ḫāk-i-pāyıñ eşk-i pür ḫūn ile hep taḫmīr eder

18/19-Şubaṭ-1341 [18/19 Şubat 1925]

[O.E./ 5[b]]

[20[172]]

[Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

31[a] Ḥarīm-i vuṣlat-ı cānāna her bir cānı almazlar
Degil her cānı ġāfil belki her cānānı almazlar

Degildir ḳurb-ı ḥażret sāyegāh-ı şeh-per-i Cibrīl
O bezm-i ḫāṣ-ı cem‘e biñde bir insānı almazlar

Ḳuyūd-ı *len terānī* [173]den ṣoyun *Sīnā*[174]’ya meyl eyle
Ṭuvā[175] vādīsine Mūsā gerek *Hāmān*[176]’ı almazlar

‘Azīzim her zamān Mıṣr-ı şuhūda Yūsuf isterler
Ger olmazlarsa sācid şübhe yoḳ iḫvānı almazlar[177]

Rumūz-ı faḳre er ma‘nīde isterseñ tevān-ger ol[178]
Künūz-ı Ḥaḳḳ’a her bir ḫānesi vīrānı almazlar

Erip sırr-ı vücūda seyr-i nüzhet-gāh-ı vaṣl ile
O bāġ-ı cennete her hū çeken mihmānı almazlar

---

[172] Bu gazel Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Kütüphanesi’nde bulunan mecmuada varak 10[a]’da da kayıtlıdır. İki şiir karşılaştırıldı.
[173] 20/3a: “Beni (asla) göremezsin.” A’raf, 7/143
[174] 20/3a: “Tûr-i Sînâ’da da yetişen bir ağaç daha meydana getirdik ki, bu ağaç hem yağ hem de yiyenlerin ekmeğine katık edecekleri (zeytin) verir.” Mü’minûn, 23/20.
[175] 20/3b: “Muhakkak ki ben, evet ben senin Rabbinim! Hemen pabuçlarını çıkar! Çünkü sen kutsal vâdi Tuvâ’dasın!” Tâ Hâ, 20/12.
[176] 20/3b: “Ve o yerde onları hakim kılmak; Firavun ve Hâmân’a ve ordularına, onlardan (İsrailoğullarından) korktukları şeyi göstermek (istiyorduk).” Kasas, 28/6.
[177] 20/4: O.E.
[178] 20/5a: er ma‘nīde:gir ma‘nāda O.E.

İḥāṭa eylemez nūr-ı Cemālu'llāh'ı bir dīde
Erenler beyt-i *mā evḥā*[179]*y*a hīç nādānı almazlar

Cemāli ḳābil-i rü'yet degildir bī-ḥicāb ammā
Ḥicābın atmayan nā-merd olan merdānı almazlar[180]

Degildir vādi-i ḳayd-ı ta'alluḳ bezm-i cem'iyyet[181]
O bezme varlıġından geçmeyen şeyṭānı almazlar

Melekler bī-ḫaberdir *'alleme'l-esmā*[182] rumūzundan
Degil Cibrīli ḥattā rūḥ-ı 'ālī-şānı almazlar

Dünüvv-i ma'nevī taḳrīb ile ḥāṣıl olur cānā
Semā-yı ẕāta her ṭūṭī-i ḫoş-elḥānı almazlar

Olursañ ādem-i ma'nāda fānī Ḥaḳḳ'a bāḳīsiñ[183]
İrādī ölmek ister bildigiñ bī-cānı almazlar

Ererseñ vaḥdet-i ṣarfa olur hāliñ bütün eşyā
Bu vaḥdet deyrine bil lāyıḳ-ı nīrānı almazlar

Erittim küfrü attım kisve-i īmānı ḥamd olsun
Nezāhat mülkü cāyım küfr ile īmānı almazlar[184]

Benim sācid benim mescūd benim 'ābid benim ma'būd
Bu yerden redd olur vācib buña imkānı almazlar[185]

Ḫamūş ol BĀḲİyā fāş eyleme esrārı cühhāle
Ḥarīm-i vuṣlat-ı cānāna her bir cānı almazlar

---

[179] 20/7b: "(Kuluna) vahyettiğini (vahyetti)" Necm, 53/9-10.
[180] 20/8b: atmayan:atmayıp O.E.
[181] 20/9a: ḳayd-ı:ḳayd u O.E.
[182] 20/10a: "İsimleri öğretti." Bakara, 2/31-32.
[183] 20/12a: ādem-i ma'nāda:mürşid-i kāmilde O.E.
[184] 20/14: O.E.
[185] 20/15: O.E.

Gülḫāne/ 10 Mayıs/1341[186]

[21[187]]

[*Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]*

31[b] Seḥerler reng-i rūyuñdan münevver maṭla'-ı envār
Şafaḳlar ḥasret-i vaṣlıñla eyler āh-ı āteş-bār

Leyāliñ ẓulmet-i sevdā-yı zülfüñden örülmüştür
Güneş meftūn-ı mihr-i ṭal'atıñdır sevdigim her bār

Ḥicābından niḳāb-ı ebre girmiş māh-tāb u māh
Seniñ 'aşḳıñ efendim eylemiş 'ālemleri devvār

Mükeḥḥal gözleriñ yaġmāger-i īmān u dīn olmuş[188]
Müdellel lebleriñden cūş eder cennetteki enhār

Bahārıñ şi'r-i rengīni seniñ bir āyet-i ḥüsnüñ
Fedā-yı maḳdemiñdir pāy-i-māliñdir bütün ezhār

Hezārıñ bā'iṣ-i feryādıdır ruḫsār-ı rengīniñ[189]
Gülistān-ı cihān feyżiñle olmuştur tecellīzār

Nice Ḳays'ı seniñ nāz u kirişmeñ eylemiş Mecnūn
Nice Manṣūr'u ḳılmıştır müselsel ṣaçlarıñ ber-dār[190]

Vücūduñ perveriş-yāb-ı gülistān-ı melāḥattir
Sürūruñ 'ālem-i mülk ü miṣāli ḳıldı behcet-dār

---

[186] Tarih Osman Ergin Kütüphanesinde bulunan mecmuadan alındı.
[187] Bu gazel Osman Ergin Kütüphanesinde bulunan mecmuada varak 11[a-b]'de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[188] 21/4a: dīn:küfr O.E. /11[a]
[189] 21/6a: rengīniñ:meşkīniñ O.E. /11[a]
[190] 21/7: Seniñ nāz u kirişmeñ eylemiştir Ḳaysı bir Mecnūn O.E./11[a]
Muḳavves ḳaşlarıñ sevdāsı Manṣūru ḳılan ber-dār

Kemāl-i ḫilḳatiñle zīnet-i nāsūtsuñ cānā
Señindir emr-i lāhūtī señindir ‘ālem-i esrār[191]

Ḥaḳīḳatde efendim çünki sensiñ ġavs̱ı devrānıñ
Öperler ḫāk-i-pāyıñ cān verirler āhıña ebrār[192]

Ṣıfātıñdır bütün ekvān seniñdir ‘ālem-i imkān
Görenler ḳıble-i vechiñ eder ḫatmiyyetiñ iḳrār[193]

Meded raḥm eyle oldum serserī vaṣlıñ hevāsıñda
Bıraḳma vādi-yi firḳatte luṭf et ‘aciz u nāçār[194]

Bilirsiñ Mecdiyā kim intiẓāra ṭāḳatim yoḳtur
Yeter çektim yoluñda yıllar oldu çille vü ekdār[195]

Ḳapıñda BĀḲİ-yi bī-çāre ‘aşḳ ile niyāz eyler[196]
Sen ü ben ḳalmasın vaṣlıñla olsun her cihet dīdār[197]

Bāyezīd, 11/Ḥazīrān/1341[198] [11 Haziran 1925]

[22[*]]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

32[a] Rūyuñ ki bezme şa‘şa‘a-i ḥüsn ü ān verir
Bir rengi var ki fecr-i viṣāli ‘ayān verir

Dil firḳatiñle öyle perīşān ki sevdigim
Bir laḥẓa-i viṣāliñe biñlerce cān verir

---

[191] 21/9: O.E./11[b]
[192] 21/10: O.E./ 11[b]
[193] 21/11: O.E./11[b]
[194] 21/12: O.E./ 11[b]
[195] 21/13: O.E./ 11[b]
[196] 21/14a: ‘aşḳ ile niyāz eyler:bir kemter ġulāmıñdır O.E./ 11[b]
[197] 21/14b: dīdār:gülzār O.E./ 11[b]
[198] Tarih Osman Ergin Kütüphanesinde bulunan mecmuadan alındı.
[*] Bu gazel 51[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Ẓulm ü cefāyı ʿādet ederse o şūḫ amān
Her yādı bir vesīle-i āh[199] u fiġān verir

Nāz u ʿitābı ʿālem-i kevnī ḫarāb eder
Nīm iltifātı zindegī-yi cāvidān verir

Bir vaʿde-i viṣālini biñ bir niyāz ile
Ammā cefā vü miḥnetini rāygān verir

BĀḲĪ hemīşe sāye-i Monlā-yı Rūm'da
Şiʿriñ cihāna maṭlaʿ-ı ḥüsn-i beyān verir

[23*]

[Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

32[a] Firḳatle medd-i āh-ı temennā uzar gider
Her şeb miṡāl-i leyle-i yeldā uzar gider

Bir baḥsdır ki ṭāliʿ-i nā-şādıñ ġamı
Beñzer o zülf-i yāre muṭarrā uzar gider

Mecnūnum āh u şehḳalarım rūzgārda
ʿAks eyleyip feleklere Leylā uzar gider

Fecr-i münīr-i vuṣlatıña ersede göñül
Ey āfitāb-ı nāz bu sevdā uzar gider

Āhım ki böyle buʿd-ı mesāfātı doldurur
Bir ihtizāz-ı ʿaşḳdır ammā uzar gider

BĀḲĪ bu āh u nāleye pāyān yoḳ mudur

[199] 19/3b: āh:eşk 51[a]/3b

[*] Bu gazel 56[a-b]'de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Ḫilḳat gibi nihāyeti ḥayfā uzar gider[200]

[24[201]]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

32[a] O la‘l-i dil-beri[202] her gün terāneler öpüyor
Ḥased ki rūyunu rengīn fesāneler öpüyor

Seḥer yeliyle duyarken şemīm-i zülfünü ben
Ne çāre āh onu bī-derdşāneler öpüyor

Kebūterim ‘acabā hangi bezme mihr olduñ
Ḳudūm-ı nāzikiñi hangi lāneler öpüyor

Firāḳ u ḥasretiñe mübtelā dil u dīdem
Ḫayāliñi nigeh-i ‘āşıḳāneler öpüyor

Dedikçe sevgili yārim vefādan el çektiñ
O gül dudaḳları muġfil bahāneler öpüyor

Niṣār ḳılmada BĀḲĪ le’alī-i ḥasret
Ruḫ-ı ḥazīnini hep şāh-dāneler öpüyor
11/Ṣafer/1345
21/Aġustos/1926 Cum‘a-ertesi[203]

[25]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

32[b] Ṣanma cānā firḳatiñle bendeñi dil-şāddır
‘Āşıḳıñ miḥnetleriñle sevdigim dil-şāddır

---

[200] 20/6b: Durduḳça ẕāt-ı ḫālıḳ-ı yektā uzar gider 56[b].
[201] Bu gazelin son iki beyti ile gazelin yazıldığı tarih 139[a]’da da kaydedilmiştir. 139[a]’da tespit ettiğimiz son iki beytin yazım şeklinden anlaşıldığına göre, Gölpınarlı’nın yerleştirme yaparken aradan sayfa çıkardığını düşündürmektedir.
[202] 24/1a: dil-ber ki: ki vezin gereği çıkarıldı.
[203] Tarih 139[a]’dan alındı.

Gül gül olmuş sīnede dāġ-ı elem ey eşk-i ġam
Sāye-i luṭfuñda göñlüm bir ḫarāb-ābāddır

Fecr-i ḫilḳatten es̱er yoḳken saña meftūn idim
Sevdigim ḥüsnüñle ʿaşḳım ṣanma mader-zāddır

Firḳatiñ mecrūḥuyum cānā seniñ bī-mārıñım
Var ise ancaḳ şifā senden gelen bir yāddır

Beste-i ẓıll-i ḫayāl-i gīsuvānıñdır göñül
Ẓann ederken murġ-ı dil zülfüñ gibi āzāddır

Ḳays'a minnet eylemem taḥṣīl-i fenn-i ʿaşḳda
Ḥażret-i Monlā-yı Rūmī BĀḲİyā üstāddır

[26]

[Müctes: Mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

32[b] Cihānda ṣanma bizim irtikābımız vardır
Emīr-i mülk-i ferāġız niṣābımız vardır

Egerçi ṣāḥib-i emvāl olmadıḳ ammā
Göñül dedikleri beyt-i ḫarābımız vardır

Cinān u ḥūra bile minnet etmeyiz ḥattā
Ne ṭāʿat u ne günāh u s̱evābımız vardır

Baḳıp kes̱āfet-i mer'iyye ẓan eder zāhid
Ẓalām u nūra büründük ḥicābımız vardır

Cihān bütün ṣafaḥātıyla āyet-i vaḥdet
Göñülde gizli rumūz-ı kitābımız vardır

Bu ḫoş terāneyi ol ġoncadan mı ögrenmiş
Hezār-ı naġme-gere bir cevābımız vardır

Ḫarābıyız bu ḫarābāt-ı miḥnet-ābādıñ
Nedīm-i pīr-i muġānız şarābımız vardır

Göñülde mihr-i ruḫ-ı yār elde mey-i ser-şār
Ṣabāḥ-ı vuṣlata dā’ir ḫiṭābımız vardır

Hevā-yı ‘aşḳına uyduḳ o ser-keş āhūnuñ
Bizim o şūḫ ile nāz u ‘itābımız vardır

Türāb-ı maḳdem-i Monlā-yı Rūmuz ey BĀḲĪ
Be-farḳ-ı dil ḳadem-i Bū Türāb’ımız vardır

[27]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

33[a] Gözümde tābiş-i ‘aks-i cemāl-i nūr-ı enver
Elimde sübḥa-i ṣad dāne-i niyāz-ı Ṣabūr

Göñülde neşve-i rāḫ-ı viṣāl-i meh-rūyān
Dilimde naġme-i tesbīḥ-i yā Ġafūr Ġafūr

Sevād-ı kākülü Ka‘be ‘izārı reng-i emel
Ṣafā-yı seyr-i cemāliyle sa‘yımız meşkūr

Lebimde ḳaṭre-i gül-reng-i āb-ı tāb-ı günāh
Serimde gerdiş-i mestāne-i zamān-ı ḥużūr

Ḥarīm-i vaṣlıña cānā daḫīl-i ‘uryānım
Ne ittiḳā bu ki olmaḳta cilve-dār-ı ẓuhūr

Görünce mest-i teġāfül o dil-ber-i nāzı

Şekīb-i tövbeye olsun vedā‘-ı dūr-ā-dūr

Debīr-i ḥükm-i ḳażā böyle yazmış ey BĀḲĪ
Ne çāre ‘aşḳ ile ‘ālemde olmuşum meşhūr

[28]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

33[a] Cemāl-i pāki o nevresteniñ ne ḥāletdir
Kitāb-ı neşve-i dil ṣafḥa-i muḥabbettir

Viṣāli bendesine rāygān raḳībim yoḳ
İşim gücüm oña ‘arż-ı ḫulūs u minnettir

O ḥüsn-i esmere bir āh-ı ‘aşıḳāne yeter
Beyān-ı ḥāle ne ḥācet uzun ḥikāyettir

Devāyı derd-i [de]rūnum bilir o şūḫ benim
Faḳat ne çāre biraz nāz u ‘işve ‘ādettir

Meded ki BĀḲİ-yi bī-çāre mest-i çeşmiñdir
Seniñ fuyūżuñ ile neşve-yāb-ı vuṣlattır

[29]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

33[b] Cemāl-i dil-beri gördükçe bī-ḳarār güler
Ṣabā güler gül-i rengīn-i rūzgār güler

Ḫazān erer mi viṣāle ḳarīn olan göñüle
Tezehhür eylemiş āmāl-i nev-bahār güler

Ḳudūm-ı nāzıña pā-māl olur żiyā-yı seḥer
Şükūfe-zār-ı güler naġme-i hezār güler

Görünce ʿişvesini cān be-kef gelir ʿāşıḳ
Şekībe lerze düşer ʿazm-i iḫtiyār güler

Doḳunsa kākülüñe mest olur şemīm-i emel
Gül ü semenlere olmaz niyāz-kār güler

İçen o şuʿle-yi peymāne-i nigāhıñdan
Olur zamānede şeydā-yı dil-figār güler

O rūy-i sāde-yi gördükçe mübtesim BĀḲĪ
Añıp cefāsını ʿāşıḳ nizār u zār güler

[30*]

Müctes: Mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün[204]

33b Çekildi ḳāfile-i ehl-i dil nigāra gider
Şemīm-i ġonca-i bāġ-ı emel hezāra gider

Firāḳ-ı yārda rūḥ-ı revān ḳarār etmez
Kemīne ḳatreler ʿummān-ı bī-ḳarāra gider

Bir öyle dil-ber-i mekkāra mübtelā ki göñül
Uyup ṣabāya yine zülf-i tār-u-māra gider[205]

Şarāb-ı nāb-ı muḥabbet o çeşm-i ḫūnīye
O rūy-ı sādeye pür āteş-i neẓẓāre gider

* Bu gazel Gölpınarlı'ya ait olmasına rağmen çağdaşı ve tarikdaşı Yenikapı Mevlevîhânesi Şeyhi Abdülbâkî Baykara'nın evrakı arasında da bulunmuş ve Abdülbâkî Dede'ye ait olduğu düşünülmüştür. Araştırmalarımıza göre bu gazel Gölpınarlı'ya aittir. Dr. Mustafa Erdoğan tarafından yayıma hazırlanan *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Mevlevî Şeyhi Abdülbâkî Mehmed Dede Hayatı Şahsiyeti Eserleri ve Şiirleri* adlı eserde bu gazel Abdülbâkî Dede'nin şiirleri arasında kaydedilmiştir. Daha geniş bilgi için bkz.: Mustafa Erdoğan, *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Mevlevî Şeyhi Abdülbâkî Mehmed Dede Hayatı Şahsiyeti Eserleri ve Şiirleri,* İstanbul 2003, s. 280.

204 Bu şiir 57a'da ve 108b'de de kaydedilmiştir. Şiirler karşılaştırıldı.

205 30/3: Bu beyit 57a ve 108b'de de kayıtlı olan gazelden alındı.

Furūġ-ı fecr-i emel mihr-i neşve-tāb-ı liḳā
O la‘l-i lebden urup berḳ lāle-zāra gider

Tekellümüyle verir bezme lem‘a lem‘a żiyā
O tāblar ḥarem-i rāz[206]-ı nev-bahāra gider

Caḥīm-i şu‘le-i yek-rūze-i ṣabāḥatidir
Zebāne-i nigehi ẓulmeti şikāra gider

Yanıp yanıp eriyip BĀḲİ-yi cihān-peymā
Ṣadā-yı hū ile dergāh-ı Kirdgār’a gider

7 Eylül[207]

[31]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

34[a] Ne sūya baḳsa göñül ‘aks eden cemāliñdir
Gözüm yumarsam eger gördügüm ḫayāliñdir

Bu ḫaste cismime cānsıñ bu cāna cānānsıñ
Göñülde gözde tecellī ḳılan mis̱āliñdir

Seniñleyim baña mir’āt-ı rūşenā sensiñ
Kelām-ı bī-bedelim hep seniñ me’āliñdir

Cihāna neş’e-ver-i ‘aşḳ-ı bī-bedel sensiñ
Vücūd ẕerre-i nāçīz-i pāy-māliñdir

Ḥaḳīḳat ehli mecāza tenezzül eylemez
Benim göñül dedigim lucce-i viṣāliñdir

[206] 30/6b: rāz-ı=ḳalb-i 108[b].
[207] Tarih 108[b]’den alındı.

Beni melāle ṣalan maḥv eden yaḳan eriten
Seniñdir āh seniñdir seniñ melāliñdir

Bu ʿaşḳı var mı gören BĀḲİyā duyan düşünen
Bu sūziş u bu fenā cümle vaṣf-ı ḥāliñdir

[32]

Müctes: Mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün

34[a] O şāh-ı ḥüsne esāret ne ẖoş esārettir
Cefā vü cevri bile ʿāşıḳa saʿādettir

O şūẖ-ı serkeşe ḥālāt-ı ʿaşḳı ʿarż etmek
Ṣudāʿı bāʿiṣ olan bir uzun ḥikāyettir

Bir öyle maḥv-ı cemālim ki tīġ-i ġamzeñle
Naṣīb-i dem-be-demim rütbe-i şehādettir

Göñül verip de ben aldım meṣā'ib-i ʿaşḳı
Bu āfet öyle degil āh başḳa āfettir

Ne eyleseñ saña dil-dādeyim seniñ ḳuluñum
Muḥabbetim saña taḳdīr-i rabb-i ʿizzettir

Teġāfül eyleme cānā teġāfül eyleme kim
Eliñde mevt ü ḥayātım bu bir bedāhattir

Seniñdir āh seniñdir bu BĀḲĪ-yi zārıñ
Vücūdu rūḥu tecellī-i nūr-ı raḥmettir

[33*]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

34[b]

Elā gözüñ baña ta‘līm-i ders-i ḥikmet eder
Füsūn-ı nüsḫa-i ruḫsārına işāret eder

Gehī teġāfül-i ‘işveyle şöyle bir süzülür
O ġamze ḫūn-ı dil-i ‘āşıḳa şehādet eder

Olur göñül yine cān-dāde-i müjeñ cānā
O dem ki bāz-ı nigeh ṣayd-ı cāna raġbet eder

Ẓılāl-i zülfüñü rūyunda görse ger īmān
Ẓalām-ı küfrü tecellī-serāyı raḥmet eder

O ḫāl ‘aks-i süveydā-yı ḳalb-i zārımdır
Ḥarīm-i gūşe-i ebrūda ‘arż-ı ḥālet eder

Felekde baḫt-ı siyāhıñdan iştikā etme
Göñül göñül saña neylerse hep o āfet eder

Kemīne ṭıfl-ı sebaḳ-ḫ[v]ānıñ oldu BĀḲĪ-yi zār
Elā gözüñ baña ta‘līm-i ders-i ḥikmet eder

[34]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

34[b]

Cerīḥa-i dil-i bīmāra bir şifā yoḳtur
Bu derd-i bī-medede āh kim devā yoḳtur

Geçen zamānları añdıḳça ṣızlıyor göñlüm
Ne çāre ne’yleyeyim ḥāle āşinā yoḳtur

---

* Bu gazel 58[b]’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Şu ḳan ṣızan yaramı bağlayan bulunmadı āh
Enīn-i hicrime miḥrāb-ı iştikā yoḳtur

Dalan ḫayāl-i şebistān-ı zülf-i dil-dāra
Ḳabā-yı mihri ṣalar ḫāke müdde'ā yoḳtur

İçen o şu'le-i cān-sūzu çeşm-i şūḫuñdan
Fenā-yı 'aşḳa erer maḥv olur rehā yoḳtur

Nevā-yı nāy ḫamūş oldu naġmeler söndü
Hezāra meşḳ-i sürūd eyleyen ṣadā yoḳtur

'Adem diyārına doğru çekildi ḳāfilemiz
Vücūda minnetimiz ġayri BĀḲİyā yoḳtur

[35]

[Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

35[a] 'Āşıḳım 'aşḳım benimdir nāleler feryādlar
Āh u efġānlar taḥassürler ḫarāb-ābādlar

Neyliyorsuñ sen 'aceb ben mübtelāyı firḳatim
Ermiyor mu gūşuña cāndan gelen feryādlar[208]

Firḳat-i la'l-i lebiñle āh teskīn etmiyor
Bendeñi neyler terennümler nevālar yādlar

Kimse bilmez ḥālimi mehcūr-ı yārim ey felek
Durmasın çevremde gitsin bī-vefā dil-şādlar

Mīr-i 'aşḳım bendedir zāhid bugün menşūr-ı 'aşḳ
Pāyımı öpsün gelip Mecnūnlar Ferhādlar

[208] 35/1-2 numaralı beyitler 34[a]'da bulunan 32 numaralı gazelin son kısmında yanlışlıkla kaydedilmiştir.

Zülf-i āşufteñ beni ḳayd eyledi oldum esīr
Gitti ṣabr u ṭāḳat u dermān gibi āzādlar

Ḫāk-pāyı Mevlevī rind-i Melāmī-meşrebim
BĀḲİyā ondan bütün ṭab'ımda isti'dādlar

[36]

[Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

35[a] Mestāne dil tecelli-i dīdārdan gelir
Vuṣlat-serāyı Aḥmed-i Muḫtār'dan gelir

Peymāne-i nigāhını nūş eyleyenlere
Mestī furūġ-ı neşve-i ruḫsārdan gelir

La'l-i lebin görüp cigeri ḳan olanlara
Merhem diyār-ı mühbiṭü'l-envārdan gelir

Her dem teẓāhür eylemede mebde' ü me'ād
Dil-dāra 'azm ḳıldı vü dil-dārdan gelir

Biñlerce ḥamd yüzḳarasıyla yüzün sürüp
Ḳurb-ı ḳabūl-i dergeh-i ḫünkārdan gelir

Tāb-ı fenāda reng-i beḳā oldu cilve-ger
Şeb bū-yı feyż-i zülf-i siyehkārdan gelir

İsrā neverd u vuṣlat olup hemçu BĀḲİyā
Mestāne dil tecelli-yi dīdārdan gelir

16 Recebü'l-mürecceb 1355 [17 Eylül 1936]

[37[209]]

[Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

35[a] Ḳāmetin gülşene bir neşve-i müzdād gelir
Gül bu ṣaḥn-ı emele mest u ser-āzād gelir

Ney ṣuṣar bülbül öter ġonca gülümser yer yer
Müjde-i faṣl-ı bahār eylemege bād gelir

Medd ü cezri elemiñ ġamzene te'sīr etmez
Bezm-i ġamdan nigehiñ şād gider şād gelir

Ẕevḳ-i hicrānıñ ile öyle ḫarāb oldu ki dil
'İşve-i dem-be-demiñ 'āşıḳa bī-dād gelir

'Aşḳ ġam-perveriyim vaṣlıña ersem lebime
BĀḲĪyā naġme-i şādī yine feryād gelir

[38]

[Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

35[b] Göñül cünūnu gittikçe āb-dār ediyor
Muḳadderātını her laḥẓa āşikār ediyor

Ḳırıḳ dökük iki mıṣra'da ḳaldı ḫāṭırası
O neş'eniñ ki beni mest ü bī-ḳarār ediyor

Bu ḥāl-i zārımı hiç kimse añlamaz bilmez
Bu añlatılmaz elem ḳalbi dāġ-dār ediyor

Fenā-yı muṭlaḳa erdim fenāya müştāḳım
Bu iştiyāḳ beni böyle ḫāk-sār ediyor

[209] Bu gazel M.120'de vr. 88[b]'de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

5 Lisān-ı ʻaşḳa düşünce melāli BĀḲĪ’niñ
Ḥarīm-i ḥasrete bir āh yādigār ediyor

[39]

[Müctes: Mefâʻilün feʻilâtün mefâʻilün feʻilün]

35b Gelince yādıma bir başḳa türlü ḥālet olur
Firāḳ içinde göñül neş’e-yāb-ı vuṣlat olur

Nigāh-ı bāde-perestiñle āşinā olanıñ
Şarābı ḫūn-ı dil-i āteş-i muḥabbet olur

Öpünce ġamze-i şūḫuñ ḫayāl-i ḫāṭırayı
Furūġ-ı mevc-i emel şuʻle-tāb-ı ḥasret olur

O şeh-levend-i emel luṭf edince neşve-i vaṣl
Göñülde lucce-i ṭūfān furūş-i ḥayret olur

5 Netīce bende-i sulṭān-ı ʻaşḳ olan BĀḲĪ
Diyār-ı hicrde fermān-revā-yı devlet olur

[40]

[Müctes: Mefâʻilün feʻilâtün mefâʻilün feʻilün]

35b Doḳunma ḳalbime bi’llāhi bir melālim var
Şu kā’ināta benim şimdi infiʻālim var

Fenāyı ʻāleme sürsün beḳāsı var olsun
Ḫarābe-zār-ı ümīdimde bir nihālim var

Raḳībiñ oldu ölüm yār-ı cānım ʻafv eyle
Onuñla baş başa şād olmaḳ iḥtimālim var

Nigāh-ı ḥasret olurmuş lisānı ehl-i diliñ

Benimde öyle ẖamūşāne ḥasb-i ḥālim var

Revā mı BĀḲĪ’ye cevr eylemek ā sulṭānım
Cevābın istemedim sāde bir sū’alim var

[41]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

36[a] Ḫayāl-i rūyu ki dil-ḫāne-i leyāle deger
Ḥarīm-i hicre güneşler doġar viṣāle deger

Şarāb-ı la‘liñi dil-teşne iştiyāḳım öper
O neşveler süzülürde leb-i me’āle deger

Bu derde nisbeti yoḳtur cihānda bir derdiñ
Bu ḥāl-i zār-ı ḫarāb eñ güzīde ḥāle deger

Öñüñde olmasa bī-hūş ġamze ‘āşıḳ-ı zār
O nükteler o edālar da biñ sū’ale deger

Fiġān u zārımı çoḳ görme iḫtiyārım yoḳ
Biñ āhı ‘āşıḳıñıñ tek bir iḥtimāle deger

Yolunda ṭopraġıyım BĀḲİyā o ḫünkārıñ
Nigāh-ı şefḳati elbet bu pāy-māle deger

[42]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

36[a] Ḫarāb-ı ‘aşḳı olan bir dil-i ḫarābım var
Kemīne bendesiyim şemse incizābım var

Cemāl-i pākiñe mir’āt-ı ḫayretim cānā
Ne iftirāḳa taḥammül ne vaṣla tābım var

Lebiñde germi-yi va‘d-i viṣāle munṭaẓırım
Nüvīd-i ṣubḥ-ı ḳıyāmet bir āfitābım var

Eliñde sāġar-ı ser-şār-ı neşvedir göñlüm
Furūġ-ı la‘liñe rengīn bir intisābım var

Devām-ı keyfiyet-i ‘işve-kār ederdi tamām
Deseydi ‘ömr-i şitābān meyl-i ḫ^{v}ābım var

Günāhlarımla daḫīlim o şāha ey BĀḲĪ
Türāb-ı maḳdemiyim bir Ebū’t-Türāb’ım var

[43]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

36[a] Göñül ki mest-i ruḫuñdur ḫayāl ü ḫ^{v}āb görür
Füsūn-ı çeşm-i teġāfülde incizāb görür

Viṣāl ümīd ederek kārbān-ı ‘aşḳa düşen
Bu deşt-i ġamda yürür cān verir serāb görür

Taḥassürüñle yanar şu‘le-pāş olur da göñül
Bütün muḥītini deryā-yı ıżṭırāb görür

Ḫarāb-ı keyfiyet-i ḥüsn olur cihān-ı emel
O dem ki rūyuñu ḫoy-kerde-i ḥicāb görür

O mihr-i ‘işveyi mest-i şarāb-ı nāz gören
Revān-ı nāṭıḳa-i dilde pīç u tāb görür

Daḫīl-i zārı olan BĀḲİyā o Muḫtār’ıñ
Cihānı pertev-i pūr-ı Ebū’t-Türāb görür

ZĀ

[44*]

[Hezec: Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün]

36[b] Bī-nām u nişān mu‘tekif-i ḫāne-i ‘aşḳız
Biz cur‘a-keş-i bāde-i peymāne-i ‘aşḳız

Ẓāhirde görenler bizi ma‘mūr ṣanırlar
İşkeste- diliz ḥāṣılı vīrāne-i ‘aşḳız

Ẓann etme ḥekīmiz bizi gördükçe efendim
Bī-zerḳ u riyā bir sürü dīvāne-i ‘aşḳız

Geh Leyli vü geh Ḳays denir bizlere cānā
Dilden dile gezmekteyiz efsāne-i ‘aşḳız

Biz müncez̲ib-i şems-i Ḫudā merd-i semā‘ız
Cān-dādeleriz nūruna pervāne-i ‘aşḳız

Ṭutduḳ elini ṣıdḳ ile bir pīr-i muġānıñ
Leb-rīz-i ṣafā feyż ile peymāne-i ‘aşḳız

Çāk etti Züleyḫā gibi pīrāhen-i ‘ārı
Cān u dilimiz peyrev-i mestāne-i ‘aşḳız[210]

BĀḲĪ gibi vaḥdetkede-i Ḥaḳ’ta nihānız
Bī-nām u nişān mu‘tekif-i ḫāne-i ‘aşḳız

[45]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

36[b] Mā’ü’l-ḥayāt-ı neşve-i cāndır zülālimiz

---

* Bu şiir 59[a]’da da kayıtlıdır. İki şiir karşılaştırıldı.
[210] 44/7. Beyit 59[a]’da yok.

İḥrāḳ-ı ḳayd u peyk-i eceldir viṣālimiz

Mülk-i beḳā-yı Ḥaḳ’ta ebed-zindedir göñül
Bī-gāneyiz ‘alāyıḳa yoḳtur zevālimiz

Mihriz ki ‘aşḳ pertevimizdir zamānede
Ḥüsn-i ezel tecellī-yi reng-i cemālimiz

Bizler kelīm-i bādiye-i sırr-ı vaḥdetiz
Ḳalbī gelir göñüllere feyż-i maḳālimiz

Cem‘-i kemāle aḥsen-i evṣāfa girmişiz
Marżī olur erenlere her kār u ḥālimiz

Monlāya bende ‘āleme şāhen-şeh-i ‘aṭā
Ancaḳ budur cihānda mü’ebbed kemālimiz

BĀḲĪ hemīşe sāye-i Monlā-yı Rūm’da
Mevlā-yı ḥüsn ü ‘aşḳa olur ibtihālimiz

[46[*]]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

37[a] Bi’llāhi gel ki ḳalmadı artıḳ şekībimiz
Miḥnet midir cihānda bizim hep naṣībimiz

Biñ fırṣat olsa ṭāli‘-i nā-sāz eder tebāh
Allāh’a şükr başḳaca yoḳtur raḳībimiz

Nāz u ‘itābı ‘ālem-i kevni ḫarāb eder
Dehriñ yegāne fitnesi ancaḳ ḥabībimiz

Teb-lerze-i firāḳ ile bīmārız ey ṣabā

---

[*] Bu gazel 50[b]’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Bilmem ki nerde ḳaldı o ḫāẕıḳ ṭabībimiz

Yandıḳ bu şeb şerāre-i yād-ı viṣāl ile
Ammā ki doġmadı o meh-i dil-firībimiz

Rind-i Melāmetīlere bir yād-gār olur
Fānī cihānda BĀḲĪ bu naẓm-ı ġarībimiz

[47]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

59b Geh nāz u geh niyāz ile va‘d-i viṣāl eder
‘Uşşāḳını ne çāre o şeh bī-mecāl eder

Deryāda ‘aks-i servdir ol va‘d-i dil-firīb
‘Āşıḳ ne çāre seyr-i ḫayāl-i muḥāl eder

Nūş eyleyen o bāde-i nūr-ı nigāhını
Bir baḳsa ‘aḳl-ı külli de āşüfte-ḥāl eder

Birdir o çifte ḳaşlar o mestāne gözler āh
Vardır naẓīri kim dese vehmī miṣāl eder

Bir ġoncanıñ açılması cānā tebessümüñ
Mihr-i ümīd-i ‘aşḳ doġar ‘aşḳı lāl eder

Rūḥum ḫırām-ı nāzıñ eder mest ‘ālemi
Cānlar ḳıyām sā‘ati senden su’āl eder

Rāhıñ düşerse vādi-yi hicrāna ey göñül
Ẓann eyleme vefā saña ‘arż-ı cemāl eder

İḳbāl-i ebri olsa da ḫūn-ābe-rīz olur
Her kim hevā-yı ‘aşḳta taḥrīk-i bāl eder

Dermān-ı nefs-i şūm ise maḳṣud BĀḲİyā
Ancaḳ onu muḥabbet-i Monlā Celāl eder

[48]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

61[a] Monlā ki nev-niyāzına tekbīr-i ‘aşḳ eder
Dil-beste-i muḥabbetini pīr-i ‘aşḳ eder

Bir kā’ināt cez̠bede sāġar be-dest olur
Ḥüsnü kemāl-i vecd ile taḳrīr-i ‘aşḳ eder

A‘māḳ-ı dilde feyż-i bahār-ı nigāh ile
Çeşmān-ı sebzi ‘āşıḳa tefsīr-i ‘aşḳ eder

Bir neş’e ḫalḳ eder gibi nāz u niyāzdan
Şeb zinde-dār-ı vuṣlatı ta‘bīr-i ‘aşḳ eder

Vaḥdet-serā-yı ‘ālem-i ervāḥtan bugün
BĀḲĪ safā-yı bāṭını taḳdīr-i ‘aşḳ eder

[49]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

61[a] Göñül o dil-bere bir ḳaṭre eşk-i ter götürür
Ḥarīm-i vuṣlat-ı dil-dāra bir güher götürür

Nevā-yı da‘veti estikçe nefḫa nefḫa onuñ
Hevā-yı neşvesi ‘uşşāḳı der-be-der götürür

Cihānda ‘āşıḳ odur kim bu bezm-i mestīde
Şitāb-ı ‘ömr ile ṣahbāyı ser-be-ser götürür

Revān-ı nūr-ı bihiştīsi ẕerre ẕerre çeker
Kenār-ı vuṣlata bir cism-i muḥtażar götürür

Duyunca naġme-i *bāzā*yı BĀḲİyā durmaz
Aḳar o sūya bu cūy-ı emel neler götürür

18 Mārt 1941

[50]

[Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

61a Vuṣlat-serā-yı ma'rifetu'llāh gizlidir
Cūşan olan deñizde göñül rāh gizlidir

Hep iḫtifāda geçti ḫarābāt erenleri
'Aşḳ 'āleminde debdebe-i cāh gizlidir

'Uşşāḳ mest-i ḥayret u ma'şūḳ cilve-ger
Mihr olsa āşikār nice māh gizlidir

Zaḫm-ı derūnu ṣorma amān açma sīnemi
Bir gencdir ki biñ elem u āh gizlidir

BĀḲĪ cihānda 'aşk 'ayāndır 'ayān faḳaṭ
Hem-rāz-ı 'aşḳ olan dil-i āgāh gizlidir

Nisān 1941

[51]**

[Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

NĀ'İLĪ'YE NAẒĪRE***

37a Gülüz ki ġamze-i seḥḥār-ı yāra dek gideriz
Mülüz ki neşve-i vuṣlat-medāra dek gideriz

** Bu gazel 58a'da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
*** Başlık 58a'dan alındı.

Hevā-yı kākülüne uymuşuz o meh-rūyuñ
Açıp ṣaçılmaġa semt-i bahāra dek gideriz

Göñülde āteş-i nūşīn-i la'l-i nābı ki var
Yanar yanar eririz tā nigāra dek gideriz

Viṣāl içinde nevā-yı firāḳ ile nālān
Şikeste ney gibiyiz nāle-kāra dek gideriz

Ne gözde tāb-ı taḥammül ne dilde ṭāḳat var
Tecelliyāt-ı tecellī-şi'āra dek gideriz

Ṣabāya hem-dem olup yoḳ ḳarārımız cānā
Bu hūy u hāy ile dārü'l-ḳarāra dek gideriz

Vücūd ẕenbini maḥv etmege şehādette
Ḥüseyn Ḥüseyn deyip Kirdgār'a dek gideriz

Ṭavāf-ı ṣāḥib-i Beytü'l-'atīḳ için BĀḲĪ
Niyāz-ı ḳurb-ı Ḫudāvendigār'a dek gideriz
1348*

[52[211]]

[Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

37[b] 'Āşıḳ-ı dil-şude-i bī-ser u bī-pāyız biz
Ḥaḳ bilir künhümüzü cümleden ednāyız biz

İstivā tācını ḳudretle örüp başımıza
Ser-bürehne gezeriz 'āşıḳ-ı şeydāyız biz

Yüzümüzden oḳunur Fātiḥa-i fażl-ı Ḫudā

---

* 58[a]'da tarih kaydedilmemiştir.
[211] Bu gazel M.120'de vr. 60[b]-61[a]'da da kaydedilmiştir. M120'de tespit ettiğimiz gazel 9 beyittir ve mahlas beyit bulunmamaktadır. İki şiir karşılaştırıldı.

Perveriş-yāfte-i Ādem-i ma‘nāyız biz

Cümle aṣḥāb-ı ṣafā nūrumuzuñ ẕerreleri
Şemse var nisbetimiz mihr-i tevellāyız biz

O şehiñ ġayreti ġayriyyeti nā-būd etti
Ḳahramān-ı naẓar-ı tīġ-i teberrāyız biz

Nerde bir serv görürsek aḳarız ol sūya
Kūyunu devr ederiz āb-ı muṣaffāyız biz

Biz meẓāhirde görüp yetmiş iki esmāyı
… oḳuruz merd-i müsemmāyız biz

Rūy-i ḫūbānı görüp … … …
Pāyına secde eden şāhid-i ma‘nāyız biz

Geh nigāhıyla yanar gāh ruḫuyla eririz
Nār-ı sevdāda yanan nūr-ı süveydāyız biz

Bizde bi’llāhi ne cān var ne cihān var ne göñül
Nīstīde döneriz mā-ṣadaḳ-ı lāyız biz

BĀḲİyā faḳr ile faḫr etmedeyiz biz elān
Pertev-i şems-i Ḫudā Ḥażret-i Monlāyız biz

[53]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

37b Hevā-yı vaṣla uyup tā nigāra dek gideriz
Eser eser yürürüz vaṣl-ı yāra dek gideriz

Añıp vefāsını deryā miṣāli dalġalanıp
Coşar coşar dil-i ebr-i bahāra dek gideriz

Göñülde neş’e-i sevdā nigehde tāb-ı emel
O mihre menzil olan bir diyāra dek gideriz

Sevād-ı zülfe ḳarīn Şems’e hem-demiz cānā
Cenāb-ı pīr-i Ḫudāvendigār’a dek gideriz

Yavaş gelir bize BĀḲĪ şitāb-ı ‘ömr bile
Hevā-yı vaṣla uyup tā nigāra dek gideriz

Ḳonya yolu 12 Recebü’l-mürecceb 1355
[1 Temmuz 1936]

[54]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

38[a] ‘Aşḳıñ lebinde naġme-i mestāne göñlümüz
Ḥüsnüñ elinde bir dolu peymāne göñlümüz

Ellerde devr eden gül-i şādāb-ı nāz iken
Dillerde söylenir bugün efsāne göñlümüz

Āzādelik dilerdi hevā-ḫ[v]āh-ı ḥüsn olup
Eyvāh döndü zülf-i perīşāna göñlümüz

Ṣaḥrā-neverd-i firḳat olup hicr-i yār ile
Şeydālıḳ etti ḥāṣılı ferzāne göñlümüz

BĀḲĪ edince Ḳādir-i Belḫī’ye iḳtidā
Bi’llāhi döndü la‘l-i Bedaḫşān’a göñlümüz

ḲĀF

[55]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

38[a] Nūş eden pīr-i muġāndan bāde-i ser-şār-ı ‘aşḳ
Oldu vādī-yi cünūnda ‘āḳil u dānā-yı ‘aşḳ

Māverāyı ‘aḳl-ı kāmilden sū’al ettim dedi
Kimseler bilmez bunu ancaḳ bilir şeydā-yı ‘aşḳ

Ḥükm ü istidlāl-i manṭıḳla bilinmez sırr-ı Ḥaḳ
Felsefeyle ḫall olunmaz remz-i *mā evḥā*[212]-yı ‘aşḳ

Sırrı taṣvīr u taṣavvurdan müberrādır onuñ
Mā ‘arefnā ḳavlidir dībāce-i ra‘nāyı ‘aşḳ

Güft ü gū yoḳtur o vādī-yi taḥayyürde şehā
Lā mekān cāyındadır ‘āriflere me’vāyı ‘aşḳ

Sırr u vaḥdet ẓāhir olmaz sālde bir da‘vā ile
Ḥarf-i ṣāmitdir ser-ā-ser ḳıṣṣa-i Leylā-yı ‘aşḳ

Sīm u zerden fāriġim ḫāḳāna yoḳtur minnetim
Şehriyār-āsā kemīne bendeyim dārā-yı ‘aşḳ

Bir ġubār-ı şems-i ḥaḳḳım ki şerāremdir güneş
Mevlevīyim BĀḲİyā bir bende-i Monlāyı ‘aşḳ

KĀF

[56]

[Hezec: Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

38[a] Neden ey baḥr-ı bī-pāyān neden böyle ḫurūşānsıñ
Neden pür şehḳadır yoluñ neden hep böyle giryānsıñ

[212] 55/3b: “(Kuluna) vahyettiğini (vahyetti).” Necm, 53/9-10.

Güşāde gāh-ı āġūş-ı sükūnuñ vaṣl-ı enẓāra
Riyāḥ-ı ʻaşḳ ile geh muḫtelicsiñ gāh raḳṣānsıñ

Dil-i ʻāşıḳ mısın ondan mı mülhem yoḳsa ḥālātıñ
Ki böyle bir ḳarāra durmuyorsuñ mest u cūşansıñ

Güneşler dāmeniñde mest olur pā-māl olur aġlar
Alevler fışḳırır sīneñde ḥasretlerle sūzānsıñ

Ḥayātı lemʻa lemʻa muḫtażar māhıñ saña rīzān
Nücūmuñ ḳaṭre ḳaṭre yaşlarıyla böyle giryānsıñ

Derīnsiñ göñle beñzersiñ güzelsiñ ḥüsne bir eşsiñ
Mükevkebsiñ müẕehhebsiñ deñiz tims̱āl-i cānānsıñ

Beyāż u nīli vü gülgūn reng-ā-rengsiñ her ān
Ser-ā-ser maḥşer-i emvāc u elvān ʻayn-ı vicdānsıñ

Öpersiñ ḫāk-pāy-ı Aḥmed-i Muḫtār'ı her laḥẓa
Ṣamīmī bende-i nā-çīz-i rāh-ı şāh-ı merdānsıñ

[57]

[Müctes: Mefâʻilün feʻilâtün mefâʻilün feʻilün]

38b Ne ḫoş taḥassürüñ ey cān bütün cihān sensiñ
Gözümde āh zemīn sensiñ āsümān sensiñ

Seniñle senden uzaḳ senden ayrı günlerimiñ
Neşāṭı mātemi hicrānı hep inan sensiñ

O nīm-ḫ^{v}āb-ı viṣāliñ ki yāda geldikçe
Duyar göñül ḳuşu bi'llāhi āşiyān sensiñ

Ḥayāta neş'e veren ʻālemiñ me'āli olan

Ḫudā-yı *lem yezel*'iñ luṭfu ḥüsn ü ānı sensiñ

Dönüp nigāhıña deryā-yı aḫżar oldu göñül
İçimde dalġalanan dīdeden coşan sensiñ

Nigāh-ı ʿaşḳım öper BĀḲİyā ḫayāliñi hep
Ne ḫoş taḥassürüñ ey cān bütün cihān sensiñ

[58]

[Remel: Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

38b Rūḥa cān vermektedir āb u hevāsı Ḳonya'nıñ
Neş'e-baḫş-ı ẕevḳdir ẕevḳ u ṣafāsı Ḳonya'nıñ

Almış āġūşa o sulṭān-ı velāyet-pertevi
Ẓāhir olmuş ʿāleme el-Ḥaḳ vefāsı Ḳonya'nıñ

Çeşme-i ḫūrşīde biñlerce zülāl-i feyż aḳar
Ẕerresinden şöyledir bil ḫāk-pāsı Ḳonya'nıñ

Mevlevīler maʿbedidir kaʿbetü'l-ʿuşşāḳdır
ʿĀşıḳāne ʿarżdır ḥubb u velāsı Ḳonya'nıñ

İsm-i Feyyāż'ıñ tecellīgāhı Şems'iñ mekmeni
ʿĀlemi tenvīr eder bedrü'd-dücāsı Ḳonya'nıñ

Ẕerre-i ḫāki zemīn u āsümān maḥsūdudur
Maḥż-ı vuṣlattır hemān ʿarş-ı ʿalāsı Ḳonya'nıñ

Ḥasretinde ser be-deşt olmuş bu BĀḲĪ-yi ġarīb
Ḫākine üftādedir kemter gedāsı Ḳonya'nıñ

[59]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

51b[213] Nedir bu çīn-i cebiniñ ‘itāb u āzārıñ
Günāhı ‘arż-ı muḥabbet mi ‘āşıḳ-ı zārıñ

Revā mıdır beni pā-māl-i inkisār etmek
Devāsı yoḳsa ḳırılmaḳ mı ḳalb-i bīmārıñ

Naṣībi ḫaybet u ḫüsrān mıdır ki ‘aşḳa bedel
Fedā-yı cān ediyorken zavāllı nāçārıñ

Neden bu mertebe ey dil ḫarāb-ı ‘aşḳ olduñ
Vefāsı yoḳ mu o gül-ġonca-i cefākārıñ

Peyinde bir ḳuru yapraḳ mis̱āli gitmedesiñ
Hevā-yı ‘aşḳına uyduñ o mest-i serşārıñ

Mürüvvet eyle bu BĀḲĪ-yi zārı aġlatma
Nedir bu çīn-i cebīniñ ‘itāb u āzārıñ

[60[214]]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

61b Göñül göñül yine sen dil-figāra beñzersiñ
Fiġāna ṭāḳati yoḳ bir hezāra beñzersiñ

---

[213]Gölpınarlı tarafından sayfanın sağ üst köşesine “yoḳ” şeklinde bir not düşülmüştür. Bu durum, Gölpınarlı’nın ‘Ġazeliyyāt’ başlığı altında topladığı gazellerinin haricinde daha önce ya da sonra müsvettelere yazmış olduğu gazellerini de eklemeyi münasip gördüğünü göstermektedir. Dîvân’ın 49a-60a varakları arasında bulunan ve ‘Ġazeliyyāt’ bölümü haricinde bulunan gazellerini kaydettiği varaklar Dîvân’ını oluştururken kullandığı defterinin haricinde olup şeklen daha küçük ölçülere sahip ayrı bir defter forması şeklindedir. Bu sebeple, varak 49a-60a arasında bulunan bu gazellerin Dîvân oluşturulduktan sonra Gölpınarlı tarafından tekrar kontrol edildiği ve ‘Ġazeliyyāt’ başlığı altında topladığı gazellerinin arasında bulunmayan gazellerin yan taraflarına ‘yoḳ’ ifadesini yazdığı, daha önce kaydettiği gazellere ise her hangi bir not düşmediği anlaşılmaktadır.

[214] Gölpınarlı tarafından sayfanın sağ üst köşesine “yoḳ” şeklinde bir not düşülmüştür.

Ne añlaşılması mümkün ne bir beyāna ṣıġar
Viṣāl içinde olan āh u zāra beñzersiñ

Nedir bu ṭavr-ı teġāfül nedir bu nāz u edā
Göñülde gözde gezen bir nigāra beñzersiñ

Bugün de mest-i ser-āzādsıñ bugün de ḫarāb
O reng-i la'li için baḫtiyāra beñzersiñ

Leb-i firāḳda yād-ı viṣāl ile BĀḲĪ
Ḫazān ilinde geçen bir bahāra beñzersiñ

[62[215]]

[Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

61b

Döndükçe gāh 'āşıḳ-ı ḥayrāna gözleriñ
Telḳin-i 'aşḳ eder yine şāhāne gözleriñ

Yād-ı ruḫuñla ḫūn-ı dil içindeyim müdām
Her-dem gelir ḫayālime mestāne gözleriñ

Hem ḳıble gösterir hem eder mest-i bī-niyāz
Erbāb-ı ḳıble mescid u meyḫāne gözleriñ

Medd-i nigāh-ı ḥasrete bir reh-güẕārdır
Reng-i edā-yı firḳate bī-gāne gözleriñ

BĀḲĪ-yi zārı ber-dār-ı ṭūfān-ḫurūş edip
Āḫir düşürdü lücce-i 'ummāna gözleriñ

LĀM

[62]

[Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

[215] Gölpınarlı tarafından sayfanın sağ üst köşesine "yoḳ" şeklinde bir not düşülmüştür.

39[a] Maḥv oldu dil cemāliñe ey ḫoş liḳā güzel
Bilsem nedir o ‘işve o nāzıñ edā güzel

Her dem tezāyüd etmede cānā ṣabāḥatiñ
Mevdū‘i ḥüsn-i pākiñe gūyā beḳā güzel

Gördükçe dil tenāsüb-i endām-ı nāzikiñ
Mensūb ẓann eder saña nāz u vefā güzel

Düştükçe ebruvānıña doġru o ṭurreler
Reşk eylerim ki būse gelirmiş ṣabā güzel

Raḫşān ṣaçıñ sevād-ı şeb-i ḳadrī añdırır
Rūyuñ ṣabāḥ-ı şām muḥabbet serā güzel

Vaḥdet-perest ‘āşıḳ-ı meczūbuñum seniñ
Yoḳtur gözümde ẕerre ḳadar mā-sivā güzel

Miḥrāb-ı ebruvānıña dā’ir teveccühüm
Ey ḳıble-i muḥabbet ehl-i ṣafā güzel

Sen bir ẓuhūr-ı ekmelisiñ ḥüsn-i muṭlaḳıñ
Luṭfuñ ḳılar cihānı muḥabbet-serā güzel

Ser-mest olupda bister-i vuṣlatda bir gece
Ḳılsaḳ şu ‘azm-i tövbemi birden hebā güzel

Çaldıñ da iḫtiyārımı Ḳonya’da ṣaḳladıñ
BĀḲĪ’ye yoḳ mu bir nigeh-i āşinā güzel

[63*]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

* Bu gazel 52[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırldı.

39[b] Gözüm dolar saña baḳsam ḳarārım elde degil
Ne çāre ne'yleyeyim iḫtiyārım elde degil

Tebessümüm bile gül-ġonca-yı bahār-ı elem
Murādım üzre ḫazān u bahārım elde degil

Ḳudūm-ı pākiñe bi'llāhi şāh-rāh oldum
Bu yol fenāya gider[216] hīç varım elde degil

Göñül eliñde seniñ bir piyāledir cānā
Doḳunma ḫāṭırıma inkisārım elde degil

Ṣanır mısıñ ki devā-sāz olur bu derd-i derūn
Enīn u dem-be-demim āh u zārım elde degil

Göründü ḥüsn-i ezel sende ḳıble-gāhımsıñ
Te'abbüd eylememek şīve-kārım elde degil[217]

Amān bu BĀḲĪ-yi zār[218]a mürüvvet eyle amān
Ḳarārım elde degildir ḳarārım elde degil

[64]

[Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

39[b] N'olduñ āvāre göñül n'olduñ ey āvāre göñül
Beñziyor bağlısıñ ol zülf-i siyeh-kāre göñül

Gül-i şād-āb-ı viṣāliñ mi perīşān oldu
Nedir āşüfteligiñ söyle ā bī-çāre göñül

[216] 63/3b, fenāya gider: fenā yoludur, 52[a]/3b
[217] 63/6a-b, bu beyit 52[a]'da kaydedilen gazelde tespit edildi. Bu beytin Gölpınarlı tarafından sonradan eklendiği düşünülebilir.
[218] 63/7a, zāra:zā[r]a 52[a]

Bir nefes ḥasretiñe ṣabr edemezken eyvāh
Yoḳsa düştüñmü bugün firḳat-i dil-dāre göñül

Ne gül eyler beni şādān ne bülbül ne de mül
Yārimiñ yarasıdır derdime ġam-ḫ[v]āre göñül

Dest-i vuṣlatta iken ḫāk-i firāk oldu yeriñ
Hicr-i dil-dār seni eyledi ṣad-pāre göñül

Telḫī-yi meyle avutmaḳ diliyor derd u ġamı
‘Arż-ı minnet mi eder yoḳsa ḳadeh-kāre göñül

BĀḲĪ-yi zār ile söz birlik edip ‘arż eyle
Ḥāliñi şems-i emel ḥażret-i Ḫünkāra göñül

[65*]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

39[b] Nedir bu nāleye bā’iṣ nedir bu āh göñül
Ġarīb-i rāh göñül ḥasrete güvāh göñül

Nedir bu eşk-i elem ebr-i nev-bahār gibi
Dem-ā-dem olmadasıñ böyle dād-ḫ[v]āh göñül

Bu pīç u tāb nedendir nedir bu sevdālar
Neden zamānede hep ṭāli‘iñ siyāh göñül

Nedir bu lerziş-i her dem neden perīşānsıñ
Hevā-yı zülfe mi uyduñ cihānda vāh göñül

Mürüvvet et elim al ben de mest-i ḥayrānım
Ḫarāb eden beni de neşve-i nigāh göñül

* Bu gazel 53[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Zamān ile oñulurmuş cerīḥalar derler
Benim zamān ile ḥālim olur tebāh göñül

Gecemle gündüzüm olmaḳta Ḥaḳ bilir hem-reng
Ne çāre ne'yleyeyim doġmuyor o māh göñül

Nedir bu ẓulmet-i firḳat degil midir bilmem
O mihr-i vuṣlata her laḥẓa cilvegāh göñül

Kemīne bende-i Monlā-yı Rūm'dur BĀḲĪ
Ayaḳ türābı göñül gerd-i ḫānḳāh göñül

[66[219]]

52[a] *Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*

Bu derd-i bī-medediñ yoḳ mudur devāsı göñül
Bu hicr u miḥnetiniñ ḥadd u intihāsı göñül

O şūḫ-ı ġamze-i ḳātil o çeşm-i ḫūnīniñ
Bulunmuyor mu 'aceb ẕerre-i vefāsı göñül

O la'li aġzıma aldıḳça ben yanar eririm
Sen añla bāri nedir aṣl-ı müdde'āsı göñül

Ecel deminde penāh eyledim o āġūşu
Ne yerdesiñ 'acabā zülfi āşināsı göñül

Seniñ için hele eşk-ābe-rīz-i 'aşḳ olmuş
Gel eyle cānıñı bir ḳaṭreniñ fedāsı göñül

Seniñle aġlaşalım gitti BĀḲĪ elden gel
Ey āşinā-yı cefā derd mübtelāsı göñül

[219] Gölpınarlı tarafından sayfanın sağ üst köşesine "yoḳ" şeklinde bir not düşülmüştür.

[67]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

40[a] Maḥv-ı cemāl-i pākiñim ey şūḫ u şen güzel
Āşūb-ı cān delīr-i cihān pür fiten güzel

Dāġ-ı nihān u āh-ı revān-ı eşk-i cān ile
Bāġ-ı bahārıñım seniñ ey gül-beden güzel

Gül-gūn-ı tebessümātıña cān u cihān fedā
Āh ey menekşe gözleri dünyāda eñ güzel

Cismiñ ki şu‘le-pūş-ı ṣabāḥ-ı viṣāl olur
Nūr-ı nigāhım olsa revā pīrehen güzel

Bi’llāh elimde olsa giderdim bu deyrden
BĀḲĪ sen ol cihānda hemān ṣaġ esen güzel

MĪM

[68]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

40[a] Āh u feryād eylerim her-dem fiġānīlerdenim
Āşiyānım yoḳ cihānda lā-mekānīlerdenim

Gizlerim rūḥum gibi keyfiyet-i sevdāmı da
Kimse bilmez derdimi cānā nihānīlerdenim

‘Aşḳa verdim ben irādet nekṣ-i ‘ahd etmek muḥāl
Gülmedim güldürmedi ẓannım ḫazānīlerdenim

Her neşīdem bir gül-i ra‘nā içindir bülbülüm
Ḫār-ı ġam incitti pāyım gülistānīlerdenim

Kesmem ümmīdim Ḫudā’dan dād-resdir şüphesiz
BĀḲİyā ‘ālemde ben ṣāḥib-zamānīlerdenim

[69[220]]

[Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

40[b] Hezārım ben bugün bir nev-bahār-ı ḥüsn ü ān gördüm
Sevād-ı zülfü sevdāsında ‘ömr-i cāvidān gördüm

O zülfüñ her telinde lem‘alar yandıḳça yandım ben
Kemāl-i cezbeyi ol lem‘alarda ān-be-ān gördüm

Derūnī titredim çaḳdıḳça nūr-ı envār-ı çeşmānı
Leb-i meygūn-ı şādābında bir va‘d-i nihān gördüm

Fuyūż-ı ‘aşḳı gördüm bir nihān-ı nāzenīn olmuş
Ḥırāmından ḳıyāmetler ḳıyām etmiş ‘ayān gördüm

Tebessüm eyledikçe la‘l-i rengīnī leṭāfetten
Bütün ez̠vāḳ-ı vaṣlı ṣanki o günde revān gördüm

Güneşler doġdu ḥüsn iḳlīmine meh-pāreler yandı
O ḫūnī ġamzelerden biñ zemīn biñ āsumān gördüm

Añarsañ nāmını BĀḲĪ yanarsıñ maḥv olursuñ sen
Amān ṣad el-amān bir āfet-i cān nev-civān gördüm

[70[*]]

[Hezec: Mef‘ûlü mefâ‘ilün fe‘ûlün]

---

[220] Bu gazel 40[a]’da derkenar olarak kaydedilmiştir.

[*] Bu gazel İbnü’l-Emin Mahmud Kemal İnal’in *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserinde Gölpınarlı’nın terceme-i halinden sonra verdiği örnek şiirleri arasında da kaydedilmiştir. Biz iki şiiri karşılaştırdık. Manzûmenin son beyti İnal tarafından şu şekilde kaydedilmiştir: “Dilsîr-i sürûr-ı feyz-i Mevlâ Müstagrak-ı aşk-ı Zü’l-Celâl’im” Gölpınarlı Dîvân’ı içerisinde şiirin yazım tarihini kaydetmemiştir. Ancak İnal’ın kaydettiği şiirde “4 Teşrinievvel 1926” tarihi bulunmaktadır.

40b Müstaġrak-ı ʻaşḳ-ı *lā yezāl*[221]im
Ḫūrşīd-i ʻavālim-i cemālim

Nūruñla tenevvür etti dīdem
Bīgāne-i ẓulmet-i leyālim

Pervāne-i şuʻlem oldu ervāḥ
Ġāyet-res-i seyr-i ehl-i ḥālim

Ben maġz-ı kelām-ı Mes̱nevī’yim
ʻĀlī bu ḥurūfdan meʻālim

Her ẕerrede müstetir vücūdum
Her maẓhara neş’e-ver kemālim

Dil-dārı musaḫḫar etti giryem
Raḳṣān-ı beşā’ir-i viṣālim

Bir ḥālet-i ʻaşḳa erdi kim dil
Taḳrīrine dilde yoḳ mecālim

ʻAynımda nihān benim ḥaḳīḳat
Ġaybımda ʻayān olur ḫayālim

Sulṭān-ı serīr-i maʻnevīyim
Ḥayy-ı ebedim ki yoḳ zevālim

Bir şems-i şerāre-pāşım ammā
Nezdiñde kemīne-i ẓılālim

Dil-sīr-i sürūr-ı feyż-i Monlā
Mustaġraḳ-ı ʻaşḳ-ı *lā yezāl*im

---

[221] 70/1a: “Yok olmaz, ölmez.” Tevbe, 9/110.

[71[*]]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

41[a] Belā-yı ‘aşḳ ile āvāre-ser gezer dururum
Hevā-yı kāküle uydum eser eser dururum

O şāh-ı ḥüsne bu dürdāne āh lāyıḳ mı
Neden zamānede bilmem ki girye-ver dururum[222]

Ne sūya baḳsa gözüm ḥüsni ‘aks eder gözüme
Neden zamānede bilmem ki girye-ver dururum[223]

Göñülde gözde tecellīsi berḳ ururken ben
O yār-ı cānı arar şöyle bī-ḫaber dururum

Nüvīd-i vaṣl ile gāhi cihānda raḳṣānım[224]
Gehī firāḳ ile pā-māl u pür keder dururum

Kemīne ẕerresiyim şemse nisbetim vardır
Başımda sāye-i Monlā döner döner dururum

Göñül ki sāġar-ı ser-şār-ı ‘aşḳdır BĀḲĪ
Elindeyim onuñum rāżi-yi ḳader dururum

[72]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

41[a] Esīr-i ‘aşḳıyım ol pādişāha müntesibim
Ġubār-ı maḳdemiyim ḫāk-i rāha müntesibim

O seyf-i ḳudret olan ebruvānıñ altında

---

[*] Bu gazel 53[b]’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[222] 71/2a-b: bu beyit 53[b]’de kaydedilmiştir. Burada alındı.
[223] 71/3b: Onuñ için bu cihān içre der-be-der dururum 53[b]
[224] 71/4a: Nüvīd-i vuṣlat ile gāh mest-i raḳṣānım 53[b]

O cenneteyn-i emel ḳıble-gāha müntesibim

Kemāl-i ḥikmetü'l-işrāḳı 'aşḳı ben okudum
Gözüñden işte o nūr-ı nigāha müntesibim

Cemāl-i pākiñi mir'āt-ı tam edindi göñül
Ne mihre müntesibim ben ne māha müntesibim

Miṣāl-i leyle-i vuṣlat o zülf-i şeb-gūnuñ
Göñülde gözde o nūr-ı siyāha müntesibim

Lebiñde fecr-i ṣabāḥ-ı viṣāl olur ḫandān
O reng-i neşveye feryād ü āha müntesibim

S̱evāba tāb u tüvānım mı var gözüm nūru
İrādem elde degildir günāha müntesibim

Ẓuhūru sende seniñ rūḥ olan vücūduñda
Buṭūnu 'arş-ı dilimde İlāha müntesibim

Cenāb-ı Ḥażret-i Monlā daḫīliyim BĀḲĪ
Ḫudā penāhı olan bir penāha müntesibim

[73]

[Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

41b Firāḳa düştü yolum ben serābı bekliyorum
Bugün ḫazāna dönen bir şebābı bekliyorum

Gözüm ḳamaştırıyorken ḫayāli mihr-āsā
O māhı görmek için nīm-ḫᵛābı bekliyorum

Ġarīb-i bādiye-i firḳatim ṣabā raḥm et
Seniñle yārime ben bir ḫiṭābı bekliyorum

Bugün onuñ sitemindende dūr u mehcūrum
Ḫudā bilir ki o nāz u ʻitābı bekliyorum

Ne ḥikmet āh ki mest-i teġāfül olmadasıñ
Ḥarīm-i vuṣlata cānā şitābı bekliyorum

Siyāh zülfüne sevdālıyım mürüvvet ḳıl
Tebessüm eyle ben ol āfitābı bekliyorum

Göñülle söz bir edip vaḳf-ı intiẓār oldum
Beş on gün işte şu cism-i ḫarābı bekliyorum

Yoluñda cān vereniñ nām u şānıdır BĀḲĪ
Çekinme baş bu emelle türābı bekliyorum

[74]

[Müctes: Mefâʻilün feʻilâtün mefâʻilün feʻilün]

41b Seniñle gördü gözüm kā'ināti cānānım
Seniñleyim seniñim sende derd u dermānım

Seniñle añladı hicrānı ʻaşḳı ḳalb-i ḥazīn
Seniñle neş'eyi duydum seniñle giryānım

Kemīne şuʻleñim ey mihr-i evc-i istiġnā
Kemīne ḳaṭreñim ey luṭfu baḥr-i ʻummānım

Fuyūż-ı ʻaşḳıñı dil curʻa curʻa nūş etti
Lebiñde naġme-i mestāne-vār ḥayrānım

İnan bu cism-i ḫarābım yoluñda ḫāk olacaḳ
Yoluñda çırpınıyor bī-ḳarār olan cānım

Yeter bu ḫ[v]āb-ı teġāfül yeter bu nāz u edā
Yeter bu BĀḲĪ-yi nāçārı üzme sulṭānım

[75]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

42[a] Şükūfte neşve-i ruḫsār-ı sādedir göñlüm
Rehīn-i meykede hem-reng-i bādedir göñlüm

Ne mihri ḳaldı gözümde ne māhı devrānıñ
Muḥīṭi hep sen olan bir feżādadır göñlüm

Ne ibtidāsı nümāyān ne intihāsı ‘ayān
Beḳāya rūḥ veren mācerādadır göñlüm

Ḫudā bilir yine mestāneyim perīşānım
Benim o zülf ile ḫoş bir hevādadır göñlüm

Şerāre-pāş-ı fuyūżum ḫayāl-i vaṣlıñla
Taḥassür içreyim ammā liḳādadır göñlüm

Hemīşe BĀḲĪ-yi zārıñ dilinde İsm-i Celāl
Hezār-ı naġme-gerim bir nevādadır göñlüm

[76]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

42[a] Benim elimde midir ‘arż-ı ṭā‘at etmeyeyim
Cemāl-i pākiñi cānā ḥikāyet etmeyeyim

Murādım üzre piyālem dolar dolar boşalır
Bu bezm-i dilde naṣıl nāzı ‘ādet etmeyeyim

Zülāl-i vaṣlıñı içtim cihāndan cāndan

Ne mümkün āh ne mümkün ferāġat etmeyeyim

Viṣāli firḳati hicrānı hep ḳabūlümdür
Şikāyet etmeyeyim ben şikāyet etmeyeyim

Şu ‘azme vardı nihāyet netīce-i ‘ömrüm
Ḥikāyete ẕerre ḳadar BĀḲĪ minnet etmeyeyim

[77]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

42[a] Nevāyı āhı bugün beste-i nigār edelim
Bu āh u zār ile ‘uşşāḳı bī-ḳarār edelim

Zamān zamān dem urup ẕevḳ u şevḳ-i vaḥdetten
Ḥarīm-i ṭavr-ı tecellāyı nāle-kār edelim

Ne hicre ṭāḳatimiz var ne āha ḳudretimiz
Göñül diyor gidelim firḳat iḫtiyār edelim

Firāḳı vaṣlına beñzerken āh ol şūḫuñ
Bu ḳalb-i zārı naṣıl şād u baḫtiyār edelim

Hevā-yı sūz-ı dil-ārā yeter yeter BĀḲĪ
Maḳām-ı Rāḥatü’l-Ervāḥ’da ḳarār edelim

[78]

[Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

42[b] Ser-şār-ı şevḳ-ı feyż-i şarāb olmaḳ isterim
Germī-yi meyle la‘l-i müẕāb olmaḳ isterim

Devrān-ı *lā yezāl*[225] ile bī-pā vü ser dönüp

[225] 78/2a: “Yok olmaz, ölmez.” Tevbe, 9/110.

Peymāne-vār mest-i ḫarāb olmaḳ isterim

Āġūş-ı vuṣlatında doġup ol ḳıyāmetiñ
Ben āfitāb-ı rūz-ı ḥesāb olmaḳ isterim

Rü‘yā ṣanıp ḳıyāmeti mestāne göz yumup
Vāreste-i su’āl u cevāb olmaḳ isterim

Ḫünkār-ı ‘aşḳa bende-i ‘aşḳ-āşinā olup
BĀḲĪ günāhlarımla müṣāb olmaḳ isterim

Dergāh-ı luṭf-ı Aḥmed-i Muḫtār’a yüz sürüp
Pāy-ı Ebü’t-türāb’a türāb olmaḳ isterim

[79]

[Remel: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

42[b] Ne olur firḳatiñ olsaydı vefāsız ẓālim
Göz görür müydü dil-i mesti ṣafāsız ẓālim

Beni baştan çıḳaran sensiñ ā ẓālim sensiñ
Gezerim deşt-i ġamı ben ser u pāsız ẓālim

Eylediñ neş’e gibi sen beni gözlerde nihān
Ṣoñra olduñ ne ‘aceb reng-i edāsız ẓālim

Ne’yledim ben saña bu ẓulmü revā gördüñ sen
Söyle Allāh için ey ḫavf u recāsız ẓālim

Mey-i vaṣlıñla beni mest-i ṭarāb-nāk ettiñ
Ṣoñra attıñ beni hicrāna vefāsız ẓālim

Ben beni aldatır oldum ne ‘aceb reng-i riyā
Niye ḳıydıñ baña bilmem ki riyāsız ẓālim

Va‘d ile ‘işve ile cilve ile aldataraḳ
Eylediñ BĀḲĪ’yi sen berg ü nevāsız ẓālim

[80]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

43[a] Bugün ki hem-ser-i hicrānım āh Muḫtār’ım
Bu ‘iġtirābıña nālānım āh Muḫtār’ım

Güzīde nuḥbe-i āl-i nebī benī Zehrā
Kemāl-i şāh-ı şehiydānım āh Muḫtār’ım

Cemāli maṭla‘-ı ḫūrşīd feyżi aḳdes-i Ḥaḳ
Me’āli ṣafvet-i vicdānım āh Muḫtār’ım

Naṣıl ben aġlamayım ki ẓalām içinde göñül
Ne yerde şems-i dıraḫşānım āh Muḫtār’ım

Bileydim āh ‘aceb hangi burcdan doġdun
Ne yüzde ṭāli‘-i ḫandānım āh Muḫtār’ım

Elimden uçtu o nā-yāb gevher-i ma‘nā
Bu ḥāl-i zārıma giryānım āh Muḫtār’ım

Yetīmiñ oldu bu BĀḲĪ-yi bī-nevā raḥm et
Cemāliñ ‘arż ile sulṭānım āh Muḫtār’ım

İntiḳāleş-i beççe-i emcedeş 23 Cumāde’l-ūlā yevmü’l-ḫamīs 1352 sā‘at 8 İġtirāb-ı ṣadef-i girān-behāyeş der nezd-i ḥażret-i Seyyid Hāşim 24 Cumāde’l-ūlā yevmü’l-cum‘a 15/9/1933-14/9/1933

[81]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

43[a]

Melce'im pīrim efendim dest-gīrimsiñ benim
Maḳṣadım ġāyem dil-i zārım żamīrimsiñ benim

Vācidim vecdim vücūdum şāhidim şehdim yaḳīn
Āh-ı şeb-ḫīzim benim şems-i münīrimsiñ benim

Dīn u īmānım benim āyāt u bürhānım benim
Sırr-ı Ḳur'ān'ım benim mīrim emīrimsiñ benim

Firḳatim vaṣlım ḳarārım āteşim sūz-ı dilim
Çāre-sāzım bī-niyāzım dil-pez̠īrimsiñ benim

Fātiḥim fetḥim fütūḥum rāḥat-i rūḥum benim
Raḥmetim raḥman u taḳdīr-i ḳadīrimsiñ benim

Sāye-güster bende-perver mihr-i enver el-meded
Lāyıḳ-ı her maḥmedet ḳudret serīrimsiñ benim

Ey benim bādem piyālem māhum u hālem benim
'Arş-pāye ferş sāye bī-naẓīrimsiñ benim

'İşretim 'ıyşım sürūrum neş'e vü neş'e-verim
Ḥākimim ḥükmüm ḥekīmimsiñ delīrimsiñ benim

Faḳr-ı ḥālim yāl u bālim mülk u mālim el-amān
Ḥāl u ḳālim hem mecālim zinde şīrimsiñ benim

Āh ey 'aşḳım benim ma'şūḳ u maḥbūbum benim
Hem alan deste muḥabbetle ḫamīrimsiñ benim

Ey benim mevlā vü Mevlānā-yı 'āli-himmetim
BĀḲĪ-yi nāçārıñım sen dest-gīrimsiñ benim

[82]

[Remel: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

43b Yanarım sūziş-i dille bugün āh eylemesem
Ölürüm lucce-i hestīde şināh eylemesem

Yokluġum varlıḳ ile eylemiş işbāt-ı vücūd
Dem mi vardır ki geçer fikr-i günāh eylemesem

Mesti-i ‘aşḳ ile gümrāh-ı viṣāliñ oldum
Neylerim luṭfuñu ben puşt u penāh eylemesem

Ruḫ-ı pākiñ baña hem mescid u hem meyḫāne
Gözleriñden biterim būs-ı nigāh eylemesem

BĀḲİiyā ḥālimi ancaḳ benim Allāh bilir
Yanarım sūziş-i dille bugün āh eylemesem

[83]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilâtün]

43b Amāna geldim efendim amāna geldim efendim
Bu nefs-i şūmuñ elinden fiġāna geldim efendim

İşim gücüm gece gündüz tamām cürm ile ‘işyān
Naṣıl bu ḥālimi bilmem beyāna geldim efendim

Ne iḫtiyārım elimde ne iḳtidāra el urdum
Yüz üstü ‘acz ile ben āsitāna geldim efendim

Mürüvvet eyle elim al ki ḳaldım işte ayaḳtan
Yeter bu varlıġım artıḳ ki cāna geldim efendim

‘İnāyet eyle bu BĀḲĪ-yi zāra ḥażret-i Ḫünkār
Daḫīl-i dergehiñim yana yana geldim efendim

[84[226]]

[Hezec: Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün]

53[a] Miftāḥ-ı muṭalsamāt-ı 'aşḳım
Dībāce-i sāniḥāt-ı 'aşḳım

Ḳalbimde doġar şumūs-ı ma'nā
Ben neyyir-i kā'ināt-ı 'aşḳım

Me'lūf degil s̱evāba göñül
Ālūde-i hey'et-i 'aşḳım

Ḥayrān baña rūḥ-ı Ḳays u Leylā
Mir'āt-ı tecelliyāt-ı 'aşḳım

Tābende muḥabbet-i ḥaḳīḳi
Bürhān-ı tekemmülāt-ı 'aşḳım

Yezdān sipihr-i feyż-i aḳdes
Revnaḳ-dih-i beyyināt-ı 'aşḳım

Dervīş-i ḥaḳīr-i mevlevīyim
Ey BĀḲĪ cenāb-ı ẕāt-ı 'aşḳım

[85]

[Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]*

53[b] Firāḳa ṣabr edemem ben viṣāle ṣabr edemem
O rūy-ı sādeye ol ḫaṭṭ u ḫāle ṣabr edemem

---

[226]Manzûmenin ilk mısraının yanına Gölpınarlı tarafından "yoḳ" ifadesi yazılmıştır. Bu ifade bu gazelin 'Ġazeliyāt' bölümünde bulunmadığını göstermektedir.

* Manzûmenin ilk mısraının yanına Gölpınarlı tarafından "yoḳ" ifadesi yazılmıştır. Bu ifade bu gazelin 'Ġazeliyāt' bölümünde bulunmadığını göstermektedir.

Devā-yı derd-i dil-i zārı isteme cānā
Netīce ben ölürüm infiṣāle ṣabr edemem

Göñülde var mı yerim sen beñim misin söyle
Taḥammülüm bitiyor iḥtimāle ṣabr edemem

Mürüvvet et beni öldür vefānı terk etme
Bu ḥāle ṣabr edemem ben bu ḥāle ṣabr edemem

Benim de vardı vaḳārım celāl u iḳbālim
Bugün bu yolda olan ḳıyl u ḳāle ṣabr edemem

Eritti varlığımı tāb-ı naẓra-i şūḫuñ
Benim deyip de ḫayāl-i muḥāle ṣabr edemem

Göñülde gözde bugün nūr-ı şu'le-versiñ sen
Lebiñde firḳate dā'ir me'āle ṣabr edemem

Ta'accüb eyleme BĀḲĪye 'aşḳımı ḫoş gör
Bu neş'e neş'e-i dīger ḫayāle ṣabr edemem

[86*]

[Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

54a Göñül dedikleri mübhem me'āli añlatamam
Ne çāre ehl-i mecāza viṣāli añlatamam

Ne ḥāle geldigimi görmüyor musuñ güzelim
Bu ḥāli añlatamam ben bu ḥāli añlatamam

Ferāz-ı 'arşa tenezzülde nāz ederdi göñül
Yoluñda çırpınıyor pāy-māli añlatamam

* Manzûmenin ilk mısraının sağ tarafına Gölpınarlı tarafından "yoḳ" ifadesi yazılmıştır. Bu ifade bu gazelin 'Ġazeliyāt' bölümünde bulunmadığını göstermektedir.

Zebāna ṣıġmadı ḥālāt-ı ʻaşḳ-ı yār efsūs
Firāḳı ʻarż edemem ittiṣāli añlatamam

Göründü ḥüsn-i ezel tābiş-i cemālinden
O yār-i ʻişveger ü zü'l-celāli añlatamam

Fenā-yı ʻaşḳda fānī olup bugün BĀḲĪ
Cihānı terk ediyor irtiḥāli añlatamam

[87]

[Müctes: Mefâʻilün feʻilâtün mefâʻilün feʻilün]

54b Göñül bu nükteyi şerḥ u ʻayāna muḥtācım
Bu ḥāli söylemege bir zebāna muḥtācım

Fiġān u nālelerim gelmiyor ki taḳrīre
Ne çāre başḳaca ṭarz-ı beyāna muḥtācım

O yār-ı cāna gel ey āh ḥālimi ʻarż et
Ḫudā bilir ki bugün tercümāna muḥtācım

Seniñ seniñ seniñ ʻaşḳ u mürüvvetiñ dilerim
Ne ʻizz u cāha ne cān u cihāna muḥtācım

Mü'eṣṣir olmadı eyvāh āh u feryādım
Cihānı maḥv edecek bir fiġāna muḥtācım

Neden bu BĀḲĪ'ye Ḳahhār u Zü'l-celāl olduñ
Taḥammülüm mü ki var mihribāna muḥtācım

[88*]

* Manzûmenin ilk mısraının sağ tarafına Gölpınarlı tarafından "yoḳ" ifadesi yazılmıştır. Bu ifade bu gazelin 'Ġazeliyāt' bölümünde bulunmadığını göstermektedir.

[Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

55[a] Cemāl-i pākiñi bi'llāhi māha beñzetemem
O şeb-çerāġı bu nūr-ı nigāha beñzetemem

Nedir bu gizli te'eşşür bu nāle vü bu edā
Bu ḥāli 'aşḳıma cānā güvāha beñzetemem

Muḥīṭ-i 'aşḳıma nisbetle ḳaṭredir deryā
Şu bir yudum ṣuyu feyż-i İlāh'a beñzetemem

Bu iç çekişleri ey per-şikeste murġ-ı dilim
Neşīd-i ḥasrete efġān u āha beñzetemem

Nedir bu ḥāl-i ġażūbuñ 'itāb u āzārıñ
Ḫulūṣ u 'aşḳımı ben bir günāha beñzetemem

Nigāh-ı mestiñ ile āh mest-i ser-şārım
Ḫarābıñım yolumu şāh-rāha beñzetemem

Bu ḥāl-i zārıñı BĀḲĪ görür görür de seniñ
Firāḳ u vuṣlata ḥāl-i tebāha beñzetemem

[89]

[Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

61[b] Ne zühde meyli var ne ṭā'ate bī-gānedir göñlüm
Güzeller cilveger yeryer benim butḫānedir göñlüm

O ḥüsn-ārā cemāl olmakta her dil-berde manẓūrum
O şahbāz nigāha şırçadan bir lānedir göñlüm

Nevā-yı āh ile 'uşşāḳı leb-rīz-i viṣāl eyler
Gezer elden ele lebden lebe peymānedir göñlüm

Güneşten ṣāfdır āyīne-i billūrdan rūşen
Gören yoḳ duymayan yoḳ bir ġarīb efsānedir göñlüm

5 Muḥīṭ-i neş’e-i Belḫī’de BĀḲĪ ḳaṭredir yāḫūd
Bedeḫşānī şarāb-ı ‘aşḳa bir meyḫānedir göñlüm

[90]

62[a] GŪNĀ-GŪN ELEMLERDEN ṢOÑRA LİSE TAḤṢĪLİNİ BİTİRİP YÜKSEK TAḤṢĪLE BAŞLAYAN ONUDA BİTİRDİGİ GÜN BİR TAḲSİ İLE ELEKTİRİK DİREGİ ARASINDA CĀN VEREN ṬALABEMDEN KEMĀL??

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Göñül seniñle bugün bir nihāle aġlayalım
Mürüvvet et baña yār ol Kemāl’e aġlayalım

Ḥayātı oldu ġarīb ü memātı āh ġarīb
O ġarīb içre olan infi‘āle aġlayalım

Firāḳı vuṣlata hem-ser viṣāli firḳate eş
Firāḳa aġlayalım biz viṣāle aġlayalım

Sa‘ādet umdu felāket naṣībi oldu onuñ
Bu irtiḥāle bu sūzişli ḥāle aġlayalım

5 O gird-bād-ı emel geçti ḳaldı bir yādı
Ḫarāb olan bedeni bī-me’āle aġlayalım

O mihr-i ‘aşḳ sönüp ḳaldı bir żiyāsı bize
Doġar mı bir dahā bilmem muḥāle aġlayalım

Niçin gelip niye gittiñ naṣıl gidiş bu gidiş
Cevābı gelecek bir su’āle aġlayalım

Yeter bu sözleri terk et de Bāḳiyā gel gel
Kemāl'e aġlayalım biz Kemāl'e aġlayalım

[91]

[Hezec: Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün]

137[a] Artıḳ yetişir ḳalmadı maḥv oldu s̱ebātım
Hicrān ile muẓlim görünür cümle cihānım

Duymaz mı 'aceb nāle vü efġānımı Rabbim
Yā 'arşını yaḳmaz mı bu āteş-i kelimātım

Zehrābe-i ġam doldu bugün sāġar-ı 'ömrüm
Üftāde-i meyḫāne-i ālām-ı ḥayātım

Bīmār firāḳım meded ey nāzlı ṭabībim
Bir muḥtażırım doġrusu meşkūk necātım

Bir nāy-ı ḥazīnim ki ṭarabḫāne-i ġamda
Hep firḳat ü hicrānıña 'ā'id neġamātım

Yā Rab seniñ olsun ebedī ni'met-i cennet
Tek yārimi gönder baña geçsin ẓulümātım

Hep ḥasrete 'ā'id mi meżāmīn-i ḫayālim
Ālāmı mı dībāce-i saṭr-ı ṣafaḥātım

Cānā saña isnād-ı ṣafā etmedi göñlüm
Nā-kām eden ancaḳ beni baḫtım hevesātım

Sen bāri vefā ḳıl felegiñ raġmına ey mevt
BĀḲĪ'ye yetiş āh ki müştāḳ-ı memātım

Anadolu Ḥiṣārı- Köprü 2/Ṣafer /1345

Vapur Cum‘a 12/Aġustos/1926

NŪN

[92*]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

44a Ẓalām-ı baḫt açılır zülfünüñ żiyāsıñdan
Şükūfeler ṣaçılır tābiş-i liḳāsından

Ḥarīm-i çeşmime degdikçe āh o çeşmānı
Emel güneşleri parlar göñül feżāsından

Ḥayāt u mevtim inan ki eliñdedir cānā
Tereḥḥüm ummaḳtayım luṭfuñuñ vefāsından[227]

Naṣıl naṣıl dil u cān ṭapmasın ol dil-dāra
Cemālin ‘arż ediyor sidre müntehāsından[228]

Görünce gölge gibi ḫāk-pāyıñ olduġumu
Felekler[229] iñledi *yā leytenī*[230] ṣadāsından

Diliñ teveccühü ḳavseyn-i ebruvānıñadır
Ne çāre ḳılmadı pervā müjeñ ḳażāsından

Doġar bu neşve-i ṭāḳat-güdāzıñ ey BĀḲĪ
Nigāhı bādesiniñ ṣafvet-i ṣafāsından

[93*]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

---

* Bu gazel M.120’de vr. 75b’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[227] 92/3: M.120
[228] 92/4: M.120
[229] 92/5b: Felekler: Semālar M.120
[230] 92/3b: “Eğer Allah’tan size bir lutuf erişirse sanki sizinle onun arasında (zahirî) bir dostluk yokmuş gibi- ‘Keşke onlarla beraber olsaydım da ben de büyük bir başarı kazansaydım!’ der.” Nisâ, 4/73.
*Bu gazel 116a’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

55[a] Tekyegāh-ı sīnede gül yüzlüm ārām eylesin
Ṭāli'im gülsün açılsın ḳadri bayram eylesin

Nūş-ı meyde gerçi 'ahdiñ var faḳaṭ ṣabr et göñül
Sāḳī-yi bezm-i ṭarab bir kerre ibrām eylesin

Rāżıdır cevr-i viṣāl-encāma 'āşıḳ sevdigim
Yār añsında beni isterse düşnām eylesin

Nīm-i murde pāymāl-i ġamzeyim ḳanım ḥelāl
Öldürürse bāri öldürsünde bir nām eylesin

Çektigim ālāmı bilmez mihrler mehpāreler
Nerde onlar ben gibi firḳatde aḳşam eylesin

Minnet etmem neş'e-yi fānīye BĀḲĪ ḥāṣılı[231]
Bezmime gelsin felek fānūsunu cam eylesin

8 Eylül

HĀ

[94*]

[Hezec: Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün]

44[a] Ḳırdıñ yine peymānemi mestān arasında
Ḳan döktü gözüñ 'ahd ile peymān arasında

Mevc-āver olup ġamze-i mekkār-ı teġāfül
Ġark oldu göñül lucce-i 'ummān arasında

Geh rūyuna cān düştü gehī zülfe dolaştı
Ḳaldım bu gece küfr ile īmān arasında

---

[231] 93/6a: Ḫākpāy-ı mevlevī rind-i melāmī meşrebim 116[a]. Ancak daha sonra bir işaretle 'Minnet etmem neş'e-yi fānīye BĀḲĪ ḥāṣılı' mısraı kaydedilmiştir.

* Bu gazel 55[b]'de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

La‘l-i lebine teşne idim āh ne çāre
Ġayb oldu yolum zülf-i perīşān arasında

Dünyāları versemde o bir dāneyi alsam
Bir ḳaṭre güher parladı müjgān arasında

Geşt etmedeyim sāye-ṣıfat pīş u pesiñde
Gördüñmü bu sevdāyı şu yārān arasında[232]

Eyvāh o gül duydu dedi Bāḳi-yi zārı
Bir bülbül-i şūrīde gülistān arasında

[95]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

44[a] Erince feyż-i cemāliñ bu ḳalb-i nāşāda
Döner ṭarāvet-i ḥüsnüñle cennet-ābāda

Ḫayāl-i bāde-i ülfetle mest olur çoşarım
Gelince la‘l-i lebiñ āh sevdigim yāda

Bihişt-i ẕevḳ-i hüviyyet ḥarīm-i vaṣlıñdır
Ḥużūruñ olmasa cānā ḥarāmdır bāde

Fuyūż-ı ḥikmetü’l-işrāḳ-ı ‘aşḳa erdi göñül
Firāḳ içinde gelir ẕevḳ-i vaṣlıñ imdāda

Kemīne bende-i ḫünkār-ı ‘aşḳdır BĀḲĪ
Ne minneti olacaḳ feyż-i Ḳays u Ferhād’a

[96]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

---

[232] 94/6. beyit 55[b]’den alındı.

44b Firāḳı gördü bu gözler viṣāl şeklinde
Göründü vech-i ḥaḳīḳat ḫayāl şeklinde

Ẓalām içinde nümāyān olup o mihr-i emel
Feżā-yı ‘aşḳıma doġdu hilāl şeklinde

Göñül o mertebe mecbūr-ı ‘aşḳı kim ḥatta
Şifāyı istemiyor iḥtimāl şeklinde

Hevā-yı ‘aşḳına dil uydu gitti ben ḳaldım
Fiġān içinde mücessem melāl şeklinde

Vaṭan ġarībi gibi āşinā-yı hicrānım
Kemāl-i ‘ömrümü gördüm zevāl şeklinde

Tecelliyātını gördüm o çeşm u ebrūnuñ
Me’āl-i ḥikmet-i İsm-i Celāl şeklinde

Ḫudā-yı ‘aşḳa ḳuluz BĀḲİyā bi-ḥamdi’llāh
Görür felek bizi hep pāy-māl şeklinde

[97]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

44b Benim o dil-şude ‘āşıḳ benim o bī-çāre
Benim ġarīb benim ḫānumāndan āvāre

Viṣāl elinde iken seng-sār-ı hicre düşüp
Döküldü ḫūn-ı dilim sāġar oldu ṣad pāre

Bu ḥāl-i zārımı ‘arż et mürüvvet eyle ṣabā
Düşerse rāhıñ eger āsitān-ı dil-dāra

‘Aceb ne ḥāldedir ben hele perīşānım

Tamām beñzedim ol kākül-i siyeh-kāra

Ne ḥāl-i zārımı bir añlayan ṣoran vardır
Ne āşinā bulunur āh nāle vü zāra

Zamānede bulunur her devāsı bir derdiñ
Devā bulunmadı gitti göñüllü bīmāra

Fenā-yı ‘aşḳ-ı ḥaḳīḳīde fānī ol BĀḲĪ
Viṣāl ümīdine düş ḫāk-pāy-i Muḫtār’a

YĀ

[98]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

45[a] Sālike tāc-ı sa‘ādettir külāh-ı mevlevī
Sāye-i feyż-i hidāyettir külāh-ı mevlevī

Medd-i āh-ı ‘āşıḳāndır cilve-ger yāḫūd göñül
Ḳāmet-i yāra işārettir külāh-ı mevlevī

Mihre reşk-āver olup vecd ile devrān eyleyip
Merkez-i seyr-i velāyettir külāh-ı mevlevī

Cilve-gāh-ı şems-i ma‘nī-i hüviyyet sırr-ı Ḥaḳ
İstivā-yı nūr-ı raḥmettir külāh-ı mevlevī

Ẓann eder dil sebzi-yi destār-ı Mevlānā ile
Bir gül-i nevḫīz-i cennettir külāh-ı mevlevī

Būs eder çeşm-i melā’ik ‘anberīn gīsūsunu
Ẕeyl-i ‘arş-ı ḳurb-ı vuṣlattır külāh-ı mevlevī

Nīm çarḫ ile verir lāḫūtiyāne neşveler

Ẕevḳ-ı vaḥdetten ʿibārettir külāh-ı mevlevī

Faḫr-i pāk BĀḲĪdir bā himmet-i Monlā-yı Rūm
Sālike tāc-ı saʿādettir külāh-ı mevlevī

[99]

[Remel: Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

45[a] Rūy-ı gülgūnuñ edince cilve-zār āyīneyi
Mest ḳıldıñ būyı ʿıṭrıñla hezār āyīneyi

Lemʿa lemʿa ʿaks edince ṭalʿatıñ divāne dil
Ẓann eder fecr-i ṭulūʿ-ı nev-bahār āyīneyi

Lebleriñden reng-i yāḳūtisi ʿaşḳıñ rū-nümā
Ḥālet-i mestāneñ etmiş şerm-sār āyīneyi

Ḥüsnüñe gird olmasın ḫaṭṭıñ efendim nāz ile
Eyleme me’lūf-ı hicr u intiẓār āyīneyi

Müncelīdir ḥüsn u ānıñ ḳalb-i BĀḲĪ’de seniñ
Ḳılma cānānım dūçār-ı inkisār āyīneyi

[100]

[Remel: Feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

45[b] Fikr-i laʿliñ ki dil-i ʿāşıḳa mihmān geldi
Maṭlaʿ-ı beyt-i ġazel böyle dıraḫşān geldi

Raḥmi yoḳtur emelim bilsede bilmezleniyor
Bu tecāhülle yine meclise cānān geldi

Ḫaṭṭ-ı nevḫīz ile nāz etse o dil-ber çoḳ mu
Ḥüsn-i pākīzesine bir yeñi fermān geldi

4 Yāriniñ maḳdemine tuḥfe-i BĀḲĪ cāndır
Çār beyt ile o çār ebrūya ḳurbān geldi

[101]

[Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

45b Göñül bu nāle[ye] artıḳ ḳarār gelmedi mi
Firākı berhem eden rūzgār gelmedi mi

Neden şikeste vü pür ḫūn-ı dil mey ü sāġar
Ḫırām-ı nāz ile ol gül‘i-zār gelmedi mi

Küşāde ḥasret u şevḳ ile bezmiñ āġūşu
‘Aceb o rūḥ-ı revān ‘işve-kār gelmedi mi

Neden degil müterennim zebān-ı rāz u niyāz
Hezāra naġme mi yoḳ nev-bahār gelmedi mi

5 Neden açılmadı gül-ġonca-ı riyāż-ı emel
Şemīm-i sünbül-i bāġ-ı mesār gelmedi mi

Nedir bu nāle vü sūz u güdāzıñ ey BĀḲĪ
Firāş-ı vuṣlata ḥālā o yār gelmedi mi

[102[233]]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

45b Bir zamān gül-zār-ı dilde reng u būlar var idi
Bezm-i nūş-ā-nūşumuzda lāle-rūlar var idi

Öyle feyż-ā-feyż bir meclisdi bezm-i ünsümüz
Āhlar feryādlar mestāne hūlar var idi

233 Bu gazel M.120’de v. 28b’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Peykimizdi devr ederken mihrler meh-pāreler
Bāl u per yaḳmış nice pervāne ẖūlar var idi[234]

Nāydan seyyāle-i elḥān cūşan u revān
Neşveden peymāneler meyler sebūlar var idi

Dīlde āvāz-ı niyāz-ı naġme-i hey hāy-ı ʿaşḳ
Gözde īmālar göñülde ārzūlar var idi

Öyle ʿāşıḳtıḳ bir elde sāġar-ı ser-şār-ı feyż
Dīger elde ṭurralar jūlīde mūlar var idi

Āh BĀḲĪ melce'imdi āsitān-ı mevlevī
Gözyaşımdan ṣaẖn-ı feyyāżında cūlar var idi

[103]

[Muzâriʿ: Mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

46a Her dem ḳılardı naġme-i ḥālet-fezāy-ı ney
ʿUşşāḳ-ı zārı beste-i şevḳ-ı edā-yı ney

Bişnev'le pür-güşā-yı hevā-yı vefā olup
Şeydā ederdi ehl-i dili iştikā-yı ney

ʿUşşāḳa bildirirdi viṣāl içre firḳati
Vaṣl ile faṣlı cemʿ ederek hūy u hāy-ı ney

Leb-rīz ederdi nefẖa-i vaḥdetle dilleri
Manṣūr-veş nevā-yı semāʿ vü ṣafā-yı ney

Çūşan olurdu şuʿle-i emvāc-ı mevc-ẖīz
Medd-i şuʿāʿ-ı şemse idi iḳtidā-yı ney

234 102/3: Beyit M.120'de 5. beyit olarak kaydedilmiştir.

Gülgūn ḳabā-yı neşve-i giryeyle dem-be-dem
Gül-pūş ederdi bezm-i viṣālī nevā-yı ney

Neydi o nāle āh o feryād neydi āh
Nefy-i vücūd-ı ‘āşık idi müdde‘ā-yı ney

Ḫāmūş oldu Ḥażret-i Monlā gibi derīġ
BĀḲĪ göñülde hicr ile ḥālā nevā-yı ney

Ḫitāmuhu Misk[235]

[104]

[Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

46[a] Sensiñ ancaḳ melce’im puşt u penāhım yā ‘Alī
Bī-kesim yoḳ senden özge dād-ḫ^{v}āhım yā ‘Alī

Mücrim u ‘āṣīyim ammā rū-siyeh bir bendeñim
Mihr-i ‘aşḳıñ dilde sūzān pādişāhım yā ‘Alī

Ḥāşeli’llāh kim ḳalam vādī-yi ḫüsrānda melūl
Dergeh-i ‘afvıñ ola ümmīd-gāhım yā ‘Alī

Nā-emel döndürme ey ṣāḥib-mürüvvet raḥm ḳıl
Ey ümīdim melce’im nūr-ı nigāhım yā ‘Alī

Yā ‘Alī maḥbūb-ı muḫtārıñ efendiñ ḥaḳḳıçün
Raḥma geldim el-amān ey şems u māhım yā ‘Alī

Fāṭıma şīr ü şehīr-i şāh-ı Zeynü’l-‘Ābidīn
Bāḳır u Ca‘fer için ol dād-ḫ^{v}āhım yā ‘Alī

Mūsī-yi Kāẓım ‘Alī Mūsī’r-Rıżā vü hem Taḳī
Hādī vü hem ‘Askerīçün ol penāhım yā ‘Alī

[235] “Onun (içiminin) sonu bir misktir.” Tatfîf, 83/26.

Mīm ḥā mīm dāl ṣāḥib-emr u ḥuccet ḥaḳḳına
El-amān ey serverim ey ḳıblegāhım yā ‘Alī

BĀḲİ-yi bī-çāreñi aġyāre muḥtāc eyleme
Ġayretiñle ḳurtar artıḳ şems ü māhım yā ‘Alī

RUBĀ‘İYYĀT

[1]

Mef‘ûlü mefâ‘ilün mefâ‘îlün fâ‘
Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlün fâ‘
Mef‘ûlü mefâ‘îlün mef‘ûlün fâ‘
Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlün fâ‘

47b Yā Rabbi beni muḥabbetiñle pīr et
Muẓlim dilimi ‘aşḳıñ ile tenvīr et
Muṭrib neġamāt-ı ‘aşḳıña ḥayrānım
Mıżrābıñ ile ḥāl-i dili taḳrīr et

[2]

Mef‘ûlü mefâ‘îlün mef‘ûlü fe‘ûl
Mef‘ûlü mefâ‘ilün mefâ‘îlün fâ‘
Mef‘ûlü mefâ‘ilün mefâ‘îlün fâ‘
Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûl

Ey Aḥmed u Muḫtār eyā nūr-ı ḳıdem
Ey faḫr-i cihān eyā resūl-i ekrem
Evlādıña sen baġışla bu BĀḲĪ’yi
Dünyāda vü ‘uḳbāda eyā şāh-ı kerem

[3]

Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûl
Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûl
Mef‘ûlü mefâ‘ilün mefâ‘îlün fâ‘
Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûl

Ey mā ṣadaḳ-ı *men ene mevlāhu ‘Alī*
Ey şāh-ı kerem ḥālime āgāh ‘Alī
Bāb-ı kerem u luṭfuña geldim bi’llāh
Ḳıl şī‘a-i ḫāṣıñ beni li’llāh ‘Alī

[4]

Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlün mef 'ûlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'

Luṭf eyle baña be-ḳurb-ı pāk-Zehrā
Yā Rab be-Ḥüseyn u Ḥasaneyn dü serā
Yā Rab be-Muḥammed u çehār 'Alī
Luṭf eyle be-Ḥaḳḳ-ı Ca'fer u hem Mūsā

Ṣalatu'llāhi veselāmuhu 'aleyhim

[5]

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'

Biz vāḳıf-ı esrār-ı nevā-yı nāyız
Mihmān-ı maḳām-ı ḳurb-ı *ev ednā*[236]yız
Tāc-ı ser-i şāhān-ı cihānız ammā
Ḫāk-i ḳadem-i cenāb-ı Mevlānāyız

[6]

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlün fâ'ilün mefâ'îlün fâ'

[236] 5/1a: "Daha yakın oldu." Necm, 53/9.

48[a] Mihriñ güzelim nāle-ger etti nāyı
Ögretti cihāna gözleriñ sevdāyı
Ey Şems seniñ vücūduñ etti tezyīn
Āyīn-i Cem cenāb-ı Mevlānā'yı

[7]

Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'

Mestāne sema'ıñ ey emīr-i ḫūbān
Etmekte bütün 'avālimi ser-gerdān
Nūr-ı meh u ḫūrşīd olur pāmāliñ
Nāhīd seniñ naġmeñe cānā ḳurbān

[8]

Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'

Vaḥdet-kede-i cihānda sulṭānımsıñ
Rūḥum emelim 'ömr-i şitābānımsıñ
Kūyuñda seniñ bir 'andelīb-i zārım
Ey ḥüsn-i ezel ġonca-i ḫandānımsıñ

[9]

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlün fâ'

Verdiñ baña bir neş'e göñül şād oldu

Ḥüsnüñle gülüm bahārım ābād oldu
Her yerde seniñ cemāliñi gördü gözüm
Sensiñ baña yār ġayrīler yad oldu

[10]
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'

Vermekte yüzüñ nūr gül-i rengīne
Müştāḳ cihān o gīsū-yi müşkīne
Būs etti seniñ la'l-i lebiñden cānā
Reşk etmede dil piyāle-i zerrīne

[11]
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'

Feyż-āver olup bezme cemāliñ cānā
Doġmuştu yine mihr-i kemāliñ cānā
İçtikçe olup şöyle perīşān zülfüñ
Mest etti beni āh o ḥāliñ cānā

[12]
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlün fâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'

Yārim güzelim ḥākim-i ḳalbim şūḥum
Tīr-i sitem ü cevriñ ile mecrūḥum

Derseñ kim baña baḳma ṣaḳın meclisde
Eyvāh ne müşkil bu efendim rūḥum

[13]
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'

Sāḳī baña bir cām getir luṭf eyle
Teskīn edeyim āteş-i 'aşḳı meyle
Muṭribde mi sāġarda mıdır bāde de mi
Sāḳī nefeḫāt-ı āteşīniñ söyle

[14[237]]
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl

48b Cevr u sitemiñle dāġ-dār oldu göñül
Gül-gonca-i ruḫsāra hezār oldu göñül
Meftūn-ı fuyūż-ı fikr-i ḥürriyyet iken
Eyvāh esīr-i zülf-i yār oldu göñül

[15]
Mef'ûlün fâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlün fâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'

Yārim mihr-i mükevvenātım sensiñ

---

[237] Bu rubâînin hemen altında bir rubâî daha kaydedilmiş ancak üzeri çizilmiş ve yanına Gölpınarlı tarafından şu şekilde bir not düşülmüştür: "Ḥudūd-ı şer'i-yi şān ḫaṭṭ-ı sevād ile bozulur. 'Abdülbāḳī"

Verd-i ter-i gülzār-ı ḥayātım sensiñ
Sāḳī bittim piyālemi ser-şār et
Fermān-dih-i cümle kā'inātım sensiñ

[16]

Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'

La'l-i leb-i şīrīniñe müştāḳ cihān
Ruḫsārıña reşk etmede mihr-i raḫşān
Mest etti gözüñ 'avālimi cānānım
Eflākı ḫırāmıñ eyledi ser-gerdān

[17]

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'

Aldanma göñül ẕikr ile esmādan geç
Ḳabilse eger seyr-i müsemmādan geç
Cennet ṭalebinde olma 'uḳbādan geç
'Üryān olup enẓār-ı temāşādan geç

[18]

Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'

Yoḳluḳta beḳā bulup bu dünyādan geç
Lā ḳayd olaraḳ ḳuyūd-ı 'uḳbādan geç

Ḳābilse derim cümle-i sevdādan geç
Ammā diyemem ṣūret-i zībādan geç

[19]

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'
Mef'ûlün mef'ûlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fâ'

Fecr-i leb-i gülgūnuña ḥayrānım ben
Ḫūrşīd-i tebessümüñle ḫandānım ben
O naḳte çeşmiñ şeb-i vuṣlat mı ʿaceb
Yārim baña baḳtıḳça perīşānım ben

[20]

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl

Āvāze-i ney siḥr-i ḥelāl oldu ḥelāl
Bī-nām olmaḳ evc-i kemāl oldu kemāl
Pīşiñde seniñ ey büt-i yaġmā-ger-i dīn
Zāhid olmaḳ emr-i muḥāl oldu muḥāl

[21]

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl

Biz cān degil maḳṣad-ı cānān oluruz
Biz ʿaşḳ degil ḥüsn-i cihāniyān oluruz
Peymānemize āb-ı neşāṭ aḳmadadır

Biz neş’e-i dīgerle nümāyān oluruz

KOŞMA

49[a] AÑLADIM

(6+5=11)

Ḫayāl-i çeşmiñe dalar gözlerim
Gözüñde oḳurum īmā-yı ‘aşḳı
Yanar ḥasretlerim tüter sözlerim
Ḫarābe-zār eder me’vā-yı ‘aşḳı

Bilmem beyhūde mi yanar bu göñlüm
Yaralanır ḳanar ḳanar bu göñlüm
Sevdā-yı zülfüñü añār bu göñlüm
Mecnūn eder nice Leylā’yı ‘aşḳı

Kimse bilmez benim bu melālimi
Añlayan bulunmaz ġarīb ḥālimi
Felek ḳırdı benim yāl ü bālimi
Ḳanlarla doldurdu ṣahbā-yı ‘aşḳı

Neden perīşānım bu naṣıl ḥālet
Ṣanki bütün cihān baña bir ġurbet
Ezelden ‘āşıḳım BĀḲĪ nihāyet
Ben şimdi añladım ma‘nā-yı ‘aşḳı

‘Abdülbāḳī Gölpıñarlı

[TARİHLER]

[1]

63b براىِ وفاتِ مادرِ جانِ مهربانم **عاليه شهرت خانم** رَحمَةُ اللّهِ تَعاَلَى عَلَيهاَ

مَقَامُهَا عَالِيَةٌ[238] *فِى جَنَّةٍ عَالِيَه*[239]

سنه1357

خفيف: فعلاتن مفاعلن فعلن

جان فداى حسين و آلِ على	در مهِ روزه كرده عزمِ جنان

مادرم يعنى آن كنيزِ بتول	ميهمان شد به ميرِ كون و مكان

«**شيعهٔ قُدْسِ عاليه خانم**»	شده تاريخِ رحلتش ز جهان[240]

1357 [1938]

[2]

10 ماهِ مباركِ رمضان

در مقبرهٔ سيد احمد دره سى در جنب پدر و جدّه ام مدفون است

رَحمَةُ اللّهِ عَلَيهَا و عَلَيهِمْ و عَلَى جَمِيعِ المُؤمِنِينَ وَ المُؤمِنَات

تاريخِ وفاتِ پدرِ بزرگوارم احمد آگاه افندى شَيْخُ المُخَابِرين رَحْمَةُ اللّهِ عَلَيْه[241]

رمل: فعلاتن فعلاتن فعلن

عاشقِ آلِ محمّد احمد	پدرم قرّهٔ اعيانِ انام

رفته و مظهرِ غفران گشته	«غفر احمد» شده تاريخِ تمام[242]

سنه 1333		پنچشنبه 8 ربع الاول

[Sene 1915]		[8 Rebiülevvel Perşembe]

---

[238] Şefkatli annem Aliye Şöhret Hanım'ın vefatı için yüce Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, onun makamı yücedir, yüce cennettedir. Sene 1357.

[239] "Yüce cennette.", Gaşiye, 88/10

[240] "Hüseyin'e ve Ali'nin ailesine can feda, Ramazan ayında cennetlere gitti.
Annem, yani O Fatıma'nın cariyesi, kainatın efendisine misafir oldu.
Aliye Hanım'ın mübarek topluluğu, onun ölüm tarihi oldu."

[241] Mübarek Ramazan ayının 10'u. Seyyid Ahmed Deresi mezarlığında dedemin yanında medfundur. Allah'ın rahmeti onların ve bütün Müslümanların üzerine olsun. Âlim babam şeyhül muhabirin Ahmed Agah Efendi'nin vefat tarihi.

[242] "Hz. Ahmed Muhammed'in ailesinin aşığı, eşrafın nuru babam.
Gitti ve affa mazhar oldu, "Ahmed affedildi" onun tam vefat tarihi oldu."

[24 Ocak Pazar]

[3]

64[a] TĀRĪḪ-İ VİLĀDET

Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1 Ḫuceste sāl-i şeref-zā ki ṣulb-ı ekremden
Cihāna maṭla'-ı ḫulḳ u edeb bedīd oldu

2 Açıldı gülşen-i yāranda ġonca-i ümmīd
Hezār-ı naġme-geriñ neşvesi mezīd oldu

3 Felek terennüm edip Zühre raḳṣa girdi bugün
Tamām-ı dehr ṭarabḫāne-i cedīd oldu

4 Ṣabāḥ-ı Leyle-i Ḳadr-i ṣıyām iken 'ālem
Neşāṭ-ı 'īde girip ṭāli'-i sa'īd oldu

5 Ṭulū'-ı mihr-i cemāliyle kām-yāb olduḳ
Ṣabā nevā-yı 'izzetle pür-nüvīd oldu

6 Gelip bir er dedi tārīḫ-i tāmını BĀḲĪ
Ṭulū' ḳıldı Ḫalūḳ 'ālemīn 'īd oldu
1324[h.ş.] [1945]

[4]

Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1 İlāhi ceddemi 'afvıñla eyleyip mesrūr
Na'īm-i vuṣlatıñı eyle luṭf edip ihdā

2 Cihānda āl-i nebiyy-i kerīme 'āşıḳtı
Cinānda sende şefā'atleriyle eyle cezā

3 Ḥüseyn'iñ ismi añıldıḳça durmaz aġlardı
Muḥarrem içre gidip şāha ḳıldı 'arż-ı vefā

4 Varıp sücūda ḳażāya rıżā verip ḳıldı
Tamām-ı şarṭ-ı muḥabbetle cān u başı fedā

Niyāzı BĀḲİ-yi bī-çāreniñ budur yā Rab
Ḳuluñ bu Fāṭıma'yı ḳıl kenīze-i Zehrā

Üç er gelip dediler bu du'ā ile tārīḫ
Sebīle Ḫānım'a sen selsebīl ḳıl i'ṭā

28 Muḥarremü'l-ḥarām 1329 [1911] Pazar

[5]

64b **BAHĀRİYE MEVLEVĪḪĀNESİ POST-NİŞĪNİ MÜRŞİD-İ 'ĀLĪ ḲADRİM SEYYİD ḤÜSEYN FAḪREDDĪN DEDE EFENDİ İBNÜ'S-SEYYİD ŞEYḪ SEYYİD NAẒĪF–İ MEVLEVĪ'YE TĀRĪḪ**

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1 Cenāb-ı mürşid-i 'ālī-himem sulṭān-ı zīşānım
Efendim dest-gīrim faḫr-ı dīnim merd-i 'ālī-cāh

2 Hezār bezm-i vaḥdet ġonca-i bāġ-ı Bahāriye
Kemāl-i ġāye-i sālik cemāli reşk-i mihr u māh

3 Kelām-ı feyż-i Mevlānā Muḥammed remz-i lāhūti
Eder bir naẓra-i merdānesi biñ zāhid-i āgāh

4 'Azīz-i evliyā ḳuṭb-i celīl-i aṣfiyā bī-şek
Gören derdi cemāl-i bā-kemālin vecd ile Allāh

5 Şehīden Leyle-i Ḳadr içre gitti ġayb-ı ıṭlāḳa
Emīrü’l-mü’minīne oldu vāṣıl ‘aşḳ ile hem-rāh

6 Bozuldu çehār ‘unṣur ‘ālem-i terkībden BĀḲĪ
Ḥüseynü’l-mevlevī lāhūt-ı Ḥaḳḳ’a gitti eyva’llāh

21 māh-ı mübārek-i Ramażān 1329 [1911]
Ḳoleradan vefāt etmişlerdir
Ḳaddesena’llāhu bi-esrārihi

[6]

65[a] BABAM GÖLPIÑĀRLI-ZĀDE ŞEYḪÜ’L-MUḤĀBİRĪN AḤMED ĀGĀH EFENDİ’YE

Remel: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

1 Aḥmed Āgāh Efendi ki bütün iḫvāna
Ḫaṣlet-i pāki ile olmuş idi nūr-ı nigāh

2 ‘Āzim-i beyt-i sürūr olduġunu bildirdi
Vaḳtini eyledi ta‘yīn o şeh-i ‘ālī-cāh

3 Bister-i rāḥate ibrāz-ı kerāmetle batıp
Oldu eñ ṣoñ nefesi ẕikr-i Celīlu’llāh

4 ‘Āşıḳ-ı āl-i peyem-berdi giderken etti
Sefer-i āḫirete ḥubb-ı Ḥüseynī hem-rāh

5 İbtisāmıyla ebed-zindelik iẓhār ederek
Bıraḳıp ẓulmet-i hicrānda bizi gitti o māh

6 Çıḳtı üçler dedi tārīḫini BĀḲĪ-yi yetīm
Tām bir beyt ile ḥayfā ederek [edip] şuyūn-ı āh

7 Yürüdü menzil-i cānāna o cān-ı āmāl
Oldu *lebbeyk*[243]-zen-i da'vet-i Aḥmed Āgāh
8 Rebī'ü'l-evvel Pençşenbe
Ālātūrḳa 6
Sene 1333 [1915]

[7]
İBRĀHĪM MİḤRĀBĪ BABAYA ḲUDDİSE SIRRIHU

Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1 Nūr-ı feyżiyle ḳılarken 'āşıḳānı müstenīr
'Āzim-i beytü'l-ḥarām-ı vuṣlat oldu bī-riyā

2 Ka'betu'llāh'a yüzün sürmüştü ol merd-i kerīm
Oldu iḥrām-ı kefenle zā'ir-i luṭf-ı liḳā

65b 3 Zā'ir olmuştu ser-ā-ser āl-i Yāsīni hemān
Merve Ḥaḳḳ'ı buldu fevz-i ḳurba şeh-rāh-ı ṣafā

4 Şā'ir-i mu'ciz beyān u 'āşıḳ-ı ḳudsi şiyem
Rāh-ı faḳr u fāḳada merd-i ṣabūr u muḳtedā

5 Yād edildikçe Ḥüseyn'iñ nāmı giryāndı o şeh
Zād u 'uḳbādır oña ḥubb-ı şehīd-i Kerbelā

6 Ḥażret-i ġavṣ-ı zamāna vāṣıl olmuştu hemān
Ḳādir-i ḥikmet onu ḳılmıştı maḥż-ı iṣṭifā

7 Cezbe-i vaḥdetle ḳılmıştı vücūdun maḥż-ı nūr
Her sözü her fi'li olmuştu kerāmet dā'imā

8 Loḳma-çīn-i nā-kesān olmaḳ degildi maṭlabı

[243] 6/7b: "Allah'ım emret, emrine hazırım.", Buhârî, Hac, 13; Müslim, Hac, 19

Egmedi baş dehr-i dūna ṣabrı ḳıldı pīşvā

9 Lafẓatu'llāh ile BĀḲĪ söyledim tārīḫini
Erdi ḳurba rūḥ-ı İbrāhīm Mihrābī Baba

2 Ṣaferü'l-muẓaffer sene 1338 [22 Ekim 1919]

[8]
TĀRĪḪ-İ İNTİḲĀL-İ ḤAŻRET-İ SEYYİD 'ABDÜLḲĀDİRÜ'L-BELḪĪ ḲADDESENA'LLĀHHU Bİ-ESRĀRİHİ

Hafîf: Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilâtün

1 Ḥażret-i pīr 'Abd-i Ḳādir-i Belḫī
O şeref-baḫş-ı ehl-i beyt-i siyādet

2 Gizleyip nūr-ı vecd-i pākini bizden
'Ālem-i ġayba gitti mīr-i hüviyyet

3 Oldu tārīḫ-i tām-ı rıḥleti BĀḲĪ
Geçti sāḳī-yi ceẕbe-i eḥadiyyet
26 Recebü'l-mürecceb
Sene 1341 [14 Mart 1923]

[9]
66[a] **VELEHU 'AẒẒAMA'LLĀHU ẔİKRAHU**
Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1 Ḳaldıḳ eyvāh bu 'ālemde yetīm
Nā'ib-i ḥażret-i ḥuccet[244] yürüdü

2 Çıḳtı bir söyledi BĀḲĪ tārīḫ
Sāḳi-yi ceẕbe-i vaḥdet yürüdü

[244] 9/1b: Metinde "'Accela'llāhü ferecehu (Allah zuhurunu acil eylesin)" ibaresi kayıtlıdır.

1341 [1923]

[10]

VELEHU MET‘ANA’LLĀHU Bİ-HİMEMİHİ[245]

Hezec: Mef‘ûlü mefâ‘ilün fe‘ûlün

1 Kim girdi o ḳalb-i pāke BĀḲĪ
Esrār-ı Ḫudā’ya maḥrem oldu

2 Tārīḫi o seyyid-i celīliñ
“Hicrān-ı sevād-ı a‘zam” oldu
1341 [1923]

[11]

تاریخِ دیگر بدیشان قَدَّسَنَا اللّٰهُ بِأَسْرَارِهِ

منسرح: مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

1 قادرِ بلخی که او نورِ زمین و زمان قطبِ جهان بود و هم خدای صمد

2 آه که وی در گذشت پر غم و نالان شدیم سالِ وفاتش "شده خاتمِ نور الاحد"[246]

سنه 1341

[12]

66b **TİREN ALTINDA ḲALARAḲ VEFĀT EDEN İḪVĀNDAN ḤAYDAR BEGE RAḤİMEHU’LLĀHÜ TE‘ĀLĀ**

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Cihānda mā-ḥaṣal boş müdde‘ādır māsivā-yı yār
Gel eyle şöyle bir taṣmīm-i nefy-i mā-‘adā-yı yār

2 Yedinde sā’iḳ-i taḳdīriñ ādem ṣanki bāzīçe
Ḳażā olmuş hemīşe ṭālib-i ḥüsn-i vefā-yı yār

[245] Allah onun himmetleriyle bizi metâlandırsın.
[246] “Yerin ve zamanın nuru Kâdir-i Belhî, hem dünyanın kutbuydu hem de Samed olan Allah’ın.
Ne yazık o öldü, gam ve inlemelerle dolduk, onun vefat senesi “Bir olan Allah’ın nurunun mührü”dür.”

3 Ez-ān cümle saña bu tūde-i Ḥaydar ‘ayān eyler
Hemān vuṣlat viṣāl-i yār u mā-bāḳī beḳā-yı yār

4 Selīmü’l-ḳalb u ‘ālī-meşreb u kān-ı edebdī ol
Kerem-kār u muḥibb-i ehl-i beyt-i Muṣṭafā-yı yār

5 Ḳażā-yı nāgehān ile şebābında şehīd oldu
Ser-i teslīmi ḳoydu eyledi ‘azm-i liḳā-yı yār

6 Muḥammed’le ‘Alī geldi dedi tārīḫini BĀḲĪ
Şehīden oldu Ḥaydar ‘āzim-i dār-ı beḳā-yı yār

1342 [1968 (h.ş.)]

[13]

67a[247] **AḤMED TEZEL MERḤŪMUÑ ḲIZINA TĀRĪḪ-İ VİLĀDET**

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Cenāb-ı mīr-i Aḥmed ḳurre-i a‘yānı iḫvānıñ
Ḫaṣā’il-ṭab‘ına dil-dāde vü luṭf u kerem meftūn

2 Mu‘allā oldu ḳadrī şüphesiz icrā-yı sünnetle
Ḳarīn oldu o ẕāta bir meh-i ṣıdḳ u ṣafā maḳrūn

67b[248] 3 Ḳırān-ı sa‘d u iḳbāliñ budur mefhūm u ma‘nāsı
Ki burc-ı mes‘adetten doġdu bir nev-āḫter-i meymūn

4 Ḳudūmuyla tebessüm ḳıldı rūy-ı şāhid-i iḳbāl
Ṭulū‘uyla onuñ buldu ṣafālar ṭāli‘-i maḥzūn

[247] Sayfanın başında Gölpınarlı’nın babası Ahmed Agâh tarafından Gölpınarlı’nın doğumuna düşürülen tarih düşürme şiiri kayıtlıydı. Ancak manzûme Gölpınarlı’ya ait olmadığından Dîvân’ın sonunda oluşturduğumuz ‘Ekler’ bölümüne aldık.
[248] Bu varaktan önce Yenikapı Mevlevîhânesi Şeyhi Abdülbâkî Dede’nin Hüseyin Sîret’e bir naziresi kendi el yazılarıyla kaydedilmiştir. Manzume Gölpınarlı’ya ait olmadığından Dîvân’ın sonunda oluşturduğumuz ‘Ekler’ bölümüne aldık.

5 Tecelliyāt-ı luṭfuyla Ḫudā’nıñ kām-yāb olsun
Fuyūżuñla İlāhī eyle ehl-i vaḥdete mażmūn

6 Ḫudāvend-i yegāne gerdiş-i eyyām ile etsin
Onu bir āfitāb-ı ḥüsn ü ān bir lü’lü’-i meknūn

7 Sa‘ādetler selāmetler ṣafālar istirāḥatler
Verip ḳıl vālideyniyle Ḫudāyā ‘ömrünü efzūn

8 “Ḥuceste”yle “Kerīme” oldu ismi hem de mevlūdü
Ḫudāyā eyle sen dil-şād u BĀḲİYY u ṣafā maḳrūn

Sene 1343 [1924]

[14]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ ḤAFĪD-İ ḤAŻRET-İ ‘ABDÜ’L-ḲĀDİR-İ BELḪĪ ḲUDDİSE

Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Cenāb-ı Ḳādir-i Belḫī ḥafīdesinden Ḥaḳ
Ḳulūb-ı ehl-i hüdāyı bugün ḳılıp tesrīr

Cihāna yolladı ol ravża-i siyādetten
Kemāl-i luṭf ile gül-ġonca-i ṣafā taḳdīr

Keremler eyledi iḥsānlar etti ḥamd olsun
Bu ṭıflı eyleye dāreynde ‘azīz u şehīr

Fuyūż-ı Aḥmed-i Muḫtār’ı neşr edip her dem
‘Avālim eyleye nām-ı bülendini tekbīr

68[a] Sürūr-ı neşve ile behcet u sa‘ādetle
Cihānda eyleye Ḥaḳ melce’-i ṣaġīr u kebīr

Kümūn-ı ġayb-ı hüviyyetten eyleyip hemān

Ẓalām-ı ‘ālem-i nā-sūtu eyledi tedmīr

Ḳudūm-ı pākine tārīḫ-i tām olur BĀḲĪ
Hemān Ḥüseyn Ḳılıç ḳıldı ‘ālemi tenvīr
Sene 1348 [1930]

[15]

ḲONYA’DA PĪR-EBĪ ÇESMESİNE TĀRĪḪ

Remel: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

1 Bezl edip mā-melekin ehl-i maḥalle cümle
Kerem-i Pīr-ebīden feyż-i ḥaḳīḳat aḳtı

2 Çıḳtı şeş sūya münādī dedi BĀḲĪ tārīḫ
Çeşmeden āb-ı ḥayāt-ı ebediyyet aḳtı
1350 [1932]

[16]

تاریخ ولادت نوه ناجی قاسم رحمها الله تعالی

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 میر محسن مفخرِ گیلانیان   زبدۀ آلِ نبی نسلِ علی
2 دخترِ ناجئ قاسم را ستاد   شد قران مهر با ماهِ جلی
3 یک دُرِ نایاب احسان کرده حق   نسلِ پاکِ شان مسلسل شد بلی 68[b]
4 زنده بادا مام و بابش با سرور   زنده باد آن میوۀ باغِ ولی
5 شش منادی یادِ باقی گفته اند   خیرِ مقدم آمده قاسم علی[249]

1355 سنه [1937]

---

[249] “Geylanlılar’ın övüncü, peygamber ailesinin, Ali neslinin en seçkin parçası Emir Muhsin, Kasım’ın oğlu Naci’nin kızını aldı, güneş ve ay apaçık birleşti.
Bulunmaz bir inci ihsan etti Hak, onların temiz nesli böyle devam etti.
Onun anne ve babası neşeyle uzun ömürlü olsun, velinin bahçesinin meyvesi uzun ömürlü olsun.
Altı tellâl Bâkî’nin hatırına şöyle dediler; “adı Kasım Ali olan hayırlı bir kişi geldi.”

[17]

VİLĀDET-İ DUḪTER-İ ḤİCĀBĪ MERḤŪM RAḤİMEHU’LLĀHÜ TE‘ĀLA

Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1 Ḥicābī nūr-ı ‘uyūnu tamām-ı yārānıñ
Ḫıṣāli luṭf u mürüvvet-şi‘ārı bezl u kerem

2 Kemāl-i sünneti icrāya raġbet eyleyerek
Ḳarīni oldu onuñ zühre-i vefā tev‘em

3 Mu‘ammer eyleye Ḥaḳ bāḳiyāt-ı sırrıyla
Vücūda sa‘d ḳırān ile geldi bir ‘ālem

4 Cihānda ümm-i kitāb-ı mübīn ola yā Rab
Be-ḥaḳḳ-ı Seyyid-i Mürsel Muḥammed-i Ḫātem

5 Fuyūż-ı Ḥażret-i Zehrā’ya maẓhar eyle onu
Esin esenlik ile görmeye cihānda elem

6 Duyunca maḳdemini BĀḲİyā dedim tārīḫ
Ḳudūm-ı Fāṭıma pür-nūr ḳıldı dehri irem
Sene 1357 [1939]

[18]

69[a]

TĀRĪḪ-İ ‘İMĀR-I CĀMİ

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Bu vālā cāmi‘e bānī-yi evveldi Ḫıżır āġā
İlāhī rūḥ-ı pākin eyle şād u ḫürrem u mesrūr

2 Zamān geçtikce ḳalb-i ‘āşıḳāna döndürüp devrān
Der u dīvārını ḳılmıştı yer yer münkesir mehcūr

3 Ḫarāb-ābāda dönmüştü ḳılardı dem-be-dem lâkin

Derūnī nālelerle ḥālini aġyārdan mestūr

4 Görünce Muṣṭafā Görgün bu ḥāl-i zārı diḳḳatle
Hemān-dem kendini bildi bunuñ iḥyāsına me’mūr

5 Onuñ sa‘yiyle erbāb-ı himem de eyledi imdād
Ser-ā-ser oldu bu ‘ālī binā her cānib-i ma‘mūr

6 İlāhī eyle ‘Oṣmān-zāde Görgün Muṣṭafā’nıñ sen
Bu ḥayr-i pākini maḳbūl sa‘y u ġayretin meşkūr

7 Gelip āl-i ‘abā itmāmına BĀḲĪ mu‘īn oldu
Ne zībā mescid-i raḥmet ne ‘ulvī secdegāh-ı nūr
Sene 1360 [1942]

[19]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ ESİN DUḪTER-İ CELĀLEDDĪN ÇELEBĪ ṬĀLE TE‘ĀLĀ

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Celāleddīn Efendi nesl-i pāk-i pīr-i Mevlānā
Onuñ nesli cihānda ḫayr ile hep yād ola āmīn

2 Du‘ā ile dedim tārīḫini BĀḲĪ ḳabūl olsun
Sa‘ādetle Esin dünyāya geldi şād ola āmīn
Sene 1368 [1948]

[20]

69[b]

چشمه آتشباز ولی قدسه در قونیه

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 سلسبیل و کوثر و تسنیمِ آبِ حیات همّت و الطافِ مولانای ما ای اهلِ دل

2 از پیِ تاریخِ باقی بندهٔ دیرینه گفت نوش جان بادِ عین آتشبازِ ما ای اهلِ دل[250]

[250] “Hayat suyunun Tesnîm’i, Kevser’i ve Selsebîl’i, ey gönül ehli bizim Mevlânâ’mızın lutûf ve himmetleridir. Bâkî’nin tarihinin ardından kadîm bende şöyle söyledi: Ey gönül ehli Ateşbâz’ımızın pınarı afiyet olsun.”

سنه 1380 [1960]

[21[251]]

70[a]

هو المحی المجیب[252]

1 شاها شاها چسان بگویم لطفت   ای شاهِ جهان و جانِ ما مولانا[253]
2 ای سرِّ محمّد و علی قطبِ کرم   ای سیّد و بنده پرور و اولانا
3 دریوزه کُنانیم همیشه ز درت   ای زبدۀ اولادِ علّی و جانا
4 این بچّه که آمد ز رهِ لطف و کرم   خواهیم که پاینده و باقی بادا
5 فیاّضِ تو بادا به حقِ هشت و چهار   با حکمت و علم و ادب و دین خدا
6 یا ربّی چگونه حمد و شکرت گویم   عجزِ عجز است غایتِ شکرِ ما
7 این نوباوه همیشه بادا به جهان   شاداب و صفا[254]بخش ز سعادت پیرا
8 بادا پدر و مامش قریر العینین   با قرّۀ عینِ حضرتِ مولانا
9 فرمودۀ منلاست همانا باقی   عبد الباقی حسین علی فیضِ ما[255]

سنه 1389 [sene 1389/1971]

6 جماذی الثانی روزِ شنبه

[22]

70[b]

YĀ FEYYĀŻ

Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1 Ḥażret-i Ḳādir-i Belḫī nevesi
Ḥaḳ esenlik verip etsin talṭīf

[251] Bu şiir 113[a]'da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[252] Rubâî vezinleri ile yazılmıştır.
[253] 21/1: ای شاه شهان و جان ما مولانا   113[a]: ای شاه شهان چسان بگویم لطفت
[254] 21/7b: صفابخش : ضیابخش
[255] "Ey şah! Ey şah! Senin lütfunu nasıl diyeyim? Ey dünyanın şahı ve canımızın Mevlânâ'sı.
Ey Muhammed ve Ali'nin sırrı, cömertlik kutbu, ey seyyid, ey emrindekileri koruyup kollayan, ey en iyimiz.
Kapında böyle dilencilik ediyoruz, ey Ali'nin seçilmiş evladı, ey sevgili.
Lütuf ve kerem yolundan gelen bu çocuğun kalıcı ve bâkî olmasını isteriz.
Sekiz ve dördün hakkı için senin feyyazın olsun, hikmet, ilim, edep ve Allah'ın dini ile.
Ya Rabbi sana nasıl şükür ve hamd edeyim, bizim şükrümüzün amacı acizliğin acizliğidir.
Bu çocuk böyle geldi dünyaya, taptaze, huzur veren ve mutlulukla süslü.
Anne ve babasının gözü aydın olsun, hazret-i Mevlânâ'nın gözünün nuruyla.
Bu Bâkî Monlâ'nın emrine amâdedir, Abdülbâkî Hüseyin Ali bizim feyzimizdir."

2 Bī-gümān nesl-i necīb-i Zehrā
Onları etmede Ḳur'ān ta'rīf

3 Zevci Mīrād olsa da her demde
Feyżiñi eyle İlāhī terdīf

4 Eyle luṭfuñla mübārek Yā Rab
Ḫayr-ı ensāl ile eyle te'līf

5 Bāḳiyā lafẓ-ı İlāh etti tamām
Müteyemmen ola bu 'aḳd-i şerīf
Sene 1390 [1972]

[23]

Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1 Kemāl-i luṭf u edeptir cenāb-ı 'iṣmetimiz
Onuñla faḫr ḳılarsa becā bütün aḳrān

2 Te'ehhül eyleyerek oldu sünnete tābi'
Sevindi cümle aḥbāb u aḳrabā [vü] yārān

3 Ḳarīn oldu o māha revā desem zühre
Duyup bu ḥāleti ehl-i dil oldu hep ḫandān

4 Ẓuḥūr edip o ṣadeften yegāne bir gevher
Ḫudā ḳıla dilerim nesl-i pākiñi şādān

5 Dedim kemāl-i meserretle BĀḲİyā tārīḫ
'Alī Acar'la müşerreftir 'ālem-i ekvān
Sene 1391 [1973]

[24]

71[a] **NEVE-İ ÇELEBİ CELĀLEDDĪN ṬĀLE BEḲĀHĀ**

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Bi-Ḥamdi’llāh ki el-Ḥaḳ dûd-mān-ı pīrden geldi
Yine bir dürr-i nā-yāb-ı nezāhat eylediñ tebşīr

2 Ḫudāyā vālideyniyle mu‘ammer eyle ‘ālemde
Bu nesl-i pāki Yā Rabbi cihānda eyle sen hep pīr

3 Fuyūżātıñla luṭfuñla celāliñle cemāliñle
Güzīde eyle nesl-i pākiñi sen ḳıl bunu taḳdīr

4 Kelām-ı “mevc” geldi söyledim tārīḫini BĀḲĪ
Ṭulū‘uñ Fāṭıma ‘Aẕrā cihānı eyledi tenvīr
Sene 1392 [1974]

[25]

BE-MÜSTEŞĀR-I MA‘ĀRİF ḤİKMET İLAYDIN DĀME ẒILLIHU[256]

Hafîf: Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1 Ḥikmet-i Ḥaḳḳı fikr ederken ben
Neş’e-i şevḳ ile gelip yediler

2 “Müsteşār-ı ma‘ārif” oldu onuñ
Tām tārīḫi BĀḲİyā dediler
1392 [1974]

[26]

71[b] **BERĀY-İ TERCÜME-İ MEŞNEVĪ-İ MA‘NEVĪ**[257]

Hafîf: Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1 Oḳuyan feyż-i pīri elde edip
Ḳalbi envār-ı ‘aşḳ ile dolsun

[256] Ömrü uzun olsun.
[257] Mesnevî-yi Manevî’nin tercümesi için.

2 Dört melek geldi söyledi BĀḲĪ
Meşnevī şerḥ edildi ḥamd olsun
Sene 1392 [1974]

[27]
BERĀY-İ TEVELLÜD-İ NEVE-İ CELĀLEDDĪN ÇELEBİ DĀME BEḲĀHU[258]

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

1 Celāleddīn Mevlānā Muḥammed
Cihānda evliyāya pīr u ḫātem

2 Odur sırrı Muḥammed'le 'Alīniñ
Odur rükn-i rekīn nesl-i Ādem

3 Onuñ nesli cihān durduḳça dursun
Onuñ hem-nāmıdır ser-tāç-ı 'ālem

4 Doġup Esrā enīs oldu Esīn'e
Ḫudā ḳılsın onu dil-şād u ḫürrem

5 Gelip 'Aẕrā'ya ḫvāher oldu Esrā
İki maḫdūmede olsun mükerrem

6 Dedim BĀḲĪ bu tārīḫ-i güzīni
Olup elṭāf-ı pīrān ile tev'em

7 "Eḥad"la geldi "elṭāf" etti itmām
Mu'ammer olsun Esrā şād-ı maḳdem
Sene 1397 [1979]

[28]
72[a] **TĀRĪḪ-İ DĪGER**

Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[258] Ömrü uzun olsun.

1 Ẕāt-ı Mevlānā ki ‘ālemde bulunmaz beñzeri
Vāriṣ-i feyż-i Muḥammed’le ‘Alī’dir bī-gümān

2 Nesl-i pākinden onuñ hem-nām-ı pāki şüphesiz
Neş’esiyle bizleri sī-rāb-ı feyż eyler hemān

3 Duḫter-i pākīze senden doġdu bir gevher ki ol
Maẓhar-ı elṭāf-ı Ḥaḳ’dır āşikār u nihān

4 Çıḳtı neẕr-i şems BĀḲĪ söyledim tārīḫini
Doġdu Esrā gün gibi tārīḫ-i mevlūdū hemān
1397 [1979]

[29]

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Lafẓ-ı Mevlānā ile itmām edip BĀḲĪ dedim
Feyż-i Ḥaḳ Esrā onuñ tārīḫ-i mevlūdū ‘ayān
Sene 1397 [1979]

[30]

Recez: Müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

Nūn nübüvvetle dedim tārīḫ-i tāmın BĀḲİyā
Esrā münevver eyledi çun bedr işbu ‘ālemi
Sene 1397 [1979]

72b[259]

[31]

73a DĀRÜ’L-ELḤĀN MÜDÜRÜ ḤĀLMĀTİ-ZĀDE ṬRABZONLU MERḤŪM RAḤMĪ BEGİÑ KERĪMESİ NĀHĪDE ḪĀNIMIÑ VEFĀT TĀRĪḤİ RAḤİMEHU’LLĀH

Muzâri: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün

[259] Bu sayfa boş bırakılmıştır.

1 Ḥālmāti-zāde Raḥmī Beg'iñ pāk duḫteri
Gül-ġonca-i sa'ādet u nūr-ı nigār-ı vaṣl

2 Elḥānı neşve-rīz idi 'uşşāḳa nāgehān
Mıżrābı ḳıldı faṣl-ı beḳāda ḳarār-ı vaṣl

3 Zīr-i türāba attı şebābında vā esef
Tel ḳırdı geç medār ile bu rūzgār-ı vaṣl

4 Duydum ṣabā-nevā-yı firāḳıyla āh edip
İ'lām ederdi 'āleme bir başḳa kār-ı vaṣl

5 Olsun revān-ı pāki feraḥnāk u şād-kām
Alsın maḳām-ı vaḥdete perverd-gār-ı vaṣl

6 Ümīd dergeh-i pīşrev ḫīl-i enbiyā
Ḳılsın ṭarabgeh-i kereme cilve-dār-ı vaṣl

7 Ḥüzn ile BĀḲĪ söyledi tārīḫ-i tāmını
Nāhīde Ḫānım eyledi 'azm-i diyār-ı vaṣl
Sene 1344 [1926]

[32]

73[b] **'ABDÜLḤALĪM ÇELEBİ EFENDİ RAHMETU'LLĀHİ 'ALEYH**

Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 İbn-i Mevlānā cenāb-ı Ḥażret-i 'Abdülḥalīm
Ṣaldı cümle bendegānın ḥüzn ü ye's u firḳate

2 Gülbin-i ra'nā-yı bāġ-ı mevleviyken ḥayf kim
Uġradı 'ālemde hep bād-ı semūm-ı miḥnete

3 Yıḳtı naḫl-i nāzenīn-i ḳāmetin tīr-i ḳażā
Cümleten aḥbābını ṣaldı ẓalām-ı ḥasrete

4 Gūşa gir beytü'l-aḥzān oldu ol şāh-ı ʻāḳıbet
Yerince ālām ile düştü diyār-ı ġurbete

5 Dergeh-i Bāb-ı Cedīd'e ḫasta ḥāliyle gelip
Rūḥ-ı pākin eyledi teslīm Rabb-i ʻizzete

6 Ṭā'ir-i gülşen-serāy-ı cennet oldu lā-cerem
Ḥadd-i pāki raḥm edip aldı ḥarīm-i ḳurbete

7 Çıḳtı bir er söyledi tārīḫini BĀḲĪ hemān
İbn-i Mevlānā Ḥalīm erdi şehīden vuṣlata
Sene 1344 [1926]

Gece ʻālem-i maʻnāda Bahāriye Mevlevīḫānesi'nin türbe duvarınıñ yıḳıldığını gördüm. Ṣabaḥleyin ġazetede üç ṣaṭırdan ʻibāret vefāt ve defn ḫaberini oḳudum. "Ḳonya mebūs-ı sābıḳı ʻAbdülḥalīm vefāt etmiş, Yeñi Ḳapı'daki mülġā Mevlevīḫāne'ye defn edilmiştir" me'ālindeydi bu ḫaber. Derḥāl Yeñi Ḳapı Dergāhı'na gittim. Ḫırḳaya ṣarılı, başında ḫilāfet destārı bulunan tabutu, türbe öñündeki muṣallādaydı. Ḳuleḳapısı ve Üsküdar Mevlevīḫāneleri şeyḫleri Aḥmed Celāleddīn ve Aḥmed Remzī efendiler ṣārıḳlı olaraḳ gelmişlerdi (bir vāʻiẓdeñ almışlardı, o vaḳit vāʻiẓleriñ ṣārıḳlarına henūz doḳunulmamıştı). ʻAbdülbāḳī Efendi şeb-külāhlaydı. Az kişi mevcūttu. Namāzı ḳılındı, dergāh ḳapısından çıḳarıldı. Kütüpḫāne ḳapısından **74**[a] girilerek avluya, kütüpḫāne bināsının ḳarşısına defn edilmişti. Şimdi ne türbe ḳaldı ne kütüpḫāne, yandı maḥv oldu.

Ṣoñradan ʻAbdülbāḳī Efendi söylediler, vefātlarından ṣoñra, me'mūrlarıñ ḥuẓurlarında türbeniñ mührü açılıp defn edilmesi, ṣoñra gene mühürlenmesi için iẕin verilmesi mevżūʻunda riyāset-i cumhūr maḳāmına, Ḳılıç ʻAlī Beg'e ve Veled Çelebī Efendi'ye telġıraf çekmişler, iẕin verilemeyecegi bildirilmiş, Veled Çelebī ise cevāp daḫī vermemiş! Cenāze namāzınıñ, Merkez Efendi'de ḳılınması için Maḥalle Ḳaraḳolu'na mürācaʻt edilmiş, başından sikkesi çıḳarılmaḳ şarṭıyla iẕin verilmiş. ʻAbdülbāḳī Efendi'de buña rāżı olmamış, bunun üzerine dergāh ḳapısından çıḳarılıp birḳaç adım ileride bulunan kütüpḫāne ḳapısından içeriye alınmış.

Bi'l-āḫire türbe-dār Şükrü Aḥmed Dede'den duyduḳlarımsa şunlar:

'Abdülḥalīm Efendi, dergāhlarıñ ḳapanmasından ṣoñra büyük bir te'eṣṣüre ḳapılmış, bu te'eṣṣür gittikçe artaraḳ şu'ūr dengesini bozmuş. Tedāvi için ḳaldırıldığı Fransız Ḫastaḫānesi'nde, birgün, ṣaç, ṣaḳāl, bıyıḳ ve ḳaşlarını usturayla tıraş ederek, Divāne Mehmed Çelebī ve sālikleri gibi çahār-ḍarb olmuş. Birḳaç gün ṣoñrada yattığı yeriñ balḳonunda semā' etmege başlamış ve kendini, boşluğa atmış, yattığı oda, ḫastaḫāneniñ dördüncü, yāḫūd beşinci ḳatındaymış, yere **74**[b] bir külçe ḥālinde düşmüş, faḳaṭ vefāt etmemiş. Ḫastaḫāneniñ cenāze arabasıyla, her ḥālde bilen bir kişiniñ tavṣiyesiyle, Yeñi Ḳapı Mevlevīḫānesi'ne getirilip türbeniñ öñündeki aġacıñ altına bıraḳmışlar. Aḥmed Dede diyor ki:

Birisini getirip bıraḳtılar ve gittiler. Merāḳ edip ḳalḳtım, yañlarına gittim. ('Aynen kendi ta'bīrleriyle) yumurṭa gibi dümdüz bir yüz ve iki göz. Şaşırıp ḳaldım. Pek ḫafīf bir sesle, Aḥmed Dede, pīriñi ṭanımadıñ mı dediler. Diḳḳat edince 'Abdülḥalīm Çelebī olduğunu añladım. 'Abdülbāḳī Efendi, dergāhdan ilerideki köşkdeydi, bir müddet öñce oraya gitmişlerdi. Hemān ḳalḳıp köşke gittim, ḥāli ḫaber verdim. Ḥarem dā'iresiniñ anaḫtarını verdiler. Gelip dā'ireyi açtım, bir odada, iki ḳanepeyi, oturulacaḳ yerleri yañ yaña gelmek üzere ḳoydum, üstünede bir yataḳ serdim. Bekçiyi bulup Çelebi'yi berāberce aldıḳ, yatağa yatırdıḳ, faḳaṭ ḳanepeler birbirinden ayrılmıştı, yataḳ, Çelebi'yle berāber düştü. Buña çoḳ üzüldüm, faḳaṭ yapacaḳ bir şey yoḳtu. Bekçi gitti. Yine Çelebi ile berāber ḳaldım. Başucuna oturmuş, Ḳur'ān oḳumaḳtaydım. O ṣırada, gece yarısına yaḳın bir ānda Çelebi, yatağın öñ ṭarafına düşmüş. 'Oṣmān Ṣalāḥaddīn Efendi'niñ resmine baḳaraḳ onuñ ḳaldırılmasını işāret etti. Resmi ḳaldırdım. Bir müddet ṣoñra ḫafīf bir sesle "*Edriknī*[260] Yā Muḥammed *Edriknī* Yā 'Alī**"** dedi ve teslīm-i rūḥ etti. **75**[a] 'Abdülbāḳī Efendi, çektigi telġıraflarıñ cevābını beklemiş, iki gün Çelebi'yi ḳaldırmamış. Cevāp geldikten ṣoñra dergāhıñ maṭbaḫında ġasl edilmiş.

Cenāze namāzı, türbe önüñde ḳılındı. Tabut, cümle ḳapısından çıḳarıldı, kütüpḫāne ḳapısından avluya ṣoḳuldu ve oraya defn edildi. İsm-i celāl ve gülbank çekilip herkes ayrıldı. Revvaḥa'llāhu ruḥahu.

[33]

Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

75[b] 1 İbn-i Mevlānā Kemālü'l-Ḥaḳ Celāleddīn kim

[260] Yunus, 10/90

Gülşen-i aḥbāba ol serverdi bir verd-i kerīm

2 Rūy-ı pākiyle münevverken ḳulub-ı ʿāşıḳān
Āh kim ṣoldurdu bād-ı kerdiş-i devr-i le'im

3 Ḥüzn ile hem-ser geçirdi ʿömrünü tā ʿāḳıbet
Eylesin dār-ı meserrette onu Allāh muḳīm

4 Yıḳtı naẖl-i ḳāmetin hicr-i cefā-yı rūzgār
ʿIyş u nūşun eyledi her laḥẓa dārūy-ı saḳīm

5 Aldı nezd-i pākine dār-ı mihenden lā-cerem
Cedd-i pāki yaʿnī Mevlānā-yı mevlā-yı ʿaẓīm

6 Çıḳtı üçler söyledik tārīẖini BĀḲĪ ile
Gitti dünyādan şehīden pīrimiz ʿAbdülḥalīm
1344 [1926]

Yeñi Ḳapı Mevlevīẖānesi post-nişīni nām-dāş ʿazīzim ʿAbdülbāḳī Mehmed Dede Efendi;

Gitti ʿuḳbāya şehīden pīrimiz ʿAbdülḥalīm

mıṣraʿını söylemişti. Tārīẖ mıṣraʿını faḳīr, yuḳarıdaki şekle ifrāġ ettim ve ḳıṭʿa-i tāriẖiyyeyi tanẓīm eyledim.

[34]

76[a] AḤMED ʿAMİŞ EFENDİ MENSŪBĪNİNDEN VELĪ EFENDİ MERḤŪMA

Remel: Feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün

1 Himem-i feyż-i velāyetle ḳılarken dil-sīr
Bizleri nār-ı taḥassürle bıraḳtı nālān

2 *İrciʿī*[261] emrini BĀḲĪ-yi ezelden duydu
Naḳş-ı ekvāna gözün yumdu o mīr-i ekvān

[261] 34/2a: "Dön.", Fecr, 89/28

3 Yediler çıḳtı onuñ rūḥunu istiḳbāle
‘Āzim-i beyt-i sürūr oldu Veliyy-i devrān
1347 [1929]

[35]

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Nigāhıyla ḳılarken vāye-dār-ı feyż-i iḫvānı
Yumup çeşmin bıraḳtı bu tecelli-zār-ı telvīni

2 Boyandı ṣıbġatu’llāhla duyunca *irci‘ī*[262] emrin
Ṣuverden geçti buldu merkez-i ıṭlāḳ-ı temkīni

3 Dedim tārīḫ-i menḳūṭ-ı vefātın ḥayf kim BĀḲĪ
Veliyyu’llāhımız terk etti ṣūretgāh-ı rengīni
1347 [1929]

[36]

MÜSLİM MERḤŪMA RAḤİMEHU’LLĀH

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Dār-ı ġurbette ġarībāne vefātın gūş edip
Ḫāṭır-ı maḥzūnuma bu beyt oldu lāyıḥa

2 BĀḲİyā i‘lām için sāl-i vefātın ḥayf kim
“Raḥmet etsin Müslim’e” tārīḫi oldu Fātiḥa
Sene 1350 [1932]

[37]

76b MEKTEB ARḲADAŞIM YŪSUF DOḲTOR CEMĀLEDDĪN’İÑ ŞEHĀDET TĀRĪḪİ

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Göñül āh u figān eyle dem-ā-dem yād-ı vaṣlıyla
Gözüm ḳan aġla kim eyyām-ı mātemdir muṣībettir

[262] 35/2a: “Dön.”, Fecr, 89/28

2 Ṭabīb-i ehl-i dil bezm-i sürūr-ı ḳurba ‘azm etti
Bugün bīmār-ı hicrānım enīsim-i āh-ı firḳattir

3 Yezīdīler oña ḳaṣd ettiler bī-cürm u bī-‘ıllet
Kefen-pūş-ı şehādet oldu ‘ālī maẓhariyyettir

4 Ḥüseyn-i Kerbelā olsun şefī‘-i rūz-ı maḥşerde
Ki ol hādī-yi ümmet seyyid-i şubbān-ı cennettir

5 Fenā-yāb oldu ṣanma BĀḲİyā tārīḫidir şāhid
Cemāleddīn-i Yūsuf nāci-yi bezm-i şehādettir
Sene 1352 [1934]

[38]

77[a] Seyyid ‘Abdülḳādir-i Belḫī-zāde Seyyid Aḥmed Muḫtār’ıñ Ḳuddise Tārīḫ-i İntiḳālleri

مضارع: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

1 افسوس منتقل شده آن نورِ كائنات   خاكِ رهش كه كحلِ عيونِ مقرّبين
2 گفتا سروشِ غيبِ هويّت كه باقيا   «مختارِ قطب» سالِ وفاتش شود يقين[263]

سنه 1352
23 جماذى الاول
روز پنچشنبه
ساعت 18

Sene 1352 [1933]
23 Cemaziyel evvel [15 Eylül Cuma]
Rûz-ı pencşenbe [Perşembe günü]
Saat 18

اغترابِ صدفِ شريفش در نزدِ سيّد هاشم قدسه روزِ جمعه[264] 1933/9/15

[39[265]]

BĀBĀN-ZĀDE MÜDERRİS-İ MUḤADDİŞ AḤMED NA‘ĪM BEY RAḤİMEHU’LLĀHÜ TE‘ĀLĀ

---

[263] “Ne yazık ki dostların gözünün sürmesi onun yolunun toprağı olan kainâtın nuru ahirete intikal etti. Gayb aleminin meleği şöyle dedi: Ey Bâkî! “Kutbun Muhtarı” kesinlikle onun vefat yılı oldu.”
[264] Onun şerefli sedefinin Haşim Efendi’nin yanında gurbete gitmesi Cuma günü, 15.09.1933
[265] Bu manzûme M.120’de vr. 57[b]’de derkenar olarak kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

Muzâri: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün

1 Tesbīḥ ḳıldı secdede terk-i ḥayāt edip
Erdi ḥarīm-i menzil-i yāra Na‘īm Bey[266]

2 BĀḲĪ “bu” çıḳtı mıṣra‘-ı tārīḫ-i rıḥleti
Mi‘rāc ḳıldı dār-ı ḳarāra Na‘īm Bey
Sene 1353 [1935]

[40[267]]

77b نعیم بک رَحِمَهُ اللّٰهُ تَعَالَی

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

گفت *وَاسْجُدْ* وَاقتَرِبْ[268] یزدانِ ما　　قربِ جان شد سجدهٔ ابدانِ ما
این چنین فرموده مولانای ما　　کاشفِ اسرار های کبریا
مقتدای حضرتِ فخرِ انام　　سالکِ شهراهِ اسلافِ کرام
حضرتِ احمد نعیمِ بی ریا　　این چنین رفته ازین دارِ فنا
عالمِ عامل محدث بود او　　کرده عالم بر کمالش سرفرو
در صلاتِ ظهر کرده جان فدا　　آن امیرِ عالمِ عزّ و علا[269]
گرچه بر ما هجرِ او ماتم شده　　لیک او با اصلِ خود خرّم شده
باقیا الهامِ رحمن و رحیم　　رفت در سجدهٔ لطفِ حق نعیم[270]
سنه 1353
[Sene 1935]

[41]

RA’ŪF YEKTĀ’YA RAḤİMEHU’LLĀHİ TE‘ĀLĀ

[266] 39/1b: Bī-şüphe erdi menzil-i yāra Na‘īm Bey M.120
[267] Bu manzûme M.120’de vr. 57b’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[268] 40/1a: “(Allah’a) secde et ve yaklaş” Alak, 96/19
[269] 40/5-6: Bu beyitler M.120’de derkenar olarak kaydedilmiştir.
[270] “Bizim Allah’ımız, secde et ve yaklaş dedi, bizim bedenlerimizin secdesi can yakınlığı oldu.
Allah’ın sırlarını keşfeden, bizim Mevlânâ’mız böyle emretti.
Varlıkların gurur kaynağı önder hazretleri, bizden önce gelen ulukların yolunun yolcusu.
Hazret-i Ahmed Naim riyasız, bu dünyadan böyle gitti.
O ilmiyle amil bir hadisciydi, alimler onun olgunluğuna itaat ettiler.
Öğle namazında canını teslim etti, o yüce ve şanlı alimlerin emiri.
Her ne kadar onun ayrılığı bize matem olsa da, ancak o sevinçli oldu.
Ey Baki! Rahman ve rahim olan Allah’ın ilhamıyla, Hakk’ın lütuf secdesiyle naîm cennetine gitti.”

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

1 Ṣabā firḳat nevāsıyla edip āh
Ṣalā ḳıldı bütün ʻuşşāḳa ey vāy

2 Yine bād-ı ecel tel ḳırdı nāgāh
Revādır aġlasa ṭanbūr ile nāy

3 Ra'ūf Yektā dü üstād-ı yegāne
Re'īs-i ehl-i edvār ʻālem ārāy

4 Bu devre olmuş idi pīr-i fārāb
Olurdu beste-i vaḥdetle gūyāy

78[a] 5 Kemāl-i ehliyetle ḳuṭb-ı nāyı
Bulunmaz bu cihānda oña hemtāy

6 Nihāvende erişmiş ṣıyt u şānı
Ṣıfāhān u ʻIrāḳ içinde yektāy

7 Onu devr-i zamāne ḳıldı işhād
Hemān-dem etti ʻazm-i bezm-i ʻuḳbāy

8 Olurdu muṭrib-i devrānda şehnāz
Bugün de oldu zīnet-sāz-ı balāy

9 Cihānda rāst-rūdu kār-ı nāṭıḳ
Ḳarārı ḳıldı āḫir vaḥdeti cāy

10 Edinmiş pīşrev-i şāh-ı Ḥicāzı
Bulur elbet yaḳīninde o me'vāy

11 Dü gāh ile segāhı terk edince
Yegāh oldu onuñla vaṣla hem-pāy

12 Göründü rāḥatü’l-ervāh-ı lāhūt
Ṣunuldu māye-i vuṣlatla ṣahbāy

13 Feraḥnāk oldu rūḥ-ı pür fütūḥu
Ḳılıp bu çārgāh-ı cismi ihdāy

14 Kemīne bendesiydi şāh-ı ‘aşḳıñ
Maḳāmı oldu ḳurbetgāh-ı Mevlāy

15 Firāḳıyla onuñ biz sūz-nākız
Dil-ārā şevḳ-i vaḥdetle o şeydāy

16 Yetīm-i naġme-i āyīni olduḳ
H̲amūş oldu hezār ḥālet-i efzāy

17 Ḳırılsın h̲āme BĀḲĪ yazdı tārīh̲
Ra’ūf Yektā’yı ḳaybettik bu demhāy
Sene 1353 [1935]

[42]

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün

1 Felek mehcūr-ı nāy u naġme ḳıldı
Nice bir miḥnete erdik bu yılda

2 Gelip bir peyk-i mātem söyledi ḥayf
Ra’ūf Yektā’yı ḳayb ettik bu yılda
Sene 1353 [1935]

[43]

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

78[b] 1 Ḥażret-i Yektā Ra’ūf ol ḳutb-ı nāyī-i cihān
Āh kim gitti cihāndan şāhid-i yektāsına

2 Ṣanma nāy āsā ḫamūş oldu o ḳudsī menḳabet
Erdi ‘aşḳıñ bī-ḥurūf u ṣavt olan me’vāsına

3 Pīr-i ‘aşḳa peyrev oldu lā ve illādan geçip
Ḳābe ḳavseyn[271]iñ erişti seyr-i *ev ednā*[272]sına

4 Geldi bir tārīḫ BĀḲĪ rıḥletin i‘lām için
Ḳutb-ı nāy gitti ḳāf-ı ḳurb-ı Mevlānā’sına
Sene 1353 [1935]

[44]

Muzâri: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün

1 Yektā Ra’ūf ‘azm-i beḳā ḳıldı nāgehān
Sāl-i be-nūr-ı naġmede oldu ebed muḳīm

2 Ney gibi nāleler ḳılaraḳ BĀḲİyā dedim
Tārīḫ-i sāl-i rıḥletidir naġme-i raḥīm
1353 [1935]

[45]

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Nāy ḳılsın nāle ṭanbūr āh u efġān eylesin
Ḥażret-i Yektā Ra’ūf aldı āġūşa ebed

2 BĀḲİyā geldi dü çeşmimden sirişk-i firḳati
Ḳutb-ı nāyī ney gibi ḫāmūş oldu el-meded
Sene 1353 [1935]

[46]

Hafif: Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

[271] 43/3b: “İki yay aralığı kadar, yahut daha az (kaldı).”, Necm, 53/9
[272] 43/3b: “Daha yakın oldu.”, Necm, 53/9

1 Ḳutb-ı nāyī cenāb-ı mīr Ra'ūf
Vāṣıl-ı ḳurb-ı pāk-i Monlā'dır

2 Mātemi bezmgāh-ı 'ālemde
Ḳāfdan ḳāfa āh-ı ber-pādır

3 Muṭrib-i 'āşıḳān yetīm oldu
Dilde ġam gözde yaş hüveydādır

4 Çehār 'unṣur çıḳınca tārīḫi
"İntiḳāl-i Ra'ūf Yektā"dır
Sene 1353 [1935]

[47]

79a[273] **'ALĪ RİF'AT BEY RAḤMETU'LLĀHİ 'ALEYH**

Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1 Verince ḫāk-i siyāha Ra'ūf Yektā'yı
Nevā-yı āh-ı taḥassürle oldu dil giryān

2 Ne çāre oldu mükerrer bu mātem iḫvāna
Peyinden 'azm-i liḳā etti Rif'at-i devrān

3 Bu pür elem seneyi BĀḲİyā ḥesab ettim
Döküldü işte ḳalemden meded ġam u hicrān
Sene 1353 [1935]

[48[274]]

[273]Bu sayfadan sonra ikisi 'İstanbul Türk Ocağı' antetli üç adet kağıda Yenikapı Mevlevîhânesi Şeyhi Mehmed Abdülbâkî Dede'nin kendi el yazılarıyla yazılmış şiirleri Dîvân içerisine yerleştirilmiştir. Gölpınarlı durumu açıklamak için, "Bu ṣaḥīfeye III 'aded ek 'ilāve edildi ma'lūm ola" şeklinde bir not düşmüştür. Şiirler Gölpınarlı'ya ait olmadığından Dîvân'ın sonunda oluşturduğumuz 'Ekler' bölümüne alınmıştır.

[274] Bu manzûme M.120'de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

‘ABDÜ’L-BĀḲĪ MEHMED ŞEYḪ-İ MEVLEVĪḪĀNE-İ BĀB-I CEDĪD RAḪİMEHU’LLĀHÜ[275]

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Āh yüz biñ āh kim ḳaldım ġarīb u derd-nāk
Nāle vü feryād ile olmaḳtadır ḥālim tebāh

2 Bir dür-i nā-yāb ġayb ettim firāḳıyla onuñ
Neş’eye düşmen kesildim hem-demim baḫt-ı siyāh

3 Sīne-çāk u sūz-nākım eşk-i bār u bī-ḳarār
Sūziş-i dil ḫūn-çekān çeşmimden oldu dād-ḫ^{v}āh

4 Nām-dāş-ı aḳdesim şeyḫ-i ṭarīḳ-i Mevlevī
Dil-nevāz u bende perver şem‘-i bezm-i ḫānḳāh

5 Dergeh-i bāb-ı rıżāda mürşid-i vālā-tebār
Vāḳıf-ı edvār-ı vaḥdet ‘ārif-i sırr-ı İlāh

6 Şā‘ir-i şīrīn edā her beyti bir siḥr-i ḥelāl
Kimseniñ tanẓīre yoḳtu ḳudreti bī-iştibāh

7 Ṣoḥbeti eṭvārı ef‘āli kemāl-i re’fetī
Nūr-ı vechi ṭıynet-i pākine olmuştu güvāh

8 Bezm-i lā-hūti-i Mevlānā’da ḳıldıḳça semā‘
Peyk-i gerdānı olurdu çarḫ urup şems ile māh

9 Sāḳī-i ṣahbā-yı Mevlānā iken ṣad ḥayf kim
Cür‘a nūş-ı mātem-i devrān olup ol merd-i rāh

79^{b}[276] 10 *Her kesī kū dūr mand ez aṣl-ı ḫ^{v}īşī[277]* yād edip

[275] Başlık M.120’de vr. 66^{b}-67^{a}’dakaydedilmemiştir. Manzûmenin sonunda Ömer Ferid Kam’ın Gölpınarlı’yı tebrik yazısı kendi el yazılarıyla kaydedilmiştir. Not şu şekildedir: “Bu manẓūme-i üstādāneñiz cidden tebrik ederim. Ferīd.”

Ney gibi feryād ederdi nevḥalarla gāh gāh

11 ‘Āḳıbet firḳat-serā-yı dehr-i dūnu terk edip
Eyledi birden bire dergāh-ı vaṣlı cāygāh

12 Nām-dāşıydım beni bī-pā vü ser ḳıldı ġarīb
Medd-i āh-ı ḥasretim başımda āteşten külāh

13 Yār-ı cānımdı benim geçsem bu cānımdan deger
Pīr u ḫünkārım meded sensiñ baña püşt u penāh

14 Tām tārīḫi yazıp BĀḲĪ ḳırıldı ḫāme-veş
‘Aşḳ-ı Mevlānā ile Bāḳī Efendi gitti āh
Sene 1353[1935]

[49]

80[a] ṬALEBEMDEN HİCRET’İÑ VĀLİDESİNE RAḤMETU’LLĀHİ ‘ALEYHĀ

حفيف: فعلاتن مفاعلن فعلن

1 کیست آن کس که در جهان شده شاد آه ازین دهر بی بقا فریاد
2 رفته آن فخرِ زاهدانِ جهان به سوی لطف گاه ربِّ عباد
3 اسم هو کرده تام تاریخش رحمتِ حق نگار را حق باد[278]
سنه 1354
[sene: 1936]

[50]

Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

---

[276] Gölpınarlı’nın Abdülbâkî Dede’nin vefatına düşürdüğü tarih manzûmesinden sonra Suûd el-Mevlevî’nin de Dede’nin vefatına düşürdüğü 2 kıt’a ve 2 müfredi de kaydetmiştir. Şiirler Gölpınarlı’ya ait olmadığından ‘Ekler’ bülümüne alındı.

[277] “Aslından uzak kalan kişi, gene buluşma zamanını arar.” Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî ve Şerhi*, Çev. Veled İzbudak, Gözden geçiren: Abdülbâki Gölpınarlı, I/26; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Ma‘nevî*, Tashih: Reynold A. Nicholson, I/3 (4.beyit).

[278] “Dünyada mutlu olan o kişi kimdir? Ah bu bekâsız dünyadan, feryat!
Kulların Rabb’inin lütuf yerine doğru, dünya zahitlerinin övüncü gitti.
Onun tam tarihi “İsm-i Hû” oldu, Hakk’ın rahmeti sevgiliye Hak olsun.”

1 Cihānı terk ederek faḫr-i zāhidān-ı cihān
Ne çāre eyledi ḫᵛīşānını ġarīḳ-i bükā

2 Ḫudā enīs ede Zehrā-yı ezhere o mehī
Revān-ı pāki ola cilvegāh-ı feyż-i liḳā

3 Duyuldu rıḥleti tārīḫi ism-i hādīden
Nigāra eyleye raḥman-ı raḥmetiyle cezā
Sene 1354 [1936]

[51]

MU'ALLİM CEVDET BEY'E RAḤMETU'LLĀHİ 'ALEYH

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

1 Duyunca rıḥletin fānī cihāndan
Dedim kerrūbiyāna mülḥaḳ oldu

2 Onuñçün BĀḲİyā tārīḫ-i tāmı
Mu'allim Cevdet'e raḥmet-Ḥaḳ oldu
Sene 1354 [1936]

[52]

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

وايه دارِ صومِ داودى چو در ماهِ صيام   كرده عزم روضۀ *جَنَّاتِ عَدْنٍ*[279] عاليه **80b**
شش جهت باشد برون از مصرعِ تاريخِ تام   رحمتِ حق باد بر روحِ لبيبه فاتحه[280]
سنه 1354
[1936]

[53]

MEHMED 'ĀKİF RAḤMETU'LLĀHİ 'ALEYH

[279] 52/1b: "…Hem de Adn cennetlerinde hoş meskenler vaat etmiştir…" Tevbe, 9/72.
[280] Âliye hanım, Dâvûdî orut tuttuğundan, Ramazan ayında Adn cennetlerine gitti.
Bu mısradan "şeş cihet" çıkarılınca tam tarih olur: Hakk'ın rahmeti Lebibe'nin ruhuna olsun, Fatiha.

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Gitti ol ‘āşıḳ-ı maḥbūb-ı İlāh
Kenz-i esrār-ı Ḫudā-yı vāḳıf

2 Her sözü siḥr-i ḥelāl-i ebedi
Ümmetiñ derdini cāndan ‘ārif

3 Müstaḳil şā‘iri İstiḳlāl’iñ
Naġmesi ṣanki ṣadā-yı hātif

4 İki er geldi dedi BĀḲĪ ḥayf
İ‘tikāf etti fenādan ‘Ākif
Sene 1355 [1936]

[54]

MÜVERRİḪ AḤMED REFĪḲ RAḤİMEHU’LLĀH

Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün

1 Ālām-ı dehr-i dūnu içip cur‘a cur‘a hep
Müştāḳ idi ölüm denilen yār-ı ġāra ḥayf

2 Tārīḫ-i tāmı böyle doġup āh BĀḲİyā
Aḥmed Refīḳ gitti cihāndan ne çāre ḥayf
Sene 1356 [1937]

[55]

81[a] *Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*

Ne çāre üç müverriḫ çıḳtı BĀḲĪ söyledi tārīḫ
Refīḳ oldu nedīm-i lāle-zār-ı vuṣlat-ı aḥbāb
Sene 1356 [1937]

[56]

اَفْضَلُ الْمُتَأَخِّرِين اسمعیل صائب مدیرِ کتبخانهٔ بایزید رَحْمَةُاللّٰهِ عَلَیْه[281]

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

1	مقتدای عصر استادِ یگانه قطبِ عالم	رفته و ما را یتیمش کرد در بینِ مصائب
2	رفته از عالم کمالِ معنوی با حضرت او	شد ندیمِ قربتش حلم و وقار و رأی صائب
3	کامیابش کرد بی شک مفخرِ کونین احمد	در جنان شد همنشین بزمِ خاص پورِ طالب
4	باقیا تاریخِ تامش گفتم و نالان گشتیم	علم و عرفان گم شده با دفن اسماعیل صائب[282]

سنه 1359

[sene 1940]

[57]

81[b] **VEFĀT-I MUḤAMMED BĀḲIR ÇELEBİ RAḤİMEHU'LLĀH**

Hezec: Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün

1 Pejmurde olup ġonca-i nev-ḫīz-i reşādet
'Āşıḳlarını eyledi devrān yine ber-bād

2 Bir āh çeḳip sīne-i nā-şāddan oldu
Bāḳır Çelebī vuṣlat-ı Monlā ile dil-şād
Sene 1362 [1943]

[58]

هزج: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن فعولن

1	به ماهِ ماتم آلِ عبا با مهر حیدر	به در شد از جهان و ز دیدهٔ اکوان نهان شد
2	گذشت از جلوهٔ هستی چو اولادِ پیمبر	ز پای افتاده و با روحِ قدسی هم عنان شد
3	علی اکبر پدر بود این محمّد را به دنیا	به عقبا یا علی اکبر بگفتا و روان شد

[281] Bayezid Kütüphanesi Müdürü sonradan gelenlerin en faziletlisi İsmail Sâib (Allah'ın rahmeti üzerine olsun).
[282] "Asrın örnek alınanı, yegane üstad, alemin kutbu; gitti ve bizi musibetler arasında yetim bıraktı.
Büyük bir maneviyatla dünyadan gitti, onun dostu, hilmi, vakarı ve görüşüyle Saib gitti.
İki dünyanın övüncü Ahmed (sav.) şüphesiz onu bahtiyar kıldı, cennette Tâlib'in oğlunun has meclisine komşu oldu.
Ey Bâkî, onun tam tarihini söyledim ve inledik, İsmail Sâib'in defniyle ilim ve irfan kayboldu."

4 بگفتم رحلتش باقی به هشت و چار معصوم   محمّد حمد گویان داخل سوی جنان شد[283]
سنه 1362
[sene 1943]

[59]

هزج: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 کمال الدینِ یکتا مردِ عالیجاه   ز مولانای رومی نائلِ خلّت
2 انیسِ عبدِ قادر پورِ عارف بود   به در شد از ظلامِ عالمِ کثرت
3 روانِ پر فتوحش شاد و خرّم باد   خداوندش کند مستغرقِ رحمت
4 محبّتِ آلِ احمد بود در دنیا   به جذبِ معنوی شد همدمِ وصلت
5 گذشت از کونِ فانی باقیا گفتم   کمال جاودانی یافت با قربت[284]
سنه 1362
[sene 1943]

[60]

82[a]

پدر ارحمنی فی الله مظفر طال بقاه

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 کربلایی میرزا یحیی به در شد از جهان   شاد بادا روحِ پاکش منزلش دارِ سُرور
2 در جهان شکّر فروشِ ذوق فیضا فیض بود   در جنان شیرینکام لطف بادا بی قصور
3 باقیا ریزان دو قطره گشته از تاریخِ سال   پاک زاد و پاک رفت از دهرِ او مانندِ نور[285]
سنه 1367

[283] "Matem ayında âl-i abâ ile Haydar'ın güneşi dünyadan gitti ve dünyanın gözünde gizlendi.
Peygamber evladı gibi varlık cilvesinden geçti, ayaktan düştü ve kutsal ruhla desteklendi.
Ali Ekber, Muhammed'e dünyada baba oldu ve ey Ali Ekber deyip ahirete doğru yola çıktı.
Baki onun göçüşünü söyledim sekiz ve dört masumla, Muhammed'le hamd edenler cennete dahil oldu."
[284] "Eşsiz Kemaleddin yüksek mertebeli insan, Mevlânâ-yı Rûmî'nin dostluğuna erişmiş.
Abdülkâdir'in dostu Arif'in oğluydu, çokluk aleminin karanlığından gitti.
Onun fetihlerle dolu yolu mutlu ve sevinçli olsun, Allah onu rahmetine gark etsin.
Dünyada Ahmed ailesinin muhabbetiyle, manevî cezbeyle vuslata yoldaş oldu.
Fani dünyadan geçti ey Bâkî dedim, Kemal yakınlıkla sonsuzluk buldu."
[285] "Kerbelalı Mirza Yahya dünyadan gitti, temiz ruhu şad olsun, onun yeri sevinç evi.
Dünyada bol bereketli şeker satıcısıydı, cennette kusursuz lütfun tadı damağında olsun.
Ey Bâkî iki damla dökerek onun vefat yılı, "o nur gibi temiz geldi, temiz gitti dünyadan"dır."

[61]

ḤAMĀMĪ-ZĀDE İḤSĀN RAḤMETU'LLĀHİ 'ALEYH

Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Rind-i ḫoş ṣoḥbet üveysī meşreb
Ḳayd-ı hestīden olup āzāde

2 Ḳıldı birdenbire terk-i dünya
Ṣaldı ḥasret bu dil-i nā-şāde

3 Eyledi 'azm-i cihān-ı melekūt
Va'de-i ḳurba olup dil-dāde

4 Çıḳtı vildān onu istiḳbāle
Ḫalvet-i vaṣla olup āmāde

5 'Āşıḳ-ı ḥüsn idi muṭlaḳ o güzel
Ḥüsn-i muṭlaḳtı o rinde bāde

6 Nükteler olmada lebde mebhūt
Ḫaslet-i pāki gelince yāda

7 Ne denirse şu cihānda azdır
Doġrusu öyle kerem-mu'tāde

8 Üç melek BĀḲĪ gelip ḳıldı ṣalā
Ḫalvet-i yār-ı Ḥamāmī-zāde

[62]

رمل: فعلاتن فعلاتن فعلن

1 میر خوش طبع حمامی زاده نائلِ بزمِ وصالِ جان شد

2 ناگهانی شده فوتش باقی سالِ فوتش بدلِ غفران شد[286]

سنه 1367

[sene 1943]

[63]

82b

صوجی اکرم خواجه رَحِمَهُ اللّهُ

هزج: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن فعولن

1 بدخشانی الاصل و پاک سیرت ولیّ عارف و ساقئ عرفان

2 مجازِ قادرِ بلخی که نعتش شده در وصفِ قدرت قافِ قرآن

3 جنابِ خواجه اکرم ساقئ جان به غربت گشته عزمِ راهِ جانان

4 ز هجرش باقیا نالان شدستیم هو الغفران شده تاریخِ هجران[287]

سنه 1373 ربیع الاولی در آفیون قره حصاری

[64]

علی جلال الدین چلبی قدس

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 نخبۀ اولادِ مولانا علیّ بنِ جلال آن که شد با عاشقانِ دل شده فریاد رس

2 زندگانی را درودی گفت و جاویدی شده یارِ مولانا محمّد شد علی با عشق بس[288]

سنه 1380

[sene 1962]

[65]

MUḲADDER ḪĀNIM RAḤMETU'LLĀHİ 'ALEYHĀ

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1 Şehīd-i ẕī ḥayāt-ı 'aşḳ ol bānū Muḳadder kim

---

[286] "Güzel huylu emir Hamamîzâde, canın kavuşma meclisine erişti.
Bâkî, onun gidişi ansızın oldu, onun vefat yılı Gufrân'a denk geldi."

[287] "Aslı Bedahşanlı ve temiz ahlaklı, arifin velisi ve irfanın sakisi.
Onun na'tı Kâdir-i Belhî'nin yolu, kudret vasfında Kur'ân'ın kâfı oldu.
Ekrem efendi hazretleri canın sakisi, sevgililerin yolunun azmiyle gurbete gitti.
Onun ayrılınğından ey Bâkî inledik, hüve'l-gufran (Bağışlayan Allah'tır) ayrılık tarihi oldu."

[288] "Mevlânâ'nın seçilmiş evladı Ali ibn Celâl, o aşığın aşıklarının feryatlarına yetişti.
Yaşayanlara selam söyledi ve ebedîliğe gitti, Mevlânâ'nın dostu Muhammed oldu, Alî'nin aşkı ona yetti."

Cihānda rāh-ı pīre bezl ederdi naḳd māl u cāh

2 Ricālu’llāhdanmış bi’l-bedāhe düştü tārīẖi
Dedim sırrıyla taḳdīs eyleye iẖvānını Allāh

3 Ne şüphe BĀḲİyā pīrim dedi tārīẖ-i vaṣliçün
Muḳadder vuṣlat-ı Monlā’ya erdi Allāh eyvā’llāh
Sene 1380 [1962]

[66]

83[a] DİYĀMĀNDİ-İ SĀBIḲ YAMĀN DEDE-İ LĀḤIḲ ‘ALEYHİ RAḤMETU’LLĀHİ’L-ẖĀLİḲİ

Muzâri‘: Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün

1 Sulṭān-ı ‘arş-pāye şehen-şāh-ı Meṡnevī
Feyżiyle eylemişti onu mest bī-nişān

2 Oldu daẖīl-i südde-i sulṭān-ı ıṣṭıfā
Zünnārını ḳopardı ḳılıp terk-i nām u şān

3 Oldu kemīne bende-i Monlā Celāl-ı dīn
‘Aşḳıyla buldu ‘ālem-i vaḥdette bir cihān

4 BĀḲĪ sürūş-ı ġayb-ı hüviyyet duyup dedi
Tārīẖ-i tām-ı rıḥletidir “ġufira Yamān”
Sene 1386 [1968]

Avuḳat olan Diyāmāndī, ‘aşḳ-ı Mevlānā ile dīn-i İlāhī’yi ḳabūl etmiş, mevlevī olmuştu. Faḳaṭ Üsküdar Mevlevīẖānesi Şeyẖi merḥūm Aḥmed Remzī Dede, İslāmını tescīl ve iẓhār etmemiş mā‘ada etmemekteydi, çünkü bunu yaptığı taḳdīrde ẖānımından, yerinden, yurdundan ayrılacaḳ, perīşān-ḥāl olacaḳtı. Dedeniñ ārzūsuna bir müddet-i medide rāżı olan Diyāmāndī, nihāyet, vefātını düşünerek kendisini tescīl ettirdi, ‘Abdülḳādir Yāmān Dede adını aldı, aforoz edildi. Evinden, ḳadınından ayrıldı. Zamānın Ma‘ārif Vekīli merḥūm Ḥasan

ʻĀlī, Yamān Dedeyi bir mektebe muʻallim taʻyīn ettirdi, kendisine ġālibā bir de resmī avuḳatlıḳ buldu. Merḥūm ḥużūr içinde cān-ı pākini cānānına verdi. Raḥmetu'llāhi ʻaleyh.

[67]

83b **YEÑİḲAPI MEVLEVĪḪĀNESİ'NİÑ TÜRBE VE ḤAREM DĀ'İRESİNİÑ YANMASI**

Remel: Feʻilâtün feʻilâtün feʻilâtün feʻilün

1 Müjde-i fetḥ-i cedīd olmuş idi bu şehre
Nice dem etmiş idi feyż-i kemālī iḥyā

2 Bir zamān yanmış idi ṣoñra yapılmıştı faḳaṭ
Himmet-i ḥażret-i Monlā onā ḳılmıştı vefā

3 Nice aḳṭāb nice ʻārif-i bi'llāh gelip
Eylemişti o yeri ḳıble-i maḳṣūd u hevā

4 Tünd-bād-ı elem-i dehr ile vīrān oldu
Maḫzen-i ḥażret-i Ḥaḳ ṣanki ḳulub-ı fuḳarā

5 Derken ol dār gidip sadece deyyār ḳalıp
Nār-ı ʻaşḳ ile özün eyledi iḥrāḳ u hebā

6 Lafẓatu'llāh ile üçler dedi BĀḲĪ tārīḫ
Dil-i zārım gibi āh yandı meded bāb-ı rıżā
Sene 1381 [1963]

[68]

HÜVE'L-ḤAYYÜ'L-ĠAFŪR

Hezec: Mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün

1 Kemāleddīn evvel ḳıldı terk-i ʻālem-i nāsūt
İki gün geçti ancaḳ zevcesi ʻazm etti ʻuḳbāya

2 Cenāb-ı seyyid ‘Abdülḳādir’iñ necl-i necībinden
Fuyūżа ermiş idi zevc u zevce āsümān pāye

3 Ḫudā her ikisini ehl-i beyte eyleye mülḥaḳ
Budur ancaḳ du‘āmız ref‘edilmiş ‘arş-ı a‘lāya

4 Dedim tārīḫini ism-i Ḥaḳla itmām eyledi BĀḲĪ
Kemāleddīn Melāḥat ile birden erdi Mevlā’ya
Sene 1386 [1968]

[69]

84[a] NĀYZEN VE RESSĀM ḪALĪL DİKMEN RAḤMETU’LLĀHİ ‘ALEYH

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Ney ḳırıldı naġmesi ḫāmūş oldu ey derīġ
Yādı kaldı bir nevā-yı bī-naẓīr u bī-mesīl

2 Bir güzellikti Ḫalīl Dikmen Ḫudā-yı *lem yezel*[289]
Ḥüsn-i ẕātından yaratmıştı onu pek bī-‘adīl

3 Resmi ismi ṣan‘atı ḥüsn-i ḫiṣāli nefḥası
Fikri insāniyyeti feyż-i vefāsı hep cemīl

4 Rāḥatü’l-ervāḥ’da ḳıldı ḳarārı nāgehān
Nezd-i Mevlānā’sına gitti ḳılıp ‘aşḳı delīl

5 Ḳurb-ı Ḥaḳ’dan sem‘ine BĀḲĪ gelince ism-i Ḥay
Muṭrib-i ervāḥa uçtu ḳuṭb-ı nāyiydi Ḫalīl

11 Cemāziye’ṣ-ṣānī [17 Ekim 1964] 17 Teşrīn-i evvel 1943
Definleri 13 Cemāziye’ṣ-ṣānī [19 Ekim 1964] 19 Teşrīn-i evvel

[289] 69/2a: “Yok olmadı.”

[70]

ĶONYALI ȚĀHİR MIḪÇI MERḤŪM

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

1 Kemāl-i 'aşķ-ı Mevlānā'ya maẓhar
Yüzünde nūr-ı şems olmuştu bāhir

2 Bütün insanlara şāmildi ḫayrı
Olurdu sırr-ı vaḥdet onda ẓāhir

3 Oña mir'āt-ı tevḥīd oldu ẕerrāt
Olup her bir naẓarda Ḥaķķ-ı ẕākir

4 Dedim tārīḫ-i tāmın BĀĶİyā āh
Şehīden ķurb-ı Ḥaķķ'a gitti Ṭāhir
Sene 1384 [1964]

Kendi otomobilinden düşüp altında ķalmaķ ṣūretiyle vefāt etmişti. Raḥimehu'llāhu

[71]

84[b] MEKTEB ARĶADAŞIM VE ȚARĪĶDAŞIM CEYLĀN RAḤMETU'LLĀHİ TE'ĀLĀ

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1 Viṣāl-i pāk-i Mevlānā'ya 'āşıķtı kemāliyle
Ṣadāķatti şi'ārı ṭutmamıştı bāṭıla hīç rū

2 Revān-ı pāki 'ayn-ı cem'-i Mevlānā'da şād olsun
Çemen-zār-ı cemāle şüphemiz yoķ erdi ol āhū

3 Dedi tārīḫ-i tām-ı rıḥletin ilhām ile BĀĶĪ
Ḫırāmān oldu Mevlānā'sına Ceylān bugün yā Hū

Sene 1386 26 Muḥarremü'l-ḥarām [17 Mayıs 1966]

[72]

CEVDET, CĀHİD VE AḤMED CANER'İÑ ANNELERİ RAḤMETU'LLĀHİ 'ALEYHĀ

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

1 Şerefle raḥm u şefḳatle cihānda
Onuñ mānendi yoḳtu ṣanki erdi

2 Edip tefvīż-i Ḥaḳḳa her umūrun
Gözünde yoḳtu dehriñ germ ü serdi

3 Yediler geldi BĀḲĪ dedi tārīḫ
Şehīme vuṣlat-ı pīrāna erdi
Sene 1386 [1966]

[73]

85[a] AḤMED ĀTEŞ'E

Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Ḥüsn-i ḫalḳıyla ḳılarken dūstānı şād-dil
Açtı rıḍvān-ı ezel birden behiştiñ bābını

2 Āh şarḳiyyāt ġayb etti bugün ḥayfā yine
Ḳıymeti 'ālī olan bir gevher-i nā-yābını

3 *Bāḳiyātü'ṣ-ṣāliḥāt*[290]ı ḳaldı BĀḲĪ dehrde
Eyledi tekmīl-i devrān sa'yınıñ esbābını

4 Nāy geldi nāleler ḳıldı dedim tārīḫini
Aḥmed Āteş yaḳtı nār-ı ḥüznüne aḥbābını

Sene 1386 6 Recebü'l-mürecceb
[24 Temmuz 1966]

[290] 73/3a: "Allah'ın katında sevabı sürekli olan iyi ve yararlı işler.", Kehf, 18/46

[74]

85b TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I SEYYİD CA‘FER ERḲILIÇ PŪR-I BAHĀEDDİN SEYYİD SÜLEYMĀN EL-BELḪĪ ḲUDDİSE SIRRUHA

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Hādi-yi rāh-ı yaḳīn ḥażret-i Ca‘fer ki onuñ
Feyżidir ehl-i kemāle dü cihānda sāḳī

2 Sırrına hū diyerek söyledi rūḥāniyyūn
“Ġafara’llāhu lehu” sāl-i vefātını BĀḲĪ
1381 [1962]

86a[291]

[75]

86b YÜMNĪ ÇELEBİ RAḪİMEḪU’LLĀHİ TE‘ĀLĀ

Recez: Müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

Şems-i hidāyet maẓharı sırr-ı velāyet menba‘ı
Monlā Celāleddīn kim gösterdi rāh-ı vaḥdeti

Ol ḫānedānıñ zübdesi bu dehr-i fānīden geçip
İḥrāz ḳıldı bī-gümān ‘ayn-ı maḳām-ı ḳurbeti

İftā maḳāmında bulundu bir zamān ol nūr-ı ‘ayn
Yektā imāmetle ḫiṭābetti hemīşe ṭā‘ati

Ol pīr-i perver pīriñ ‘ālemde bulunmaz miṡlī hiç
Tavṣīf edilmez ḥüsn-i ḫalḳı ittiḳāsı ḫaṣleti

Dergāhı ġāretten ḫalāṣ etmişti bā-luṭf-ı Ḫudā
Cedd-i celīlü’ş-şānına ḳılmıştı ḥüsn-i ḫıdmeti

Yıllarca ‘ömr-i pākini beẕl etti rāh-ı millete

[291] Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Geçti hilāl-i aḥmere ḫıdmet ile her sā'ati

Bir çıḳtı BĀḲĪ söyledim tārīḫ-i tām-ı rıḥletin
Yümnī Muḥmammed 'aşḳ ile buldu kemāl-i vuṣlatı
Sene 1386 [1966]

İnāṣ çelebilerinden olan Yümnī Muḥammed Çelebi, dergāhlarıñ ḳapanması ṣırasında Ḳonya Müftülügünde bulunmuş, dergāhıñ ḳapısına getirilen ḥalılarla maṭbaḫ eşyāsının da antiḳa olduğunu söylemiş, Ma'ārif Müdürlügünden ta'yīn edilen kişilerle ḥalı bilginleriniñ de ḥalıların antiḳa olduğunu ḳarār altına almaları üzerine bunlar ṣatılmamış, bu ṣırada işten ḫaberdār olan Ġāzī Muṣṭafā Kemāl Pāşā, dergāhıñ müze ḥāline ifrāġı ḳarārı üzerine dergāh ġāretden ḳurtulmuştur. Merḥūm ṣoñ demlerinde edā-yı farīża-i ḥac eylemiş, bu ḫuṣūṣda faḳīriñ de daḫlī olmuştu. Bir gece 'ālem-i ma'nāda ikindi namāzını **87[a]** ḳılıyordum, bu ṣırada bitişik odadan ḳāmet sesi geldi. Namāzımı bitirip cemā'at feyżine nā'il olmaḳ için o odaya gittim, ḳażā namāzı ḳılacaḳtım imāmetde Yümnī Çelebi vardı, faḳaṭ bütün vücūdunu, beyāż bir ḳumaşla örtmüştü. Uyanınca o gün bu rü'yāyı Süleymān Ḥayātī Efendi'ye yazdım ve Yümnī Çelebi'den faḳīre ḫaber vermesini ricā ettim. Mektubumu Yümnī Çelebi'ye götürmüş. Çelebi, ikindi, günüñ ṣoñ namāzıdır, bu, bizim intiḳālimize bir işāret buyurmuşlar. Ertesi ṣabāḥ, ṣabāḥ namāzını ḳılıp seccādede intiḳāl-i dār-ı beḳā etmişler. Ravvaḥā'llahu rūḥahu ve ḳuddusa'llāhu sırrahū

[76]

رمل: فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

1 حافظِ مثنوئ معنوئ مولانا جذبه دارِ ازلى صاحبِ برهان يا هو
2 گفت با آلِ عبا سالِ وفاتش باقى ملهم از فيضِ بقا شد غَفَرَ اللَّهُ لَهُ[292]
سنه 1386
[sene 1966]

[77]

87[b] CEMĀLEDDĪN SERVER REVNAḲOĞLU RAḤİMEHU'LLĀHÜ TE'ĀLĀ

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

[292] "Mevlânâ'nın Mesnevî-i Manevî'sinin hafızı, ezeli cezbe sahibi, Yâ Hû delilinin sahibi. Bâkî onun vefat yılını âl-i abâ ile söyledi, bekâ feyzinden ilhamla Allah ona rahmet eyledi."

1 Lisān-ı ḫoş beyān-ı pāk üç dilden mürekkebtir
Kemāl-i ‘izz u şevketle müşār-ı bi’l-benān oldu

2 Cihānıñ inḳılābātıyla gūn-ā-gūn ṣūretde
Tecellī eyledi ‘ālemde bir luṭf-ı beyān oldu

3 Oña herkes ḫıyānet etti dersem ben ḫilāf etmem
Vefāsı dehr-i dūnuñ böylece el-Ḥaḳ ‘ayān oldu

4 Oña ancaḳ Cemāleddīn ṣādıḳ ḳaldı ‘ālemde
Ṣadāḳatle cihānda maḥż-ı ṣıdḳ u ‘ayn-ı şān oldu

5 Tekellüm-sāz olurken ıṣṭılāḥāt u nikāt ile
Duyan derdi bütün yārān dil āyīn-ḫ^{v}ān oldu

6 Nihāl-i bāġ-ı iḫvān-ı ṣafā-yı ṣarṣar-ı hicrān
Yerinden söktü dillerde esen bād-ı ḫazān oldu

7 Bütün ma‘nā vü mefhūmuyla dil-besteydi māżīye
Bugün māżīyi teẕkār ettiren ḫoş bir nişān oldu

8 Ne çāre cümle yārānın ḳılıp nālān ḥayfa kim
Çekip yā hū veyā men hū türāb içre nihān oldu

9 Muḥibb-i ehl-i beyt-i Muṣṭafā maḥbūb-ı ālu’llāh
Güẕergāh-ı fenādan geçti firdevs-āşiyān oldu

10 Bu tārīḫi yediler böyle ilhām eyledi BĀḲĪ
Cemāleddīn-i Server revnaḳ-ı gülzār-ı cān oldu

1388 20 Cemāziye’s̱-s̱ānī [13 Eylül 1968]

[78]

88[a] **BĀHİR EFENDİ RAḤMETU’LLĀHİ TE‘ĀLĀ**

Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Bende-i āl-i 'abā Bāhir Efendi bī-riyā
Vāḳıf olmuştu muḥabbet lafẓınıñ ma'nāsına

2 İsm-i Hādī BĀḲİyā itmām eder tārīḫini
Erdi Bāhir 'aşḳ-ı Ḥaḳ'la luṭf-ı Mevlānā'sına
Sene 1388 [1968]

[79]

REFĪ' CEVĀD ULUNAY RAḤİMEHU'LLĀH

Kâmil: Mütefâ'ilün fe'ûlün mütefâ'ilün fe'ûlün

1 Reh-i mevlevīde iḫlāṣ u muḥabbet-i müsellem
Bu yeter reh-i beḳāda oña 'aşḳ u zād bāḳī

2 Feverānı ġayẓı ḥubbı neġamāt-ı luṭf u ḳahrı
Oña ḫāṣ idi cihānda ne de ḫoş nihād bāḳī

3 Dem olur dönerdi meclis suḫeniyle neş'ezāra
Gülü gülşen-i meserret mülü hem-nejād bāḳī

4 Kerem-i şeh-i velāyetle vefāsı ḫānedāna
Oña ẕuḫr-ı āḫirettir meh-i bī-sevād bāḳī

5 Dil u cāndan teberrāsı 'adūya sehm-i ḫūnīn
Ḫuṣemāyı ehl-i beyte ezelī cihād bāḳī

6 Ḳoparıp yed-i ecel āh o berg-i āḫarını
Dürülüp ḳapandı taḳvīm-i murād-ı dād bāḳī[293]

7 Oña düştü tām tārīḫ ne çāre emr-i Ḥaḳḳıñ
Ulunay ḫamūş oldu bize ḳaldı yād BĀḲĪ

[293] 79/6b: Mısranın bitimine "taḳvīmden bir yapraḳ" ifadesi not düşülmüştür.

13 Şa‘bānü’l-mu‘aẓẓam 1388 [04 Kasım 1968]

[80]

MU‘ALLĀ ḪANIM RAḤİMEHA’LLĀH

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Verip cānın ḳavuştu dār-ı bāḳīde Ulunay’a
Maḳām-ı pāki oldu Ravża-i Cennāt ile Rıḍvān

2 Bir eksikli dedi tārīḫini BĀḲĪ Muḥammed’le
Te‘ālā ḳıldı Mevlānā ḥarīminde Mu‘allā cān
Sene 1396 [1976]

[81]

88b ## ḲONYA MEVLĀNĀ MÜZESİ MÜDÜR MU‘ĀVİNİ NECĀTİ ELGİN RAḤİMEHU’LLĀHÜ TE‘ĀLĀ

[Müctes-i murabba-‘i mabûn-i arûz-i mahbûn-i maksûr-i zarb: Mefâ‘ilün fe‘ilün]

1 Necāti gitti bugün cihān-ı fānīden
Ufūlü oldu bize ḥaḳīḳaten bir elem

2 Revānı şād ola maḳāmı rıḍvāndır
Günāhı ‘afv ola şefā‘ate maḥrem

3 Dedim hemān BĀḲĪ bu mıṣra‘ı tārīḫ
Necātī buldu necāt ḥarīm-i Ḥaḳ’da bu dem
Sene 1389 [1969]

[82]

Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1 Muḥibb-i āl-i Muḥammed faḳīr-i Mevlānā
Fedā-yı cān ederek oldu onlara hem-dem

2 Bedīheten dedi BĀḲĪ hemān bu tārīḫi
Necāt buldu Necātī ḥarīm-i Ḥaḳ’da bu dem
Sene 1389 [1969]

[83]

آيَةُ اللهِ عبدالحسين امينى مؤلف اَلْغَدِيرُ فِى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ اَعْلَى اللهُ دَرَجَتَهُ[294]

حفیف: فعلاتن مفاعلن فعلن

1 *موتِ عالم به فوتِ عَالِم* شد   چون به فرموده ای بشیر و نذیر
2 شده بر پا قیامتِ کبری   به وفاتِ جنابِ شیخِ کبیر
3 آیة الله مجاهدِ اکبر   سرِّ حیدر شد گدا و امیر
4 قطبِ اقطاب عالمِ امکان   نورِ افلاک علم و مهرِ منیر
5 عمرِ او بود وقف علم و عمل   نطقِ او بُد به دشمنان تدمیر
6 خامه اش شد مفسّرِ قرآن   رقمش شد مبلّغِ تقدیر
7 مثلِ او نیست در فضای وجود   هیچ ناید ورا مثیل و نظیر
8 درگذشت و به جا غدیرش ماند   چه غدیری غدیر علمِ غزیر **89a**
9 باقیا ناله کن که ناله بجاست   یا امامِ زمان دستم گیر
10 با «امینی» که اسمِ پاکِ وی است   شده تاریخِ «جاودانِ غدیر»[295]
سنه 1390
[sene 1970]

[84]
ḤABĪBULLĀH BİN SEYYİD ‘ABDÜLḲĀDİR EL-BELḪĪ
ḲADDESENA’LLĀHU Bİ-ESRĀRİHİMĀ

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

[294] El-Gadîr fi’l-kitâb ve’s-sünne eserinin müellifi, Âyetullâh Abdülhuseyn Emînî, Allah cennetteki derecesini yüceltsin.
[295] “Müjdeleyip çekindiren peygamberin sözü gibi, alimin ölümü, alemin ölümü oldu.
Büyük şeyh vefat edince büyük kıyamet koptu.
Büyük mücahit Ayetullah, göklerin nuru, güneşin ve ilmin ışığı.
Ömrünü ilim ve amele vakfetti, onun sözü düşmanları yok etti.
Kalemi Kur’ân’nın tefsircisi oldu, onun yazısı takdirin bildiricisi oldu.
Varlığın fezasında onun gibisi yoktur, hiç ona benzer ve eş gelmedi.
Gitti ve Gadîr yerinde kaldı, çokluk ilmi ve su birikintisinin gölü gibi.
Ey Bâkî inlemenin yeridir, inle, ey zamanın imamı elimden tut.
Onun temiz adı “Emînî” ile dir, Gadîr’in sonsuzu tarih oldu.”

1 Cenāb-ı Ḳādir-i Belḫī ki her ḥāl u maḳāliyle
Fuyūżāt-ı Ḫudā'yı baḫş ederdi luṭf u ḥikmetten

2 Siyādetle ḥaḳīḳat ẕāt-ı pākinden nümāyandı
Ḳılardı bir naẓarla sālik-i āgāh vaḥdetten

3 Onuñ necl-i necīb-i vārişī Muḫtār'dan ṣoñra
Cenāb-ı dāderi bir yād-ı māżiydi o raḥmetten

4 Ḥabību'llāh Efendi'niñ görürdüñ vech-i pākinde
Vaṣiyy-i Muṣṭafā'nıñ nūrunu esrār-ı ḳudretten

5 Nidā-yı *irci'ī*[296]ye söyledi *lebbeyk*[297] yā Rabbehu
Bizi maḥrūm ḳıldı ma'nevī ẕevḳ u şeṭāretten

6 Bu söz maḥż-ı ġalaṭtır ḥāşeli'llāh tövbe yā Rabbī
O nesl-i pāk ḫāli ḳalmamış bir laḥẓa himmetten

7 Hemān sen bende ol āl-i veliyu'llāha bī-şübhe
Seni maḥrūm ḳılmazlar hidāyetten şefā'atten

8 Dedim tārīḫ-i vaṣlın bā-i bismi'llāh ile BĀḲĪ
Ḥabību'llāh Ḥabību'llāh'a vardı şevḳ-i vuṣlattan
Sene 1390 [1970]

[85]

89b **HÜVE'L-*ḤAYYÜ'L-LEẔĪ LĀ YEMŪTÜ***[298]

Muzâri': Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

1 Āl-i resūlden yine bir gülbin-i emel
Bād-ı ecelle oldu şikeste ne çāre vāh

296 84/5a: "Dön." Fecr, 89/28.
297 84/5a: "Allah'ım emret, emrine hazırım." Buhârî, Hac, 13; Müslim, Hac, 19.
298 "Ölmez", Furkan, 25/58

2 Bir güldü bāġ-ı Aḥmed-i Muḫtār'dan çi-sūd
Oldu cihānda ṣarṣar-ı hicrān ile tebāh

3 Gördü bu menziliñ de beḳāsı fenā imiş
Oldu cenāb-ı Ḳādir-i Belḫī'ye rū be-rāh

4 Āġūşa aldı ceddesi ol ḫayretü'n-nisā
Cedd-i celīli ḳıldı şefā'atle bir nigāh

5 BĀḲĪ Ḫudā beḳāsı imiş bildi eyledi
Vuṣlat-serā-yı cennet-i me'vā-yı cāygāh

6 Tārīḫ-i sāl-i rıḥletine geldi heşt u çehār
Ḫayru'n-nisāmız 'ālem-i 'uḳbāya göçtü āh
Sene 1390
12 Şevvālü'l-mükerrem [14 Ekim 1970]

[86]

VĀLİDE-İ KEMĀL RAḤMETU'LLĀHİ 'ALEYHĀ

Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1 Kenīz-i ḥażret-i Zehrā 'Afīfe göçtü dünyādan
Şefā'atle maḳām-ı ḳurb-ı Ḥaḳḳı bulsun ey Rabbim

2 Gelince bā-i bismillāh BĀḲĪ söyledim tārīḫ
'Afīfe Dönmez ehl-i beyte mülḥaḳ olsun ey Rabbim
Sene 1391
27 Cemāziye'ṣ-ṣānī [19 Ağustos 1971]

[87]

90[a] PEDER-İ KEMĀL RAḤİMEHU'LLĀH

Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1 Mūsi-yi Kāẓım o hem-nām-ı imām-ı heftum
Göçtü fānīden oña oldu maḳām ‘illiyyīn

2 Yazdı ilhām ile bu şi‘r-i ḥazīni BĀḲĪ
Ehl-i beyt-i nebevī olsun oña yār u mu‘īn

3 Ḳıldı tārīḫini itmām Eḥad ismi onuñ
Mūsi-yi Kāẓım’a hem-dem ola Allāh āmīn
Sene 1391 [1971]

[88]
VĀLİDE-İ MĀCİDE-İ ÇELEBİ CELĀLEDDĪN EFENDİ RAḤMETU’LLĀHİ ‘ALEYHĀ

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Şāfi‘i olsun ilāhi ehl-i beyt-i Muṣṭafā
Ḥażret-i Ḫayru’n-nisā alsın onu me’vāsına

2 Nezr-i Mevlānā ile Allāh BĀḲĪ ḳıldı tām
‘İzzet anne vāṣıl oldu ḳurb-ı Mevlānā’sına
Sene 1391
Allāh=66 Nezr-i Mevlānā=18 1308+66+18=1391

[89]

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Zevcesiydi ibn-i Mevlānā cenāb-ı Bāḳır’ıñ
Kendini vaḳf eylemişti raḥmet-i Mevlā’sına

2 Şāfi‘ī olsun İlāhī Ḥażret-i Ḫayru’n-nisā
Ehl-i beyt-i Muṣṭafā alsın onu me’vāsına

3 İsm-i Hādi eyledi itmām BĀḲĪ tārīḫin
Ḥāce ‘İzzet anne erdi ḳurb-ı Mevlānā’sına
Sene 1391 [1971]

5 Cemāziye’ṣ-ṣānī

[90]

90[b] SELMĀ ḪĀNIM RAḤİMEHA’LLĀHÜ TE‘ĀLĀ

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Her işi lillāh idi ‘āşıḳtı pīr-i pākine
Ermiş idi ḫalḳa ḫıdmet emriniñ ḳuṣvāsına

2 Ḥażret-i Zehrā’ya ḥaṣr etmişti ümmidin tamām
Ḥaḳ bilir yā erdi bu ümmīdiniñ a‘lāsına

3 Onsuz olduḳ ṣanki māderden yetīm-i bī-nevā
Aldı hicrān bizleri Beytü’l-ḥazen me’vāsına

4 Geldi bir er söyledi BĀḲĪ’ye sāl-i rıḥletin
Gitti Selmā ‘aşḳ-ı Mevlānā ile Mevlā’sına
Sene 1392 [1972]
16 Rebiyü’s-sānī Rūz-i şenbe-yek-şenbe

[91]

ḪAṬṬĀṬ KEMĀN-KEŞ YĀR-I CĀNIMIZ NECMEDDĪN OḲYAY RAḤMETU’LLĀHİ ‘ALEYH

Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Muḥarrem’de ḳılıp şāh-ı şehīdāna fedā cānın
Maḳām-ı pāki oldu şüphesiz me’vā-yı ‘illiyyīn

2 Dürüp ṭomār-ı eyyām-ı ḥayātın ḫaṭṭ-ı temmetle
Hüve’l-ġaffār mührüyle onu hem eyledi tezyīn

3 Atıp tīr-i ḥayāt müste‘ārı yer deyip yā Ḥaḳ
Bıraḳtı ḳavs-ı fānīyi yere oldu felek āyīn

4 Çıḳıp bir neẕr-i Mevlānā dedim tārīḫini BĀḲĪ
Semā-yı ḥubb-ı ehl-i beyte bir şems oldu Necmeddīn
Sene 1396 [1976]
3 Muḥarremü'l-ḥarām

[92]

91[a] **CEVDET DÖNMEZ RAḪMETU'LLĀHİ TE'ĀLĀ**
Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 'Āşıḳ-ı ṣādıḳtı ehl-i beyte bī-şekk ü riyā
Āh onuñ her bir nefeste naġmesiydi müstedām

2 Cevdet-i ṭab'-ı kemāl-i re'feti luṭfu onuñ
Vaṣfada ṣıġmazdı tavṣīfinde de yoḳtu kelām

3 Bir erenler sālikiydi bir ḥaḳīḳat reh-revī
'Aşḳ olmuştu onuñ bābında kemter bir ġulām

4 Mültecā bilmişti bāb-ı Ḥaydar'ı merd-i Rıżā
Rāżi-yi ḥükm-i ḳaderdi marżī-i Rabbü'l-enām

5 Her sözü bir nükte her bir naẓrası sehm-i emel
Her neşāṭ u neş'esi bir peyk-i ilhām-ı hümām

6 Vech-i ṣāfı *ṣemme vechu'llāh*[299]a bir mir'āt idi
Cism-i nūr-ı enveri ḳudsī güneşti ve's-selām

7 İ'tirāżı yoġidi peyk-i ḳażāya 'āḳıbet
Ḳıldı peykān-ı ḳader āḫir onuda nīk-nām

8 'Aşḳ-ı Mevlānā ile ḳılmıştı ifnā-yı vücūd
Gördü Mevlānā'sını āḫir nefeste şād-kām

[299] 92/6a: "Allah'ın vechi oradadır", Bakara Sûresi, 2/115

9 Birgün öñce eyledi ‘ıyd-ı Ġadīr’i tehniyet
Ḥaydar-ı Kerrār’ı gördü ol gece ḳıldı ḳıyām

10 Eyledi tebdīl-i fānī varlığın bāḳīlige
Nūr-ı maḥżu’n-nūr oldu BĀḲİyā tārīḫ-i tām

1398 [1978]
9 Muḥarremü’l-ḥarām

[93]

91[b]

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 خائن و منکر ظلام و نانجیب   جانی و جلاّد و ظلم آرا پلید
2 کرد ملّت را و مذهب را خراب   گشت نامش عینِ جبّارِ عنید
3 جمله ناراضی رضایش کفر بود   واژگون شد تخت و بختش نابدید
4 بد بُدی اتمام کرده سالِ وی   مات شد در زندگی شاهِ یزید[300]

سنه 1399
[sene 1979]

92[a][301]

[94]

92[b]

İBRĀHĪM OLĠUN RAḤMETU’LLĀHİ ‘ALEYH

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Merd-i Ḥaḳ’dı ḳavl ü fi‘li Ḥaḳ’dı va’llāhi’l-‘aẓīm
Yaḳtı erbāb-ı dili eyvāh nār-ı firḳati

2 Böyle bir devr-i cehālette naẓīr olmaz oña
Olġun İbrāhīm’imiz tārīḫ-i sāl-i rıḥleti
Sene 1399 [1979]

[300] “Hain ve reddedilmiş, karanlık ve soysuz, cani, cellat ve karanlığa benzeyen rezil.
Milleti ve mezhebi harap etti, onun adı inatçı zorbanın ta kendisi oldu.
Onun razılığına razı olmayan herkes küfretti, onun uğursuz bahtı ve tahtı yok oldu.
Onun yılı kötülükle tamamlandı, Yezid şah hayatta mat oldu.”
[301] Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Ṭalebemden ve edebiyāt mu‘allinliginden müteḳā‘id merd-i Ḥaḳ-gū ‘adīmü’l-miṡl ve’l-aḳrān ‘aleyhi’r-raḥmeti ve’l-ġufrān gerçekten bir gerçek erdi Allāh ‘aẓīmü’ş-şān gerçeklere mülḥaḳ buyurur inşā er-raḥmān

[95]

İḤSĀN TEKİN’İÑ İSTANBUL VALİLİĞİ’NE TA‘YĪNİ

Remel: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Gerçi çektiñ cevrini nādānlarıñ
Geldi bürhān-ı rehā İstanbul’a

2 Eyledi Allāh luṭfuyla naẓar
Verdi mir’āt-ı ṣafā İstanbul’a

3 Oldu vālī-yi güzīn İḥsān Tekin
Şāhid-i luṭf-ı vefā İstanbul’a

4 Bāḳiyā tārīḫ-i tāmın söyledim
Ḥüsn-i iḥsān-ı Ḫudā İstanbul’a
Sene 1398 [1978]

[96]

93[a]

هو الحی

هزج: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 شهادت می کنم فردِ یقین و کرد ایمان بود — کمال و حسنِ حالِ او شود برهانِ ما عبّاس
2 چه افعالی همه افعالِ او بر وفق شرع حق — سمیّ ماهِ آلِ هاشم و جانانِ ما عبّاس
3 به مدِّ آهِ باقی گفت تاریخِ وفاتِ او — له الغفران شد سالِ وفاتِ جانِ ما عبّاس[302]

1398 صفر المظفر 25

[97]

[302] Şehadet ederim ki, yakîne ulaşmış, imanlı biriydi. Abbas’ın güzel ahlâkı ve olgunluğu bize delil oldu. Onun amellerinin hepsi şeriatın kurallarına uygundu. Hâşim oğullarının ayı, bizim sevgilimizdi Abbas. Bâkî ah çekerek onun vefat tarihini söyledi: Canımız Abbas’ın vefat tarihi, ‘Lehü’l-gufrân’ oldu.

93[b] HŪ

Hezec: Mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün

1 Cihān durduḳça dursun nesl-i pāk-i ḥażret-i Monlā
Beḳā-yı feyż-i feyyāża cihānda bir miṡāl olsun

2 Celāleddīn Muḥammed oğlu Hemdem ṣulb-i pākinden
Doġan nevzād ehl-i ʿaşḳa ḳudsiyyet me'āl olsun

3 Ḥaḳīḳat ehline sāḳī-yi bāḳī olsun ʿālemde
Ṣabūḥī hem-dem-i ehl-i kemāl-i bī-zevāl olsun

4 Çehārdeh ehl-i ʿiṣmetle dedim tārīḫini BĀḲĪ
Celāleddīn Muḥammed ʿayn-ı Mevlānā ḫiṣāl olsun
Sene 1397 [1977]

[98]

Remel: Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün

1 Gülşen-i Monlā cihānda dā'im olsun pür emel
Ye'se me'vā olmasın Yā Rab be-Ḥaḳḳ-ı ehl-i beyt

2 Öyle leb-rīz neşāṭ olsun ki ṣahbāy-ı celāl
Ḥabbe-i ġam dolmasın Yā Rab be-Ḥaḳk-ı ehl-i beyt

3 Hep Güzīde neşvelerle kām-yāb olsun keder
Onlara yol bulmasın Yā Rab be-Ḥaḳḳ-ı ehl-i beyt

4 Bir racül geldi ricālu'llāhdan BĀḲĪ dedi
Gül açıldı ṣolmasın Yā Rab be-Ḥaḳḳ-ı ehl-i beyt
Sene 1401 [1981]

[99[303]]

[303] Bu şiir 107[a]'da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

94[a] *Hezec: Mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün*

1 Uyup şer‘-i rasūle Mīr Müslim
Ḥayāt-ı pākini ḳıldı mu‘aṭṭar

2 H̱udā ḳılsın onuñ neslini dā’im
Fuyūż-ı Ḥażret-i Ḳur’ān’a maẓhar

3 İlāhī eyle luṭfuñla dem-ā-dem
Hidāyet rāhına sā‘iyy u reh-ber

4 Dü ‘ālemde ḳarīrü’l-‘ayn olsun
Görüp neslini pey-der-pey ser-ā-ser

5 Bu BĀḲĪ’yi de luṭf et ḳıl İlāhī
O nesliñ neş’esiyle hep mübeşşer

6 Çıḳıp “yād” eyledi tārīẖin itmām
Perīẖān Müslim ile oldu hem-ser
Sene 1399 [1979]

[100[304]]
Hafîf: Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

1 Müslim-i pāk ṭīnete Mevlā
Verdi bir necl-i āsumān pāye

2 Eylesin ‘ömrünü H̱udā memdūd
Ṣalsın āfāḳ-ı ‘āleme sāye

3 Vālideyniyle luṭf edip Yezdān
Onu ḳılsın cihāna pīrāye

[304] Bu şiir 106[b]’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

4 ‘İlmi luṭfu cemāli her ḥāli
Olsun ehl-i kemāle sermāye

5 Bir düşer böyle BĀḲİyā tārīḫ
Doġdu Bedr-i Bülend dünyāya
Sene 1400 [1980]

[101[305]]

BİSMİ TE‘ĀLĀ ŞĀNUHU[*]

Recez: Müfte‘ilün mefâ‘ilün müfte‘ilün mefâ‘iüln

1 Luṭf-ı Ḫudā-yı lem yezel neslini dā’imī ḳılıp
Eyleye Mīr ‘Oṣmān’ıñ kevkeb-i baḫtını bülend

2 Şer‘ini hep ṣıyānete ṭā‘at ile diyānete
Sa‘y ederek o nesl-i pāk ola cihānda dil-pesend

3 Sāl-i ḳudūmu Bāḳiyā ‘āleme oldu neş’e-ver
Çehārdeh çıḳtı müjdeci “doġdu Muḥammed Ercümend”
Sene 1400 [1980]

94[b]-106[a306]

[102]

108[a307] ***BELDETÜN ṬAYYİBETÜN VE RABBÜN ĠAFŪRÜN[308]***

Remel: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

---

[305] Bu şiir 107[b]’de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[*] Başlık 107[b]’den alındı.
[306] Dîvân’ın numaralandırılması Gölpınarlı tarafından yapılmış olup, numaralandırmaya 106[a]’ya kadar devam edilmiştir. Ancak 94[b]-106[a] arası boş bırakılmıştır. 106[a]’dan sonra numaralandırmaya devam edilmemiş ve defterden bağımsız kağıtlara kaydedilmiş şiirler eklenmiştir. 106[a]’dan sonra numaralandırma tarafımızdan yapılmıştır.
[307]Manzûmenin sonuda Mesnevî’den bir beyit kaydedilmiştir. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, Çev. Veled İzbudak, Gözden geçiren: Abdülbâki Gölpınarlı, I, s.3; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Ma‘nevî*, Tsh: Reynold A. Nicholson, I, s.4 (29.beyit).
“Gül solup mevsim geçince artık bülbülden maceralar işitmezsin.”
چونکه گل رفت و گلستان در گذشت نشنوی زان پس ز بلبل سر گذشت
[308] Andolsun ki Sebe' kavmi için oturdukları yerde bir ibret vardı: Sağ ve soldan iki bahçe! (onlara): "Rabbinizin rızkından yiyin de O'na şükredin, ne güzel bir belde ve çok bağışlayıcı bir Rab!" (denildi). Sebe, 34/15

1 *Beldetün ṭayyibetün*[309] müjde-i Rabbanīsini
Eyledi nuṣret-i Ḥaḳla dil u cānı mesrūr

2 Sell-i seyf eyleyerek Ḥaydar-ı Kerrār gibi
Düşmen-i dīni ḳılıp ehl-i ġazā hep maḳhūr

3 Allāh Allāh diyerek sel gibi cūşān oldu
Ḥayf ammā ki o gün teşne dilin gibi

4 İşte ol demde Ẓuhūrāt Baba Ḥıżr gibi
Sāḳi-yi Kevs̱er'i añdırdı ṣunup *mā-i ṭahūr*[310]

5 Ḳıldılar orduyu reyyān-ı keremiyle o velī
Eñ ṣonunda oña da oldu şehādet maḳdūr

6 Medfen oldu bu maḳāma o kerāmet-kānı
BĀḲİyā hemdemidir Allāh onuñ menba'-ı nūr

108[b]
109[a][311]
111[a][312]
111[b]

[103]

1 به دوستی وفادارِ.... و ولی به ماهِ ماتم جان داد مرد مردانه

---

[309] 102/1a: "And olsun ki Sebe kavmi için oturdukları yerde bir ibret vardı: Sağ ve soldan iki bahçe! Onlara, "Rabbinizin rızkından yiyin de O'na şükredin, ne güzel bir belde ve çok bağışlayıcı bir Rab!" denildi." Sebe, 34/15
[310] 102/4b: "Rüzgarları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen ve gökten tertemiz bir su indiren O'dur." Furkan, 25/48
[311] Bu sayfada çeşitli rakamlar ve tarihler yazılıdır.
[312] Bu sayfada bulunan tarih düşürme şiiri müsvedde olup 112[b]'de Gölpınarlı tarafından düzeltilmiş şekli bulunduğundan buraya alınmadı. İki şiir karşılaştırıldı.

2 ... كاف كرم شد گذشت تاريخى   كنيز حضرت زهرا شهوره است يكدانه

112a[313]

روز عاشوراده 1400

[1980]

[104]

ʻAzāya çārdeh maʻṣūm ile dedim tārīẖ

Menīje leyle-i mebʻasde göçtü Mevlā'ya

[105]

Remel: Fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilün

112b 1 Merd-i Ḥaḳdı ʻilmi ʻirfānı onuñ Ḥaḳdı bütün
Ḥaḳḳa rāciʻdi bütün sayʻı onuñ bī-iştibāh

2 Ḥubb u buġżu ḥasbeten lillāh idi Allāh bilir
Kimseye ḳılmazdı ḳaṣd-ı nefs ile bir dem nigāh

3 Her kitābıñ ʻālemiydi ḥarf u ẓarfıñ fātiḥi
Birdi onca ʻabd-i ʻācizle vezīr u pādişāh

4 Meclisi her-dem neşāṭıyla ḳılardı neşve-yāb
Neşvesi ẕevḳi neşāṭı meclisiñ oldu tebāh

5 Medd-i āhım çıḳtı ʻarşa Bāḳiyā tārīẖ ile
Gitti Nūreddīn dünyādan yetīm eyvāh āh
1394 Ẕī-ḥicceti'l-ḥarām
[1974]

113b **[106]**

[313] Bu sayfada "ġarīb" redifli gazeli tekrar kaydedilmiştir. Bu gazel 62b'de kayıtlı olduğundan buraya tekrar alınmadı. Bu gazelden sonra aynı sayfada Ayaşlı Muallim Şakir Efendi'ye ait bir şiir de kaydedilmiştir. Bu şiir Gölpınarlı'ya ait olmadığından Dîvân'ın 'Ekler' bölümüne kaydedilmiştir. Sayfanın sonuna Gölpınarlı tarafından şu şekilde bir not kaydedilmiştir: Başḳa kütüpḫānelerde mevcūd olan nüsḫalarla ikinci derecede faydalanılan ḳaynaḳlar .. 1369h. 1949m.

آن مرد زاهد نیکو عمل و نیک نژاد	رفته از عالم فانی سوی ملک ابد
دارم امید که روحش به مقام اعلی	شده نامی در محضر منلای جلالی سرمد
سوگواریم چسان با الم فرقت وی	حیف کم شد مرد رموز الهی
علم و عرفان جهان ابدی نامی باد	شده تاریخ وفاتش غفر الله الاحد[314]

به مناسبت در گذشت علامۀ بی همتا از عالم فانی و پیوستن وی به زندگانی ابدی تاریخی که از قلم شکسته رقم ارادتمند در تاریخ و رثای آن فقیه عالی قدر مرحوم شده تقدیم محضر عالی می کنم و برسلامتی به عالم فرهنگ و ادب خواهانم خداوند عالم و عالمیان روانش را شاد داراد[315]

114[a-b][316]

[314] O iyi amelli ve iyi yaratılışlı zahit kişi, fani alemden ebedî mülke doğru gitti.
Ruh makamının yüce olduğundan ümitliyim, adı Mevlana Celaleddin'in yüce huzurundadır.
Matemliyiz, onun ayrılık elemiyle nasıl hayıflanmayalım, o İlahi rumuzlu bir kişiydi.
Onun ismi, ilim ve irfan dünyasında ebedi dursun, onun vefat tarihi 'Gafera'llâhu'l-ehad' (Bir Allah onu affetti) olsun.

[315] Eşsiz Allâme'nin fanî dünyadan ebedî hayata göç etmesi münasebetiyle kırık kalemimle yazdığım tarihi yüce huzurunuza takdim ediyorum, kültür ve edebiyat alemine başsağlığı diliyorum, Alem ve alemdekilerin Allah'ı onun ruhunu şâd etsin.

[316] Ehâdîs-i Nebeviyye başlığı altında muhtelif hadisler kaydedilmiştir. Çalışmaya dahil edilmedi.

[İKİNCİ KISIM]

[قصائد]

1[317]

115[a]

نعت جلیل محمّدی صلعم

مضارع: مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

رضوان فدای حسنِ جمالِ محمّد است ایمان وفای عهدِ مقالِ محمّد است

کرسی و عرش مقدم و لوح قلم انجم سما گل تمام زیب و جلال محمّد است

جبریل خیره سر ز مقام تقربش ... مست شوق وصال محمّد است

هر حسن فیض عکس تجلئ طلعتش اکوان سراسر عین مأل محمّد است

افلاک و گردشش ز پی دیدن رخش شمس و هلال عاشق خال محمّد است

کس را چه حد بیان کند اقصای نعت او قرآن تمامِ وصفِ کمالِ محمّد است

قرآن را به کنه معانی رسیدنش مخصوص حق محمد و آلِ محمد است

حالا امام ثانئ عشر و ولیّ حق ز دیده هاست نهالِ محمد است

نائب مناب حد خودش سمّی او آن صاحب زمان که مأل محمد است

یا صاحب الزمان به حقّ جد اطهرت تعجیل کن که وقت مجال محمد است

دنیا تمام جور و فتن پر ز حادثه وقت خسوف بدر لیال محمد است

واعظ بیان پاک تو بهتر ز گوهر است امّا که خاکِ مقدمِ آلِ محمّد است

بی شک خدا روا بکند مطلبِ مرا امید از شفاعت آلِ محمّد است

مظهر به سرّ ختمِ رسل طبع پاک تو باقی بیانت آبِ زلالِ محمّد است[318]

3/4 ربیع الاول 1344

20/21 Eylül/1341
[20/21 Eylül 1923]

---

[317] Bu manzûme 150a'da da kaydedilmiş olup orada 3.beyitten sonra bir dipnot işareti ile 7 beyit daha ilave edildiği gösterilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

[318] "Cennet Muhammed'in yüzünün güzelliğine fedadır, iman Muhammed'in ahdine vefadır.
Kürsü ve arş Muhammed'in yürüdüğü yer, levh, kalem ve yıldızlar, gül tümüyle süs ve celâlidir.
Cebrail onun Allah'a yakınlık makamından şaşırmış, … Muhammed'in visalinin şarabından mesttir.
Her güzellik, onun yüzünün aksinden feyz alır, alem tümüyle Muhammed'in meâlidir.
5. Felekler ve onların dönmesi, Muhammed'in yüzünü görmek içindir, güneş ve ay O'nun benine aşıktır.
Kimin ne haddinedir onun na'tını beyan etmek, (zaten) Kur'ân tamamiyle Muhammed'in kemalini vasfeder.
Kur'ân'ın manasının derinliklerine varmak sadece onun ve Muhammed'in ailesinin hakkıdır.
Gözlerden uzak On ikinci imam ve Hakk'ın velisi Muhammed'in fidanıdır.
Onun yerine geçip naibi olan onun ismini taşır, zamanın sahibi Hz. Muhammed'in meâlidir.
10. Ey zamanın sahibi temiz ceddinin hakkına yemin ederim, acele et Muhammed mecalinin zamanıdır.
Dünya tamamen zulüm ve fitne doludur, Muhammed'in gecelerinin ayının tutulma zamanıdır.
Senin temiz beyan ile vaazın cevherden daha iyidir, ama Muhammed'in hanedanının ayağının toprağıdır.
Şüphesiz Allah amacımı reva kılar, ümit Muhammed'in ailesinden şefaattir.
Resulullah'ın sırrına ulaşmak sana reva oldu, ey Bâkî senin sözün Muhammed'in zülâl suyudur."

2

136[a]

نعتِ جلیلِ محمّدی صلعم

هو

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن

قبول کرده دلم در ازل ولای محمّد	منم که نامِ مرا خوانده جان فدای محمّد
به ما مفرّج و معشوق شد محمّد و آلش	سراب باطل و وهمست ماسوای محمّد
ظهور کرده چو اعیان ز نورِ وجهِ درخشان	فدا حلاوتِ ایمان به لعلهای محمّد
ز پایمالئ دلدار پر صفا شده گلزار	بیاورد به دلم بوی حق صبای محمّد
ز وصلِ آن بتِ شیرین سرم رسیده به پروین	ستاد هستی ام و کرد آشنای محمّد
دلم حریمِ شبان شد که یافت در دلِ شبها	سوادِ کاکلِ مشکینِ ذی بهای محمّد
منم که *مُطْمَئِنَ القَلْب*[319] از حصول مرادم	دلیل این سخنم رأفت و وفای محمّد
ز موجِ عشق و تجلّی شکسته کشتئ هستی	غریقِ بحرِ فیوضاتم از لقای محمّد
قسم که غایت این سیر باقی ذاتِ خداوند	چو رهبر است به ما مجد و کبریای محمّد[320]

27 صفر 1344 / 16 Eylül 1341 Çarşamba

منم فدای محمّد منم فدای محمّد[321]

[319] 2/7a: "Kalbi iman ile sükûnet bulduğu halde dinden dönmeye zorlananlar dışında, her kim imanından sonra küfre kalbini açarsa, mutlaka onların üzerine Allah'tan bir gazap gelir ve kendilerine çok büyük bir azap vardır." Nahl, 16/106.

[320] "Muhammed'in sevgisini gönlüm ezelde kabul etti, adımı okuyan Muhammed'e canım feda olsun.
Muhammed ve onun ailesi bize sevgili ve rahatlık veren oldu, Muhammed'den başkası batıl bir serap ve kuruntudur.
Parlak çehrenin ışığından a'yan gibi ortaya çıktı, Muhammed'in lâl rengine imanın tatlılığı feda olsun.
Sevgilinin yokluğunda gülbahçesi mutlulukla doldu, Hakk'ın kokusu Muhammed'in saba rüzgarıyla gönlüme doldu.
5. O tatlı sevgiliye kavuşmaktan başım Ülker yıldızına ulaştı, varlığımı aldı da Muhammed ile tanıştırdı.
Yüreğim, Muhammed'in kıymetli siyah kakülünün aşkıyla gecelerin kalbinde bulunan geceler harîmi oldu.
Benim kalbim muradına ermekten emin, Muhammed'in vefası ile şefkati yüzündendir bu sözüm.
Aşk dalgası ve yaratılış gemisinin kırıklarının ortaya çıkmasıyla, Muhammed'in görünümünden feyz âleminin deryasının boğulmuşuyum.
Allah'ın zâtına yemin ederim ki! Ey Bâkî bu yolculuğun sonu ulaşmaktır. Muhammed'in büyüklüğü ve makamı bu yolda bizim yol göstericimizdir."

[321] Muhammed'e feda olan benim, Muhammed'e feda olan benim.

3

152b

نعتِ شریفِ نبوی صلی الله علیه و آله

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ای شهِ *لَوْلاَکَ لَوْلاَکَ*[323] ای مه برج وفا   پادشاهِ *کُنْ فَکَانْ*[322] مهر سپهرِ اصطفا
مجمعِ اسمای حق محبوب ربِّ *لاَیَزَال*[325]   مطلعِ انوار قدسی شمعِ بزمِ *قُلْ کَفَی*[324]
مظهرِ خلق الهی نورِ فردا نیتش   شهسوارِ عرش معنی ختمِ جمله انبیا
سرورِ ملکِ *لَعَمْرُکَ*[326] مهترِ قربِ قبول   ابتدای سرّ خلقت بر عوالم منتها
هر که بیند زلف عنبر سای تو سرور شود   روزِ او عید و شبِ او قدرِ انوارِ صفا
هر که بیند روی تو مهرِ جهان جان شود   با درخشِ روی او رخشان شود ملکِ فضا
سیّدِ عالم تویی جانا طفیلت کائنات   آدم و عالم به تو خادم ایا میرِ هدا
صاحبِ قوسین حلوی منبعِ جود و کرم   ذرّهٔ خاکِ رهت بر چشمِ عالم توتیا
یا رسول الله من حد ناشناسم هم فضول   جرأتِ وصفِ تو کردم با زبانِ مبتلی
وصف کرده ذاتِ تو خلاّقِ امر و خلق چون   بس به اثباتم سراسر صفحهٔ معجز نما
یا رسول الله وسیله چون تویی بر ذاتِ حق   کن مدد اِنّی دَخِیلَک ای رسولِ کبریا
یا رسول الله به حقِّ زوجهٔ غرّای تو   هم به حقِّ خضرتِ زهرای نورِ پر وفا

[322] 3/1b: "Ol, hemen oldu." Bakara, 2/117.
[323] 3/1a: "Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım." Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2/164.
[324] 3/2b: "Allah yeter de." Ankebut, 29/52.
[325] 3/2a: "Yok olmaz, ölmez." Tevbe, 9/110.
[326] 3/4a: "(Ey Resûlüm) senin ömrüne andolsun." Hicr, 15/72.

یا رسول الله به حقِّ بابِ شهرِ علمِ تو   میرِ وصفِ *لا فتی*[327] شاهِ سریر *اِنَّما*[328]
یا رسول الله به سبطینی تو اِشْفَعْ لِی مدد   هم به حقِّ عابد و باقر شهِ جود و سخی
هم به سرِّ جعفر و کاظم رضای امرِ حق   شه تقیّ و با نقیّ و عسکریٔ اولیا
یا رسول الله به حقِّ قائمِ آلِ کرام   سرِّ اسرارِ هویّت شاهِ جمله اصفیا
کن محقق جملۀ آمالِ من با لطفِ تو   رو مکن از درگهت اِنِّی دَخِیلَک بی ریا
از خداوندِ کرم هردم صلاة و هم سلام   بر تو و بر آلِ تو بادا رسولِ مصطفی
رهنمای امّتان بی سر و بی پا تویی   اینچنین فرمود بر ذاتِ تو مولانای ما
دستگیری کن بدین باقیٔ ناچار و ذلیل   المدد یا نورِ عالم یا رسولِ مجتبی[329]

---

[327] 3/13b: “Ali gibi kahraman kimse, onun kılıcı gibi kılıç yoktur.” Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 2/363-364.
[328] 3/13b: “… Ama yine de Allah onları affetti…” Âl-i İmrân, 3/155.
[329] Ey Levlâke (sen olmasaydın) şâhı, ey vefa burcunun ayı, Kün fekân (ol dedi, oluverdi) padişahı, seçkin talih yıldızı.
Hakk’ın isimlerinin toplandığı yer, yok olmayan Rabb’in sevgilisi, kutsal nurların doğuş yeri, Kul kefâ (de ki yeter) bezminin mumu.
İlahî huyların mazharı, onun niyeti yarının nuru, mana arşının komutanı, bütün peygamberlerin sonuncusu.
Le‘amruk (senin ömrüne yemin olsun) mülkünün önderi, kabul yakınlığının peygamberi. Yaratılış sırrının başlangıcı, âlemlerin sonucu.
5. Her kim senin anber kokulu saçını görürse önder olur. Onun günü bayram, gecesi safâ nurları değerinde olur.
Her kim senin yüzünü görürse can cihanının güneşi olur. Onun yüzünün parlamasıyla gökyüzü aydınlanır.
Ey can! Âlemin efendisi sensin, kâinat senin davetsiz misafirindir. Ey hidâyetin emîri! Âdem de âlem de senin hizmetçindir.
Ulvî kavseyn (iki yay mesafesi)’in sahibi, cömertliğin kaynağı. Senin yolunun toprağının bir zerresi âlemin gözüne sürmedir.
Ey Allah’ın peygamberi! Ben haddini bilmeyen fuzuli bir kişiyim. Müptelâ bir dille seni tavsif etmeye cür’et ettim.
10. İş ve halkın yaratıcısı olan Allah senin zatını tavsif etmiştir. Senin mucizeni gösteren sayfa ispat için bana yeter.
Ey Allah’ın peygamberi! Madem Allah’ın zatına vesile sensin, yardım et, ben emrindeyim ey büyük peygamber!
Ey Allah’ın peygamberi! Senin temiz zevcenin hakkı için, nurlu, vefa dolu Hazret-i Zehrâ hakkı için,
Ey Allah’ın peygamberi! Senin ilim şehrinin kapısının hakkı için, yatağında yatan şahın, lâ fetâ (Ali’den başka genç yoktur) vasfının emirinin hakkı için,
Ey Allah’ın peygamberi! İki torunun hakkı için bana şefaat et, yardım et. Cömertlik padişahı olan Âbid ve Bâkır hakkı için,
15. Câfer’in sırrı için, Hakk’ın emrine razı olan Kâzım için, dostlar olan Şah Takî, Nakî ve Askerî için,
Ey Allah’ın peygamberi! Yüce ev ahalinin hakkı için, hüviyyet sırlarının sırrı ve bütün temiz kişilerin şahı için,
Benim bütün amellerimi lütfunla kontrol et, dergâhından reddetme, riyasızca ben emrine hazırım.
Kerem sahibi Allah’tan her an salât ve selam sana ve senin ev halkına olsun, ey seçilmiş peygamber!
Başsız ve ayaksız ümmetlerin yol göstericisi sensin. Bizim Mevlânâ’mız senin zatın hakkında böyle buyurdu.
20. Bu çaresiz ve düşkün Bâkî’nin elinden tut, yardım et ey âlemin nuru, ey Resûl-i müctebâ.

4

148b

هو

هزج: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

درخشان گشته مهرِ آسمان پیمای نوروزی　　فلک پوشید سبزین جامهٔ زیبای نوروزی
زمان كَیفَ يُحيِ الْاَرضَ بَعدَ الْمَوتْ[330] میباید　　دمِ صور است گویا این نوای نای نوروزی
نشان رستخیز عام بر پا شد چو در اکوان　　بیا بر خیز و پر کن ساغر مینای نوروزی
فراموشم اگر وصف بهشت ای صوفی عذرم دار　　شدم بیهوش و بیدل مستم و شیدای نوروزی
سیاهی چون شود خورشید را خاور ازین معنی　　سویدای دلم شد سایهٔ سودای نوروزی
ز آزرگاه زرتشتی فتاده شعله ای بر خاک　　درخش آفرینش لولهٔ حمرای نوروزی
به فیض مهر چون خط رخ دلدار حسن آمیز　　چمن در صحن گلزار وفا پیرای نوروزی
بنفشه آیتی دارد ز حسن یار مهر و سیم　　ز سنبل طره اش آید بفکر و رأی نوروزی
روان غنجه اندر برگ سبزین قطرهٔ خونست　　مکیده جرعه ای می از لب صهبای نوروزی
سمن چون شمهٔ بویی بدارد زان بت سیمین　　شده پرنور رویش صفحهٔ بیضای نوروزی
هزاران کرده اند آغاز خواندن آیت حسنش　　به جا شد گر بباشم بلبل گویای نوروزی
زمستان ظلم بی حد کرده گلها شکوه می دارند　　به شاهنشاه عدل و داور دارای نوروزی
وصی و وارث احمد کمال مطلق سرمد　　سمّی ذات یزدان حضرت مولای نوروزی
خراب آباد عالم را نگاهش کرده چون گلشن　　دل عشّاق را هم رتبهٔ مأوای نوروزی[331]

---

[330] "Yeri, öldükten sonra nasıl diriltir", Rûm Sûresi, 30/50.

[331] Gökyüzünün güneşi Nevruz ışığını saçmış, felek güzel yeşil örtüsünü giymiş,
Yeri öldükten sonra nasıl diriltir, ayetinin zamanı geliyor, sûra üflemenin zamanı mı, yoksa Nevruz neyinin sesi midir?
Alemdekilerin ayağa kalkma zamanı, gel, kalk, kadehini Nevruz minesiyle doldur.
Ey sufi, eğer cennetin tavsifini unutursam kusura bakma, Nevruzdan akılsız, gönülsüz, sarhoş ve çılgın oldum.
Bu manadan doğu güneşini bir karanlık kaplar, Nevruz sevdasının gölgesi, gönlümün kara noktası oldu.
Zerdüştlük tapınağından toprağa bir ateş düştü, onun yaratılışındaki aydınlık Nevruz'un kızıl çeşmesi oldu.
Güneşin feyziyle sevgilinin yanağının güzel hattı karışınca, gülbahçesindeki çimen Nevruz'a vefalı oldu.
Menekşe, yarin güzelliğinden bir ize sahip, sünbül Nevruz düşüncesiyle saçını toplar.
Yeşil yaprakta yürüyen yeşil gonca, bir damla kandır, ateşkese Nevruz şarabından bir yudumdur.
Yasemin o güzelden bir koku barındırdığı için nurlanmış, beyaz bir Nevruz sayfası olmuştur.
Onun güzellik ayetini binlerce defa okudular, eğer Nevruz bülbülü gibi söylersem yerinde olur.
Kış, sınırsız zulümler yaptı diye çiçekler şikayet ediyor, Nevruz'da adaleti sağlayan şahların şahı hakime.
Ahmed'in vasîsi ve varisi, tam kemâlin önderi, Nevruz'un yüce dostu.
Harap olmuş alemi bir bakışla gülşene çeviren odur, aşıkların gönlünü de Nevruz sığınağı yapan odur.

5

150b

هو

قصیده در مدحِ حضرتِ امیر المؤمنین و مولی المتقین
امام المشارق و المغارب علی ابن ابی طالب علیه السلام

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

شبیهِ آبله ها زندگانئِ عالم — به بحرِ حادثه ها منقلب شود[332] هر دم
کسی که زادهِ مامِ عجوزِ دهر شود — خورد در آخرِ کارش به صد جفا و ستم[333]
بهارِ عیشِ زمان نیست دائمی باقی — نیابی در دو سه روزی حیاتِ خوش یک دم
مقارن است به فرقت وصالِ یارِ عزیز — چو نغمه های مسّرت به ناله ها همدم
نظر کنی به حقیقت اگر به ذرّهِ خاک — مخمّر است به خونِ دل هزار آدم
به مردگانِ خودش گریه می کند افزون — برگ های گلستان ازین سبب شبنم
سما ز هجر و الم نیلی جامه پوشانید — ز روز[334] اوّلِ خلقت همین کند ماتم[335]
به گلستان که روی بادِ بامداد وزد[336] — انینها کند و شرحِ سوزش و ماتم
هزار غمزده گریان ز محنتِ دوران — که غنجه های امل همنشینِ خارِ ستم
ز رنگِ سرخِ[337] شفق خونِ عاشقان باشد — سیاهئِ شبِ هجران به غصّه ها تو ام
ز زهر نوشئِ عاشق نشانِ دهد سبزی — ز تیره کوکبه ام در دل خزان الم
سحابِ مهرِ امل انجلا نیابد قد — ظلامِ بختِ سپیده نشد ز صبحِ رقم
رسیده کار به جایِ محنت و آلام — صدا به گریه و افسوس کرده ام هر دم
به حقِّ جمله شهیدان به کربلای معلّی — به حقِّ باقر و جعفر به موسئِ افخم
به نورِ شاهِ غریبان علی به نورِ تقی — به عسکرین و امامین و صاحبینِ علم
به حقِّ جملهٔ آلِ محمّد و محمود — به سرِّ قائمِ مهدی خلیفهٔ اعظم
هزار بار صلاة و سلامِ حق بادا — به احمد و به تو بر جمله آلِ بیتِ کرم
بده امید دلِ باقی ای ولیِ خدا — معاشی بده به من زار ای امامِ کرم
اِلَهِی صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَی جَمَاعَتِهِمْ — اِلَهِی اَرْزَقْنَاَ اَلخَیرَ فِی اُمُورِ الْاَهَمْ

---

332 منقلت شود: موج مزید

333 Bu beyitten sonra aşağıda kaydettiğimiz beyit yazılmış, ancak ilk mısra vezin olarak eksik kaldığından dâhil edilmemiştir.
فلک دائما قرین غمست
هزار غصه خورد تا رسید معشر دم

334 صبح:روز

335 لباس هجر و الم: همین کند ماتم

336 وزد:ای دل

337 سرخ:خون

اِلَهِی صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى النَّبِیّ وَ وَلِی   وَ عَلَى بَیْتِهِمَا یَا جَلِیلُ یَا اَعْلَمْ
اِلَهِی اَوْصِلْ عَلَیَّ بِتَصْلِیَاتِهِمْ   نَفَع و عَافِیَةُ الخَیرِ فِی الْاُمُورِ الْاَهَمْ
وَ فِی خَوَاتِمِ عُمْرِی بِالْاَمْنِ وَ الْاِیمَان   اِلَی نِعَمِیكَ خُذْ رُوحِی رَبَّنَاَ اِرْحَمْ[338]

5 محرم الحرام 1343

6[339]

مدحیّه در حقِ عالئ مرشدِ اقدس و اعظمم جنابِ مجدی مَدَّ ظِلَّهُ عَلَی رُؤُسِنَا

هو

هزج: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

نگه کردم به رویت نورِ پاک مصطفی هستی   کلیمِ راز حق شاه سریر *هَلْ اَتیَ*[340] هستی
تویی آن فرد عالیشان تویی آن سیّدِ زیشان   ظهورت جمله ای اکوان به باطن *قُلْ کَفَی*[341] هستی
نموده خالق الاشیأ ز لعلت رمزِ *مَا اَوْحَی*[342]   همان در دیدهٔ بینا ولی ذوالعطا هستی
علی هیبت حسن صورت حسینی مشرب و سیرت   شها در عالمِ وحدت مهِ آلِ عبا هستی
به دستت *کُنْ فَکَانْ*[343] داری به لطفِ فیض جان داری   سریرِ لا مکان داری رحیمِ پر وفا هستی
قسم بر سرِّ تو جانا شبی در عالمِ لاهوت   نیازی کردم دم و گویندهٔ صوت بیا هستی

---

[338] "Âlemin yaratıkları için su toplanması gibi olaylar denizi her zaman değişir.
Eğer bir kimse dünyaya bağlanıp kalırsa, onun işinin sonunda yüzlerce cefa ve siteme maruz kaldı.
Zamanın bahar eğlencesi daima bâkî değildir, iki üç günlük dünyada hoş bir hayat bulamazsın.
Aziz sevgilinin visali ayrılığa yakındır. Çünkü sevinç çığlıkları inlemelerle yoldaştır.
5. Toprağın bir zerresine gerçekten bir bakarsan, binlerce insanın gönül kanıyla sarhoştur.
O birçok ölüsüne ağlıyor, gülbahçesinin yaprakları bu yüzden şebnemli.
Gökyüzü ayrılık ve elemden mavi elbiseyi giydi, yaratılışın ilk gününden beri, gökyüzü böyle yas tutar.
Gül bahçesine gidiyorsun, sabah rüzgarı esiyor, inleyişler matem ve gönül yangınını şerh ediyor.
Zamanın sıkıntısından gamlı bülbül ağlar, istek goncaları sitem dikenine yoldaş.
10. Aşıkların kanıyla şafak kırmızı renge boyanır, ayrılık gecesinin siyahlığı sıkıntılarla ikizdir.
Aşıkların içtiği zehirde yeşil, yıldızımın karanlığından gönülde hazan elemi görünür.
Emel güneşinin parlayan bulutu parlamıyor, bahtın karanlığında tan ağartısının bir izi olmadı.
Sıkıntı ve dert yerine ulaşan, ağlama ve hayıflanma sesi oldu her zaman.
Yüce Kerbelâ'nın bütün şehitlerinin hakkı için, Bâkır, Ca'fer ve asil Musa'nın hakkı için,
15. Gariplerin şahı Ali'nin nuru için, Takî'nin nuru, Askerînin, imamların ve ilim sahiplerinin hakkı için.
Muhammed, Mahmud ve ailesinin hepsinin hakkı için, büyük halife ka'im Mehdî'nin sırrı için,
Ahmed'e, sana ve ev halkının hepsine, Hakk'ın salat ve selamı binlerce defa olsun.
Bâkî'nin gönlünün ümidini ver ey Allah'ın velisi, inleyen bana yaşamam için gerekenleri ver ey cömert imam.
Allah'ım salat ve selam onların topluluğunun üzerine olsun. Allah'ım önemli işlerde bizi hayırlı bir şekilde rızıklandır.
Allah'ım nebi ve veli üzerine salat ve selam olsun ve onların ev ahalisinin üzerine ey Celîl ve her şeyi bilen.
Allah'ım bana onların dualarını ulaştır. Önemli işlerde hayırlı afiyet ve fayda ver.
Ömrünün sonunda emniyet ve iman ile ruhumu naim cennetine al. Rabbimiz merhamet et."

[339] Bu kasîde Osman Ergin Kütüphanesi'nde bulunan mecmuada tercümesi ile birlikte vr. 12^a-13^b arasında kaydedilmiştir.

[340] 6/1b: "Hakilatte (kesin, şüphesiz) geldi." İnsan, 76/1

[341] 6/2b: "Allah yeter de." Ankebût, 29/52.

[342] 6/3a: "(Kuluna) vahyettiğini (vahyetti)." Necm, 53/9-10.

[343] 6/5a: "Ol, hemen oldu." Bakara, 2/117.

مقامت جای قطبیت مکانت سرِّ غوثیّت   هجابت لبسِ عبدیّت امامِ مقتدا هستی
هزاران بار مربوبی ور بی کرده ام الحان   نمایان گشته که دارندۀ ارض و سما هستی
ترا وقتی که دیدم ذاتِ حق تجلی کرد   امیرِ هر دو عالم مرشدِ اهلِ رضا هستی
تویی در جملۀ عالم تویی آدم تویی خاتم   به سرِّ ما شدی محرم علیمِ ما خفی هستی
تویی آن نیّرِ رخشان تویی یوسف تویی کنعان   تویی مصرِ معانی ختمِ جمله اولیا هستی
تویی عیسیٔ این دوران تویی حکمت تویی لقمان   به فیضت مرده ای بی روح را عینِ شفا هستی
تویی که وصفِ ذاتِ پاکِ خود کردی ز من مجدی   حقیقت نیستم من باقیٔ نورِ بقا هستی
من و تو در مراتب رسمِ الفاظ و عبارات است   حباب و قطره هستی لجّۀ صدق و صفا هستی

21 شوّال 1343   13 Mayıs 1341
[13 Mayıs 1925]

TERCÜME

Cemāl-i pākiñe naẓar ettim, gördüm ve añladım ki nūr-ı pāk-i Muṣṭafā'sıñ, esrār-ı İlāhiyye'niñ Kelīm'i ve Hel Etā taḫtınıñ şāhısıñ.

Sen öyle bir 'aẓīmü'ş-şān seyyid ve öyle bir ferd-i 'ālīşānsıñ ki 'ālem-i ekvān ẓuhūruñ, Ḳul Kefā sırrı buṭūnuñdur.

Ḫāliḳü'l-eşyā *ve evḥā ilā 'abdihi mā evḥā*[344] remzīni seniñ la'l-i lebiñden gösterdi, sen erbāb-ı baṣīret naẓarında veliyy-i ẕü'l-'aṭāsıñ.

Heybette 'Alī ṣūrette Ḥasansıñ, meşreb ü sīretiñ Ḥüseynī'dir, ey şāh-ı 'ālem, sen vaḥdet 'āleminde āl-i 'abānıñ māhısıñ.

Kün fe kānıñ umūru eliñdedir, istedigiñ gibi tedvīr edersiñ, luṭfuñla cānlara feyż verirsiñ, lā-mekān taḫtı seniñdir, vefā ṣāḥibi raḥīm sensiñ.

Ey cānānım, seniñ seriñe yemīn ederim ki bu gece lā-hūt 'āleminde niyāz ettim. Baña "gel" diye niyāz eden sen idiñ.

Maḳāmıñ ḳuṭbiyyet maḳāmı, mekānıñ ġavṣiyyet seridir, 'abdiyyet libāsı seniñ ḥicābıñdır, imām-ı muḳtedā sensiñ.

Biñlerce ve defa' merbūbluḳ ve rabliḳ ettim şimdi nümāyān oldu ki arż u semāyı ṭutan, mutaṣarrıf olan sensiñ.

Seni gördügüm vaḳit sırr- ẕāt-ı Ḥaḳ tecellī eyledi, her iki 'ālemiñ emīri ve ehl-i rıżānıñ mürşīdisiñ. Cümle 'ālemde sen mütecellīsiñ.

Ādem u ḫātem sensiñ, bizim sırrımıza maḥrem olduñ, gizli umūrumuzu bizden iyi bilirsiñ.

---

344 "Allah kuluna vahyini bildirdi", Necm Sûresi, 53/10.

O neyyir-i raẖşān sensiñ, Yusūf da sensiñ Ken‘ān da… Mısr-ı me‘ānī de senden ‘ibārettir sen cümle evliyānıñ ẖātemisiñ.
Devrānıñ ‘İsāsı sensiñ, ḥikmet ü Loḳmān sensiñ, feyżiñle rūḥsuz ölüye ‘ayn-ı şifāsıñ ve cān verirsiñ.
Ey Mecdī! Benden kendi ẕāt-ı pākiñi medḥ eden de sensiñ çünkü ḥaḳīḳat de ben yoḳum, Bāḳī-i nūr-ı beḳā sensiñ.
Ben, sen merātib ‘itibāriyle elfāẓ u ‘ibārāta ‘ā’id rüsūmdur yoḳsa ḥabbelerde sensiñ, ḳaṭre de sensiñ, ḥudūdu, ḳa‘rı bulunmayan ṣıdḳ u ṣafā-baḥrı da sensiñ…

مثنوی

1

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

122b ای لقای تو جوابِ هر سؤال   مشکل از تو حل شود بی قیل و قال
ترجمانی هر چه ما را در دلست   دستگیری هر که پایش در گِلست
مرحبا یا مجتبی یا مرتضی   اِنْ تَغَبْ جاءَ الْقَضاَ ضاَقَ الْفَضاَ[345]
ای که لطفت مقتدا های سبل   رهنما و رهبری بر عقلِ کُل
در وصالت مهری ما الآی ما   پیرِ ما مولا و مولانای ما
من که بر درگاهِ تو بُردم پناه   رو سیاهم رو سیاهم رو سیاه
مجرم و آلوده ام این قدر بس   عاجز و درمانده ام فریاد رس
مجرمان را تو شفیعستی همان   عاجزان را دستگیری بی گمان
حَاشَ لِلّٰهْ نا امیدم می کنی   گر بخواهی با یزیدم می کنی
گر نمی دانم کمالاتِ ترا   عاشقِ نامِ تو هستم سرورا
بنده ام بر خاکِ راه مولوی   خانه هم بر مثنویٔ معنوی
این تجلّی بر منِ مسکین هم   از تو شد از لجّهٔ بحرِ کرم
من که هستم بر دهت یاری کنم   یا وفا داری و دلداری کنم
چون که گر بی اختیارم لطف کن   بر دلم جاری کن الطافِ سخن
تا پزیرد اختتام این کارِ پاک   از دل و از دستِ این مشته ز خاک
بر حقِ سردان کمالِ آن بها   نورِ شمسِ آن سمای اصطفا
بر حقِ لطفِ صلاح الدینِ ما   از کرم کن جمله حاجاتم روا
بر کریم و هم ولد عشقِ حسام   شهریارا کن مرا مُقْضِی الْمَرَام[346]

---

[345] 1/1,2,3. beyitler Mesnevî-I/97,98,99. Bk. Mevlanâ, *Mesnevî-i Manevî*, I/97,98,99, s.16; (Beyitlerin tercümeleri Abdülbâkî Gölpınarlı'nın tercümesinden alındı. [Mevlanâ, *Mesnevî-i Manevî*, çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, I/97,98,99, s. 8, MEB. Yay., İstanbul, 1988])

[346] "Ey vuslatı, her sualin cevabı! Senin yüzünden müşkül, konuşmaksızın, dedikodusuz hallolur gider.
Sen, gönlümüzde, olanların tercümanısın, her ayağı çamura batanın elini tutan sensin.
Ey seçilmiş, ey Tanrı'dan razı olmuş ve Tanrı rızasını kazanmış kişi merhaba! Sen kaybolursan hemen kaza gelir, feza daralır.
Ey yolların önderi senin lütfun akl-ı küle rehber ve yol göstericidir.
5. Bizim mührümüz, bizim illâmız sana kavuşmakla, bizim pirimiz, Mevla ve Mevlânâmız.
Ben senin dergahına sığındım, yüzüm siyah, yüzüm siyah, yüzüm siyah.
O kadar çok günah işledim ki aciz ve dermasızım feryadıma yetiş. Günahkarlara sen böyle şefaatçisin acizlerin elinden tutan şüphesiz sensin.
Katiyen beni ümitsiz etmiyorsun, istersen beni Yezid'le beraber yaparsın.
10. Senin mükemmelliklerini bilmiyorsam da senin isminin aşığıyım ey önder.
Mevlâna'nın yolunun toprağına köle olmuşum, evim de Mesnevî-i Mânevîdir.
Bu tecelli benim gibi miskine de senin kerem denizinin damlasından oldu.

1[347]

118[b]

مجتث:مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

ز عکسِ جلوۀ طالع دلم اسیرِ محن — مگر که لطف کند سرور سریر کرم
شهِ جهانِ وفا مهرِ آسمانِ سخا — امیرِ عزّ و علا سیّدِ خجسته شیم
جنابِ ولادتِ خدا نورِ ایزدِ یکتا — ز روحِ قدس مؤید شود همان ملهم
حبیبِ سرورِ *لولاك* سیّدِ عربی — که خاکِ مقدمِ او کحلِ چشمِ عرب و عجم
فرشتگانِ سما پاسبانِ درگاهش — به بندگی بکند فخرِ حضرتِ آدم
توسّلِ کرمش کرده نوح را ناجی — به مهرِ او سلیمان داده حق خاتم
به مصر معجزه بنمود موسئ عمران — به چوب پاره کزو میرسد کمندِ کرم

Ben kimim ki sana yardım edeyim, vefa gösterip gönlümü vereyim?
İhtiyarım dışında lutfettiğin gibi, söz latifelerini de gönlümde akıcı hale getir.
15. Eğer bu seçkin işi sonunda kabul ederse, gönülden ve elden bir avuç toprak gerekir.
O olgunluğun değerinin hakkı için, o seçkin semânın güneşinin hakkı için
Selâhaddin'in lütfu hakkı için, kereminle bütün ihtiyaçlarımı yerine getir.
Kerim, Veled ve Hüsâmeddin aşkı için, ey padişah, benim merâmımı yerine getir.
[347] Kerem tahtının önderinin lutfetmesi haricinde, talihin cilvesinin ters dönmesinden gönlüm mihnetlerin esiri,
Vefa cihanının şahı, cömertlik göğünün güneşi, yüceliğin emiri, huyu kutlu efendi,
Allah'ın velî kulu, bir olan Tanrı'nın nûru, Rûhü'l-kudüs'ten ilham alıp onunla desteklenir.
Arapların efendisinin 'sen olmasaydın' önderinin sevgilisi, onun ayak yeri, Arab'ın ve Acem'in gözüne sürme,
Göğün melekleri onun dergahının bekçileri, Hz. Adem ona kölelik yapmakla övünmektedir.
Nuh cömertliğe tevessül ettiği için kurtarıcı olmuş, onun mührünü Allah Süleyman'a vermiştir.
İmran'lı Musa Mısır'da mucize göstermiş, bir odun parçasıyla cömertliği oraya ulaşmaktadır.
İsa onun velâyet-i samedî kuvvetiyle dar ağacından kurtulmuş ve bu alemden yücelere çıkmıştır.
Ulvî alemin gaybında bütün peygamberlerin destekçisi, velâyetin temiz nûruyla hepsinden öndedir.
Son peygamberin vasîsi yani Ahmed-i Muhtar, dinin velisi ve hışım göğünü nurlandırandır.
İmamların babası, aydınlatan ışık, ötelere açılan mağara, ümmetin emiri, bütün delillerin velisidir.
Yüce Allah'ın eliyle oluşan nebî olan Ali, vefalı, Allah'ın aslanı, en çok övünülen önder.
Humm-i Gadîr'in velîsi, herşeyden haberdar olan emir, söz bilenin onun hakkında dilsiz kaldığı kişi
Allah, "bugün dininizi tamamladım" dedi, o cömert şahın dostluğunun nuru sebebiyle
Öyle yüce makamlı bir şah ki onu en büyük peygamber, alemlerin efendisi övmüştür.
Ben ondanım, Ali benim velîmdir diyen herkese, Allah'ım, ona ve onun yardımcısı ile dostuna yardım et.
Onun destekçisi ve yardımcısı, onun düşmanına düşmandır, ona yakınlığa ulaşan kişi mutludur.
Şiileri, benim ev ahalimdir diye müjdeleyen, bu müjdeyi Hazreti peygamberden verendir.
Onun düşmanına Allah'tan Âd oku gelir, o okun zehri yılan zehrinden daha öldürücüdür.
Peygamber, o şah hakkında şöyle buyurdu: Ben ilmin şehriyim, Ali de onun kapısıdır.
Söz söyleyip onun fazilet ve menkabesinden bahsediyorum, her ne kadar söylesem, denizden bir damlayım.
Haremin imamının şerefi ve hürmetine, yüce gökyüzünün güneşi iki defa reddedilmiştir.
Onun keremli bakışıyla taş mücevher olmuş, kahır ve kuvvetiyle aslanlar yok olmuştur.
Delil olarak sana yeter, sözüyle rükû eden, cömertlik yolunda itaatkâr olan odur.
Nefislerimiz, delili yeterlidir, zira Muhammed'in nefsinin nefsi odur.
Peygamberlik mührü onun rütbesinden, ayağının altındaydı. Peygamberin mübarek omzuna ayak basandır.
Lat ve Uzza'yı toprağın altına attı, putları kıran, düşmanı hezimete uğratandır.
Neseben yüce şah, lakaben Murtaza Ali'dir, İskender ve Cem sana kapıcı olsa yeridir.
İbn-i Mülcem'e binlerce lanet olsun, zira senin kanını akıttı ve alemi yasa boğdu.
Sensin iki dünyanın şahı, insan ve cinlerin velîsi, sensin madenler kaynağı, sıfatın insanlık ve cömertliktir.
Bize lütfunla bak, zira üzgünüz, inliyoruz ama senin neşven kötümserlik ve gamı def etmektir.
Senin isimlerini birer birer sayarım, o isimlerin hepsi alemde ötelere tevessül aracısıdır.
Hasan'ın yani ümmeti hidayete erdirenin torununun temiz nuruyla, ki cefa zehriyle şehit olmuştur,
Peygamberin ehl-i beytinin susuzluğunun hakkı için, yakınlarının inlemeleri, yanıp yakılmaları ve matem için.

به قوّتِ صمدئ ولایتش عیسی   ز دار یافت رها و عروج ازین عالم
ز غیبِ عالمِ علوی ظهیرِ جمله نبی   بنورِ پاکِ ولایت ز جمله ها اقدم
وصیّ ختمِ رسل یعنی احمدِ مختار   ولیّ والئ دین نیّرِ سمای خشم
ابو الائمه سراج المنیر و کهفِ وری   امیر الامة و والی الدلاء حل و حرم
نبی خصال یدالله عزّ جلّ علی   وفا فعال اسدالله سرور افخم
ولی خمّ غدیر و امیرِ خیبر گیر   کسی که لاف بزند در حقش شود ابکم
خدا بگفت که اَلْیَوْمَ دِینَکُمْ اَکْمَلْت   ز رخش نورِ ولای شهنشه اکرم
شهِ بلند مقامی که در حقِ نعتش   بگفته سیّدِ عالم پیمبرِ اعظم
به هر کسی که به اویم والیم علی مولاست   خدا به ناصرِ او باش ناصر و همدم
ظهیر و ناصرِ او و به دشمنش دشمن   به قافِ قربِ قبولش رسنده شد خرّم
به شیعیان که تبشیر و آلِ من والاه   بشارتی و هم از جانبِ رسولِ امم
به دشمنش ز خدا تیرِ عاد من عاداه   کُشنده تر بود از زهرِ سمِ افعی دم
و نیز در حقِ آن شاهِ اولیا فرمود   که من مدینهٔ علمم علی بود بابم
سخن کشی و به فضلِ مناقبش گویم   اگر چه هرچه بگویم بود چو قطره زیم
دو بار رد شده خورشیدِ آسمانِ علا   به حرمت و شرفِ آن امامِ پیرِ حرم
به نظرهٔ کرمش سنگِ ریزه گوهر شد   به قهر و سطوتِ او شیر ها شوند عدم
به انحصار مفاد اِنَّمَا کَفَاکَ الدَّال   که اوست راکع و معطئ ز راه جود و کرم
دلیلِ انفسنا بس به مدّعا شاهد   که اوست نفسِ نفیسِ محمّدِ خاتم
ز رتبه مهرِ نبوّت به زیر پایش بود   به کتفِ پاکِ محمّد گذشت پاک قدم
به زیرِ خاک بینداخت لات و عزاً را   هزیمت آور دشمن شکنده است صنم
شهِ علا نسباً مرتضی علی لقباً   سزا بود به تو دربان شود سکندر و جم
هزار لعنت و نفرین به ابن ملجم باد   که ریخت خونِ تو بر خاک و ناله کرد عالم
تویی شهنشهِ کونین و والی الثّقلین   تویی قدیم معادن وصفت مروتیست و کرم
به ما ز لطف نظر کن ملول و زار هستیم   که نشوهٔ تو همین است دفع کرب و غم
یگان یگان شمرم نامِ شان به حضرتِ تو   توسّلِ همهٔ ماسواست در عالم
به نور پاک حسن یعنی سبط هادئ امت   که شد شهید به زهر جفا بجو رویم
به حق تشنگئ اهلِ بیتِ پیغمبر   به نالهای حریمان به سوزش و ماتم

مسمط

1

135[a] تحمیسِ غزلِ سیّد میر نگاری[348] قدس سره

هو

رمل: فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

1

عزم کردم که گلِ مقدمِ جانان باشم
تا که هم کوکبۀ رفعتِ سلطان باشم
قسمی می دهمت فارغِ اکوان باشم

من نه آنم که ز عشقِ تو پشیمان باشم
تارکِ مهر شوم در صدفِ جان باشم

2

به هوا دارئ آن سیّدِ افرادِ جهان
گذری می کنم از قید و هوا کون و مکان
تا کند دلق وفا مجد خواند نهان

در ازل در سرِ پیمانه چنانم پیمان
هست جانم چه قدر در پی جانان باشم

3[349]

شیفته طبعی به جانان چنین می بستند
به دلم عقدۀ هجران چنین می بستند
کفرِ من دیده و ایمان چنین می بستند

با من دلشده پیمان چنین می بستند
ساقئ بی دلِ پیمانهِ خوبان باشم

4

می روم در رهِ او نغره زن و رقص کنان
مقتدی شد به دلِ من همه ذرّاتِ جهان

[348] Seyyid Mîr Hamza Nigârî, *Dîvân-ı Nigârî (Fârsî),* Matbaa-i Hukûkiye, İstanbul, 1329 [1911], s. 187-188.
[349] Bu bent yanlışlıkla iki kez yazılmıştır.

می شود وصلتِ آن یار به من لطف رسان

کی شود دست زنم بر سرِ کیسوی بتان
کی شود ناخنِ مشّاطهِ آنان باشم
5
تا به کی گریه کنم نالهٔ جانگاه کشم
تا به کی غم خورم و هجر کشم آه کشم
از یمِ حادثه ها تا لبِ او راه کشم

گر می آید ز یدم بادهِ دل خواه کشم
بختم ار یار شود یارِ نگاران باشم
6
عاشقم باده به کف سر به سبو خونی جگر
به نموده است به من فجر وصال از ساغر
سحرم پیک صبا آمده و داده خبر

شده ام طالبِ عنقا پس ازین شام و سحر
همدم هدهد درگاه سلیمان باشم
7
بندهٔ مستم و شیدا به درِ پیرِ مغان
سایهٔ لطف خدایم اثرِ پیرِ مغان
سال ها شد که منم دربدرِ پیرِ مغان

باعث ای میر نگاری نظرِ پیرِ مغان
من کدام سرور و سر خلقهِ رندان باشم[350]

[350] "1. Sevgilinin ayağının toprağı olmaya azmettim.
Böylece sultanın yıldızının yüceliğinde olayım diye.
Cihandan habersiz olma konusunda sana yemin ederim.
Ben senin aşkından pişman olacak birisi değilim.
Can konusunda güneşe karanlık edecek değilim.
2. Dünyadaki insanların efendisinin isteğiyle
Dünyanın tüm istek ve kayıtlarından vaz geçerim.
Derviş giysisi vefalı olup gizlice yücelik söylesin diye.
Kadeh, ezelde bana öyle bir haber verdi ki

Ne kadar canım varsa canana harcamalıyım.
3.Aşık bir tabiat, insanı sevgiliye öyle bağlıyormuş ki
Gönlüme ayrılık düğümünü öyle bağlıyormuş ki
Benim küfrüm göz ve imanı öyle bağlıyormuş ki
Gönül veren bana öyle bir haber bağlıyormuş ki
Güzellerin kadehinin gönülsüz sakisi olurum.
4. Raks ederek ve nara atarak onun yolunda gidiyorum.
Dünyanın bütün zerreleri yüreğime bağlandı, uydu.
O yarin vuslatı bana lutfu ulaştırıyor.
Güzellerin saçına elimi sürmem ne zaman mümkün olabilir
Ne zaman onun saçını tarayan tırnak olurum.
5. Ne zamana kadar ağlayıp inleyeceğim.
Ne zamana kadar gam, ayrılık ve ah çekeceğim?
Olaylar denizinden onun dudağına, ne zamana kadar yol çekeceğim?
Eğer gelirse gönlün badesinden el çekeceğim.
Eğer bahtım sevgili olursa sevgililerin sevgilisi olurum.
6. Ciğer kanıyla dolu testiye ve avuçtaki kadehe aşığım.
Kadehte, kavuşmanın ucu bana görünmektedir.
Sabah saba rüzgarının habercisi oldu, bana haber getirdi.
Ankanın talibi oldum, ondan sonra sabah akşam
Süleyman'ın dergahında hüdhüdün yoldaşı oldum.
7. Pir-i muğanın kapısında sarhoş ve çılgın bir köleyim.
Pir-i muğan sayesinde Allah'ın lutfunun gölgesiyim.
Yıllardır pir-i muğanın kapısında bir oraya, bir buraya giderim.
Mîr Nigârî'ye pir-i muğanın bakışı nedeniyle
Ben hangi rindlerin halkasının önderi olurum."

غزليات

1

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن

144a خوشا به بندهٔ ديرينه داد عصاى مشّيت بديده گشت به ديدار ماوراى مشّيت
خوشا در عالمِ اكوان تجلياتِ صفاتش قسم كه نيست ظهورش شود سواى مشّيت
نيافت قلب كه كارى بگويمش نه روا اين همه موافق وهم نيست نارواى مشّيت
مضلّ و هادى يكست و تجلّيات دو تائى به من چنين بنمايد رخش بقاى مشّيت
منّقش است به طغراى حسنِ احسنِ خلقه بخواند آن كه ز حق باشد آشناى مشّيت
مرا به لطف و مروّت رسان به عالمِ لاهوت به عهدِ بندهٔ زارت بكن وفاى مشّيت
بشو به خونِ دلم دست و يا مرادِ مرا ده عجب نمى شود آيا دمِ شفاى مشّيت
بدانى مطلبِ باقى بده كه شانِ تو اينست قسم به لطفِ تو جانا تويى خداى مشّيت[351]

27/Nisan/1341
[27 Nisan 1923]

2[352]

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن

به شب خيال رخ خوبش آفتاب منست به روز زلف سياهش شب حجاب منست
به هجر يار كه بارد چو قطره قطره سر شان ز عكس مهر جمالش همه شهاب منست
دو چشم فرقتم از اشک شد پيالهِ نور مدام حسرت لعل لبش شراب منست
ز ذوق و هل مپندار چرخ و رقص مرا چو مرغِ خسته جگر اين ز آن طراب منست
هميشه چون ز تو من شهر عشق مى پرسى نگر به ديدهِ عبرت دل خراب منست
ببين به عين تماشا كه اين شتاب فلک ز هجر عمر خراب و دم شباب منست
جمال دوست به تابد ز قصر پاى سرشک به چشم عبرت من نم ز انقلاب منست

---

[351] "Ne hoş! Kadîm köleye iradenin asasını verdi, iradenin ötesi göze görünür oldu.
Ne hoş! Varlıklar âleminde onun sıfatının tecellileri, yemin olsun ki iradeden başka ondan zuhur eden bir şey yok.
Onun için uygun olmadığını söylediğim bu işi kalp bulmadı, tümüyle vehme uygun olan iradeye uygun değil.
Saptıran da doğru yolu gösteren de bir, tecellileri ikidir, iradeye kavuşmak onun yüzünü bana böyle gösterdi.
O, O'nun yaratıklarının en güzelinin güzelliğinin tuğrasıyla nakışlıdır, o tuğra Hak'tan gelen iradeyi tanımakla okunur.
Mana âlemine beni lütuf ve mürüvvetle ulaştır, iradenin vefasıyla, senin perişan kölene verdiğin sözü yerine getir.
Gönlümün kanını yıka ya da bana muradımı ver. Acaba iradenin şifa verdiği an acaip olmaz mı?
Bâkî'nin maksadını bilirsin, ver, senin şanın vermektir. Ey sevgili! Senin lutfuna yemin olsun ki, iradenin efendisi sensin."

[352] Bu gazel M.120'de Ek.10'da kaydedilmiştir.

شنو به گوش خقیقت نوای عشقِ جهان   ز نغمهای جگر سوز این رباب منست
کمال عشق بود عقل و دین من باقی   که تاب روی جوانان همه کتاب منست[353]

3[354]

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

134[b] ز جانبِ احدی صَوْتُ الرَّحِيلْ آمد   فیوضِ حق به دلم همچو سلسبیل آمد
ترنّمات کند مطربان بلی بر جاست   که جشنِ اضحیه است کبشِ اسمعیل آمد
منم چو موسئ عمران به وادئ ایمن   ز شاخِ جنگلِ کثرت رخِ جمیل آمد
شنید گوشِ دل و جان خطابِ *فَاخْلَعْ*[355] را   ز دیده اشک سرور و صفا چو نیل آمد
نمود طلعتِ حقّم خدا بدین عالم   بومیِ دل خردم همچو جبرئیل آمد
بخوانده ام به رقیبم چو چهار تکبیرش   رسیده ام به بقا صَوْتُ الرَّحِيلْ آمد

11-12/Nisan/1341: Bayezid
[11-12 Nisan 1925]
1343/ماۀ مبارک رمضان، لیبۀ جلیلۀ قدر /19-18

Biñ üç yüz ḳırḳ üç sene-i mübārekesi Ramāżān-ı şerīfiniñ on sekizinci günü mürşid-i ‘ālī-ḳadrim sertāc-ı ibtihācım ḫātemü’l-evliyā ma‘nā-yı naṣṣ-ı *inne’l-‘izzete lillāhi cemī‘ān*[356] tāc-ı ru’usü’s-sālikīn ḳuṭbu’l-‘ārifīn merkez-i dā’ire-i vücūd muḥarrik-i edvār-ı şühūd vāṣıl-ı Maḥmūd-ı maḥbūbü’l-‘āşıḳīn sırr-ı Rabb-i vurūd ṣāḥibü’l-beyyinātü’l-ḳāṭıa‘ muẓhiri’d-delālātü’s-sāṭıa‘ ‘aynu’llāhi’n-nāẓıra yedu’llāhi’l-bāsıṭa raḥīm Bismillāḥirraḥmanirrahīm ġavṣü’z-zamān müdevverü’d-devā’irü’l-vücūb ve’l-imkān ẕü’l-mecdi ve’l-‘izzeti ve’l-behā’i bürhānü’l-etḳıyā elleẕī setera ẕātihu ‘an ‘uyūnü’l-ġāfilīne eẓhera ke’ş-şemsi fī rābia‘ti’n-nehār li’l-‘arifīn ‘Abdül‘azīz Mecdī Efendi dāme ẓıllehu’l-‘ālī ‘alā ru’usinā ve meta‘na’llāhu bi-sırrıhu’l-mübīn efendim ‘azīzimiñ ḥużūr-ı müfīżü’n-nūr siyādetlerinden çıḳıp Sulṭān

[353] Gece, onun güneş gibi güzel yüzü benim hayalimdir. Gündüz ise siyah saçı benim gece perdemdir.
Onun güneş gibi güzelliğinden, yıldızlar yarin ayrılığıyla başına damla damla yağar gibi
Ayrılıktan iki gözüm yaşla doldu, onun kırmızı dudağına hasret nurlu kadeh benim şarabımdır.
Bizim dönüşümüzün ve çarkımızın zevkten olduğunu zannetme, gönlü hasta kuş gibi neşemdendir.
Aşk şehri her zaman benden seni sorduğundan, benim harap gönlüme ibret gözüyle bir bak.
Temaşa etmek için bak, bu feleğin ayrılıktan ömrü harap oldu, benim gençlik çağımda.
Gözyaşı sarayında sevgilinin güzelliği parlıyor, ibret gözüyle bendeki değişikliğe bir bak.
Aşk dünyasında hakikat sesini duy, benim rebabım olan yanmış ciğer namelerinden.
Baki benim aklım ve dinim aşkın kemâliyledir, gençlerin yüzünün parlaklığı tümüyle benim kitabımdır.
[354] Bu gazel Osman Ergin Kütüphanesi’nde bulunan mecmuada varak 9[a]’da da kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.
[355] 3/4a: “Ayakkabılarını çıkar.”, Taha, 20/12
[356] Yunus Suresi, 10/65

Aḥmed’e doğru giderken sırr-ı vaḥdet nümāyān olup luṭf-ı kerīmāneleriyle ‘aynü’l-cem‘-i vaḥdete duḫūl eyleyerek kāfe-i ekvāna münbesiṭ ve vücūb ve imkānı muḥīṭ oldum. O ḥalde ẓuhurdaki ġazeli söyledim bu tārīḫ-i mes‘ūddan ṣoñra on gün içimden her nefeste ḳan ḳoḳusu duyardım, efendimiñ luṭf u kerīmleridir. Edḫılnā ilā sırrıke yā ẕi’l-mecd ve’l-‘alā tevesselnā bike ileyke ve ente’l-müntehī.[357]

TERCÜMESİ[358]

Cānib-i aḳdes-i eḥadiyyetten er-raḥīl ṣadāsı ẓuhūr etti göñlüme fuyūżāt-ı İlāhiyye selsebīl gibi vārid oldu.

Muṭribleriñ terennümātı ‘abes̱ degildir, çünkü bugün ḳurbān bayrāmıdır ve İsma‘īliñ kebşi geldi (sırr-ı İbrāhīmiyyet, nefer-i muṭmainne).

Ben Mūsī-yi ‘İmrān gibi vādi-yi emīndeyim, keṣret meşceresinden ruḫ-ı cemīl ẓāhir oldu. Cān ve göñül ḳulağı (fāḫla‘) ḫiṭāb-ı ‘izzetini duydu, gözden surūr u ṣafā yaşları Nīl gibi revān oldu.

Allāh bilir ki ḥaḳḳım yüzünü gösterdi, ‘aḳlım göñlümüñ vaḥyini aldı ve Cebrā’īl gibi oldu. Raḳībime (tecelliyāt-ı nefsiyye-i celāliye-i İlāhiye) dört tekbīr oḳudum ya‘nī seni ḳıldım, beḳāya eriştim. Er-raḥīl sesi geldi.

4

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

143a[359]
سوختم از فرقتِ جانان و حالِ انتظار   عاجز و در مانده گشتم از کمالِ انتظار
یار در من مختفی و من اسیرِ فرقتش   آه ازین نادانئ نفس و خیالِ انتظار
جملهِ اکوان نویدِ وصلتش داده است و دل   بی قرار و بی مجال و پایمالِ انتظار
مردم از افعال و اسما چاک کردم پردها   در زبانم زنده است اکنون مقالِ انتظار
مرمرا جانا به سوز و تا نماند ذره ام   محو گردد هستیم آخر زوالِ انتظار
از تو خواهم سرِّ ذات و کبریای مجدِ حق   محو شد جانانِ من بالله مجالِ انتظار
باقئ بی چاره ات گر می کنی زار و حزین   دامنت پر خون کند خونِ وبالِ انتظار[360]

---

[357] 3 numaralı gazelin yazım sebebinin anlatıldığı nesir, Osman Ergin yazmaları arasında tespit ettiğimiz yazmadan alınmıştır.

[358] Gazelin tercümesi Osman Ergin’de bulunan mecmuadan alındı. O.E.: 9b

[359] Şiirler yerleştirilirken bu sayfa yanlışlıkla bir sayfa geriye yerleştirilmiştir. Düzen gereği bir öne alındı. Bu şiirin hemen öncesinde Birinci Kısım/19’nolu gazelin son beyti kaydedilmiştir. Bu durum bize sayfalar yerleştirilirken aradan sayfa çıkarıldığını ya da eklenecek sayfanın unutulduğunu düşündürmektedir.

[360] “Ey sevgili! Bekleyiş halinden ve sevgilinin yokluğundan yandım, bekleyişin büyüklüğünden aciz ve yorgun düştüm.
Ah bu nefsin cahilliğinden bekleyiş hayalinden, sevgili bende gizli ve ben onun yokluğunun esiriyim.
Bekleyişin zelili, kararsız ve dermansız gönül, varlıkların cümlesi onun vuslatının müjdesini verdi.
İnsanların isimlerinden ve işlerinden perdeleri yırttım, şimdi bekleyişin sözü dilimde canlandı.
Ey sevgili, yanmaktan zerrem bile kalmadı, varlığım mahvoldu, sonunda bekleyiş de yok oldu.
Zatının sırrını ve Hakk’ın şanının yüceliğini senden isterim, bekleyişin mecali billahi sevgilim mahv oldu.

11 Ḥazīrān, sene 1341: Bāyezīd
[11 Haziran 1925]

115[b]

5

هو

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

به یارِ سافئِ گلچهره جامِ من سرشار   صباح شد که بباید صبوحِ عشقِ نگار
ز لعلِ رنگ پیاله کنم نظیرهٔ فجر   در آسمانِ دلم جلوهگر شده رخِ یار
فراشِ سبز چمن فرش کرده در عالم   دریده پیرهنِ غنجه ها صبای بهار
گشاده سینهٔ لاله به عشق نوروزی   نموده کاکلِ نرگس چو گیسوی زرتار
نسیمِ خاطرِ عشّاق را پریشان کرد   دمی که کرده پریشانِ طرّهٔ طرّار
بنفشه کرده خودش گردِ راه و پامالش   سمن به عطر همی شد به کلستان دیّار
چو دید پرچمِ زرتار یارِمن سنبل دنی   شکست گردنش از شرم و حجلتِ بسیار
گشاده سینه سمنها به عشقِ آن سرور   به حسنِ او شده مشتاق جملهٔ ازهار
برای دیدنِ او مهر و ماه دور کند   به اکملّیتِ او آخترانِ خدمتکار
زبان کشیده ز نعتش از آن کند تأثیر   به عاشقانِ وصالش ترانه های هزار
مهٔ سمای رسالت شهٔ جهانِ وفا   که مهرِ عالمِ وحدت شهنشهٔ ابرار
سریرِ قربتِ مولی به ذاتِ او مخصوص   امیرِ عالمِ اقبال و میرِ عزّ و وقار
به فضلِ او شده منسوبِ لیلهٔ اسری   ز لجّهٔ کرمش قطرهٔ سیت این ابحار[361]

Eğer çaresiz Bâkî'ni perişan ve üzgün yaparsan, bekleyişin vebalinin kanı eteklerini kanla doldurur."
361 "Gül yüzlü temiz sevgiliyle kadehim sarhoş, sabah olunca sevgilinin aşkıyla şarap içmek gerekir.
Kadehin kırmızı rengini güneşin doğuşuna benzetirim, sevgilinin yanağı gönlümün gökyüzünde cilvelendi.
Çimenin yeşil yatağı aleme döşendi, bahar rüzgarı çiçeklerin gömleklerini devşirdi.
Lalenin sinesi nevruzun aşkıyla açılmış, nergisin saçı sırma saç gibi görünmüş.
Nesim, aşıkların gönlünü perişan etti, öyle bir rüzgardı ki, bir anda hırsızın kakülü gibi yaptı.
Menekşe kendini onun ayağının altına ve yolunun etrafına dolamış. Yasemin, kokusuyla gül bahçesinde dolaştı.
Yarimin sırma perçemini aşağılık sünbül gibi gördü, utanç ve sıkıntının çokluğundan boynunu kırdı.
Yaseminler o ulu önderin aşkıyla sine açmış, çiçeklerin hepsi onun güzelliğine iştiyak duydu.
Onu görmek için ay ve güneş döner durur, onun mükemmeliyeti için yıldızlar hizmetkarı.
Aşıkları ona kavuşmak için binlerce şarkı söylediler, onun natından vazgeçtiler.
Peygamberlik semasının ayı, vefa dünyasının şahı, birlik aleminin güneşi, iyilik sahiplerinin şahı.
Mevla'nın yakınlık tahtı onun zatına mahsus, ikbal, kıymet ve ağırbaşlılık aleminin emiri.
Onun faziletiyle miraç gecesinde bir damladan kerem denizleri oluştu."

6

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

124b بلای عشقِ تو از ذوق ماسوا خوشتر   جفای مهرِ تو از نعمتِ صفا خوشتر
اگر که زهر دهی نوشم و نیندیشم   شود ز دستِ تو آن زهر از دوا خوشتر
اگر رضای تو باشد به من همیشه جفا   قسم جفای تو باشد به من عطا خوشتر
من آن حسینِ تو ام که ز روضهٔ رضوان   منای مکّه و یا دشتِ کربلا خوشتر
خدا گواه که در راهِ پاکِ تو مردن   ز زندگئِ ابد لذّتِ بقا خوشتر
وفا و عشق بخواهم ز لطفِ تو ورنه   به من ز جمله جهان طعنه و جفا خوشتر
غریق بحرِ غمم منّتم به کشتی نیست   گمان مبر که شود لطفِ ناخدا خوشتر
ز کحلِ چشمِ تو شبها سیاه چون بختم   ز نورِ روی تو رخشنده روزها خوشتر
ز آفتابِ جمالت چو دور و مهجورم   همیشه تیرگئِ دهر شد مرا خوشتر
پرستشِ صنم حسنِ مطلقِ یزدان   ز کیش و طاعتِ آیینِ ما بقی خوشتر
ز وردِ سبحهٔ صد دانه سجدهٔ دیوار   به ذکر توِ به خیالِ تو اقتدا خوشتر
چه جای امن و امانست وادئ عشقت   هزار جان به سرِ موی تو فدا خوشتر
رضای بنده رضای تو کامِ من کامت   گناهِ وصلِ تو از طاعتِ جدا خوشتر
ز خالقین[363] گذشتم به احسنِ ایشان   مبارکست به من ربّ ذوالعلا خوشتر[362]

7/Muḥarremü'l-ḥarām/ 1345 Pazar
18/Temmuz/1926

[362] "Senin aşkının belası masiva zevkinden daha iyidir, senin sevgisinin cefası safa nimetinden daha iyidir.
Eğer zehir verirsen içerim ve endişe etmem, senin elinden gelen o zehir devadan daha iyidir.
Eğer benim böyle cefalı olmama senin rızan olursa, yemin ederim ki; senin cefan bana bağıştan daha iyidir.
Ben senin Hüseyn'inim cennet bahçesinden, Mekke Minâ'sındansa Kerbela çölü daha iyidir.
Allah şahit ki senin temiz yolunda ölen sonsuza dek yaşayandan ve beka lezzetinden daha iyidir.
Senin lütfundan vefa ve aşk isterim aksi takdirde, benim için dünyanın cümlesindense kınama ve cefa daha iyidir.
Gam denizine battım, gemiye minnetim yoktur, zannetme ki kaptanın lütfu daha iyidir.
Senin gözünün sürmesinden geceler kara bahtım gibi, senin yüzünün nurundan parıldayan günler daha iyidir.
Güzelliğinin güneşinden uzaklaşmış ve ayrılmış gibiyim, dünyanın böyle karanlık olması benim için daha iyidir.
Allah'ın mutlak güzelliğine tapmak başkalarına itaat etmekten daha iyidir.
Yüz tane tespih virdiyle duvar secdesi yapmaktansa senin zikrine, senin hayaline uymak daha iyidir.
Senin aşkının vadisi korkusuzluk yeri değildir, binlerce canın senin saçının ucuna feda olması daha iyidir.
Kölenin razılığı senin razılığın, benim isteğim senin isteğindir, sana kavuşmanın günahı ayrı ibadetlerden daha iyidir.
Onların en güzelleriyle yaratıklardan geçtim, yücelik sahibi Rabb'in daha hoş olması benim için ibadettir."

[363] Beytin başına Gölpınarlı tarafından "فتبارك الله احسن الخالقين āyetine telmīḥ" notu yazılmıştır. [Mü'minûn, 23/14]

7

هزج: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

130b چه دریایم که کردم جوش بر جوش   چه مستم که منم رسوا و مدهوش
جمالِ مهرِ پاکت تا ببینم   کنم تاریکئ شب ها در آغوش
دلم گم شد به سودای وصالش   سرم گردان گریزان از سرم هوش
سماعی چند کردم با تو امشب   منی تو با منی یا دوش با دوش
چرا بیگانه شد بر خوابِ چشمم   از آن که کرده زهرِ فرقتت نوش
منم آتش پرستِ عشق دلدار   غم و عشقم چو افزونست از دوش
مرا تکلیفِ طاعاتی مگویید   چو کردم خیلی شد طاعت فراموش
کنم تفسیر مشتاقئ یعقوب   گهی با آه و افغان گاه خاموش
چه ابرم گم نشد بارانِ اشکم   نمی دانم چه افق خوانده ابروش
ز باقی قطره شد این هفت دریا   چه دریایم که کردم جوش بر جوش[364]

[364] "Nasıl bir denizim ki coştukça coştum, nasıl bir sarhoşum ki deli ve rezil.
Senin temiz yüzünün güzelliğini görünceye kadar karanlık gecelerin kucağındaydım.
Ona kavuşma sevdasıyla gönlüm kayboldu, başım döndü, aklım başımdan gitti.
Bu gece seninle kaç kez sema' ettim, ya sen benimlesin ya ben seninle ya da omuz omuza.
Gözüm uykuya neden yabancılaştı, senin yokluğunda içilen zehir sebebiyle.
Ben sevgilinin aşkının ateşperestiyim, kederim ve aşkım boyumu aştı.
Bana ibadetler teklif etmeyin, çünkü ibadet etmeyi unutalı çok oldu.
Yakûb'un özlemini tefsir ettim, bazen ah ve feryatla, bazen de sessizce.
Nasılsa bulutum gözyaşı yağmurumda kaybolmadı, onun kaşında nasıl bir ufuk okuduğunu bilmiyorum.
Bâkî'den bir katre bu yedi derya oldu, nasıl bir denizim ki coştukça coştum."

8

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

123[b] کسی نماند که جانا کنم تبرّایش　　گهر شد از نفَسِ قدس سنگِ خارایش
وزیده از یمن عشقِ نفخهٔ رحمن　　تجلّیات مرا کرده یار رعنایش
چه هدهد است که این آورَد پیام ز یار　　چه نامه است که بر داشت لاَ وُ اِلَّایَشْ
چو کرده ترک مقامات مطربِ معنی　　شنیده ام ز یگاه نغمهٔ دل فزایش
عمر چو دست به داده به فاَتِحُ الْخَیبَرْ　　نمود وحدتِ حق آیتِ تولاّیش
ظلامِ اهرمن و نورِ هرمزی آمیخت　　طلوع کرده چو مهرِ قدیمِ سودایش
به جوش آمده جانا چو لجهٔ رحمت　　قرین شده است به ایمان گَبر و ترسایش
شرابِ وصلتِ او شد به من حلال حلال　　چو صبرِ بنده بشد بر هم ار تجلاّیش
حقیقةً به عدم رفت هر چه غیرِ ویست　　نمانده در نگهم غیرِ ذاتِ یکتایش
ربود جذبِ نگاهش ز سر خرد یا حی　　تمامِ طاعتِ من شد تباه در پایش
به اعتبارِ مَراتب تضادها دارد　　ولی تظاهرِ او جمله زیر و بالایش
ز گفتوگو بگذشتم منم امیرِ صلاح　　نگاهِ وصلت باقی و سایهٔ رأیش[365]

8/Muḥarrem/1345
19/Temmuz/1926
Pazartesi

9

141[a]

غزل

هزج: مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

در بزمِ ازل جرعهِ گلنار کشیدیم　　از کاسهِ هجران غم و آزار کشیدیم

---

[365] "Kimse kalmadı ki ey sevgili ondan uzaklaşayım, onun mermer taşı kutsal nefesten hazine oldu.
Rahman'ın nefesinin aşkı Yemen'den esti, sevgili, onun güzelliği benim için tecelli etti.
Yardan mesaj getiren hangi hüdhüdtür? Onun Lâ ve İllâ'sını barındıran hangi mektuptur?
Mana mutribinin makamını terk ettiği gibi, onun dilfeza (iç açıcı) makamını yegahtan işittim.
Ömür Hayber Fatihi'ne yardım edince onun velâyetinin ayeti Hakk'ın vahdeti olarak göründü.
Ehrimen'in karanlığı ve Hürmüz'ün ışığına karıştı, onun sevdası kadîm güneş gibi doğdu.
Ey sevgili Rahmet dalgası gibi coştu, ateşperestle hristiyanın imanıyla yakınlaştı.
Onun vuslat şarabı bana helal oldu helal, o tecelli ederse diye köle gibi sabretti.
Gerçekten ondan başka her şey yokluğa gitti, bakışımda onun tek zatından başkası kalmadı.
Onun çekici bakışı aklımı başımdan aldı, ya Hây, benim bütün ibadetim onun ayağında mahvoldu.
Rütbeler itibarıyla tezatlara sahip, ama onun ortaya çıkışı onun altında ve üstünde.
Konuşmadan geçtim iyilik emiri benim, Bâkî'nin kavuşma bakışı ve onun yolunun gölgesi benim."

در میگدهٔ بندگی با نعرهٔ یا هو　　سودای لبِ لعل و رخِ یار کشیدیم
از فرقتِ گلروی تو ای حسن دلفروز　　خیلی شده که سبحهٔ صبّار کشیدیم
ساقئ قضا داده و گفتا که بنوشی　　مملو ز الم ساغرِ سرشار کشیدیم
این جمله بلایا که بسر کردهٔ باقی　　از عاشقئ عشرتِ اظهار کشیدیم[366]

20/Ağustos/1340
[20 Ağustos 1924]

10[367]

146[a]

سریع: مفتعلن مفتعلن فاعلن

ای دو رخت غنجهِ خندان من　　لعلِ لبت چشمهِ حیوان من
زلفِ پریشانِ تو ای کفرِ من　　چشمِ تو غارتگرِ ایمانِ من
رشک کند بر تو گل و لاله ها　　روی تو ای گلشن و بستان من
دوزخِ من نارِ من و نورِ من　　روضهِ من سنبل و ریحانِ من
اخترِ من ماهِ من شمسِ من　　دهر منی جملهِ اکوانِ من
مست کجا مست کجا می روی　　مست خرابات دل و جانِ من
چاه منم مصر منم جاه منم　　آی به من یوسفِ کنعانِ من
نور تویی در دل و در دیده ام　　حور تویی در سرِ رضوانِ من
نای کند وصفِ ترا با نوا　　ای که تویی مایهِ الحانِ من
می شنوم لحنِ تو از بادها　　نغمهِ من مطربِ پنهانِ من
دخمه زنی بر قُدُمِ جان فدا　　بر قَدَمِ چون تو شهی جانِ من
حاکمِ اقلیمِ وجودم تویی　　با تو شود واجب و امکانِ من
روده تویی قطره تویی بحر تو　　ای کرمت ذرّهِ عمّانِ من
از تو عیان نورِ رخِ مصطفی　　حیدرِ کرّار و نگهبانِ من[368]
در تو نهان اعظمِ اسمای رب　　شهدِ لبت حکمتِ لقمنِ من
حکمِ تو ای حلِّ رموزات کن　　این سخنت آیتِ قرآنِ من

---

[366]"Ezel meclisinde gülnar içtik, hicran kasesinden gam ve sıkıntı içtik.
Kölelik meyhanesinde Ya Hu nârasıyla, sevgilinin yanağının ve kırmızı dudağının sevdasını içtik.
Senin gül yüzünün yokluğundan ey gönül aydınlatan güzel, Sebbār ziktini çektiğim çok oldu.
Kaderin sakisini verdi ve iç dedi, elemle dopdolu kadehi içtik.
Bâkî'nin yaşadığı bütün bu kederlerle ortaya çıkan eğlencenin aşıklığından içtik."

[367]Bu manzume Osman Ergin Kütüphanesi'nde bulunan mecmuada vr. 3[a-b]'de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

[368] 19/14: Osman Ergin Kütüphanesi'nde bulunan mecmuada bu beyit kaydedilmemiştir.

هستی ام و جان و جهانم تویی   آن منی کان منی شانِ من
شاد بمیرم اکرت می گشی   عزّتِ من دولتِ عرفانِ من
می طلبم از تو تو را باقی[370]   جان منی حضرتِ یزدانِ من[369]

19/جماذی الاول/1344
12/کانون اول/1341[371]
[12 Aralık 1925]

TERCÜME[372]

Ey iki ruḫsārı benim ġonca-i ḫandānım ve la‘l-i lebi çeşme-i ḥayvānım olan cānānım!

Seni perīşān zülfüñ küfrümdür, gözüñ īmānımı ġāret eder.

Ey yüzü gülşen ü bostānım, saña gül ve lāleler ḥased eylerler.

Cehennemim, nārım, nūrum, ravżam, sünbül ve reyḥānım sensiñ.

Yıldızım, māhım ve şemsim, ḫülāṣa bütün kā’ināt ve mükevvenātım sensiñ.

Ey benim göñül ve cānımıñ meyḫānesinde mest olan. Böyle mest olaraḳ nereye, nereye gidiyorsuñ?

Çāh, Mışır ve cāh benim, baña gel, ey Yusûf-ı Ken‘ānım.

Gözümdeki nūr ve sırr-ı rıḍvānımdaki ḥūr sensiñ, nāy, nevāsıyla seni tavṣīf eder ey benim elḥānımıñ māyesi!

Rūzgarlardan seniñ laḥniñi duymaḳtayım, benim naġmem ve gizli muṭribim sensiñ!

Cān ḳudumuna daḫme urmaḳtasıñ, cānım seniñ gibi şāhıñ ḳademiñe fedā olsun!

Vücūdumuñ iḳlīmine ḥākim sensiñ ve vācib ü imkān seniñle ḥāṣıl olur…

Nehr, ḳaṭre ve baḥr sensiñ, ey ki keremiñ benim ‘ummānımıñ incisidir.

[369] “Gözüm ve gönlümdeki ışık sensin, cennetimin başındaki huri sensin.
Ney inlemeyle seni vasf etti, ey benim şarkımın sermayesi sensin.
Senin edanı rüzgarlardan dinliyorum, benim nağmem, benim gizli çalgıcım.
Can feda kudüme, mezar çalıyorsun, kadem gibi sen benim canımın padişahısın.
Vücut iklimimin hakimi sensin, benim imkan ve gerekliliğim seninle oldu.
Bağırsak sensin, katre sensin, deniz sen, ey benim ummanımın zerresi senin cömertliğinden.
Mustafa’nın yanağının nuru sende ortaya çıkar, benim muhafızım ve Haydar-ı Kerrar’ım.
Allah’ın büyük isimleri sende gizldir, benim Lokman’ımın hikmeti senin dudağının balı.
Ey hükmü sırları halleden, senin bu sözün Kur’ân’ımın ayeti.
Varlığım, canım ve dünyam sensin, o benim, o benim, benim şanım.
Eğer geri dönersen mutlu olurum, benim izzetim, benim irfanımın devleti.
Senden seni istiyorum ey Bâkî, canımsın, benim Hazret-i Allah’ım.”

[370] 10/19: مجد منی حضرتِ یزدانِ من   می طلبم از تو تو را مجدیا O.E.:3[b]

[371] Tarih Osman Ergin Kütüphanesi’nde bulunan mecmuadan alındı.

[372] Manzumenin tercümesi Osman Ergin Kütüphanesi’nde bulunan mecmuada vr. 3[b]’de kaydedilmiştir. Ancak manzûmenin ilk dört beytinin tercümesinden sonra muhtemelen sayfa yetmediğinden tercümeye 14[a]’da devam edilmiştir.

Münevver-i ruẖ-ı Muṣṭafā senden ‘ayāndır. Ey benim Ḥaydar-ı Kerrār’ım ve nigehbānım efendim!
Esmā-yı Rabbāniyyeniñ a‘ẓamı sende gizlenmiştir ve şehd-i lebiñ Loḳmān’ımıñ ḥikmetidir.
Ey kelāmı Ḳur’ānımıñ āyāt-ı beyyinātı olan yārim! Seniñ ḥükmüñ “Kün” kelām-ı İlāhīsindeki rumūzātı ḥall eyler.
Varlıġım, cānım ve cihānım sensiñ, sen benimsiñ ve benim kānım ve şānımsıñ.
Ey ‘izzetim ve ‘irfānımıñ devleti, beni eger sen öldürürseñ bil ki şād olaraḳ ölürüm.
Ey Mecdī! Senden seni istiyorum, benim mecdim sensiñ!

11

هزج: مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

128[b] ای بادِ صبا گو دلِ آن دل شکنم کو　　کو آن شکرین خنده و شیرین دهنم کو
با فرقتِ او در بنِ فکرِ ظلماتم　　کو آن خورِ رخشنده مهِ انجمنم کو
بالله صبا بوی رخِ یار بداری　　کو آن گلِ باغِ امل و یاسمنم کو
گویی که به من یوسفِ کنعان به دلِ تست　　داروی نگاهم به کجا پیرهنم کو
با حسرتِ او مرده ام ای بادِ امانی　　گو شمعِ مزارِ من و سرو و چمنم کو

3/ کانون ثانی / 1927
Pazartesi

129[a] TERCÜME

Ey bād-ı ṣabā, nerde o göñlümü ḳıran, ẖarāb eden yārimiñ göñlü nerde?

Nerde o şükriye ẖandeli, şīrīn dehen sevgilim, nerde?

Firḳatiyle ḳarañlıḳ fikirleriñ derinliklerindeyim, nerde o raẖşende güneşim, nerde o encümenimiñ māh-ı tābānı?

Ṣabā, bi’llāhi yārimiñ ruẖsārınıñ ḳoḳusu var sende, nerde o emel yaġınıñ gülü, nerde o yaseminim?

Baña diyorsuñ ki “ Yūsuf-ı Ken‘ān, seniñ göñlüñdedir” öyleyse nerde gözlerimiñ devāsı, nerde pīrāhenim?

Ḥasretiyle öldüm, ey ṣabā, biraz amān ver, luṭf et, söyle baña nerde şem‘-i mezārım, nerde serv u çemenim?

12

رمل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

129[b] بشکنم این دام تن را بپّرم سوی او — هم به درّم پرده ای جان تا ببینم روی او
دل همی خواهد وصالش جان همی خواهد بقاش — باشم عریان و بیندازم خودم بر جوی او
عاشق از هفتاد و دو آزاد و بندِ زلفِ وی — خونِ ایمان ریختن باشد چه چاره خوی او
للعجب حاذق طبیبی که به نبضم دست زد — جان ستادن با نگاهش می شده داروی او
با اشارت می کند بر هم جهان و جان را — صد هزاران آفرین بر قدرتِ بازوی او
راضئ جور و جفایم طالبِ صدق و صفا — عقلِ من در خاکپایش فکرِ من در موی او
با فغان و ناله ها آمیختم روزم به شب — آشنای مهرِ اویم همسرِ هندوی او
دزدِ ایمان دشمنِ جان فتنه ای آخر زمان — چشمِ او مژگانِ او و خنجرِ ابروی او
وای بر من وای بر دل وای بر جان و جهان — آه از گل بوی او و روی او و خوی او

26/27 کانون اول 1926
Pazartesi gecesi

130[a]

TERCÜME

Bu ten ṭuzağını ḳırayım tā ki onuñ civārına uçayım ve yüzünü görmek için cān perdesini de yırtayım!

Göñül dā'imā viṣālini, cān da beḳāsını istiyor, 'üryān olayım da kendimi ırmağına atayım!

'Āşıḳ, yetmiş iki millet ve meẕhebiñ ḳaydından āzāde, faḳaṭ zülfüne esirdir. Ne çāre, īmānıñ ḳanını dökmek onuñ ḫūyu!

Ne 'acīb bir ḥāẕıḳ ṭabīb nābżıma el urdu. Dārū-yı şifāsı gözüyle cān almaḳtır.

İşāretle cān ve cihānı birbirine ḳatıyor, ḳudret-i bāzūsuna yüz biñlerce āferīn!

Cevr u cefāya rāżı, ṣıdḳ u vefāya ṭālibim, 'aḳlım ḫāk-i pāyında, fikrim ṣaçlarında.

Fiġān u nālelerle gündüzüm geceme ḳarıştı, mihriniñ (güneş) āşināsı ḳarañlıḳlarınıñ hem-seriyim.

Gözü, kirpikleri, ḫançer ebrūsu, īmān ḫırsızı, cān düşmanı ve āḫir zamān fitnesidir.

Vay baña, vay göñle, vay cān u cihāna! Āh o gül ḳoḳuludan, āh onuñ yüzünden…

13

رمل: فعلاتن فعلاتن فعلن

127b

چه سعادت که بباشیم به تنها من و تو   مست خمخانهِ انوارِ تجلّا من و تو

چه سعادت که بباشیم به دو صورتِ تن   با دل و عشق و امل واحدِ یکتا من و تو

گذریم از همه اسما و رسوم دو جهان   تا که باشیم به همه اسمِ مسّما من و تو

فانی از جمله بباشیم به فنای مطلق   تا که جاوید بیابیم بقا را من و تو

اختران و مه و خورشید بیایند یقین   همه بینند بروز و دلِ شبها من و تو

به خقیقت به شناسند که خورشید و قمر   جمع شد وقتِ قیامست به بالا من و تو

فارغ از لاله و سنبلِ یکتا راز گل و مل   به رخ و چشم و لب ماست تماشا من و تو

چه سعادت که بباشیم چو شیر و چو شکر   تو من و من تو شوم عاشق و شیدا من و تو

به دلِ عشقِ نگر هیچ به چیزی منگر   تا که باشیم شها فردِ معلّی من و تو

27 / کانون اول / 1926

پازارایرتسی

128a TERCÜME

Ne sa'ādettir ki sen ve ben yalñızca, ḫumḫāne-i tecellīde mest olalım.

Ne sa'ādettir ki ṣūretā iki ten, faḳaṭ göñül, 'aşḳ u emelde vāḥid-i yektā olalım!

İki cihānıñ bütün esmā ve rüsūmundan geçelim, tā ki bütün esmālara müsemmā olalım! Ebedī beḳāyı bulmaḳ için fenā-yı muṭlaḳ ile cümleden fānī olalım!

Yıldızlar, ay ve güneşe yaḳīnen gelip gündüzlerde ve geceleriñ göñlünde yalñız seni ve beni görsünler ve ḥaḳīḳaten añlasınlar ki güneş ve ḳamer cem' olmuştur ve bu seniñ ve benim 'ālem-i bālāya ḳıyāmımıza 'alāmettir!

Lāle ve sünbülden, gül ve mülden fāriġ ve ber kenār olalım, temāşāmız, birbirimizin yanağı, gözü ve dudağı olsun!

Ne sa'ādettir ki süt ve şeker gibi birbirimize memzūc olalım, sen, ben ve ben, sen olaraḳ birbirimize 'āşıḳ ve şeydā bulunalım.

Sevgilim! Sen, yalñız 'aşḳıñ göñlüne baḳ, başḳa hiçbir şeye 'aṭf-ı nigāh etme, -tā ki- ey şāhım ferd-i mu'allā olalım!

14[373]

هو

رجز: مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن

من که ترا طلب کنم خانه به خانه سو به سو   شرح کنم جمالِ تو صفحه به صفحه مو به مو

[373] Bu gazel Dîvân'da bulunmamaktadır. Metne Osman Ergin Kütüphanesi'nde bulunan mecmuadan dâhil edildi.

ای مهِ برجِ اصطفا دل کند آرزو بیا ترا   دست به دست و لب به لب سینه به سینه رو به رو
اشکِ من از فراقِ تو از محن و مشاقِ تو   قطره به قطره دم به دم چشمه به چشمه جو به جو
می طلبم ار وصالِ تو همدمِ من خیالِ تو   جلوه به جلوه مه به مه سایه به سایه تو به تو
طاق شده است طاقتم در طلبت ز جفتئ   کوچه به کوچه در به در صحنه به صحنه گو به گو
محو کنم خمارِ من نوش کنم شرابِ تو   جرعه به جرعه خم به خم سر به سبو تو به تو
خون مرا حلال کن هستئ من ظلال کن   تیغِ یگانگی بکش غمزه به غمزه خو به خو
نالهِ نای فرقتم لحنِ نوای وصلتم   نغمه به نغمه یک به یک نشئه به نشئه هو به هو
باقی ام و بقا تویی سدرۀ منتها تویی   ذات و صفاتِ ما تویی صفحه به صفحه بو به بو
ذرّه به ذرّه در جهان مجد عزیز دیده ام   ذرّهِ مجد اقدسم تار به تار و پو به پو

O.E.: 1[b]-2[a]

15/16 جماذی الاعلا 1344
9/10 کانون اول 1341
[9 Aralık 1925]

TERCÜME[374]

Ben ki seni ev ev, ṭaraf ṭaraf arar ve isterim, cemāliñi ṣafḥa ṣafḥa mū-be-mū şerḫ ederim.

Ey iṣṭifā burcunuñ māhı, seni göñül, el ele, dudaḳ dudağa, gögüs gögüse, yüz yüze istiyor.

Firāḳıñdan miḥnet ve meşaḳḳatleriñden gözyaşım ḳaṭre ḳaṭre tekmīl ḳandır ve çeşme çeşme, nehir nehir aḳmaḳtadır.

Senin viṣāliñi istemekteyim, hemdemim cilve-be-cilve, meh-be-meh, sāye-be-sāye, büklüm büklüm ḫayāliñdir.

Seni ṭalepteki ikilikten ṭāḳatim ṭāḳ oldu, bir oldu, seni soḳaḳ soḳaḳ ḳapı ḳapı, ṣaḥne ṣaḥne, ṭaraf ṭaraf istemekdeyim.

Ḫumārımı def‘ eylemek için şarābıñı cura‘ cura‘, küp küp içeyim, başımı destiye dayayım da ‘ale’t-tevālī içeyim.

Ġamze ġamze tecelliyātıñla birlik ḳılıcını çek de beni öldür, ḳanımı ḥelāl ‘addeyle ve varlığımı bir gölge et.

Ben naġme naġme, yek yek, neş’e neş’e, hū-be-hū firḳat nāyınıñ nālesi ve vuṣlat nevāsınıñ laḥniyim.

Ben Bāḳī isem beḳā sensiñ, sidre-i müntehā sensiñ, ṣafḥa ṣafḥa, ḳoḳu ḳoḳu ẕāt u ṣıfātımızda sensiñ.

---

374 O.E.:2[b]

Tekmīl-i ẕerrāt-ı kā'ĭnātda Mecd-i 'Azīz'i görmüşüm ve bende iplik iplik, tel tel mecd-i aḳdesiñ ẕerresinden 'ibāretim…

15[375]

هو

مجتث: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

هزار توبه فدای وصال چون تو شهی   هزار مهرِ درخشنده مزد چون تو مهی
بیا به مقدم ناز تو فرش روح مسیح   غبارِ پای تو بادا به فرقِ من کلهی
شها پیالهِ لعلت شکست پیمانم   بباد دادی شکیب مرا به یک نگهی
چو بسته زلفِ سیاهت مرا بسودایت   قسم که شرم ندانم ز نامهِ سیهی
چه بیمِ دوزخِ فردا چه میلِ باغِ بهشت   چه گیش دارم و ایمان چه پیروِ راهی
خدا یگانه به قلبم همیشه عشقِ تو است   مجسّم عشقم و بر عاشقان باد شهی
ممیت و محییٔ من ای اله بنده تویی   ندیده باقئ نالان درین سخن گنهی

1341/ 5/6   O.E.:1[a]

TERCÜME[376]

Gel ki seniñ gibi şāhıñ viṣāline biñlerce tövbe fedā olsun, biñlerce parlaḳ güneş seniñ gibi māhıñ yolunda hiçtir seniñ baḫşeşiñdir.

Gel ki, seniñ maḳdem-i nāzıña rūḥ-ı Mesīḥ bir ferşdir, ayaġıñıñ ṭopraġı ḫırḳama tacdır.

Ey şāhım! La'liñiñ piyālesi peymānemi ḳırdı, bir nigāhıñla ṣabrımı yele verdiñ!

Zülf-i siyāhıñ beni sevdāña baġladı, yemin ederim ki ṣaḥīfe-i a'mālimiñ siyāḥlıġından utanmıyorum.

Artıḳ bende ne yarınıñ cehenneminden ḳorḳu var, ne de cennet bāġına meyl, ne meẕheb ve ne īmānım var hiç bir yoluñ yolcusu degilim, ancaḳ -Allāh bir ki- 'aşḳıñ dā'imā ḳalbimdedir ve ben, mücessem 'aşḳım, 'āşıḳlara bir pādişāhım

Ey, bu bendeniñ İlāhı! Beni öldüren ve dirilten sensiñ, BĀḲİ-yi nālān bu sözü söylemekte hīç bir günāh görmemektedir.

[375] Bu gazel Osman Ergin Kütüphanesi'ndeki mecmuada bulunmaktadır.
[376] O.E.:1[b]

16

هزج: مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

126[b377] یکتا گهری جانا حاشا به تو نی ثانی　　اندر تنِ من جانی در جان شه و جانانی
از فکرِ رخ و زلفت روزم به شب آمیزد　　یا ماهِ شبستانی یا مهرِ درخشانی
آمد به سجود عالم بر پیشِ تو ای خاتم　　از حسنِ تو شد در هم آیینِ مسلمانی
ای جان به لبت بنده با نیم شکر خنده　　بر هم زن کفری تو غارتگرِ ایمانی
اندیشهِ گیسویت بالله دراز آمد　　در عقل از آن سودا صد گونه پریشانی
با لطف بیا جانا ز اغیار دلم خالی　　جز دوست نمی گنجد در خانهِ ویرانی
بر کشتهِ من جانا تکبیر همی خوانی　　با شیوهِ گفتارت دلدار رقیبانی
بر چشمِ تو جان قربان بر پای فرشم دل　　با سنگ دلان منشین چون گوهرِ این کانی[378]
در روزِ ازل این دل بر عشقِ تو شد منزل　　چون بیتِ حزن کردی این سینهٔ کنعانی
هجرت شده چون زهرم بیزار ازین دهرم　　ای یوسفم از باقی تا چند گریزانی[379]

29–30 / کانون اول / 1926
Perşembe gecesi

TERCÜME[380]

Ey cānānım, sen yektā bir gühersiñ, ḥāşā, saña bir ikinci bulunmaz.

Tenimde cān ve cānımda şāh ve cānānsın!

Ruḫsār u zülfüñüñ fikriyle gündüzüm geceme ḳarıştı, sen yā māh-ı şebistān veyāḫūddā mihr-i dıraḫşānsıñ!

---

[377] Bu sayfa yerleştirilirken yanlışlıkla bir sayfa geriye konulmuştur. Dîvân'ın düzeni gereği bir sayfa öne alındı.
[378] Gölpınarlı tarafından bu beytin Mevlânâ'ya ait olduğunu gösteren bir dipnot verilmiştir. " حضرت مولانا جلال الدين رومی عظم الله ذكره و قدسنا ا لله بسره"
[379]"Küfrü birbirine katıyorsun, imanı yağmalıyorsun.

Billâhi senin saçının aklımdaki düşüncesi uzadı, ondan yüz çeşit perişanlık sevdası oluştu.

Ey can! Lütfunla gel, gönlümde başkası yok. Bu viran gönül evine dosttan başkası sığmaz.

Ey can! Ölü olan benim için tekbir getiriyorsun. Sözünün şivesiyle rakiplerin gönlünü alıyorsun.

Can senin gözüne kurban, gönül ayağına yaygıdır. Taş kalplilerle oturma zira sen bir maden cevherisin.

Ezel gününde bu gönül senin aşkına menzil oldu. Bu Kenan'lı sîneyi hüzünler evine çevirdin.

Ayrılığın zehrim oldu, bu dünyadan bıktım. Ey Yusuf'um! Bâkî'den daha ne kadar kaçacaksın?

[380]Gazelin tercümesi dördüncü beytin ilk mısrasına kadar yapılmış ancak devam edilmemiştir. Tercümenin yarım bırakılmış olması sayfalar yerleştirilirken aradan sayfa çıkarılmış olabileceği ihtimali ile birlikte bu durumun Gölpınarlı'nın kendi tasarrufu olabileceğini de düşündürmektedir. Tercümenin yarım bırakılan kısmı tarafımızdan tamamlandı.

Ey esrār-ı İlāhiyyeniñ ḫātimi olan sevgilim, ʿālem, seniñ öñüñde sücūda geldi, müslümānlıḳ āyīni, ḥüsnüñden perīşān oldu.
Ey o dudağına cānlarıñ bende olduğu maḥbūb-ı rabbānī!

17

هزج: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

هو 137b

تو هم دردی و هم درمان طبیبی   مسیحایی و هم لقمان طبیبی
منم بیمارِ هجران زار و گریان   دوائی کن به من احسان طبیبی
تویی درِّ یتیم لجّهٔ دل   تویی فرد عظیم الشّان طبیبی
همی خوانم کمالِ حسنِ ذاتت   تویی بر اهلِ دل قرآن طبیبی
همیشه با تو باشد روزگارم   تویی دائر تویی دوران طبیبی
تویی کفر و تویی بر کفرِ آیین   تویی کیش و تویی ایمان طبیبی
نمی دانم نمی بینم که جز تو   تویی طاعت تویی یزدان طبیبی
تو دریایی و در دریا فشافش   تو امواجی تویی جوشان طبیبی
تویی دوم تک تویی تن تننی تننا   تویی این نغمه و الحان طبیبی
تو آه نایی و فریادِ طنبور   طنینی و حنینی کان طبیبی
ز قانون بشنوم قانون عشقت   که می باشد فدای جان طبیبی
چرا بی رحم باشی ناروا این   تویی بر رحمتش برهان طبیبی
فراقت با وصالت کردی یکسان   لهیب دوزخ و رضوان طبیبی
بمیرم میرم و یارم بمیرم   حیاتت باد جاویدان طبیبی
شعورم از سرم با عشق رفته   تره ل لللی تره للی یان طبیبی
منم بی دل منم یعقوبِ نالان   تویی یوسف تویی کنعان طبیبی
منم شیدا منم سودا منم عشق   تویی محبوب مهرویان طبیبی
تو رفتی رفته عیش و لذّت عمر   بیا بر باقئ گریان طبیبی
همیشه وردِ صبح و شام بنده   طبیبی یا طبیبی جان طبیبی

جمعه ایرتسی 2/صفر/ 1345
13/آغستوس/1926

TERCÜME

Ey ṭabībim! Sen hem derd hem dermānsıñ, Mesīḥā ve Loḳmān ancaḳ sensiñ!

Ben, hicrān ḫastası zār u giryānım, baña bir devā iḥsān et ey ṭabībim!

Sen göñül luccesiniñ bir tek incisisiñ, sen, ey ṭabībim, ferd-i ‘aẓīm[381]

[381]Gölpınarlı tarafından yapılan bu tercümenin devamı Dîvân'da bulunmamaktadır. Bir sonraki sayfada 32[b]'de 21 no ile kayıtlı olan gazelin son iki beyti bulunmaktadır. Bu durum bize ya şiirler yerleştirilirken sayfanın unutulduğunu ya da bu durumun Gölpınarlı'nın kendi tasarrufu olduğunu düşündürmektedir. Gölpınarlı manzumenin ilk üç beytini tercüme etmiştir.

رباعیات

1

رباعی 134[a]

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

صد پاره اگر کنی به شمشیرِ جفا

حاشا که کنم ترک تو حاشا حاشا

هر ذرّهِ من کند چنین زار و ندا

باقی به تو بنده هر چه بادا بادا[382]

2[383]

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول

گر خیر کنی و ضیر محسوب منی 134[a]

زهری و دوائی همه مطلوب منی

در روز ازل من به تو دل دادم و بس

محبوب منی خوب منی خوب منی[384]

5 تموز 1341

[5 Temmuz 1923]

[382]" Cefa kılıcıyla yüz parçaya bölsen de seni asla terk etmem, asla asla.
Benim her zerrem böyle ağlayıp inlese de, her ne olursa olsun Bâkî senin kölendir."

[383] Bu rubâî 141[b]'de de kaydedilmiştir. İki şiir karşılaştırıldı.

[384] "Hayır da yapsan, zarar da versen, kabulümsün. Zehir de olsan, ilaç ta olsan, istediğimsin. Ezelde sana gönül vermişim, sevgilimsin, güzelimsin, güzelimsin." 5 Temmuz 1341/5 Temmuz1923.

3

رباعی

مفعول مفاعیلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

139a[385] آن خوی که فخر دینِ ما می دارد

هر شب دلِ بیچارۀ ما بنوازد

هر لحظه ببنده یوسفی می گردد

هر باد دلم وصلتِ تو یاد آرد

TERCÜME

O güzel ḫuy ki Faḫrreddīn'imizde vardır, her gece bī-çāre göñlümüzü oḳşar. Her laḥẓa baña Yūsufluḳ eder, her vaḳit göñlüm seniñ vuṣlatıñı yād eyler.

4

رباعی

مفعول مفاعیلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعیلن مفاعیلن فع

مفعولن فاعلن مفاعیلن فع

مفعولن مفعول مفاعیلن فع

139b هم لاله و هم گل و بهارم یارم

با فرقتِ تو ز زندگی بیزارم

گر خاموشم وصالِ تو اندیشم

لب بکشایم نامِ ترا یاد آرم

TERCÜME

Ey Yārim! Sen benim hem lālem hem gülüm ve hem bahārımsıñ. Seniñ firḳatiñle ḥayāttan bī-zārım!

---

385 Sayfanın başında 32b'de 19 no ile kayıtlı gazelin son iki beyti kaydedilmiştir.

Sevgilim! Eger sükūt edersem seniñ vuṣlatıñı düşünürüm, eger dudaġımı açarsam senin nāmıñı yād ederim…

5

رباعی

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعیلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

این نشوهِ بنده از خراباتِ دگر [139b]

جنبیدنِ شاخِ من ز حالاتِ دگر

این گفت و شنید من تو گویی طامات

طامات ولی ز فصلِ طاماتِ دگر

3/Eylül/1926

Cuma

TERCÜME

Bu benim neşvem başḳa bir ḫarābātdan ve dalımıñ oynaması başḳa ḥālātdır.

Sen benim bu sözlerime ṭāmāt diyorsuñ. Ṭāmātdır, faḳaṭ başḳa ṭāmātıñ faṣlındandır!

6

رباعی

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

امروز جهان بنده سبز است و سفید [140a]

هر ذرّه ز وصلتش بیاورد نوید

نوشید دلم شربتِ عشقِ منلا

در دست فتاد پنبهِ فجرِ امّید

TERCÜME

Bugün cihānım yeşil ve beyaż bir nūra büründü, her ẕerre onuñ viṣālinden müjde vermekte.

Göñlüm Ḥażret-i Monlā-yı Rūmī ḳaddesa'llāhu sırrıhunuñ şerbet ‘aşḳını içti. Elime ümīd fecriniñ penbe(pamuḳ)ligi düştü.

7

رباعی

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

محزونم اگر ز فکرِ احزانِ توام

گر شاد شوم ز لطف و احسانِ توام

من نغمهِ مستانهِ الحانِ توام

یا سایهِ بیوایهِ حیرانِ توام

TERCÜME[386]

Eger maḥzūn isem seniñ ḥüzünleriñiñ fikrinden maḥzūnum.

Şād olursam ancaḳ seniñ luṭf u iḥsānıñla olurum.[387]

8

رباعی

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

---

[386] Rubâînin ilk beyti tercüme edilmiş ancak ikinci beyit muhtemelen tercüme edilmiş olmasına rağmen 140[b]'de sadece “bī-vāye bir gölgenim!” ifadesi kaydedilmiştir. Bu durum bize yaprağın en sonuna yazılan tercümenin tahribe uğradığını düşündürmektedir. İkinci beytin tercümesi tarafımızdan yapılmıştır.

[387] “Ben senin sarhoş edici şarkının nağmesiyim, sana hayran nasipsiz bir gölgenim.”

140[b] گفتا که کرمکارم و جانانِ توام
گفتم که همیشه وقفِ هجرانِ توام
گفتا که منم یوسفِ اقلیمِ جمال
گفتم که ندانی مصر و کنعانِ توام

TERCÜME

Dedi ki: Ben seniñ kerem-kārıñ ve cānānınım!
Dedim ki: Dā'imā seniñ hicrānıñdayım!
Dedi ki: Ben, cemāl iḳliminiñ Yūsuf'uyum!
Dedim ki: Bilmez misin? Ben, seniñ Mıṣr'ıñ ve Ken'ān'ınım!

9

رباعی

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل
مفعولن مفعول مفاعیل فعل
مفعول مفاعلن مفاعیل فعل
مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

140[b] دلداده و دلبستهِ پیمانِ توام
جانا جانا بندهِ فرمانِ توام
راضی شدهِ وصال و هجرانِ توام
من آن توام آن توام آن توام[388]
6/Eylül/1926

10

رباعی

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل
مفعول مفاعیل مفاعیلن فع
مفعول مفاعلن مفاعیل فعل
مفعول مفاعلن مفاعلن فع

[388] "Senin ahitinin aşığı ve tutkunuyum. Ey sevgili! Ey sevgili! Senin fermanının kölesiyim. Senin ayrılığına ve kavuşmana razı olmuşum. Ben seninim, ben seninim, ben seninim." 6 Eylül 1926.

141[b] صد پاره اگر کنی به شمشرِ جفا
حاشا که کنم ترک تو حاشا حاشا
هر ذرهٔ من کند چنین زار و ندا
باقی به تو بنده هرچه بادا بادا[389]

5/Temmuz/ 1341
[5 Temmuz 1923]

11

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع
مفعول مفاعیل مفاعیلن فع
مفعول مفاعلن مفاعیلن فع
مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

141[b] ای خواجه تو آیینهِ عالم هستی
بیگانه ای بیگانه ای هردم هستی
بد می کنی و بر وی تو بد آید
لومی به خودت بکن گر آدم هستی[390]

9/Temmuz/1341
[9 Temmuz 1923]

12

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل
مفعول مفاعلن مفاعیلن فع
مفعول مفاعیل مفاعیل فعل
مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

می گویی به عرش می کنم من پرواز
امّا که همی شوی به عجزی دمساز
لافی مزن ای خواجهِ بیگانهِ راز
برهان ده و بال پشّه را بر انداز[391]

[389] "Cefa kılıcıyla yüz parça etsen de, seni asla terk etmem, asla asla. Benim her zerrem böyle ağlayıp inlese de, her ne olrsa olsun Bâkî senin kölendir." 5 Temmuz 1341 (5 Temmuz 1923)
[390] "Ey Efendi! Sen varlık âleminin aynasısın, her zaman garibin garibisin. Kötülük yaparsan, başkası da sana kötülük yapar, insansan kendini ayıpla." 9 Temmuz 1341(1923)

9/Temmuz/1341
[9 Temmuz 1923]

13

مفعول مفاعلن مفاعيلن فع

مفعولن فاعلن مفاعيلن فع

مفعول مفاعيل مفاعيلن فع

مفعول مفاعلن مفاعيلن فع

بيگانه نه ام ز نغمهٔ نای و ساز 142[a]

آنها بيگانگی همی گويد راز

گر با منِ بيچاره بباشی دمساز

بر عرش يقين كنی ز عالم پرواز[392]

Tārīḫi 5 Temmuzdan evveldir

14

مفعول مفاعلن مفاعيلن فع

مفعول مفاعيل مفاعيلن فع

مفعول مفاعلن مفاعيل فعل

مفعول مفاعلن مفاعيلن فع

هنگامهٔ شادی و طرب ای مطرب

نی وسوسهٔ عيب و ادب ای مطرب

تو راست روی دمی ز عشاق بيا

آمد ز يگاه جان به لب ای مطرب[393]

10/11 تموز 21 رويا

[391] "Kendinin gökyüzüne uçtuğunu söylüyorsun, ama acizsin. Ey garip sırrın efendisi, boş konuşma. Delil ver ve sivrisineğin kanadını savur." 9 Temmuz 1341 (1923)

[392] "Ney ve sazın nağmesine yabancı değilim, onlar sır olarak yabancılığı söyler. Eğer çaresiz olan benle arkadaş olursan emin ol, bu âlemden arşın üstüne uçarsın."

[393] Şimdi sevinç ve mutluluk zamanı ey çalgıcı. Ayıp ve edep vesvesesi zamanı değil, ey çalgıcı. Sen doğru yoldasın, bir an aşıklardan bu tarafa gel. Yegâhtan can boğaza geldi, ey çalgıcı.

15

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

آن ماه به من آمد و مستی کرده

افتاد به پایش دل و پستی کرده

یک بوسه بداد از کف نرمینش

تعمیر دلم کرده به دستی کرده[394]

10/11 تموز 14 رویا

16

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

آوازۀ نی سحر حلالست و حلال

بی نام شدن أوج کمالست و کمال

در پیش تو آه ای بت یغماگر دین

زاهد شدنی امر محالست و محال

10/11 تموز 14 رویا

TERCÜMESİ

Āvāze-i ney siḥr-i hilāl oldu hilāl

Bī-nām olmaḳ evc-i kemāl oldu kemāl

Peşiñde seniñ ey but-i yaġma-ger-i dīn

Zāhid olmaḳ emr-i muḥāl oldu muḥāl

11 Temmuz 41 rü'yā

[394] "O ay bana geldi ve beni sarhoş etti. Gönül onun ayağına düşüp değersizleşti. Yumuşak avucundan bir öpücük verdi, gönlümü onarıp elime verdi."

17

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

امشب منم و نالۀ هجران و جفا **142b**

آوخ که نزاد آن مهِ برجِ وفا

افغان افغان چنانم اندر ظلمات

معدوم شود آید اگر حضر صفا[395]

11/12 تموز 41

18

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

بر آتش عشق تو پرستار منم

ای آتش بیضا و رخ یاسمنم

موبد شده ام کلاه ناری دارم

بر دوزخِ تو فدا جنان و چمنم[396]

12/13 تموز/41

19

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

---

[395] "Bu gece ayrılık ve cefa inlemesi benim, eyvah ki o vefâ burcunun ayı doğmadı. Öyle feryat ve figanla zulümler içindeyim ki, eğer Hızır mutluluk getirse yok olur gider." 11-12 Temmuz 1341 (1923?)

[396] Senin aşk ateşinin hasta bakıcısı benim, ey beyaz ateşlim, yasemin yanaklım. Mûbed oldum, kırmızı şapkam var. Senin cehennemine cennetlerim ve çimenim feda olsun.

باز آمده بر افق من آن مهر جمال
اشکفت به صد ناز گلِ باغِ وصال
ای زهدِ ریا برو برو ای ایمان
امشب منم و عشوۀ جانان خوشحال[397]
12/13/ تموز/41

20

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

مفعول مفاعلن مفاعیل فعل

مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

رباعی 145[a]

تا کی تو مرا خراب و برباد کنی
امید که امروز مرا یاد کنی
جانا اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِی شاهد
بی شبهه که امداد کنی شاد کنی[398]
6 رمضان 1344

21

مفعولن فاعلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

جانا می نوش بادۀ خمرا نوش
اصل همه چیز ساغر سودا نوش
سرخئ پیاله شعلۀ روی نگار
بر گیر و ببوس مزدِ آن فردا نوش[399]

[397] O güzel güneş benim ufkuma yine geldi. Yüz nazla kavuşma bağının gülünü yine açtı. Ey riyalı züht, git, git ey iman. Bu gece ben ve sevgilinin işvesi mutluyuz.
[398] Ne zamana kadar sen beni harap ve berbat edeceksin? Bugün beni anacağına dair ümidim var. Ey sevgili, “ben kulumun zannı üzereyim” şahittir, şüphesiz imdat edersin, mutlu edersin.

28 شعبان1343

22

مفعول مفاعیلن مفعولن فع

مفعول مفاعیلن مفعولن فع

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

ای رشک فلک شاه ملک ماه جمال

در خاور آغوش نبی مهر وصال

این باده که شعلهٔ عذابِ دلِ ماست

لله بنوش بر جنابِ تو حلال[400]

28 شعبان

23

مفعول مفاعیلن مفعولن فع

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

جانا تو به یک نفخه مرا هست کنی

یک جرعه دهی هستیت مست کنی

با وصل کنی سرم بلند گردون

گاهی به فراق بنده را پست کنی[401]

28 شعبان

[399] Ey sevgili! Şarap iç, kırmızı şarap iç. Herşeyin aslı olan sevda kadehini iç. İçkinin kırmızılığını ve sevgilinin yüzünün ateşini tut ve iç. Ücret olarak yarın iç.

[400] Ey feleğin kıskandığı, melek gibi, ay yüzlü güzel şah. Peygamberin kucağındaki kavuşma güneşi. Gönlümüzün azap ateşi olan bu şarabı, vallahi iç, senin gibi değerliye helaldir.

[401] Ey sevgili! Sen bir nefesle beni var ediyorsun. Bir yudum veriyorsun, varlığınla beni sarhoş ediyorsun. Kavuşmanla başımı göklerin üstüne çıkarıyorsun. Bazen ayrılığınla köleni değersiz kılıyorsun.

24

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعولن مفعول مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیل فع

مفعول مفاعیل مفاعیل فع

145[b] آمد رمضان و دست برکش ز طعم

خالی کن خانه دوست گردد اکرام

آن قوت عیان رفته و از پردهٔ غیب

این قوت نهان آمده از بهر کرام[402]

29 شبان

25

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول

مفعول مفاعیل مفاعیل فعول

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

مفعول مفاعلن مفاعیل فعول

الله تو این محنت و هجران بستان

با لطف بکن نفخهٔ این جان بستان

امید مرا بده و یا هیچ مگو

حاجات روا کننده یم آن بستان[403]

6 رمضان

26

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فعول

مفعول مفاعیل مفاعیل فع

مفعول مفاعلن مفاعیلن فع

---

[402] Ramazan geldi, eli yemekten çek. Evini boşalt, dostuna ikram et. O görünen azık gidip gayb perdesinden, ikram için bu gizli azık gelmiştir.

[403] Allah'ım! Sen bu zorluk ve ayrılığı al. Lutfunla bu can nefhasını al. Ümidimi ver ya da hiç söyleme. Hacetlerimi yerine getirenimi de al.

الله مجال دلِ ناشادم رسی
کن چاره و به ناله و فریادم رسی
در عجز پریشان و خرابم مددی
عاجزتر ازین مخواه و امدادم رسی[404]
2 Mart 1926

[404] Allah'ım! Mutlu olmayan gönlüme yardım et. İnleme ve feryadıma ulaş, bir çare yarat. Acziyet, perişanlık ve harap içindeyim, yardım et. Bundan daha aciz olmamı isteme, imdadıma yetiş.

EKLER

[1]

BABAM ŞEYḪÜ’L-MUḪĀBİRĪN AḤMED ĀGĀH MERḤŪMUÑ VİLĀDETİME DÜŞÜRDÜGÜ TĀRĪḪ

[Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Himmet-i pīr-i muġānla feyżim
Ehl-i tevḥīde benim sāḳīdir

‘Elf’-i kāmil dedi tārīḫ-i güzīn
Minnet ’Allāha[405] gelen Bāḳī’dir

10 māh-ı mübārek-i Ramażān 1317 (12 Ocak 1900)

[2]

YENİḲAPI MEVLEVĪ-ḪĀNESİ POST-NİŞĪNİ ‘ABDÜ’L-BĀḲĪ MEḤMED DEDENİÑ ḤÜSEYN SĪRETE BİR NAẒĪRESİ KENDİ EL YAZISIYLA

[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Yār her sūdan hüveydādır şeb-i mehtābda
Ẕerreler mir’āt-ı sevdādır şeb-i mehtābda

Biñ tecellī berḳ urur emvāc-ı deryādan müdām
Her ḥabābı Ṭūr-ı Sīnā’dır şeb-i mehtābda

Her ṭarafda sırr-ı vaḥdet rū-nümūndur bī-gümān
Ḳaṭrelerde ‘ayn-ı deryādır şeb-i mehtābda

Bir ġarāmı mācerādır ülfet-i mevc ü kenār
Reşk-bahş-ı Ḳays u Leylādır şeb-i mehtābda

[405] Metinde “Allahda”.

Serv-i sīm-āb añdırır bir necm-i gīsūdārı baḥr
Bir feżā-yı rūḥ-baḥşādır şeb-i mehtābda

‘Ālem-i āba o māh ‘işve verdikçe ṣafā
Her ḳadeḥ mest-i temāşādır şeb-i mehtābda

Rāz-ı ‘aşḳa āşinā diller gibi çamlıḳların
Gölgesi bir başḳa meṣnādır şeb-i mehtābda

Ḳuytularda cā-be-cā ṣanma sevād-ı leyldir
Zülf-i Leylā cilve-pīrādır şeb-i mehtābda

‘Andelīb-i naġme-kārın gūş ḳıl feryādını
Bir mücessem ‘aşḳ-gūyādır şeb-i mehtābda

Āsumān bir cām-ı mīnā nūruma gūyā şarāb
Sīneler ser-mest-i ṣahbādır şeb-i mehtābda

Cān u dil yükselmek ister şehper-i sevdāyla
Dīdeler ġarḳ-ı tecellādır şeb-i mehtābda

Sīret-i üstādı tanẓīr eylemek ḳābil degil
Söyleten vecd ü temāşādır şeb-i mehtābda

Mevlevī bendesi ‘Abdülbāḳī Meḥmed

[3]
BENİM ḤĀLİM

[Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Kesip rīş-i sefīdim pīr iken yosma cevān oldum
Maḳām-ı Mevlevīde şeyḫ idim pīr-i muġān oldum

Ne sāfī müslümān ḳaldım ne oldum ḳıpḳızıl kāfir

Giriftār-ı belā-yı fitne-i āḫir zamān oldum

Dilimde nūr-ı īmānım başımda ḳapḳara şapḳa
Miṣāl-i ṣubḥ-ı kāẕib nūr u ẓulmetle ‘ayān oldum

Semā‘-ı mevlevīyi terk edip ögrenmedim dansı
Selānīk dönmesinden de beter bir müslümān oldum

‘Abā bonjur silindir şapḳa oldu sikke-i Monlā
Bu uydurma ḳıyafetlerle rüsvāy-ı cihān oldum

Ne şāhān-ı seleften nā’il oldum luṭf u iḥsāna
Ne cumhūriyet erkānıyla yār-ı hem-‘inān oldum

Müderrişler baña Dārü’l-fünūnda eyledi sebḳat
Cehāletten ḥamāḳatten egerçi imtiḥān oldum

Te’emmül eyleyip *eṣ-ṣabru miftāḥu’l-ferec* sırrın
Miṣāl-i kīr-i paṭriḳ-i zamān bī-imtinān oldum

Nevā-yı nāy ile raḳṣān olurken bir zamān BĀḲĪ
Belā-yı hicr ile şimdi mücessem bir fiġān oldum

[4]

[*Fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūl*]

I

Yine hicr ile ḳalb-i zār aġlıyor
Düşüp derde bī-iḫtiyār aġlıyor
Bu miḥnetle leyl u nehār aġlıyor
Benimle ber-ā-ber bahār aġlıyor
Bahār aġlıyor cūy-bār aġlıyor
Çemende oturmuş nigār aġlıyor
Nigār aġlıyor bāġ-zār aġlıyor
Benim derdime baḳ hezār aġlıyor

Zemīn u zamān ṣad hezār ağlıyor

II

Olup bir zamānlar muḳīm-i cinān
Baña ġıbṭa eylerdi kerrūbiyān
Olurdu baña feyż-i Monlā ʻayān
Esīr-i kemālimdi kevn ü mekān
Rebāb u ney ettikçe her-dem fiġān
Olurdu göñül her zamān şādmān
Semāʻḫāne-i Mevlevī āsümān
İdi ben de bir şems-i pertev-feşān
Baña şimdi burc u medār ağlıyor
Cihānda ṣafā vü mesār ağlıyor

III

Rebāb u ḳudüm ü ney ü Meṣnevī
Gülistān-ı ʻaşḳ u dem-i Mevlevī
Ġıdā-yı dilimdi benim maʻnevī
Alırdım o demden füyūż-ı nevī
Olup Şems-i Tebrīz-i Ḥaḳ peyrevī
Ṭutardı cihānı dilim pertevi
Olup ṭāliʻim zinde baḫtım ḳavī
Dile cāy-ı devletti dünyā evi
Baña şimdi bu rūzgār ağlıyor
Cihān ser-te-ser āşikār ağlıyor

IV

Dirīġā esip tünd-bād-ı fenā
Bozuldu o gülzār-ı ẕevḳ u ṣafā
Ne bāng u ḳudüm u ne nāy u nevā
Ne çenk u rebāb u ne būy-ı Ḫudā
Dirīġā dirīġā o ʻadn-i vefā
Olur būm-ı meş’ūma ḥayfā ki cā
Olup derd-i hicrāna ben mübtelā

Bu ‘ālem baña şimdi dār-ı belā
Baña ṣanma yalñız bahār ağlıyor
Bu bī-çāre ḳalbe mezār ağlıyor

Derd-i firāḳ-ı cenāb-ı Ḫudā ile bī-veznī ve miḳdār olan bir bī-çāreniñ mevzūn söz söylemesi gülmesi ḳadar ġarīb ve düşvār ise de maḥżā ḥażret-i BĀḲĪ’ye peyrev olmaḳ hevesiyle yazılmıştır.

[5]

[Mefâ‘ilün fei‘lâtün mefâ‘ilün fei‘lün]

O dem ki bezme gelir yār-ı şīve-kār güler
Açar şükūfe-i baḫtım dem-i bahār güler

Edince ‘azm-i temāşā-yi bāġ o naḫl-i emel
Hezārı ḥayret alır ġonca şerm-sār güler

O ḫandeler ki olur feyż-baḫş sünbül-zār
Düşünce rūyuna gīsū-yi tār u mār güler

Ederse çeşm-i kebūduyla āsümāna nigāh
Semā zemīne inerse mihr-i tāb-dār güler

Gelirse ḳabr-i şehīdāna raḳṣ eder ervāḥ
Hezār şevḳle ḫāk-i ser-i mezār güler

Tebessüm eylese kānūn-ı ‘aşḳ olur gülzār
Caḥīmi cennet eder ehl-i nāra nār güler

Alınca ḫāme-i tāsvīri destime BĀḲĪ
Gözümde naḳş-ı ḫayāl-i cemāl-i yār güler

Mevlevī bendesi ‘Abdü’l-BĀḲĪ
Faḳīre bir naẓīredir, kendi el yazılarıyladır

MERḤŪM SU‘ŪD EL-MEVLEVĪNİÑ DÜŞÜRDÜGÜ VEFĀT TĀRĪḪİNİ DE BURAYA YAZMAYI MÜNĀSİP GÖRDÜM

[6]

[Fā‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Şemsi ġā’ib olunca devrānıñ
Ufḳu reng-i siyāh-ı ġam bürüdü

Bir muḥib geldi söyledi tārīḫ
Şeyḫ BĀḲĪ-i Mevlevī yürüdü

Su‘ūda muḫṭıra-i irtiḥālīdir şu sözüm
Ṭarīḳ-i ‘aşḳda BĀḲĪ beḳāya erdi bu sāl

Çıḳtı bir āh-ı taḥassür ile tārīḫi tamām
Gitti Mevlā diyerek rūḥ-ı revān-ı BĀḲĪ

[7]

[Fā‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

1 Rıḥletiñ ey güzīde-i ḫilḳat
Etti ḳalb-i ḫalā’iḳi me’yūs

2 Dedi ġamnāk olup lisān-ı ḳażā
Gitti BĀḲĪ-yi nükte-senc efsūs
Sene 1353

[8]

‘Adālet ẓulme dönmüş taḫtgāh gibi degişmiştir
Bahār-ı ‘ālem-ārā āḫir olmuş dey degişmiştir
Nefesler dāniş olmuş ṣadāy-ı ney degişmiştir
Bozulmuş bezm-i yârân çāşni-i mey degişmiştir
Ṭarabgāh-ı cihānda naġme-i hey hey degişmiştir[406]

[406] Bu beyit Ayaşlı Muallim Şakir Efendi’ye aittir. Ayaşlı Muallim Şakir Efendi (1872 Ayaş-18 Haziran 1917 Konya), Yayına Hazırlayan: Fatma Betül Telli, s. 23, Ankara, 2005, İmaj Yay.

ÖZEL İSİMLER İNDEKSİ

Âyet ve Hadîs Fihristi